هەرێمی کوردستان - عێراق
ئەنجومەنی نیشتمانیی
کوردستان - عێراق

ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستان - عێراق

پرۆتۆکۆلەکان

41

سالَی/ 2007 – بەرگی چل و یەك

چاپی یەکەم/ سالَی 2007

پێڕیست

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (21) خولی دووەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە 2007/5/30 ل5

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (22) خولی دووەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2007/6/4 ل71

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (23) خولی دووەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2007/6/5 ل105

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (24) خولی دووەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2007/6/11 ل135

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (25) خولی دووەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە 2007/6/13 ل139

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (26) خولی دووەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2007/6/18 ل167

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (27) خولی دووەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2007/6/19 ل171

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (28) خولی دووەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2007/6/26 ل203

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (29) خولی دووەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە 2007/6/27 ل241

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (30) خولی دووەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2007/7/2 ل253

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (31) خولی دووەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە 2007/7/4 ل315

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (32) خولی دووەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2007/7/9 ل365

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (33) خولی دووەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2007/7/17 ل455

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (34) خولی دووەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2007/7/18 ل501

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (1)ی نائاسایی خولی دووەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2007/7/23 ل569

1- جێبەجێکردنی ماددەی 140 لەکات و وادەی خۆیدا، جەخت لەسەر ئەوە کرایەوە کەهەمووان پێ لەسەرئەو حەقیقەتە دابگرن و هەر کەمتەرخەمی وپاشگەزبوونەوەیەك لەجێ بەجێکردنی ئەو ماددەیە بەشکاندنی دەستووری بزانرێ و، دەبێ ئەوان تەحەمولی دەرەنجامەکانی ئەو پاشگەزبوونەوە بکەن.

2- گەیاندنی داواکاری خەڵکی کوردستان بە گشتی و کەسوکاری سەربەرزی شەهیدان و کیمیاباران و ئەنفال وتەواوی رێکخراوەو کۆمەڵەکانی تایبەت بە ئەنفال و کیمیاباران کەداوای جێبەجێکردنی سزای لەناوبردنی تاوانبار عەلی کیمیاوی لەهەڵبجەی شەهید بکرێت، کە حکومەتی بەغدا هیچ مانعێکی یاسایی و سیاسیان نیە، تەنها ترس لەوەی وەکو لە سێدارەدانەکەی صەدام حوسێنی لێبێت.

حەقیقەتێکی تر ئەوەیە 423 تاوانباری تر هەن وەکو وەجبەی دووەمی تاوانەکانی ئەنفال، کە بەداخەوە ژمارەیەك لەوانە کوردن، ئەوانە هەیانە ئێستا لە پۆستی بەرزدان.

بەڵام هەموو ئەوانە فەرمانی گرتنیان بۆ دەرچووە، بەڵام لەبەرنەبوونی پۆلیسی فیدراڵی لە کوردستان لایەنێك نیە، بەو ئەرکە هەڵبستێ، بۆیە پێویستە پۆلیسی هەرێمایەتی و ئەنتەرپۆڵ هاوکاری دادگای باڵای تاوانەکان بکات بۆ ئەو مەبەستە.

تێبینیەکان:

1- بوونی دادگایەکی باڵای تاوانەکان لە عێراقی فیدراڵ دا زامنی دادگایی کردنی تەواوی ئەو تاوانبارانەیە کە دەستیان هەبووە، لە تەواوی ئەو تاوانانەی کە دژ بەگەلی کوردستان کراوە.

2- سزادانی ئەو تاوانبارانە بەماددەی 11-12-13 بەڵگەیەکی دیارو ئاشکرای بە جینۆساید ناساندنی ئەو تاوانەیە، کە دەبێ گرنگیەکی شیاو بەو مەسەلەیە بدرێت.

3- لەناوبردنی ئەو تاوانبارانە بەخنکان لەشاری هەڵەبجەی شەهید سەرکەوتنێکی مەعنەویە بۆ گەلی کوردستان وکەسوکاری شەهیدان و قوربانیانی ئەنفال و کیمیابارانی هەڵەبجەو ناوچەکانی تری کوردستان، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

زۆر سوپاس بۆ کاك محمد فرج بۆ راپۆرتەکەی، من لێرە دووبارەی دەکەمەوە کە لە دانیشتنی پێشوومانـدا داوامان لە لیژنەی یاسایی و مافی مرۆڤ کرد کە پرۆژەیەك ئامادە بکەن بۆ ناساندنی بەکارهێنانی چەکی کیمیاوی و ئەنفال وەکو جینۆساید بەرامبەر بەگەلی کوردستان، بەتایبەتی کە ئەم بڕیارەی دادگا کۆتایی پێدێت، ئەم مەرحەلەیە دەگاتە مەرحەلەی کۆتایی بەپەسەند کردن لەدادگای تەمیزەوە تا ئەو کاتە ئەو پرۆژەیە ئینشاالله ئامادە دەبێتن، لەلایەن لیژنەی یاسایی و راپۆرتی لیژنەی مافی مرۆڤ، بەهاوکاری هەردوولایان ئەو پرۆژەیە بێتە بەردەم ئیوەی بەڕێز بۆ ئەوەی وەکو بڕیارێك ئەو تاوانە وەکو جینۆساید لێرەوە بناسێنین، دواتریش هەوڵی یاسایی بدەین لەگەڵ هەموو لایەنەکان لە دونیادا بۆناساندنی ئەو تاوانە لەهەموو دونیادا، بەدواچوونی ئەو کەسانەی کە بەشداریان کردووە لەو تاوانە، داوا لە لیژنەی یاسایی دەکەم، بێن لەشوێنی خۆیان دابنیشن، بۆ دەست پێکردنی بەرنامەی کار، کاك فرسەت ئەیەوێیت

نوقتەی نیزام بگرێتن بەڵام کەدیتی هەموو رازینە کەوا ئەو راپۆرتە لەبەرنامەی کاردا نەبوو، مەسەلەی ئەنفال بۆیە قسەی نەکرد، خۆی بەشەر لەبەشەرێکەوە ئیختلاف هەیە، لەبەر ئەوەی رازی نەبوون قەت مومکین نییە، دوو کەس هەتا سەر پێکەوە رازی بن، 111کەس پێکەوە، دەبێ سێ، چوار کەس بڵێت من رازی نیم، ئەوە تەبیعیە، خاڵی یەکەم لەبەر نامەی کار خوێندنەوەی یەکەمی یاسای بودجەی هەرێمی کوردستانی عێراق لە 2007/1/1 تا 2007/12/13 بە کوردی بیخوێننەوە.

بەڕێز عونی کمال سعید بزاز:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئێستا پرۆژەی بودجەی ساڵی 2007 لەلایەن کاك کریم بحری بەزمانی کوردی دەخوێنرێتەوە.

بەڕێز کریم بحری عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بەناوی خوای بەخشندەو میهرەبان

بەناوی گەلەوە

ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستان ـ عیراق

پشت بە حوکمی بڕگە (1،5) لە ماددەی (56) لە یاسای ژمارە ( )ی ساڵی (2007) ولەسەر داوای وەزیری دارایی و ئابووری و رەزامەندیی ئەنجومەنی وەزیرانی هەرێمی کوردستان ـ عێراق، ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستان ـ عێراق لە دانیشتنی ژمارە ( )ی رۆژی (/ / 2007)ی خۆیدا، بڕیاری دەرچوواندنی ئەم یاسایەی خوارەوەی دا:

یاسای بودجەی هەرێمی کوردستانی عێراق

بۆ ماوەی 2007/1/1 تاکو 2007/12/31

ماددەی یەکەم: بۆ ساڵی دارایی/2007 گوژمەی تەنیا(7847660) (حەوت ترلیۆن وهەشت سەد وچل وحەوت ملیار وشەش سەد وشەست ملیۆن دینار تەرخان دەکرێ وبەم پێیە خەرج دەکرێ.

1- گوژمەی (2285556)، تەنها (دوو ترلیۆن ودووسەد و هەشتاو پێنج ملیار و پێنج سەد وپەنجا شەش ملیۆن دینار) تەرخان دەکری بۆ خەرجی پرۆژە سەرمایە گوزارییەکان.

2- گوژمەی (5562104)، تەنها (پێنج ترلیۆن وپێنج سەد وشەست ودوو ملیار و سەدو چوار ملیۆن دینار) بۆ خەرجیەکانی کار پێکردن.

ماددەی دووەم: داهاتی بودجەی ساڵی دارایی/ 2007 بەگوژمەی (181178)، تەنها سەد وهەشتا ویەك ملیار وسەد وحەفتاو هەشت ملیۆن دینار دەخەمڵێندرێ.

ماددەی سێیەم: وەزارەتی دارایی هەرێمی کوردستانی عیراق پارەی حساباتی وەزارەتەکان و بەڕێوەبەرایەتیەکان بە پێی داهاتی دارایی دەگرێتە ئەستۆ.

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (33)

دوو شەممە ڕێكەوتی 2007/7/17

كاتژمێر (10،30)ی سەر لە بەیانی رۆژی دوو شەممە ڕێكەوتی 2007/7/17 ئەنجومەنی نیشتمانیی كوردستانی عێراق بە سەرۆكایەتی بەڕێز عدنان رشاد مفتی سەرۆكی ئەنجومەن و, بە ئامادەبوونی بەڕێزمحمد قادر عبدالله(د.كمال كەركووكی) جێگری سەرۆك و, بەڕێز فرست أحمد عبدالله سكرتێری ئەنجومەن, دانیشتنی ژمارە (33)ی خولی دووەم, ساڵی (2007) ی خۆی بەست.

بەرنامەی كار:

بەپێی حوكمەكانی برگە (1)ی ماددە (20) لە پێڕۆی ناوخۆی ژمارە (1)ی هەمواركراوی ساڵی 1992ی ئەنجومەنی نیشتمانیی كوردستانی عێراق, دەستەی سەرۆكایەتی ئەنجومەن بڕیاردرا دانیشتنی ژمارەی (33)ی خولی گرێدانی یەكەمی ساڵی سێیەمی خولی هەڵبژاردنی دووەمی پەرلەمانی كوردستان – عێراق, بەرنامەی كار بەم شێوەیە بێت:

1- خستنەڕوو و گفتوگۆ كردنی بودجەی هەرێمی كوردستانی عێراق و یاسای بودجەی هەرێمی كوردستانی عێراق بۆ ساڵی 2007.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

بەناوی خوای گەورەو میهرەبان.

بەناوی گەلی كوردستان دانیشتنی ئەمڕۆمان دەكەینەوە, بەرنامەی كار:

بەپێی حوكمەكانی برگە (1)ی ماددە (20) لە پێڕۆی ناوخۆی ژمارە (1)ی هەموار كراوی ساڵی 1992ی ئەنجومەنی نیشتمانیی كوردستانی عێراق, دەستەی سەرۆكایەتیی ئەنجومەن بڕیاریدا بەرنامەی كاری دانیشتنی ژمارە (33)ی خولی دووەمی هەڵبژاردن لە كات(10،30)ی پێش نیوەڕۆی رۆژی دوو شەممە ڕێكەوتی 2007/7/17دا بەم شێوەیە بێت:

1- خستنەڕوو و گفتوگۆ كردنی بودجەی هەرێمی كوردستانی عێراق و یاسای بودجەی هەرێمی كوردستانی عێراق بۆ ساڵی 2007.

سەرەتا دەمەوێت بەناوی ئێوەی بەڕێزو سەرۆكایەتی پەرلەمان ئیدانەی توندی ئەو تاوانە گەورەیە بكەین، كە دوێنێ ئەنجامدرا لە لایەن تیرۆریستانەوە دژی خەڵكی بێ تاوانی كەركووك، كە بووە هۆی شەهید بوونی

دەیان هاوولاتی و بریندار بوونی دەیانی تر، دیارە ئەو کارە تیرۆریستییە وەکو هەموو کارە تیرۆریستیەکانی تر لە لایەن ئەو کەسانەی کە دوژمنی عێراقن، دوژمنی گەلی کوردستانن، دوژمنی دیموکراتین و، دوژمنی پێشکەوتنن ئەنجامی دەدەن، ئەم کارە تیرۆریستیەش لە وەختێکدایە، کە خەڵك چاوەڕوانی جێ بەجێ کردنی ماددەی 140 دەکاتن، دیاریشە یەکێك لە ئامانجەکانی، جگە لەوەی کە خودی تیرۆریستان چ ئامانجێکیان نییە غەیری کوشتن و تێکدانی کۆمەڵ و دەیانەوێت بەمەش وەزعی کەرکووك زیاتر ئاڵۆز بکەن، وەکو بەرنامەی فتنەی هەیانە بۆ هەموو عێراق، بۆ خستنە ناوکۆکی و دژایەتی لەنێوان سوننەو شیعە، دەیانەوێت بەم کارە تیرۆریستیەش ناو کەرکووکیش ئاڵۆزتر بکەن، پێکهاتەکانی کەرکووك و ژیانیان ناخۆشتر بکەن، بەلآم من پێم وایە ئیرادەی گەلی کوردستان و خەڵکی کەرکووك لەوە زۆر گەورەترە، تاوەکو تیرۆریستان بتوانن ئەو ئیرادەیە تێك بدەن، لەکاتێکدا ئیدانەی توندی ئەم کارە تیرۆریستیە دەکەین، سەرەخۆشی لە کەسوکاری شەهیدان دەکەین، ئینشائەڵلا جێگایان بەهەشتە، تیرۆریستانیش دەچنە جەهەنەم و دۆزەخی تاریخ، داواکارین و ئومێدیشمان وایەو لە خوای دەپارێینەوە، کە بریندارەکان زوو چاك ببنەوە، خەڵکی کەرکووکیش و هەموو کوردستان و هەموو عێراقیش بە زووترین کات زاڵ بن بەسەر تیرۆریستان و پلانەکانیان، داواتان لێ دەکەم بۆ گیانی پاکی شەهیدانی قوربانیانی تیرۆریست کە دوێنێ لە کەرکووك و شوێنەکانی تری عێراقدا شەهید بوون و هەموو شەهیدانی ڕێگای ئازادی دەقیقەیە بوەستن، فەرموون زۆر سوپاس، بەرنامەی کاری ئەمڕۆمان:

بەپێی حوکمەکانی بڕگە (1)ی مادده (20) لە پێڕۆی ناوخۆی ژمارە (1)ی هەموارکراوی ساڵی 1992ی ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستان – عێراق، دەستەی سەرۆکایەتی ئەنجومەن بڕیاریدا بەرنامەی کاری دانیشتنی ژمارە (33)ی خولی دووەمی هەڵبژاردن لەکات (10،30)ی پێشنیوەڕۆی ڕۆژی دوو شەممە ڕێکەوتی 2007/7/17دا بەم شێوەیە بێت:

1- خستنەڕوو و گفتوگۆ کردنی بودجەی هەرێمی کوردستانی عێراق و یاسای بودجەی هەرێمی کوردستانی عێراق بۆ ساڵی 2007.

سەرەتا بەخێرهاتنی بەڕێز کاك شێخ بایز وەزیر هەرێم بۆ کاروباری دارایی و ئابووری، بەڕێز کاك عوسمان شوانی وەزیری پلاندانان، بەڕێز کاك سەعد وەزیری هەرێم بۆ کاروباری پەرلەمان، بەڕێز کاك رەشید بەڕێوەبەری گشتی وەزارەتی دارایی و ئابووری کە لە جیاتی بەڕێز کاك سەرکیس لێرە ئامادەیە، بەڕێز کاك دڵشاد بریکاری وەزارەتی هەرێم بۆ کاروباری دارایی و ئابووری دەکەین، زۆر بەخێر بێن سەرچاوان، داوا لە لیژنەی یاسایی و لیژنەی دارایی و ئابووری دەکەم بێن لە جێگای خۆیان دانیشن بۆ خوێندنەوەی راپۆرتەکەیان، دەمەوێت دوو مولاحەزە لەسەر هینەکە بدەم، یەکەم/ لەبەر ئەوەی کاك سەرکیس لە سەفەردایە، بۆیە ئامادە نییە، کاك رەشید لەجیاتی هاتووە.

دووەمیش/ لەسەر داوای ئێمە کاك عوسمان شوانیمان دەعوەت کرد، هەم وەزیری پلانە، هەمیش شارەزایی هەیە لەوەی هاوکاری پەرلەمان بێتن لە موناقەشە کردنی ئەو بودجەیە، بەڵێ کاك شێخ بایز، عەفو کاك

شێخ بایز کاک فرسەت دەڵێت کاک شێخ بایز لە جیاتی کاک سەرکیس هاتووە، بەلاَم کاک رەشیدیش وەکو خەبیرە بۆ ئەو مەسائیلانەی کە دەبوایە کاک سەرکیس وەلاَم بداتن لێرە، فەرموو کاک بایز.

بەڕێز شێخ بایز تاڵەبانی/ وەزیری هەرێم بۆ کاروباری دارایی و ئابووری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من تکام وایە هەردووکیان ئەم دوو بەڕێزە زۆر شارەزان و ئیشیان کردووە لە بودجەکەدا، یەکێکیان وەکو وەزارەتی دارایی، یەکێکیشیان وەکو وەزارەتی هەرێم بۆ کاروباری دارایی موداخلە بکەن و لە موناقەشەکاندا روونکردنەوەی خۆیان بدەن، تکام وایە موافەقەت بکەن، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاک دکتۆر دلێر شاوەیس راپۆرتی دارایی و ئابووری دەخوێنێتەوە، فەرموو.

بەڕێز د.دلێر اسماعیل حقی شاوەیس:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

سەرەتا بەناوی لیژنەی دارایی و ئابووریەوە داوای لێبوردن دەکەین، چونکە لە راپۆرتەکەماندا لەڕاستی دەقەکان بە عەرەبی هاتووە، لەبەر ئەوە هەوڵماندا دەقە عەرەبیەکان موحافەزە بکەین، بۆ ئەوەی تووشی ئیشکالاتێکی زمانەوانی نەبین و مەفهومەکە بگۆڕێت، هەر لەبەر ئەوە بوو، بۆیە داوای لێبوردن دەکەین، چونکە راپۆرتەکە کوردیەو دەقەکان زۆری بە زمانی عەرەبی هاتووە لەبەر ئەوەیە، جگە لەوە پێم چاکە تێبینیەک بدەم برا پەرلەمانتارە بەڕێزەکان لە لاپەرە سێدا فەقەرەی دووەم (5518297) ملیۆن نووسراوە، خۆی راستەیەکەی (5518287) ملیۆنە، ئەو هەڵەیەشی تیایە، داوای لێبوردن دەکەم.

بۆ/ سەرۆکایەتی ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستان – عێراق

بابەت/ راپۆرتی لیژنەی دارایی و ئابووری

سلاَو و رێز.

لیژنەکەمان لە رۆژانی 2007/6/25 و 2007/7/1 چەند کۆبوونەوەیەکی سازدا بۆ تاوتوێ کردنی (یاسای بودجەی هەرێمی کوردستان – عێراق)، ئێمە لە کاتێکدا پشتگیری پرۆژەکە دەکەین ئەم تێبینیانەی خوارەوەش دەخەینە پێش چاوی بەڕێزتان.

1- دەبوایە ئەم پرۆژەیە لە کۆتایی ساڵی 2006دا بهاتبایەو پەرلەمانی کوردستان راو سەرنجی خۆی لەسەر بدایە، دیارە بەشێك لە هۆکاری ئەم دواکەوتنە دەگەڕێتەوە بۆ دەسەلاَتدارانی حکومەتی مەرکەزی لە بەغدا، پێویستە حکومەتی کوردستان هەر لە ئێستاوە کار بکات بۆ ئامادە کردنی بودجەی ساڵی 2008 تا لەکاتی خۆیدا وەك پێویست بخرێتە پێش پەرلەمانی کوردستان.

2- بڕە پارەیەك لە لای حكومەتی مەركەزی ماوەتەوە لە پشكی ساڵانی رابردوو بە زیاتر لە یەك ملیار دۆلار دەخەملێنرێت، پێویستە حكومەتی هەرێمی كوردستان هەوڵ بدات ئەو پارانە بگەڕێنێتەوەو لە پرۆژەكانی ئاوەدانكردنەوەدا بەكار بهێنرێن.

3- ئەوەی تێبینی دەكرێت سەرچاوەی سەرەكی داهاتی حكومەتی هەرێمی كوردستان ئەو بڕە پارەیەیە كە لە لایەن دەسەڵاتی مەركەزیەوە دەدرێتە حكومەتی هەرێم، ئەمەش جگە لە لاسەنگی لە سەرچاوەی داهات، كە كاردانەوەیەكی خراپی لەسەر ئایندەی كوردستان دەبێت، بۆیە پێویستە حكومەتی هەرێمی كوردستان هەوڵبدات سەرچاوەكانی داهات فرەجۆر و سەرچاوە بن لە ئایندەدا.

4- پرۆژە سەرمایە گوزاریەكان پشكێكی كەم لە بودجەی كوردستان پێكدەهێنن (2285556) دوو ترلیۆن و دوو سەدو هەشتاو پێنج ملیارو بێنج سەدو پەنجاو شەش ملیۆن دینار بەرامبەر بە (5518297) پێنج ترلیۆن و پێنج سەدو هەژدە ملیارو دوو سەدو نۆوەت و حەوت ملیۆن دینار بۆ خەرجیەكانی كارپێ كردن (نفقات تشغیلیە)، ئەمەش نیشانەیەكە بۆ شێواوی ئابووری، پێویستە حكومەتی هەرێمی كوردستان پلانێكی تۆكمەو هەمە لایەنە ئامادە بكات بە مەبەستی گەشەپێدانی ئابووری و كۆمەڵایەتی لە كوردستانداو بەرز كردنەوەی ئاستی ژیانی خەڵكی كوردستان بەتایبەت چینە هەژارو زەحمەتكێشەكان.

5- ئەوەی تێبینی دەكرێت پشكێكی زۆر لە بودجە تەرخانكراوە بۆ مووچەی فەرمانبەران، ئەمەش نیشانەیەكی زەقە بۆ هەڵئاوسانی دەزگا حكومیەكان و بوونی بێكاریەكی رووپۆش لەو بوارەدا، بۆیە پێویستە حكومەتی هەرێمی كوردستان چارەسەری گونجاو بۆ سەر لەنوێ بەگەڕ خستنەوەی ئەو بێكاریە روو پۆشانە دابنێ لە پرۆژە بەرهەمێن و بەسوودەكاندا.

6- پێویستە بەزووترین كات ئەو وەزارەتانەی تا ئێستا یەكیان نەگرتۆتەوە ببنە یەك، تابتوانن باشتر لە خزمەتی حكومەت و خەڵكی كوردستاندا كار بكەن.

7- ئەوەی تێبینی دەكرێت هەندێك لە وەزارەتەكانی حكومەتی هەرێمی كوردستان كارو فەرمانەكانیان لێك نزیكن، دەكرێ هەندێكیان یەك بخرێنەوە بكرێنە یەك، پێویستە حكومەت بە زووترین كات دوای لێكۆڵینەوەیەكی ورد پرۆژەیەك بۆ یەكخستنی ئەو وەزارەتانە ئامادە بكات.

8- هەرچی تێبینییەكانیشە سەبارەت بە دەقی یاسا كە لیژنەكەمان پێی چاكە ئەم گۆڕانكاریانەی تێدا بكرێت:

سەبارەت بە ماددەی یەكەم: لیژنەكەمان پێی چاكە بەم شێوەیەی خوارەوەی لێ بێت:

بۆ ساڵی دارایی 2007 گۆژمەی تەنیا (7847660) حەوت ترلیۆن و هەشت سەدو چل و حەوت ملیارو شەش سەدو شەشت ملیۆن دینار تەرخان دەكرێ و بەم شێوەیەی خوارەوە:

1- گوژمەی (2285556) دوو تریلیۆن و دوو سەدو هەشتاو پێنج ملیارو پێنج سەدو پەنجاو شەش ملیۆن دینار تەرخان دەكرێ بۆ خەرجی پرۆژە سەرمایە گوزارییەكان.

2- گۆژمەی (5518287) پێنج تریلیۆن و پێنج سەدو هەژدە ملیارو دوو سەدو هەشتاو حەوت ملیۆن دینار بۆ خەرجیەکانی کارپێکردن.

3- گۆژمەی (43817) چل و سێ ملیارو هەشت سەدو حەڤدە ملیۆن بۆ خەرجیەکانی ئەنجومەنی نیشتمانی کوردستان.

سەبارەت بە ماددەی دووەم: لە پرۆژەی یاساکە لیژنەکەمان پێی چاکە بڕگەیەکی بۆ زیاد بکرێت و ئەوەی هەیە دەبێتە بڕگە یەك.

بڕگەی دووش بەم شێوەیە دەنووسرێتەوە:

(داهاتی بودجەی ساڵی 2007 کە لە حکومەتی مەرکەزیەوە هاتووە بریتیە لە (7666482) حەوت تریلیۆن و شەش سەدو شەست و شەش ملیار و چوار سەدو هەشتاو دوو ملیۆن دینار).

سەبارەت بە ماددەی سێیەمی پرۆژەکە: لیژنەکەمان پێی چاکە بەم شێوەیەی خوارەوە داڕێژرێتەوە:

(تقوم وزارة المالية لاقليم كوردستان – العراق بتحويل حسابات الوزارات والادارات اعتماداً على المبالغ المخصصة لكل وزارة، او جهة غير مرتبطة بالوزارة في هذه الموازنة وبصورة تلقائية).

وەزارەتی دارایی هەرێمی کوردستانی عێراق راستەوخۆ و خۆبەخۆ پارەی حساباتی وەزارەتەکان و بەڕێوەبەرایەتیەکان دەگوێزرێتەوە بەپێی ئەو گۆژمە پارەیەی بۆیان تەرخانکراوە بۆ هەر وەزارەتێك، یان لایەنێکی ناپەیوەست بە وەزارەتەوەو بەشێوەیەکی خۆبەخۆ.

لیژنەکەمان پێی چاکە ماددەیەکی نوێ زیاد بکرێت و بخرێتە جێگەی ماددە چوار و بەم شێوەیە داڕێژرێت:

المادة الرابعة: للوزير المختص صلاحية الصرف بما لا يزيد على (500) مليون دينار وتخويل رؤساء الدوائر التابعة للوزارة او جهة غير مرتبطة بالوزارة صلاحية التزام والصرف كلاً او جزءاً بما لا يزيد على (300) مليون دينار في كل حالة مع مراعات مطابقة اوجه الصرف واغراضها مع الميزانية، وما زاد عن ذلك يجب استحصال موافقة مجلس الوزراء.

بەم شێوەیە زنجیرەی ماددەکان دەگۆڕدرێت.

ماددەی چوارەم لە دەقی پرۆژەکە دەبێتە پێنج و وەك خۆی دەمێنێتەوە.

ماددەی شەشەم: لیژنە پێشنیاز دەکات ئەم ماددەیە ببێت بە دوو بڕگە یەکەم وەکو خۆی دەمێنێتەوەو ئەمەش دەبێتە بڕگەی (2).

2- لايجوز اجراء المناقلة ضمن تخصيصات اعمار وتنمية المشاريع بين المحافظات.

ماددەی حەوتەم: کە لە دەقی پرۆژەکەدا شەشەمە لیژنەکەمان هیچ تێبینیەکی لەسەر نییە.

ماددەی حەوتەم لە دەقی پرۆژەکەدا کە بۆتە هەشتەم لیژنە پێی چاکە بەم شێوەیەی خوارەوە داڕێژرێتەوە:

(يخول وزير المالية بموجب قانون ملحق باضافة الاعتمادات الاجمالية المصدقة للميزانية للسنة المالية 2007 من اجمالي الاعتمادات المصدقة للميزانية للاغراض التالية:

1- اضافة اعتمادات جديدة في ميزانيات الوزارات والادارات للحالات الطارئة والتي يقررها مجلس الوزراء.

2- اعتماد المبالغ اللازمة لميزانيات الادارات المستحدثة خلال السنة المالية 2007.

ماددەی نۆیەم: كە لە دەقی پرۆژەكەدا هەشتەمە لیژنە پێی چاكە بەم شێوەیەی خوارەوە داڕێژرێتەوە:

(يقوم وزارة المالية بالتنسيق مع الوزارات المعنية باعداد جداول الملاكات لوزارات اقليم كوردستان – العراق (للسنة المالية 2007) وعلى ضوء كلف الرواتب المصدقة في الميزانية).

ماددەی دەیەم: لیژنە وا پێشنیاز دەكات بكرێتە دوو بڕگەو بەم شێوەیەی خوارەوە داڕێژرێتەوە:

1- على وزير المالية اصدار التعليمات اللازمة بعد المصادقة عليها من قبل مجلس الوزراء لتحديد صلاحيات الصرف للادارات الحكومية خلال فترة لا تتجاوز اسبوعين من تاريخ اصدار هذا القانون.

2- يقدم وزير المالية تقريراً مالياً عن الميزانية الى برلمان كوردستان كل ثلاثة اشهر.

لیژنە پێشنیاز دەكات ماددەیەكی نوێ زیاد بكرێت و زنجیرەی ماددەی یازدە وەربگرێت بەم شێوەیەی خوارەوە:

المادة الحادية عشرة: تقيد مبالغ التبرعات الممنوحة للوزارات والجهات غير المرتبطة بالوزارة بعد قبولها من وزير المالية ايرادا نهائياً للميزانية العامة على ان يقوم وزير المالية بتخصيصها من اعتمادات الوزارة او الجهة غير المرتبطة بالوزارة لصرف الاغراض التي منحت لاجلها.

المادة الثانية عشرة: لوزير المالية اصدار التعليمات اللازمة لتسهيل تنفيذ هذا القانون.

المادة الثالثة عشرة: لايعمل باي نص قانوني يتعارض مع هذا القانون.

المادة الرابعة عشرة: ينشر هذا القانون في الجريدة الرسمية وقائع كوردستان ويعتبر نافذاً اعتباراً من 2007/7/1/1.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

زۆر سوپاس بۆ دكتۆر دلێر شاوەیس بۆ خوێندنەوەی ڕاپۆرتەكەی، داوا لە مامۆستا كاكە دەكەم ڕاپۆرتی لیژنەی یاسایی بە كوردیەكە بخوێنێتەوە.

بەڕێز عبدالكریم ابوبكر مصطفی:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

بۆ/سەرۆكایەتی ئەنجومەنی نیشتمانیی كوردستان ـ عێراق

ب/ڕاپۆرتی لیژنەی یاسایی

لیژنەی كاروباری یاسایی پرۆژەی یاسای بودجەی ساڵی 2007ی هەرێمی كوردستان ـ عێراقی تاوتوێكرد، كە دوای خوێندنەوەی یەكەمی بۆی ڕەوانە كراوە، دوای گفتوگۆ لەسەری و گۆڕینەوەی ڕاوبۆچوونەكان گەیشتینە ئەم ڕاسپاردەو پێشنیارانەی خوارەوە:-

1- ليژنه پشتگيری له پرۆژەی ياساكه دەكاو پێشنيار دەكات دەسەڵاتی پێ بدرێت هەندێ له ماددەكانی دابرێژرێتەوەو وەكو پرۆژە ياساكانی پێشوو زنجيره بەنديان بكاتو ئەم ديباجەی خوارەوەی بۆ دابرێژرێت:
پشت به حوكمی برِگه (1) له ماددەی (56) له ياسای ژماره (1)ی ساڵی 1992ی هەمواركراو، لەسەر داوای ئەنجومەنی وەزيرانی هەرێمی كوردستان ـ عێراق، ئەنجومەنی نيشتمانيی كوردستان ـ عێراق له دانيشتنی ژماره ( )ی رۆژی ( ) برِياری دەرچواندنی ئەم ياسايدا :

ياسای ژماره ( ) ساڵی 2007

ياسای بودجەی هەرێمی كوردستان ـ عێراق

ماددەی يەكەم: ليژنه پێشنيار دەكات دابرێژرێتەوەو برِگەيەكی سێيەمی بۆزياد بكرێت تايبەت به خەرجيەكانی ئەنجومەنی نيشتمانيی كوردستان ـ عێراق، وەك دەسەڵاتێكی سەربەخۆی خاوەن بودجەيەكی تايبەت لەدوو توێی بودجەی گشتی هەرێم بەم جۆرەی خوارەوە:
برِی (7847660) حەفت ترليۆنو هەشت سەدو چلوحەوت مليارو شەش سەدوشەست مليۆن دينار بۆ ساڵی 2007 تەرخان دەكرێتو بەم جۆرەی خوارەوە دابەش دەكرێت:-
يەكەم: وەكو خۆی.
دووەم: وەكو خۆی.
سێيەم: برِی (40995) چل مليار و نۆسەد و نەوەد و پێنج مليۆن دينار بۆ خەرجيەكانی ئەنجومەنی نيشتمانيی كوردستان ـ عێراق تەرخان دەكرێت.
ماددەی دووەم: ليژنه پێشنيار دەكات ئەوەی له ماددەكه هاتووه ببێته برِگەی يەكەم و برِگەيەكی دووەمی بخرێته سەر بەم جۆرەی خوارەوە :-
يەكەم: داهاتەكانی بودجەی ساڵی دارايی 2007 به برِی (181178) سەد و هەشتاويەك مليار سەدو حەفتاو هەشت مليۆن دينار دەخەملێنرێت.
دووەم: بەشی هەرێمی كوردستان له داهاتەكانی حكومەتی فدراڵی ساڵی 2007 به برِی (7666482)حەفت ترليۆن و شەش سەدو شەست و شەش مليار و چوارسەد و هەشتاو دوو دينار دەخەملێنرێت.
ماددەی چوارەم: ليژنه پێشنيار دەكات رستەی (جگه له بەشی مووچەكان) بخرێته دوای ماددەكه.
ماددەی نۆيەم: ليژنه پێشنياز دەكات بەم جۆرەی خوارەوه هەمووار بكرێت:-
بۆ رێكخستنی دەسەڵاتەكانی خەرجكردنی ئەم بودجەيه ياسايەك دەردەچێت بەناوی (ياسای جێبەجێ كردنی ياسای بودجه)، ئەمەش هەروەك له وڵاتانی ديكه باوه.
2- ليژنه پێشنياز دەكات ماددەيەكی ديكه بخرێته سەر ياساكه بەم جۆرەی خوارەوە:-

ماددەی یازدەم: دەبێ ئەنجومەنی وەزیران و لایەنەکانی پەیوەندیدار حوکمەکانی ئەم یاسایە جێبەجێ بکەن.

ماددەی دوازدەم: لیژنە پێشنیار دەکات بەم جۆرەی خوارەوە دابرێژرێتەوە:-

ئەم یاسایە لە رۆژی دەرچوونیەوە جێبەجێ دەکرێت و لە رۆژنامەی فەرمی وەقائعی کوردستان بڵاو دەکرێتەوە.

تکادارین بفەرموون بۆ چاولێکردن و خستنەڕووی ئەصڵی پڕۆژەکە و ڕای لیژنەی یاسایی سەبارەت بەوە بۆ ئەنجومەن بۆ گفتوگۆ و پیشاندانی بۆچوونی گونجاو لەبارەوە.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

سوپاس بۆ مامۆستا کاکە بۆ خوێندنەوەی راپۆرتی لیژنەی یاسایی، من چەند تێبینیەکم هەیە پێش ئەوەی بچینە سەر موناقەشەو ئەوانە، یەکەم/ ئەمە یەکەم جارە پەرلەمانی کوردستان میزانیەی حکومەتی هەرێم موناقەشە دەکات بۆ پەسند کردنی، یەکەم جار مەقصەدم بەو شێوەیە یەکەم جار لە بەغدا ئیقرار کراوە، ئینجا هاتۆتە ئێرە، یەکەم جاریشە پاشی یەکخستنی کابینەی حکومەتی هەرێم بە یەکگرتنەوەی هەردوو ئیدارەکە، چەند تێبینیەك لەسەر بودجەکە، یەکەم/ بودجەکە دواکەوتووە، ئێمە ئێستا لە (7/17)ین، یەعنی واتا نزیکەی حەوت مانگی عەمەلیەن سەرف کراوە.

دوو/ دواکەوتنی بودجەکە، بەشێکی زۆری سەبەبی دواکەوتنەکە دەگەڕێتەوە زروفی عێراق و دواکەوتنی موناقەشەی میزانیە لە بەغدا، کە سێ، چوار مانگی خایاند، دوایێ لە پەرلەمانەکە هاتە ئێرە، یەعنی لە پەرلەمانی عێراق ئیقرار کرا هاتە ئێرە، وەزارەتی دارایی بە هاوکاری لەگەڵ هەموو وەزارەتەکان جارێکی تر مەجبور بوون بە میزانیەکەدا بچنەوەو هەمواری بکەن لەگەڵ ئەو رێککەوتنەی، یاخود ئەو رێژەیەی، کە لە پەرلەمانی عێراقدا پەسند کراوە، ئینجا سێ هەفتە پێش ئێستا بۆ ئێمەیان نارد ، کەمتر لە سێ هەفتە، ئێمەش لە لایەن دوو لیژنەکەوە کە موناقەشە کراو دانیشتنی زۆری لەسەر کرا، لیژنەکانی پەرلەمانی هەر یەکە بەنیسبەت وەزارەتەکەی خۆیەوە، دواکەوتنەکە لە پەرلەماندا دە، پازدە، بیست رۆژێك بوو هۆیەکەی ئەوە بوو، دەبوایە دیراسەی بکەین.

سێ/ ئەم حکومەتە تازەیە ئەم بەرنامەیەی لە پێش دایە، عەمەلیەن دوو ساڵ ئیدارەی سلێمانی و ئیدارەی هەولێر بەشێوەیەکی موستەقیل میزانیەکەی خۆیان سەرف دەکرد، ئەو میزانیەی کە ئێستا هاتۆتە حکومەت، یان هاتۆتە پەرلەمان بۆ موناقەشە کردن، هەنگاوێکی زۆر گرنگ و گەورەیە، بۆ یەکخستنەوەی هەموو دامودەزگاکانی حکومەت، لە پێش هەموویانەوە وەزارەتی دارایی و ئابووری، کە وەزارەتێکی زۆر گرنگە، خەڵك چاوەڕوان دەکاتن پەسند کردنی ئەو میزانیە ببێتە هۆیەکی کاریگەر بۆ ئەوەی بە زووترین کات وەزارەتی دارایی و ئابووری وەکو وەزارەتی پێشمەرگەو ناوخۆش کە چاوەڕوان دەکرێتن، ئەوانیش یەك بگرن، کێشەیەك لەنێوان حکومەتی هەرێم و بەغدا هەیە لەسەر تەفسیلاتی ئەو میزانیەیە، لەسەر

داهاتێك، كە بەپێی دەستوور داهاتێكی مەركەزییە، ئەویش گومرگە، هەڵەیەكی گەورە كراوە لە ئەنجومەنی نوێنەرانی عێراقدا بە یاسا فەرزیان كردووە لەسەر حكومەتی هەرێم، كە دەبێت ئیراداتی هەرێم هی ساڵی 2005 و 2006 و 2007 بگەڕێتەوە بەغدا، واتا داهاتی گومرگ هەمووی لێی دەبڕن، لەو میزانیەیە دەبڕن، ئەم هەڵەیە بەڕاستی هەرێم زۆر زەرەری لێ كردووە، ئێستاش ناتوانێتن بۆتە یاسا، دەبێت ئەوە رەچاو بكرێتن لە موناقەشەكاندا، دوایێش تەوزیحاتی زیاتر دەدەین، بەنیسبەت پەرلەمانی كوردستانەوە هەندێك ئاڵوگۆڕ كرا، ئاڵوگۆڕەكە وەنەبێتن میزانیە زیاد كرا بێتن، بەڵكو رەقمێكە نەقل كراوە، مەسەلەن بۆ نموونە هەندێك مەسروفاتی پەرلەمان هەبووە، كە حكومەت موافەقەتی كردووەو تەمدیدی كردووە سەرف كراوە، بەڵام داخیلی میزانیەی پەرلەمان نەبووە، لەسەر میزانیەی ئەنجومەنی وەزیرانی هەرێمە، بۆ ئەوەی راستیەكە دەربچێتن ئەو موناقەلەیە بە ئیتیفاق لەگەڵ وەزارەتی دارایی و ئابووری و وەزارەتی هەرێم بۆ كاروباری دارایی و ئابووری، ئەو بڕە پارەیەی كە بۆ پەرلەمان تەرخان كراوە، وەكو كڕینی شوقەكانە، دابین كردنی هەندێ مەسائیلی ترە تەمویل كراوە، نەخراوەتە سەر پەرلەمان تاكو راستیەكە دەربچێتن، ئەو موناقەلەیە كراو راپۆرتێك ئامادە كرا لیژنەی دارایی ئاماژەی پێ كرد، من حەز دەكەم لە موناقەشە كردنیشماندا ئەو راستیانە لەبەرچاومان بێتن، كە ئێمە ئێستاكە عەمەلیەن پێنج مانگمان لە پێشە بۆ جێ بەجێ كردنی ئەو میزانیە، میزانیەكە حەوت مانگی بەسەردا چووە، پێویستە پاش ئیقرار كردنیشی وەزارەتی دارایی و ئابووری تەماشای بكاتن، بزانێت لەو میزانیەیە حەوت مانگە چی سەرف كراوەو لەبەر رۆشنایی ئەوە پێنج مانگی داهاتوو چ میزانیەتێك دەمێنێتەوە بۆ وەزارەتەكان، بۆیە دەبێت دەسەڵاتەكان ئەگەر بدرێتە وەزارەتەكان، یان وەزارەتی دارایی، لەبەر رۆشنایی ئەو راستیە بێتن، ئەو پێنج مانگە چی هەیە، نەك لەگەڵ رۆشنایی ئەوە بێتن كە مەفتوحە، جاران میزانیە بە تەخمین دەكرا لەسەر ئیحتیاجات لە ساڵانی نۆوەتەكاندا، چ ئیحتیاجێك هەیە وەزارەتەكان دەیانووسی، لە مەجلیسی وزەرا ئیقرار دەكرا لە پەرلەمانیش یەك، دوو ساڵ چەند داهات هەیە، لەبەر رۆشنایی ئەو داهاتە سەرف دەكەن، یەعنی عەمەلیەن ئێمە دەتوانین بڵێین یەكەم جارە میزانیەكە، هەنگاوێكە، ئەویش بە هەموو كەموكوڕییەوە، هەنگاوێكی گرنگە، یەكەم جارە پەرلەمان بەشێوەیەكی قانونی بێتە پەرلەمان بەو شێوەیە، من گەورەتر لەوە، ئەم هەنگاوە بە هەنگاوێكی باشتر دەزانم بۆ میزانیەی 2008، چونكە عەمەلیەن ئەمە با ببێتە تەجروبەیەك، ئەو سەغەرات و كەموكوڕیانەی لە میزانیەی 2007دا هەیە پاشماوەی دوو ئیدارەیی و ئەوانە بۆ 2008 نەمێنێتن و، لە وەختێكی زووتر پێشكەش بە پەرلەمان بكرێتن، ئەوە لە موناقەشە كردندا لەگەڵیان رێگایەك بدۆزینەوە، چۆن زوو ئەو میزانیەیە بێتە بەردەم پەرلەمان لە وەختی خۆیدا پەسند بكرێتن و بۆ ئەوەی بتوانرێت موداخەلەی بكرێتن، دەسەڵاتێكی تر هەیە پەرلەمان پاش ئیقرار كردنی میزانیە، دەتوانێتن میزانیەیەك دابنێتن، پرۆژەیەك دابنێتن لەسەر نەفەقاتی ئەو رۆژانەی كە پێویستە بكرێتن، بەڵام ئێمە ناتوانین ئەمەی بكەین، لەبەر ئەوەی میزانیەكە عەجزی هەیە لە موناقەشەدا بۆتان دەردەكەوێتن، كە میزانیە عەجزی هەبوو، پەرلەمان ناتوانێتن پرۆژەیەكی تازە دابنێتن،

داوا بكاتن میزانیه ئیزافه بكرێتن، من هەر ئەوەندە تێبینیەم هەبوو، بۆ ئەوەی بەرچاوتان روون بێتن لە موناقەشە كردندا، حەزیش دەكەم ئەگەر پێش ئەوەی ناو بنووسم بۆ موناقەشە، ئەگەر جەنابی وەزیر و كەسێكیان تەوزیحێكیان هەیە لەسەر ئەوە، ئەگەر تەوزیحیان نییە دەچینە داوا كردنی پرسیار، كاك رەشید فەرموو.

بەڕێز رشید طاهر/ بەڕێوەبەری گشتی وەزارەتی دارایی و ئابووری:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان.

خۆشبەختانە پاش یەكگرتنی حكومەتی هەرێمی كوردستان هەردوو ئیدارە بۆ ساڵی 2007 یەك بودجە تەقدیمی حكومەتی فیدراڵی عێراق كرا بودجەیەكی موەحەد، خۆشبەختانە بەوێ تەصدیق كرا، بەڵام حەز دەكەم پێتان بڵێم كە ئێمە لە حكومەتی هەرێمی كوردستان لە وەزارەتی دارایی لەمانگی دەی 2006 بودجەمان تەقدیمی حكومەتی عێراقی فیدراڵ كردووەو مەبلەغەكەشی كە تەقدیمان كردووە (14) تریلیۆن و كەسر بوویە، پێنج تریلیۆن و كەسر بۆمان گەڕاوەتەوە، یەعنی ئەوەی داوامان كردووە لە 43٪ی گەڕاوەتەوە، موناقەشەكانی ئێمە لەگەڵ بەغدا لەسەر ئیحتیاجاتی ئێمە نییە، موناقەشاتی ئێمە لەگەڵ بەغدا حكومەتی هەرێمی كوردستان و نوێنەرانی حكومەتی هەرێمی كوردستان هەموو لە بەغدا ئاگامان لە هیچ تەفاسیلی بودجە نییە، كە ئەو داهاتە چۆنەو چۆن نییە، كە ئینتاجی بەرمیلی نەوت بە پێنجان تەقدیم كردووە، حكومەتی هەرێمی كوردستان نازانم چەند جار تەقدیم كراوە، مەعدەل رۆژانە ملیۆنێك و حەوت سەد هەزار بەرمیل دەڕوات، زەربیان كردووە پەنجا فی یەك و حەوت سەد سیعری دۆلاریشی ژی دابەزاندووە یەك و دوو سەد و بەو شێوەیە تەقدیر دەكرێت، كە ئێمە دەچینە بەغدا موناقەشەی ئێمە لەسەر رەقمی ئیجمالییە، كە پێمان دەڵێن میزانیەی عێراقی ئیجمالی (51727) پەنجاو یەك تریلیۆن و حەوت سەدو بیست و حەوت ساڵێ 2007 موناقەشەی ئێمە بەس ئەوەیە كە فێڵمان لێ نەكەن و هەر ساڵێك بە نەوعێك تشتی تازە دەینە گۆڕێ، ساڵی 2004 بە شكلێك بوو، 2005 بە شكلێكی تر بوو، 2007 بە شكلێكی تر بوو، نەفەقاتی سیادی كە مەعلومە پەرلەمانی عێراقە لەگەڵ ریئاسەتی مەجلسی وزەڕا لەگەڵ وەزارەتی خارجیە لەگەڵ تەعویزاتی حەربی كوێت، لە ساڵی 2007 ئێمە تووشی ئیشكالێكی گەورە بووین لەگەڵ موناقەشەی مەختەصینی وەزارەتی مالیەی عێراق، گوتیان وەزارەتی نەوت، وەزارەتی كاەبا، وەزارەتی داخیلییە، وەزارەتی پێشمەرگە، ئەوانە سیادیینە، مەفروزە لە سیادی بن، تەبعەن كە بوونە سیادی، ئەو مەبلەغانە لە مەبلەغی ئیجمالی دەردەكرێن، پاشان لە 17٪ دەدرێتە هەرێمی كوردستان، یەعنی كو لە 17٪ بۆ هەرێمی كوردستان نییە، یەعنی چواردەیە، یان دوازدەیە، یان سێزدەیە، پاش گەڕانەوەی وەفدی هەرێمی كوردستان لە بەغدا، سەرۆكی حكومەتی هەرێمی كوردستان بە وەفدێكی باڵا چوو بۆ بەغدا، ئەو مەوزوعی وەزارەتی نەوت و وەزارەتی كارەبای حەلیان كرد، ماوە وەزارەتی پێشمەرگە، وەزارەتی پێشمەرگە عەلا ئەساسی دیفاعە دەریان هێناو خستیانە سەر وەزارەتی پێشمەرگە،

بەڵام بەداخەوە تاكو ئێستا، تا ئەو لەحزەیە هیچ پارەیەك بۆ هەرێمی كوردستان نەهاتووە، كە وەزارەتی دیفاع تا ئێستاش ژی حكومەتی هەرێمی كوردستان بە رێگای سلفە سەرف دەكات بۆ راتبی پێشمەرگەو نەفەقاتی پێشمەرگەی هەردوولا، كە هیچ بودجەیەك، هیچ مەبلەغێك لە حكومەتی فیدراڵی عێراق نەگەیشتۆتە هەرێمی كوردستان، بە خۆتان هەمووتان دەزانن قانونی بودجەی ساڵانەیە، كە ساڵ تەواو دەبوو، یەعنی قانونەكەش ژی تەواو دەبێت، ئەوە ئێمە لە كۆتایی مانگی حەوتین، تا ئێستا ئەو كێشەیە حەل نەبووە، لە ساڵی 2006 مەبلەغێك لە برگەی دوو هاتووە لە راپۆرتی لیژنی دارایی و ئابووری دەڵێت یەك ملیار زیاترە، ئەو مەبلەغە بۆتان تەوزیح دەكەم، دوو مەبلەغ بوو، مەبلەغێك لە تەریقەی ئیحتیسابی نەفەقاتی سیادی جیاوازیان كرد لە ساڵی 2005و 2006 لە جیاتی لە 100٪ بماندەنێ، لە 17٪یەكەیاندا، یەعنی لەوێ چوار سەدو هەشتاو پێنج ملیۆن دۆلار زەرەریان پێ داین، ئەوە بوو ئەو مەوزوعە حەل بوو، بەڵام هی شەش سەدو یەكەكەی تر كە مەوزوعی مەشاریعی ئیستیسمارِ بوو، كە هی نەوت بوو پێنج تریلیۆن و سێ سەد ملیار داخیلیان كرد بوو بەناوی مەشاریعی نەوتی، ئەو مەبلەغە سیادییە عەلا ئەساس قسەیان دەكرد، ئەوە نەوتی زیاد دەكەین لە جیاتی ملیۆنێك و حەوت سەد هەزار ئینتاجی نەوت زیاد دەبێت و هەرێمی كوردستانیش دەبێت، بەڵام بە قسەكانی وەزارەتی دارایی بەغدا لە ئەو پێنج تریلیۆن و سێ سەد ملیاریان سەرف نەكرد، ئەوانە دیسان پارەیان سەرف نەكرد و داوامان كرد بە قسەی ئەوان دەڵێن ئێمە تەدویری ساڵی 2007 دەكەین، لە راپۆرتی لیژنەی دارایی دەڵێت هەندێك گلەیی لە حكومەتی بەغدایە، بە رەئی ئێمە وەزارەتی دارایی هەموو گلەییەكان لە حكومەتی مەركەزی عێراقە، چونكە لە نیهایەتی مانگی سێ ناوەندی مانگی سێ، هاتووە بودجە بۆ ئێمە بە نووسراوی رەسمی گەیشتۆتە هەرێمی كوردستان وەزارەتی دارایی ژی پێشتر خۆی ئامادە كرد بوو، 42 وەزارەت هەتا لەگەڵ هەمووان دانیشێت و قسان بكات و گفتوگۆ بكات و یەعنی تەوحیدی بكات و تەجمیعی بكات تەقریرێكی تر بداتە ئەنجومەنی وەزیران، بە رەئی ئێمە خەلەلەكە لە بەغدایە، نیسبەتی فەقەرەك نووسراوە كە داهاتی هەرێمی كوردستان وابزانم كاك دلێر وان غەڵەتیان نووسیووە، كە گوتم (5982) تەصدیق كراوە، ئەو پارەیەمان دەدەنێ لە بەغدا پێنج تریلیۆن و نۆ سەدو هەشتاو دوو ملیار، ئەوە تەصدیق كراوە لە بەغدا كە بماندەنێ، ئێستاكە (5982) ئێمە كە لەگەڵ وەزارەتەكان دانیشتین، وەزارەتی دارایی حكومەتی هەرێم حەوتی تەقدیم كردووە، ئەوانە پێنجمان دەدەنێ، ئێمە حەوت و كەسرە، تەبعەن لێرە عەجزێك دەبێتن، ئەو عەجزە تەقریبەن یەك تریلیۆن و هەشت سەدو شەست و پێنج ملیارو سێ سەدو چوار ملیۆنە، ئەو عەجزە مەفروزە تەجدید بكرێت، دوو حاڵەت هەیە بۆ موعالجە كردنی ئەو عەجزە، یان حكومەتی بەغدا كە میزانیەكی ئیزافی بۆ عێراق دەربهێنێت بۆ 2007، لە 2006 چەندە نەكرا، چونكە ئەوانە تەقدیریان كرد، سعری بەرمیلی نەوت بە پەنجا دۆلارە، رۆژێش ملیۆنێك و حەوت سەد هەزار دەرِوات، تەبعەن ئەگەر بە زیادیان فرۆشت، یان كەمیەیان زیاد كرد، تەبعەن پارە زیاد دەبێت، مەفروزە میزانیەك لە بەغدا تەصدیق بكرێتن و حیصەی هەموو كوردستان بدەنە ئێمە، ئەگەر دامان ئێمە دەتوانین ئەو عەجزە

حیسەی ئێمە چەندە دەتوانین موعالجەی بکەین، ئەگەرنا ئێوە دەسەڵات بدەنە حکومەتی هەرێمی کوردستان، کە ئەو عەجزە بەبێ نیسبەی کە تەقدیمان کردووە ڕێژەکە بێننە خوارێ، تەبعەن لەو فەقەراتە ئێمە لەگەڵین کە دەڵێت لە وەزارەتەکان زۆر ئاماژەی پێدرا، یەعنی راستە ئیشیان وەکو یەکە تەوقیت بکرێت پێمان باشە، بەڵام لە جێگایەك هاتووە دەڵێت (تقوم وزارة المالية بتمويل حسابات الوزارة) نەك تەحویل، بەڵکو تەمویل، نە (حسب المبالغ المخصصه)، (حسب الموارد الماليه) لەبەر دەستی وەزارەتی مالیە بێت، چونکە لێرە ئێمە لە وەزارەتی دارایی، یەعنی مانگی هەشت حیسەی ئێمە تەمویل ناکەن، ئێوە ئەگەر وەزارەتی دارایی حکومەتی هەرێمی کوردستان جەداولی تەفسیلی رەوانەی بەغدا نەکات نەڵێت ئەوەندە پارەم لە بەنقەو ئەوە سەرفیاتی منەو پاش تەمویل مالیە، کە تەمویل مالیەمان کرد حیسەمان کە مەبلەغێکە لەوانەیە بە یەك جار نەماندەتێ، بە مەراحیل بماندەتێ، ئێستا ئێمە لە مانگی حەوتین، تا ئێستا حیسەی خۆمان 55٪مان وەرگرتووە، مەفروزە زیاتر وەربگرین بەتایبەتی مەشاریع، چونکە کوردستان نەوەکی عێراقە، کە مانگی دە هات و یازدە هات لەوانەیە مەشاریع لە کوردستان تەواو بێت، یەعنی حەسب نە مەبالیغی موخەصەصە، بەڵکو (حسب موارد الماليه المتعدده) ئەو پارەیەی ژێ دێتە هەرێمی کوردستان، کە گوتم بە مراحیل دێت، وەزارەتی دارایی لە هەردوولا ژێ بەرنامەیەکی داناوە تەنزیم ئیشی خۆیان کردووە، تۆ ناتوانیت راتبی خانەنیشین، یان شەهید، یان دامودەزگاگانی حکومەت، مووچەی فەرمانبەران رابگرین، تەبعەن کە تاخیر دەبێت، ئەو تاخیر بوونە لە مەشاریعەکان دەکرێت، ئەوەی تر لە ژێ ماددەی نووسراوە (تقوم وزارة مالية) نەك (يقوم)، (تقوم وزارة المالية بتصديق باعداد جداول المفردات الميلاكات والمصادقة عليها حسب المبالغ المخصصة في الميزانية)، لە جێگایەکی دیش هاتووە دەڵێت (على وزارة المالية اصدار التعليمات اللازمة بعد المصادقة عليها من قبل مجلس الوزراء)، بە رەئی من موصادقە لە مەجلیسی وزەرا، وابزانم لە پەرلەمان موصادەقە دەکرێت (بعد اسبوعين من تاريخ هذا القانون)، ئەگەر (اسبوعين) بێت (من هذا القانون)، یان بیکەنە (بعد اسبوعين من مصادقة مجلس الوزراء) وەزارەتی مالیە بێت، لەوانەیە لە ریئاسەی مەجلیسی وزەرا تاخیر ببێت و ئێمە پێڕانەگەین، زۆر سوپاستان دەکەم.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

زۆر سوپاس، ئێمە کە دێینە سەر موناقەشەی قانونەکە، مادده بە مادده دەچینە ناو تەفاسیل و ئەوەی پێویست بێتن تەعدیلی دەکەین، لەبەر رۆشنایی موناقشەکان، دەرگا دەکەمەوە کێ دەیەوێت قسە بکات، کاك شێروان مولاحەزەیەکی باشیدا دەڵێت مادده بەمادده موناقەشە بکەین، چونکە ئەگەر وا بێتن ناتوانین بچینە تەفاسیلەوە، ئێستا لیژنەی یاسایی ماددەی یەکەم بخوێنەوە، دوایێ رەئی لیژنەکان، ئینجا دەرگا دەکەمەوە بۆ موناقەشە، کاك محەمەد حەکیم نوقتەی نیزامی هەیە فەرموو.

بەڕێز محمد حكيم جبار:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من پێم وایە ئێمە بە عام قسەمان هەیە، جا قسەکان یان کورت دەبنەوە دەرفەت بدرێت بە عام کۆمەڵە قسەیەك هەیە، مادده بە مادده چیمان لەبەر دەستە تا مادده بە مادده بێت، خۆت دەزانی تەفسیلات و ئەرقام و شت لامان نییە، جا من پێم وایە بۆ ئەوەی کاتەکەمان کورت بێتەوە بە عام دەرگای قسە کردن بکەیتەوە، دواتر پێم وایە لەسەر ماددەکان کەس قسەی لەسەر نامێنێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کێ قسەی تری هەیە لەسەر ئەوە کاك ئاریز فەرموو.

بەڕێز ئاریز عبدالله احمد:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

پشتگیری لە کاك محەمەد حەکیم دەکەم، وا باشترە.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

فەرموو پەخشان خان.

بەڕێز پەخشان عبدالله زەنگەنە:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بەپێی پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمان دەبێت مادده بە مادده بێت.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك دیلمان بزانین چی دەڵێت فەرموو.

بەڕێز محمد احمد صالح (دیلمان ئامێدی):

بەڕێز سەۆکی ئەنجومەن.

بەپێی نیزامی داخیلی یەکەم شت دەبێت راپۆرتی لیژنەی دارایی و ئابووری گفتوگۆی لەسەر بکەین، ئینجا بێین مادده بە مادده موازەنەکە، ئینجا لە قانونەکە نیزام داخیلیەکە وا دەڵێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کوێستان خان فەرموو.

بەڕێز کوێستان محمد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

منیش پشتگیری لە رەئیەکەی کاك محەمەد حەکیم دەکەم، ئێمە دەمانەوێت بە عام لەسەر بودجە قسە بکەین، یاسایەکە دوایێ بدەینە دەنگدانەوە بۆی، بەڵام گرنگ ئەوەیە لەسەر بودجە بە عام قسە بکەین، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

خۆی بە حەقیقەت من لەو دوو، سێ هەفتەی رابردوو، هەندێ ئەندام پەرلەمان تەسریحاتیانداوە لێرەو لەوێ، هەندێکیشیان گتوویانە ئێمە هیچ تێناگەین، ئەگەر بیان گوتبوایە تێدەگەین، ئەو وەختی پێم سەیر

بوو، مەعلومە تەبیعییە تێی نەگەن، خەریجی کولیەی ئیدارەو ئیقتیبصادە لە میزانیە تێ ناگات، جا کە دەڵێت تێی ناگەین، گلەیی نییە، نە بۆ پرۆژەکە، نە بۆ وەزارەتی مالیە، نە بۆ پەرلەمان، چونکە ئیختیصاصت ئەوە نییە، تەبیعییە تێی ناگەیت، بۆیەش داوای قسەی عام دەکەن، چونکە لێی تێ ناگەن، بۆیە ئەگەر دەتانەوێت قسەی عمومیات بکەن و باسی هەندێك شت بکەن قەیدی ناکات، نیو سەعات تەرخان دەکەین بۆ ئەو بۆچوونانە، فەرموو کاك ئارێز.

بەڕێز ئارێز عبدالله احمد:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من لەو روانگەیەوە نییە کە لێی تێ ناگەین داوا دەکەم عام بێت، لەبەر ئەوە ئێمە پێویستمان بەو رەقمانە نییە، چونکە ئەو رەقمانە رۆیشتوونەو پێویستمان بە پلان و سیاسەتی بودجە هەیە لێی تێ بگەین و قسەی لەسەر بکەین.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئەوە نوقتەی نیزام نییە، حەق نییە من مولاحەزەیەکمدا تۆ رەدی بدەیت، من مەقصەدم بە تەنیا تۆ نیت، بە تەنیا تۆ وات نەوتووە، زۆر کەسیش وای وتووە تەصریحاتیشیان داوە، مەقصەدم لەوەدا نییە، حەقی خۆتانە دەتانەوێت بە عام قسە بکەن، هەر یەکەو دوو دەقیقە قسە بکەن، پاشی ئەوە دەچینە سەر ماددەکان، منیش پێم وایە ماددەکان ناتوانین موناقەشەی بکەین، لەبەر ئەوەی ئەرقامە، نازانین تەفسیلاتی چیەو چۆن نییە، بۆیە ئەو نیو سەعاتە موناقەشەی عام دەکەین، ئێستا ناوەکان دەنووسم، کێ دەیەوێتن قسان بکاتن تکایە دەستی بڵند بکاتن؟ پەخشان خان فەرموو.

بەڕێز پەخشان عبدالله زەنگەنە:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بەرەچاو کردنی ئەو روونکردنەوانەی کە جەنابت پێشکەشت کرد لەگەڵ نوێنەری وەزارەتی دارایی و ئابووری، لەبەر ئەوە زۆر بەسەرە قەڵەم یەعنی قسە دەکەم بە گشتی، بەڕاستی بەپێی پەیڕەوی ناوخۆ یەعنی موناقەشەکەمان تەبیعی نییە، چونکە بەپێی پەیڕەوی ناوخۆ دەبێت مەشروعی میزانیەت لە پەرلەمان، ئەوە تێبینیەك هیوادارم بۆ ساڵی ئایندە وا نەبێت، بەڕاستی بەگشتی ئەو مەشروعی یاسای موازەنە تەنها دوو ماددەی نەبێت خالیە لە ئەرقام و لە نیسەب و لەوانەی کە سورەتێکت دەداتێ، خاڵیە لە باس کردنی مەشاکیلی بەتاڵەو خەدەماتی پێویست بکرێت، ئێمە لەسەر زاری بەرپرسان دەیبیستین، یەعنی بەرپرسیان بەخۆشمانەوە، قەصدم بە پەرلەمانیشەوە باس لە تەرشیدی ئینفاق دەکرێت، باس لە بەتاڵە دەکرێت، باس لە زۆری رەواتب دەکرێت، یەعنی هەستم نەکرد ئەمە چۆن موعالەجە دەکرێت بەگشتی لە میزانیەکەو چۆن تەنزیمی ئینفاق دەکرێت، مەسەلەی گەندەڵی کە زۆر زۆر باس دەکرێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

زۆر سوپاس، کاك بارزان فەرموو.

بەڕێز بارزان محمد قادر:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

پێم وایە پڕۆژەی بودجە دەبێت بڕوات، چونکە هیچ موعتەرەزاتێکمان لەبەر دەستدا نیە، بەلاّم من داوا دەکەم هیچ تەساهول لەگەڵ حکومەت و مالیە نەکەین، بۆ بودجەی ساڵی داهاتوو لە وەختی موقەریری خۆیدا بێتە بەر دەستی پەرلەمان، ئەگەر نەهات چەندی تر وەختیان پێویستە با قەرار بدرێت، هیچ عوزرێکیش نەماوە، کە بودجەیە ئێمە لە عێراق تەقدیم کراوە بە موەحەدی تەقدیم کراوە، لێرە هیچ مەعقول نییە بودجەی ئێمە تەقسیم بکرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك بارزان فەرموو.

بەڕێز بارزان عبدالله نصرالله:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بەڕاستی کە ئێمە باس لە بودجە دەکەین، بودجە دیکیۆمێنتێکی گرنگەو توانای ئابووری وڵاتەکەی ئێمە شێوەی ئاراستە کردن و ئەهدافی بەکارهێنانی ئەو ئاراستەیە دیاری دەکات، من لەسەر ماددە بە ماددە کۆمەڵێك مولاحەزاتم نووسیووە، یەك لەوانە لە ماددەی یەك، من پێشنیار دەکەم.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کەی هاتینە سەر ماددەکان، ئێستا بە مولاحەزەی سەریع و عام بکە.

بەڕێز بارزان عبدالله نصرالله:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من لەسەر هەموو ماددەکان هەمە، شتم نووسیووە.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کەی هاتینە سەر ماددەکان، چونکە ئێمە موناقەشەی ماددەکان ناکەین، هەر مولاحەزەی عام باس دەکەین، کاك ئارێز فەرموو.

بەڕێز ئارێز عبدالله احمد:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

یەك دەقیقە زۆر کەمە، چونکە موصادەقە کردن لەسەر یاسای بودجە یەکێکە لە سێکوچەکەی ئەرکەکانی پەرلەمان، یەعنی ئەگەر یەکیان چاودێری کردنی دەرکردنی یاسا بێت، بودجە بە تەنیا کوچەکەیە، لەو سێکوچکە، لەبەر ئەوە داواکارم تۆزێك دەرفەت بدرێت لەو قسانە.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاکە گوتمان ماددە بە ماددە موناقەشەی بکەین، ئێستا تەنیا شتی عام بە دەقیقەیەك دەتوانی شتی عام باس بکەیت، ڕەخنەکەت چیە، پێشنیاری سەریعت چیە، بەلاّم ماددە بە ماددە بۆت هەیە قسەی بکەیت.

بەڕێز ئارێز عبدالله احمد:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

سەرەتا من پێشنیار دەکەم لەو یاسایەدا، یەك، دوو ماددەیەك زیاد بکرێت، ئەویش یەك/ بۆ ساڵی ئاینده ئەگەر هاتوو هەردوو وەزارەتەکە یەکتریان نەگرتەوە، ئێمە وەکو پەرلەمان قسە لەسەر بودجە نەکەین.

دوو/ ئەگەر هاتوو لە کاتی خۆیدا نەبوو قسەی لەسەر نەکەین، بۆ ئەوەی هەموو شتەکان نایاسایی بێتن، چونکە هەر بە نایاسایی دەڕوات.

سێ/ ئێمە دەزانین تا ئێستاکە حەوت مانگ ڕۆیشتووەو ئەو ئەرقامانەش تازە هیچ سوودێکی لێ نابینین، بەڵام من دوو، سێ پرسیارم هەیە لە وەزارەت پرسیارەکانم ئەوەیە:

یەك/ ئایا بە چ پێوەرێك، بە چ پلانێك، یەعنی ئەو داهاتەی کوردستان خەرج دەکرێت، یەعنی چی لەبەر چاو گیراوە، ژمارەی نفوس بۆ ناوچەکان، پێویستی ناوچەکان، لایەنە تایبەتمەندیەکانی وەزارەتەکان، چی لەبەرچاو گیراوە ئەوە پێویستمان پێیە، ئەو مەسەلەیە روون بکرێتەوە.

دوو/ من پرسیارێك دەکەم بۆچی میزانیە کورت دێنێ، من دەزانم لە سلێمانی ساڵی 2002 و 2003 جەنابت وەزیری مالیە بووی لەوێ کەمتر لە نیو ملیار دۆلار داهاتی حکومەتی ئیدارەی سلێمانی بووە، بەڵام پرۆژە خزمەتگوزاریەکان، پرۆژەکانی ئاوەدانکردنەوە، پرۆژە کۆمەڵایەتیەکان زۆر لەوەی ئێستا زیاتر بوون و کورتیشی نەدەهێنا.

سێ/ سەبارەت بە ئیرادو داهاتی کوردستان، من پرسیار دەکەم، حکومەتی عێراق بۆچی حەقی خۆی نییە، ئێمە داوای لە 17٪ لە عێراق بکەین، بۆچی ئێمە داهاتەکانی خۆمان ئاشکرا نەکەین لە حکومەتی عێراقی، ئەگەر ئێمە بەیەکەوەینە، پێویستە ئاشکرای بکەین بۆ حکومەتی عێراق، یاسایەو پێویستە بۆ میللەتەکەی خۆشمان ئاشکرای بکەین، من باس دەکەم داهاتەکانی کوردستان لە باشماخ و لە ئیبراهیم خەلیل و لە نازانم چی و چی، ئەوانە بۆچی ئاشکرا نەبێت، بۆچی لە پەرلەمان ئاشکرا نەبێت، بۆچی ناخرێتە سەر میزانیەی حکومەت؟ بەپێی ئەو میزانیە زۆر کەم لەو پارانەی کە هەیە باس کراوە، لەبەر ئەوە پێویستم بە وەڵامە.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

زۆر سوپاس، لەسەر ئەوەی کاك ئارێز قسە دەکەم، یەکەم/ کە حکومەت یەك حکومەتە، هەموو شتێك ئاشکرایەو شەفافیەتی هەیە لەگەڵ سەرۆکایەتی حکومەتیش دانیشتین و قسەمان کردووە لە زیمنی بەرنامەمان دایە لە دەورەی داهاتوومان، وەزیری نەوتیش بانگ بکەین لەسەر ئەو عقودانەی کە ئیمزا کراوە تەفسیلاتمان بداتێ، ئێمە ناگەڕێینەوە دواوە، لەبەر ئەوەی حکومەتەکەی مەسئوول نین و ئێمە لەو ڕۆژەوە مەسئوولین کە کابینەی موەحەد دەرچووە، ئەو پرۆژانەی لە سلێمانی کە ئاماژەت پێ کرد، من وەزیری مالیە بووم وەزعمان خراپ بوو، وەزعی داراییمان زۆر زۆر خراپ بوو، بەڵام پرۆژەکان لە لایەن 986ەوە دەکران، بۆ ئەوەی ئاگادار بینەوە، ئەو پارەیەی لە 986 دەکرا بە هاوکاریمان دەکردن لە دانانی

پلان و بەرنامەو ئەوانە، ئەگەرنا لە لایەن حکومەتەوە پرۆژەی زۆر کەم دەکرا، هەر ئەوەندە فریا دەکەوتین مەعاشەکان بدەین، کاک شێخ ئەدهەم فەرموو.

بەڕێز ادهم عثمان احمد بارزانی:

بەناوی خواری مەزن.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

لەڕاستیدا پرۆژا میزانیا حکومەتا هەرێمێ کە بۆ یەکەمین جار دێتە پەرلەمانێدا خۆبەخۆ کارێکی باشە، دەبێت بە ئیجابی تێبگەین، هەرچەندە نەشێن دبێژین ئەڤە میزانیەی حکومەتا، یان پرۆژەکە کامیلە، پرۆژەکا ناقیصە هەموو بۆ وارێتدا، تەنها هەندەك ئەرقام یێت هاتیا کرن، هەر پرۆژەکا میزانیا دەبێت بێتە دیاری کرن، کە ئەڤە پارەیە وەکی میزانیە حکومەتێ بە مەبلەغە بۆ کارێی، بە مەبلەغە بۆ نەکارێی، بۆ بەشی خزمەتگوزاری کارێ دیت، ئەڤە تشتە چ لە پرۆژەیا نەهاتیە دیاری کرن، بەلێ خۆ هەنگاوێکی باشە هەم پێ ئیجابیت هەلسەنگێنین بۆ سالا داهاتی کە بە روونتر و وازیحتر بۆ حکومەتا کوردستانێ، یان وەزارەتا مالیە، یان حکومەتا کوردستانێ بشێتن پرۆژێ میزانیە ئەڤەی ئەم نەشین دانێین پرۆژەی میزانیە، ئەڤە یەك.

یا دوویێش/ پرسیارێکی جەنابێتە دکەم لە سەرۆکی پەرلەمانا کوردستانێ لەسەر وێ تێبینیا کە جەنابێتە باس کری، ئەو یاسایە کە مالیەتا کوردستانا یا سالا 2005 و 2006 و 2007 حکومەتا کوردستانێ مەجبور کری بێ مالیەتا بگیرێتەوە بۆ بەغدا، یان لە میزانیا نوکیا مە بکوژی، ئایا پرسیارا من ئایا دەورا پەرلەمانتارێت کورد، یان کوردستانی لە پەرلەمانی عێراقدا چ بوویا، کەڤە یاسا خەلەتێك وەکی جەنابێتە ئیشارەتت پێدا لەسەر حکومەتا هەرێمی کوردستان هاتیە سەپاندن، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

سوپاس، کاك رەشاد فەرموو.

بەڕێز رشاد احمد ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

پشتگیری لە راپۆرتی لیژنەی دارایی دەکەم، یەك/ هەندێك تێبینیم هەیە، بەڕاستی ئێمە کێشە گەورەکانمان لە بەغدایە، لەوانە کاك رەشید باسی نەفەقاتی سیادی کرد، هەتا ئێستا ئێمە نوێنەرێکمان نییە لەوێ بەشداری بکاتن لە دانانی ئەو نەفەقانە، هەتا ئاگادار بین تا چ حەددێك راستە.

دوو/ بەنیسبەت فرۆشتنی نەوت، هەتا ئێستا موئەسەسەی سۆمۆ لە بەغدا موسەیتڕە لەسەر نەوت و دەفرۆشن هیچ پێوەرێك و هیچ مقیاسێك نییە بە شەفافیەت بلاو بکرێتەوە بۆ ئێمە، یان بۆ عێراق بەگشتی، سۆمۆ موسەیتڕە بە کەیفی خۆی دەکڕی و دەفرۆشی، ئێمە هیچ ئاگاداریمان لێ نییە، زۆر زۆر پێویستە زەخت لەسەر ئەوە بکرێت، پێویستە نوێنەرێکی ئیختیصاصیمان لەو موئەسەسەیە هەبێت.

سێ/ بەنیسبەت فروقاتی نەوت، جەنابتان دەزانن نەوت ڕۆژانەیە، بۆرصەیە، مەفروزە برادەرانی ئێمە لە بەغدا زەخت لەسەر ئەوەی بکەن ڕۆژانە سعری بۆرصە وەربگرن و ئەو کەمیەی دەڕوات بە ڕێگای ئەو عقودانەی دەکرێت بە ڕێگای سۆمۆ ئاگادارمان بکەنەوەو زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

سوپاس، کاك دلێر فەرموو.

بەڕێز دلێر محمد شریف:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من بۆ ئەوەی قسەکانم بەش بکات و کورت بێتەوە، پشتگیری لە بەشێك لە قسەکانی کاك ڕەشاد و پەخشان خان دەکەم، بەڕاستی دواکەوتنی بودجە سەبەبێکی دروست کردووە، کە ئەم کۆبوونەوەیە کۆبوونەوەیەکی ناتەبیعی دیار بێت لەبەر چاومان، ئەمەش ئێستاکە مەسەلەی شەفافیەت بکەوێتە بەردەم پرسیار، ئەمە بەڕاستی یەکێکە لە موشکیلەکانی کۆمەڵگای ئێمە، بەتایبەتی کۆمەڵگای کوردستانی چاوەڕوانیەکی زۆری کرد، کە ئێستا ئێمە موناقەشەی بودجە دەکەین زۆر شتی تر بخەینە بەرچاوی خەڵك، بەلاّم بەم شێوەیەو بەم زروفە ناتەبیعیە، بەڕاستی من بەش بەحاڵی خۆم ئەوەندە سەیرم کرد لەو ئەرقامانە، نەمتوانی زۆر شت سەری لێ دەرکەم، هەندێك شتی تر هەیە بە خێرایی دەیڵێم، یەك لەوانە بۆ نموونە سیاسەتی مالیە دیار نییە لەو ڕاپۆرتەیە، من دەستخۆشیان لێ دەکەم لە ڕاپۆرتەکە، بەتایبەتی لە لیژنەی دارایی شتی زۆر باشی تیایە، بەلاّم سیاسەتی مالی تیادا دیار نییە، هەست ناکەیت کە ئەمە ئەساسێك بێت، بۆ ئەوەی ئێمە لە موستەقبەلدا لە ڕووی مالیەوە بودجەی کوردستان پەرەی پێ بدرێت، هەندێ نوقاتی تری تیایە بەڕاستی لە ماددەکان دوایی قسەی لەسەر دەکەم، سوپاستان دەکەم.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك خەلیل فەرموو.

بەڕێز خلیل ابراهیم محمد:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

زۆر سوپاس، قسەکەی من کرا.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

زۆر سوپاس، کاك بەڵێن فەرموو.

بەڕێز حمد عبدالله محمود(بەڵێن):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بەڕاستی مەسەلەی دواکەوتنی بودجە بۆ ناوەندی مانگی حەوت، ئەوە پرسیارێکە لە لای هەموو خەڵك، بەڕاستی لە لیژنەی دارایی تەبعەن سەبەبەکەی دیاری کردووە، گەڕاوەتەوە بۆ حکومەتی مەرکەزی، من ئاگادارم حکومەتی مەرکەزی نیهایەتی مانگی یەك و بیدایەتی مانگی دوو بودجەیان ئیقرار کرد، کێشەك

هەبوو لەسەر بودجەی پێشمەرگە بکەوێتە سەر وەزارەتی دیفاع، ئەویش لەوێ چارەسەر کرا، یەعنی پێویستە وەلآمێکی موقنیع هەبێت بۆ دواکەوتنی بودجە، هەرچەندە مولاحەزەی ترم هەیە، بەڕاستی ئەو بودجەی کە کراوە لێرە مەفروز بوو وەکو پەرلەمانی عێراق چۆن بڕی تەرخان کراوە بۆ شتە سیادیەکان، دەبوایە دیاری کرا بوایە مەسەلەن بۆ سەرۆکایەتی هەرێم، بۆ سەرۆکایەتی ئەنجومەنی وەزیران، ئەوەی پەرلەمان دیاری کراوە، بۆ سوڵتاتی قەزائی، هەروەها بڕی تەرخان کراو بۆ بودجەی حزبەکان، کە بەڕاستی لێرە نازانی دەکەوێتە کام باب، دەکەوێتە کام شوێن، ڕاستە ئێمە یاسای حزبەکانمان هەیە، بەلآم یاسای منحەی حزبەکانمان نییە، کە مەفروزە پەرلەمانی کوردستان لەسەر ئەوەش پرۆژەیەکی یاسایی هەبێت لەسەر چ ئەساسێك منحەی حزبەکان دیاری دەکرێت، کە لێرە دیاری نەکراوە.

خاڵی فەقەرەی ئەخیریشم/ مەسەلەی داهاتی کوردستانە، مەفروزە باشتر تەوزیع بکرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك شێخەڵلا فەرموو.

بەڕێز شێخ الله ابراهیم شێخ الله:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

منیش هاوڕام لەگەڵ هەموو برادەرانی تر دەربارەی دواکەوتنی بودجەکە، ئومێدەوارم بۆ ساڵی ئایندە ئەو بودجەیە ئامادە بکرێت، دەربارەی ئەو ژمارەو ئەرقامانە، من پێم وایە کەموکوڕیەکی زۆریشی تێدا هەیە، داهات ئەسڵەن بەشێوەیەك دیاری کراوە، چونکە داهاتی کوردستان بە مەزندەی من زۆر زۆر لەوە زیاترە، دەربارەی سەرف کردنی بودجەو ئەرقامەکان، ئێمە هیچ شتێکمان لەبەر دەستدا نییە، چۆن سەرف دەکرێت، چۆنیەتی سەرف کردنی ئەو مەبلەغانە لە چ سەرف دەکرێت، لە ئاوەدانکردنەوەیە، لە خەدەماتی گشتییە، لە شتی ترە، لە تەندروستییە، لەبارەی مووچەو مەعاش زیاد کردنە، نازانین ئەوانەی هیچی تێدا نییەو ئاگادار نینە.

دەربارەی وەزارەتەکان، پێم وایە هەندێك وەزارەت هەر زۆر زیادە هەن، بۆ نموونە وەزارەتی پیشەسازی، ئێستا نازانم وەزارەتی پیشەسازی ئیشی چیە، بە یەك بەڕێوەبەری گشتی بەڕێوە دەچێتن، مەعمەل رووخام فرۆشراوە نەماوە، مەعمەل جگەرە فرۆشراوە، مەعمەل نەسیج فرۆشراوە، مەعمەل مافوور فرۆشراوە، ئەوەی پێی دەڵێن مەعمەل نازانم لە سلێمانی ئەگەر شتێك مابێت، هیچی نەماوە، باشە ئەو وەزارەتە بۆ لەگەڵ وەزارەتی نەوت نەبێتن، پێکەوە دەمجی بکەن بە یەك بەڕێوەبەر بەڕێوە دەچێتن و ئەو هەموو مەساریفەی بەلاش دەکرێتن.

دەربارەی تەعینات، پێم وایە ئەوەی من بینوومە ژمارەیەکی زۆر بۆ تەعینات دانراوە، کەچی حکومەتەکان وا لەبەر دەستی ئەو فائیزەی کە هەیە دەناڵێنێ، من پێم باشە تەئکید بکرێت، یان تەرکیز بکرێت لەسەر

ئەو خەڵکە فەنییەی کە زۆر پێویستن لە دائیرەکان تەعین بکرێن، لەگەڵ ئەوانەی خەریجی کولیەن شتی تر نەکرێتن، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاک باپیر کامەلا فەرموو.

بەڕێز باپیر کاملا سلیمان:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

دیارە من وەکو ئەو برادەرانەی کە باسیان کرد سیاسەتی مالیە روون نییە، بۆ کام بوار و لە کام بوارە، لە هەموو دنیادا مەسەلەی مالی دەبێت حیسابات و لێك جیاکاری هەبێت، لێرەدا لەو راپۆرتەدا لەو پرۆژەیەدا، کە وەزارەتی مالیە بە هاوبەشی تەقدیمیان کردووە، جیاکارییەکی تێدا نییە، لە چ بوارێك و بۆچی و بەپێی پێویست، یان ئامانجیان سیاسەتەکە دیار نییە، دەبوایە زیاتر روون بێت، بەڵام ئەوەی کە باس دەکرێت بۆ ساڵی داهاتوومان، قسە لەسەر ساڵی داهاتوو بکەین، بە رەئی من زیاتر تەئکید بکەین، ئەوەی کە رۆیشتووە حەوت مانگی رابردوو رۆیشتووە، پێنج مانگی تریش دیار نییە داهاتەکە چەند لە خەزێنەی حکومەتدا ماوە، بە چ شێوەیەکیش سەرف دەکرێت، ئەوەی کە بەشێوەی گشتی من داکۆکی لەوە دەکەم، بۆ ساڵی داهاتوو حکومەت چ پلانێکی هەیە، بۆ ئەوەی جارێکی تر تووشی ئەوە نەبێتەوە وەزارەتی مالیە بودجە بکەوێتە مانگی دوو و سێ و چوار و پێنج و ئەوە، لە مانگی یازدە موشوەرەتی لێ بکرێت، بۆ ئەوەی بکرێت لەگەڵ حکومەتی فیدراڵی هەماهەنگیەك بکرێت، بۆ ئەوەی ئەو شتانەی کە کەڵەکە بوون پێشتر چارەسەر بکرێن، جا زیاتر ئەوەی کە گرفتی دروست کردووە واقیعی سیاسی و ئامانجی سیاسی زیاترە، دەبێت ئێمە هەمووومان ئەوە لەبەرچاو بگرین، بۆیە من پێم باشە ئەوەی کە ئێستا هەیە وەکو هەموو ئەو کێشەو گرفتانەی کە هەیە بەسەرداڕۆیشتنی لەسەر زیاترە لەوەی کە ئێستا ئەوە بکەین، ئەو بودجەیە لەبەر ئەوەی هەموو برادەران باسیان کرد بەرچاو روونی نییە، رواندنی باشترە لەوەی کە ئێمە موناقەشەی بکەین، بۆیە تەئکید لە ساڵی داهاتوو بکەینەوەو سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

سوپاس، کاک جەعفەر فەرموو.

بەڕێز جعفر مصطفی معروف:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من دوو، سێ تێبینیم هەیە، بەڵام بەخێرایی، ئێمە لە لیژنەی ناوخۆ لەسەر وردەکارییەکان رەئی خۆمان هەبوو، ئەمە یەك، دوو/ دەبوایە هەردوو وەزارەت یەکیان بگرتایە، ئینجا میزانیەکە بهاتایە ئێرە بەڕاستی، سێ/ ئێمە وامان بیست کە میزانیە تەقسیم کراوە لەنێوان هەردوو ئیدارەی پێشوودا هی سلێمانی و هەولێر، من لە کاك رەشید خۆم گوێم لێ بوو لە تەلەفزیۆن، خاڵێکی تر ئەگەر حیصەی وەزارەتەکان بدرێت بە وەزارەتەکان خۆیان چاکترە لەوەی لە وەزارەتی داراییەوە تەمویل بکرێن، یەعنی هەر وەزارەتێك

سەرەبەخۆییەکی لە دارایی خۆیدا هەبێت، من لێرە ئەو رۆژە ویستم وەلأمی دکتۆر عەلی دەباغ بدەمەوە، ئێمە داهاتی کوردستان لە 83٪ی دەچێتە بەغدا لە 17٪کەشمان نادەنێ، ئەو لە 17٪ نیسبەی نەوتە دەدرێ بە کوردستان، لەبەر ئەوە حەق نییە داهاتی کوردستان بچێتە بەغدا بە گومرگ و باجەکانی هەموو شتەوە، ئومێد دەکەم ساڵی داهاتوو باشتر ئەو میزانیەی کە ئێستا بۆمان تەحدید دەکرێت، کە ئێستا جەنابی سەرۆك باسی کرد، کە گوایە میزانیەکە بۆ ساڵی داهاتوو باشتر دەچێتە ناو رەقمی حیسابی کوردستانەوە، ئەو موشکیلانەی کە ئەمساڵ دروست بووە، ساڵی داهاتوو نەمێنێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

سوپاس، دکتۆە شوکریە فەرموو.

بەڕێز د.شوکریە رسول ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بەڕاستی دەربارەی ئەم بودجەیە، من هیچ جۆرە شەفافیەتێکی لێ نابینم، دەڵێت فەیلەسوفێکی سەر ئەسڵەعی بێ تووك لە برناشۆی پرسی داهاتی ئینگلترا چۆن دێتە بەرچاو، ئەویش گوتی وەکو ریشی من ئەوەندە داهات زۆرە، بەلأم دابەش کردنەکە وەکو سەری تۆ وایە، کەواتە لێرەدا ئەم بودجەیە بەڕاستی تا ئێستا ئێمە نازانین چۆن دابەش دەکرێت، تاکو ئێستا لە رێگای گۆڤار و رۆژنامەکان دەیخوێنینەوە دەڵێت پێنج ملیار هەمووی بۆ پەرلەمان و ئەنجومەنی وەزیران و وەزارەت و هەموو ئەمانە، کە دێتە سەر حیسابیش دەڵێت نیو ملیۆن فەرمانبەری فائیزمان هەیە، کە ئەمە زۆر کاریگەریەکی زۆری هەیە، ئەمە چۆن دابەش دەکرێت، شتێکی تر کە من بە فەراغی دادەنێم هەموومان دەڵێین کەرکووك لەسەر کوردستانە، کەرکووك هی خۆمانە، کەرکووك زۆربەی زۆری کوردە، کەچی لەم بودجەیەدا هیچ شتێکی تیا نابینم شوێنێك بکرێتەوە بۆ کەرکووك، جا بۆیە داوا دەکەم ئەگەر شوێنێکیش ببێت بۆ کەرکووك با فەرامۆشی نەکەین و زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

سۆزان خان فەرموو.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

برادەران زۆریان مولاحەزەیاندا، بەلأم من حەز دەکەم لەسەر دوو خاڵ قسە بکەم، هەتا ئێستا هەردوو وەزارەتی مالیە رێنماییەکانی خۆیانیان یەك نەخستۆتەوە، ئایا چۆن تەسەروف دەکەن لەگەڵ ئەم بودجەیە، ئەو بەشەی کە بەریان دەکەوێت، چونکە هەتا ئێستا ئەوەی دەنگە، یەکێك دەڵێت چل و نۆ،

ئەویتر دەڵێت پەنجاو یەك، واتا هەتا ئێستا وازیح نییەو هیچ شەفافیەتێکی تێدا نییە، بۆ زانینتان شەفافیەت یەکەم داوای پەرلەمانەو حکومەتیش خۆی باسی لێوە دەکات.

خاڵی دووەم/ بەڕاستی من باسی ئیرادات دەکەم، باشە شت لەسەر ئیفتیرازیات ناکرێت، بەتایبەتی بودجە کە ئەوە عیلاقەی هەیە بە ژیانی هەموو تاکێکی کوردستانەوە، چۆن لەسەر ئیفتیرازیات بەڕێز بەڕێوەبەری گشتی دارایی دەڵێت لەوانەیە پارەکەمان بدەنەوەو بەڵکو بمانەدەنەوە، یان ئەوەی کە هەمانە پڕی دەکەینەوە، خەڵك لەسەر ئیفتیرازیات چۆن دەتوانێت حکومەتێك بەڕێوە بەرێت، ئیراداتی حەقیقی کە لێرەدا دەڵێت بردوویانە بەغداو نازانم چی، ئەی باشە خۆمان ئیراداتمان نییە، بێجگە لەو دوو گومرگە، ئەی بیرمان لەوە نەکردۆتەوە ئیستیفادە لەو هەندە ئیراداتە بکەین، کە ئێستا بەداخەوە ماتۆڕمان لێ بەستراوە دەبێت بە دەقیقەیەك قسەکەمان تەواو بکەین، ئەگینا من بە هەردوو ئەو بەڕێزانەشم دەوت ئیراداتەکانی کە ئەوان دەتوانن ئیستیحصالی بکەن و زۆر باش بۆشاییمان بۆ پڕ دەکاتەوە چیە، لەبەر ئەوە من هەر ئەوەندە دەڵێم و زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك سەعدەدین فەرموو.

بەڕێز ملا سعدالدین عبدالله مولود:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئەو بودجەی ساڵی 2006 ئەگەر لێم عادز نەبیت، ئەوە کەونە کایە بە بای دەکەین، یەعنی ئەوە ڕۆیشتووە.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

مەقصەدت بودجەی ساڵی 2007ە.

بەڕێز ملا سعدالدین عبدالله مولود:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

لە قەزیەی موازەنەی عام میزانیە ئێمە لایەکی زۆر گرنگمان کردووە، کە جانبی ئیستیسماری میزانیەیە، ئەوەش لەبەر ئەوەیە کە مانگانە میزانیەکە دێت و هیچ حیسابێکی خاص لە بەغدا نییە، یان حیسابێکی خاص نییە، حکومەتی هەرێم بتوانێت ئەو حیسابە لەوێ بهێنێت و لە پرۆژەکانی ئیستیسماری سەرفی بکاتن، هەروەکو برای بەڕێزم کاك شێخەڵلاش باسی کرد، لە قەزیەی میزانیە لە ماددەی 106 لە دەستووری عێراقیدا هاتووە، کە هەیئەیەکی عولیا دادەنرێت، بۆ ئەوەی ئەو میزانیەی کە تەصدیق دەکرێت لە مەجلیسی نوابی عێراقی نەچێتەوە وەزارەتی مالیەی بەغدا، بەڵکو بچێتەوە ئەو هەیئەیە، نازانم من ئەو پرسیارە لەو بەڕێزانە دەکەم تاکو ئێستا ئەوە چی لێکراوە، یەعنی ئایا دەچێتەوە ئەو هەیئەی عولیای کە دانراوە، یان ناچێتەوە ئەوێ لەگەڵ ڕێزمدا.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

كاك سەردار فەرموو.

بەڕێز سەردار صباح بوزو هەركی:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

بەڕاستی ئێمە زیاتر موهتەمین كە میزانیەی ساڵی 2008 لە وەختی خۆیدا بێتن، بۆ ئەو مەبەستە پشتگیری لە پێشنیارەكەی كاك ئاریز دەكەم كە صیاغەی ماددەیەك بكرێت، ئەگەر بێتو میزانیەی ساڵی 2008 لە وەختی خۆیدا نەكرێت، هەندێك ئیجرائاتی قانونی چ بەرامبەر خودی میزانیە كە بە ناقانونی لە قەڵەم دراوە، یان وەزارەتی مالیە، یان كابینەكە، ئەگەر پێتان باشە ئێمە صیاغەی ماددەكە بكەین، ئەوە یەك.

دوو/ بەڕاستی وەزیر سەلاحیەتی سەرفی هەبێت لەو میزانیەی كە بۆی تەرخان كراوە، بەبێ ئەوەی حەقی موناقەلەی هەبێت.

خاڵی ئەخیریم/ بەڕاستی حكومەتمان دەبێت بیر لەوەی بكاتەوە كەم كردنەوەی خەرجیەكانی، ئەویش بە پارە دەبێت بیر لەوەی بكاتەوە كەم كردنەوەی ژمارەی وەزارەت، هەروەها كەم كردنەوەی ژمارەی فەرمانبەران و سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

سوپاس، كاك رۆمیۆ فەرموو.

بەڕێز رۆمیۆ حزیران نیسان:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

لەبەر كەمی وەخت زۆر بە كورتی من چەند پرسیار و تێبینیەكەم هەیە، بەڕاستی ئەم بودجەیە زۆر نادیار و ناوازیحە، چونكە مەبلەغێكیان نووسیووە ئەو مەبلەغە، ئەو بڕە پارەیە دابەش كراوە بۆ دوو شت، یەك/ بۆ خەرجیەكان، ئەویتریش بۆ سەرمایەگوزاریەكان، یەعنی بۆ پرۆژەكان.

خاڵی دووەم/ ئەم بودجەی تەنیا ئەوەی لە بەغداوە هاتووە باسی لە 17٪ دەكرێت، ئەی ئایا داهاتەكانی تری كوردستان وەكو گومرگەكان، مەسەلەی زەریبەو شتەكان، ئایا بۆ ناخرێتە سەری، یان ئەو چی لێ دێت.

لە خاڵێكی تر من تەئكید دەكەمە سەر ئەوەی كە ئێمە ساڵی 2008 خۆزگە بە ساڵی 2007 نەبەین كە لە مانگی حەوتەوە باسی موناقەشەی بودجەی هەرێمی كوردستان دەكەین.

خاڵێكی تر/ دیاری كردنی چەند ئەوقاتی موحەدەد، وەك لە راپۆرتی لیژنەی داراییشدا هاتووە، من پشتگیری لێ دەكەم لە ماوەیەكدا پەرلەمان بەدواداچوونێك بۆ خەرج كردنی تەفسیلاتی وەزارەتەكان بكات.

خاڵێكی تر/ ئایا رۆژێك دادێت بودجەكانمان كەمی نەهێنا، بڵێین زۆری هێناو عەجزی تیا نییە، سوپاستان دەكەم.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

سوپاس، دکتۆر فوئاد فەرموو.

بەڕێز د.فؤاد محمد احمد بابان:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

لەڕاستیدا ئەوەی برادەران باسیان کرد هەمووی گرنگ بوو، بەڵام بەلای منەوە ئەوەی ئێستا دەکرێت ئەوە باس بکەین، ئەویش ئەوەیە ئەو پارانەی کە ماوەتەوە لە وەزارەتەکانی حکومەتدا بەلای من وەزارەتی دارایی بە هەماهەنگی لەگەڵ وەزارەتی پلاندانان پیاچوونەوەیەك بکات بۆ ئەو پارەیەی کە ماوەتەوە، تا ئەم چەند مانگە دووبارە دابەش بکرێتەوە بەسەر سەیتەرەکاندا بەپێی پێویست، کە خزمەتگوزارییە بە پەلەکان دابین بکات، لەگەڵ رەچاو کردنی جوگرافیەکانی ناوچەکانی کەوا پێویستیان بە خزمەتگوزاری هەیە، لە هەمووشی گرنگتر بەڕاستی تەنها دانانی پارە نییە هەر بۆ سەیتەرێك، ئەوە چۆن خەرج دەکرێت، لەبەر ئەوە چاودێری کردنی ئەم کاروبارانەی کە دەکرێت بەڕێوە دەبرێن لە دانانی پارەکان گرنگترە، لەبەر ئەوە گرێبەستەکان و بەڕێوەبردنی پرۆژەکان دەبێت لیژنەی بەدواچوونی بۆ دابنرێت و چاودێری بکرێت، تا بزانرێت ئەو پرۆژانەی تا ئێستا تەواو نەکراوە، بۆچی تەواو نەکراوە؟ سووچ لە کام لا هەیە، لە بەڕێوەبردنەکاندا هەیە، لە کارگێریدا هەیە، ئەو گەندەڵییەی کە باس دەکرێت چارە بکرێت.

دووەم/ بەڕاستی پارەیەك تەرخان کراوە بۆ پارێزگاکان، کەوا لەم موازەنەدا نییە، من داوا دەکەم لە وەزیری پلاندانان و وەزیری دارایی بە هەماهەنگی لەگەڵ ئەنجومەنی پارێزگاکان ئەو پارەیە بۆ ئەو خزمەتگوزاریانە دابین بکرێت و بەشێوەیەکی باش سەرف بکرێت، چونکە ئەو پارەیە ئەگەر بێتو سەرف نەکرێت تا کۆتایی ساڵ، خۆتان دەزانن پارەکە دەگەڕێتەوە بۆ بەغدا، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

سوپاس، کاك غەفور فەرموو.

بەڕێز غفور طاهر سعید مەخموری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

سوپاس بۆ جەنابتان و بەڕێز کاك رەشید بۆ ئەو روونکردنەوانەی کە داتان، بەڵام منیش هاوڕام لەگەڵ ئەندامانی پەرلەمان، بەڕاستی لە یاسایەکەدا هیچ سیاسەتێکی دارایی دیار نییەو ستیراتیجیەتی سەرفیش لە یاساکە دیار نییە، من پێشنیار دەکەم بۆ ئەو بودجەیە بەشێك تەرخان بکرێتن بۆ ناوچە تازە ئازاد کراوەکان، ئەو ناوچانەی کە بە عەرەب کراون، مامۆستا دکتۆرە شوکریە باسی ناوچەی کەرکووکی کرد، بەڕاستی ناوچەی مەخمووریش کە هەموو ئیدارەیەکەی لە هەولێر دەکرێت، تەنها شورتەو مەحکەمە لەسەر مووسڵە، بۆیە حەقە ئەو ناوچەیەی کە بەرەو وێرانی و کاول بوون دەڕواتن بەشێك لەو بودجە وەکو هاوکاری خێرا بکرێت بۆ ئاوەدانکردنەوەی ناوچەکە، دواتر حەقە لە بودجەکە قەرزی خانووبەرەش هەبێتن، لەبەر ئەوەی ئێمە ئێستاکە کێشەی نیشتەجێبوونمان هەیە لە کوردستان، ئەزمەی سەکن ئەمڕۆکە کێشەیەکی زۆر گەورەیە، حەقە بەشێك تەرخان بکرێتن قەرزی خانووبەرە بدرێت بە خەڵك و هاوکاری

بكرێن، بۆ ئەوەی شوێنی نیشتەجێ بوون بۆ خۆیان دروست بکەن، لە هەموو وڵاتێکدا کە بودجە دادەنرێت هەلی کارکردن هەیە، یەعنی فورسەی عەمەل دەدرێتن، ئایا ئەمساڵ هەلی کارکردن لە کوردستاندا چەندە؟ تاکو ئێستا دامەزراندن وەستاوە، بۆ ئەوەش پێویستە بەراستی بەشێك تەرخان بکرێت، نەك ئێمە تەعینات رابگرین بە یەك جار، ئەوەی کە تەخەروج دەکاتن چارەنووسی چ دەبێت.

خاڵێکی تر/ مەسەلەی چوونەوەی داهاتی کوردستان بۆ بەغدا، بەڕاستی من زۆر دژی ئەوەم، داهاتی کوردستان دەبێت بۆ خەڵکی کوردستان بێت، دەبێت ئەو داهاتەش روون بێت، بەڵام لە پرۆژەکانی ناوخۆی کوردستان سەرف بکرێتن، مەسەلەی کەم کردنەوەی خەرجیش، یەعنی پەیوەستە بە کەم کردنەوەی وەزارەتەکان، لەبەر ئەوە وەزارەتی وامان هەیە هەر پێویست نییە وجودی هەبێت، وەزارەتی دەرامەتە ئاویەکانمان بۆ چییە، ئەوانە هەمووی بەنداوی دوکانەو دەربەندیخان و چەند شتێکی وامان هەیە، نە بەحرمان هەیە، نە خەتی دەریاییمان هەیە، جا وەزارەتی دەرامەتە ئاویەکانمان بۆچیە، کۆمەڵێك وەزارەتی تر، هەندێك کۆنفرانسات و هەندێك کۆنگرە لە کوردستان دەکرێت، کە هەندێك سەنتەر دەیکەن بەڕاستی شتی زیادەن پارەیەکی زۆر زۆریان لێ سەرف دەکرێت، دەتوانم بڵێم ئەو پارەیە بۆ نموونە مەسەلەیەکی بەسیت کە ئەوەی لە هەفتەی رۆشنبیری مەرکەزیدا سەرف کرا، باوەڕ بکە کۆمەڵێك شوقە بۆ ماڵە شەهیدەکان دەکرا، هەندێك شت هەیە ئیستیفادەی نییە ئێمە دەیکەین، چوار رۆشنبیر بانگ دەکەین کۆمەڵە ملیۆن دینارێکی لێ سەرف دەکەین، بەوە ئێمە دەتوانین خەرجیەکانمان کەم بکەینەوەو کۆنترۆڵی خۆشمان بکەین، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

سوپاس، کاك عوسمان فەرموو.

بەڕێز عثمان عبدالله قادر(بانی مارانی):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بەداخەوە بودجەی هەرێم دواکەوتوو و بەم شێوەیە هات، هەموو لایەك دەزانین کەموکوڕی زۆرە، بەڵام باسی ناکەین، شەفافیەت نییە هەموو قوربانی ئەو بارودۆخەین کە لە کوردستان و عێراقدا هەیە، فیعلەن هەمووومان دەزانین حاڵی ئەو بودجەیە چۆنە، یەعنی هەمووی لەناو دڵی خۆی باش دەزانێت پێویست ناکات کەسمان ئەوەی بکەین، تەنیا من ئەوەندەی دەڵێم لەوەی لەبەر دەست هەیە، ئەوەی هەیە ئەو چەند مانگەی ماوە بەشێکی باش بۆ سووتەمەنی و کارەبا دیاری بکرێت، چونکە وەزعی خەڵك زۆر خراپە، یەعنی تەنها لەوەندەی تۆزێك زگمان بە خەڵك بسووتێ، خاڵی تر هەمووی بەقوربانی ئەوە بێت، کە ساڵی ئاینده هەموو دنیا ئاگادار بکەینەوە بودجەکە لە کات و ساتی خۆی بە شەفافیەتەوە وەکو هەموو مەسەلەی میزانیە کە لە دنیا جێ بەجێ دەکرێت، ئێمەش بێین دەموچاوێکی جوان پیشان بدەین، ئەو میزانیەی خۆمان بۆ ساڵی داهاتوو بە جوانی جێ بەجێی بکەین، ئەمساڵ ئەوەی چووە با بڕوات، من پێشنیارێك دەکەم لە وەزارەتە خزمەتگوزاریەکان لە 5٪ی بودجەکانیان لە هەڵەبجەی شەهید سەرف

بکرێت، چونکە هەموومان کە دادەنیشین باسی هەڵەبجە دەکەین دەبا بیکەینە قەرار با لە وەزارەتە خزمەتگوزاریەکان لە 5%ی بودجەکانیان لە هەڵەبجەی شەهید سەرف بکرێت و ئاوەدان بکرێتەوە، بۆ ئەوەی هیچی تر وەکو دەڵێ کەسی تر بەو نەوعەی هەیە باس و خواسی هەڵەبجە نەکات، پشتگیریش لە قسەکەی دکتۆرە شوکریە دەکەم بۆ مەسەلەی کەرکووک، هەرچەندە ئەوە بەردەوامە من دەیکەم باش بێت، خراپ بێت، رەنگە هەندێك بڵێن ئەوە شتی نهێنیە، بەلأم خۆزگە بە نهێنی شتێکمان هەبوایە، مەسەلەی دەسەلأتی وەزیرەکان، فیعلەن لەو بودجەیە بۆیان دیاری کراوە، حەقە بۆیان زیاد بکرێت و بتوانن لەو بودجەیە تۆزێك سەرف کردنی دەستی خۆیان بکەن، مەسەلەن بەو شێوەیەی کە هەیە لە پێش وەزارەتی مالیە یەعنی دەسەلأتێکیان بۆ زیاد بکرێت، دیارە شوکر حیجزی مالیشمان نییە، پێشنیاریش دەکەم قەرزی خانووبەرە بەردەوام بێت و درێژەی هەبێت، بەڕاستی هەندێك شت لە خزمەتی خەڵك بێت و سوپاستان دەکەم.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك عوسمان ئەحمەد فەرموو.

بەڕێز عثمان احمد حمد امین:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

لە قانونی بودجەکەدا تەخمینیە، باسی داهات بە تەفسیلی نەکراوە، بەلأم سەرف دیقەتکاری تێدا کراوە، کەواتە عەجزەکەش هەر تەخمینیە، ئەگەر داهات تەخمینی بێت سەرف چۆن دەکرێت دیقەتکاری تێدا بکرێت، یەعنی دەبێت داهات وازیح بێت ئینجا سەرفەکە دیقەتی تێدا تەوزیع بکرێت لەو قانونەی کە هەیە، ئینجا وا لە قسەی جەنابی کاك رەشید حاڵی بووم لەسەر لە 17%ەکەی هەرێمی کوردستان میزانیەی بەغدا زۆر وازیح نییە، جەماوەری کوردستان وا خۆی تەلقین کردووە، کە لە 17% وەردەگرێت، ئەگەر لە 17% بە دیقەت بێت، خۆ داهاتی کوردستانیش مەعقول نییە، ئەو هەموو دائیرە زۆر دەقیقانە هەن داهاتەکە بە دیقەت و بە جددی نەبێت، شتەکان چۆن دەبێت لەسەر ئەساسی تەخمینی کە زۆر نازانستییە لە تەوزیعی بودجەو وەزعی تەسبیت کردنی بودجە، مەسەلەی عەجز کە دەگوترێت عەجز هەیە، بەڕاستی جێی خۆیەتی پەرلەمان باس لە سڕی ئەو عەجزە بکات، چونکە نابێت بە عەجز شت بۆ وەزارەتەکان دیاری بکرێت، یەعنی داهاتت چەندە لەسەر ئەساسی ئەو داهاتەش دەبێت بودجەی وەزارەتەکان دیاری بکرێت، ئەگەرنا دەبێت بە جەماوەری کوردستان بڵێین چاوەڕێی هیچ مەکەن، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

زۆر سوپاس، هەر تەعلیقێکی وا سەریع، کاك عوسمان هەموو میزانیەك تەخمینیە، تۆ نازانی ئیرادات چەندە، هەموو ولأتان بەتایبەتی ولأتانی نەوتی تەخمینیە، تۆ نرخی بەرمیلی نەوت ئەمساڵ پەنجا دۆلارە، تەخمینی دەکەیت لە ساڵێکدا داهات ئەوەندەیە، لە پڕ نەوت دادەبەزێت بۆ نموونە دەبێتە چل دۆلار، ئەوە

عەجزێكت بۆ پەیدا دەكاتن لە میزانیەكە، چارەت نییە، یان دەبێت لە ئیراداتی پێشوو سەرفی بكەیت، یان دەبێت میزانیەكی تەكمیلی بۆ دروست بكەیت، جا ئەوە لە تەخمینیەكە بە هەڵە نەچین، هیچ میزانیەك نییە تەخمینی نەبێت، تەخمینیەكەی ئیراداتی ئەمساڵی ئەو دەوڵەتە چەندە لەبەر رۆشنایی ئەوە وەزارەتەكان نەفەقاتی خۆیان دیاری دەكەن، كاك عادل فەرموو.

بەڕێز عادل محمد امین:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

قسەكانم كرا نامەوێت دووبارەی بكەمەوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

منیش سوپاست دەكەم، كاك هیوا فەرموو.

بەڕێز هیوا صابر احمد:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

بەڕاستی من پێم خۆشە پێش هەموو شتێك دیراسە كردنی ئەم بودجەیەی لە پەرلەمانی كوردستان بەبێ حەساسیەت بێت، باشتر وا بوو وەختێكی باشتری پێ بدرێت، چونكە وەكو جەنابتان باستان كرد، پەرلەمانتار دەڵێت من لە بودجە نازانم، پاش تێپەر بوونی شازدە ساڵ بەسەر تەمەنی پەرلەمان و حكومەت و پەرلەمانتارەكان لە بودجە حاڵی نەبن، خۆشە ئەمە بە هەند هەڵبگرین بۆ زیاتر شارەزا بوون لە بودجەو قسە كردن لەسەر بودجە، لە بەرنامەی كاردا هاتووە، خستنەڕوو و گفتوگۆ كردنی بودجەی هەرێمی كوردستان، كەواتە حەقی خۆیەتی كاتێكی زیاتری بدرێتێ، من وەكو پەرلەمانتارێك لەبەر ناچاری وەزعەكە، كە وەزعەكە تازە تێپەرێوە، ئەمە بە دیراسە كردنی بودجەو بڕیار لەسەردانی نازانین، بەڵام هەروەكو لە سەرەتاوە ئاماژەی پێ كرا بارێكی نائاسایی پێویستە تێپەرێنرێت و بزانرێت، بۆ ئەوەی بتوانی لە ساڵی داهاتوودا بەشێوەیەكی یاسایی و بەشێوەیەكی ئاسایی قسە لەسەر بودجە بكەین، لێرەدا پێویستە چەند خاڵێك لەسەر هەڵوێستی عەجز، ئەم عەجزە بۆچی؟ تەقریبەن دوو تریلیۆن دینار عەجزمان هەیە بۆچی؟ ئەگەر پەرلەمان لەسەر ئەو هەڵوێستە نەكات.

دووەم/ بۆ سەرمایەگوزاری و خزمەتگوزارییەكان بەشێوەیەكی گشتی دوو تریلیۆن و وردەیەك دیاری كراوە، هەڵوێستەی لەسەر بكەین و ئێمە داوا بكەین هەرێمەكەمان پەرەی پێ بدەین و گەشەی پێ بدەین، چارەسەری گەندەڵی بكەین، لەولاشەوە ئەوەی بڵێین، ئاگادار بوون لە داهاتی هەرێم و سەرچاوەكانی داهات و میزانیە مافی هەموو تاكێكی هەرێمی كوردستانە، بۆیە هیوا دەخوازم ئێمە نەڵێین پەرلەمان دیراسەی بودجەی كرد و بڕیاری لەسەردا، بڵێین بارێكی نائاساییمان گوزەراند و سوپاستان دەكەم.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

كاك هیوا خۆشت ئەندامی لە لیژنەی دارایی، لەبەر ئەوەی تێبینیەكانت مەجالێكی زۆری هەبووە زیاتر لە ئەندامانی پەرلەمان، لەوێ بیلێیت و تۆماریشی بكەیت، دكتۆرە هالە فەرموو.

بەڕێز د.هالە سهيل وادى:

بەڕێز سەرۆكى ئەنجومەن.

لە هەموو ولاَتێك ئەولەوياتى پێداويستى هەيە، لە ولاَتى ئێمەش لە هەرێمى كوردستان لە ئەولەوياتى ئێمە كارەباو سووتەمەنيە، من لەو بەڕێزانە دەپرسم ئەو بودجەى ماوە هى ئەو پێنج مانگەى چارەسەرى ئەو كێشەيە دەكات، من دڵنيام لەوەى لەو كۆبوونەوەى كە دەچينە دەرێ يەكەم پرسيار هاووڵاَتى لە ئێمە دەكات ناپرسێت چەند قوتابخانەو چەند نەخۆشخانەو چەند گوند ئاوەدان دەكرێتەوە، يەكسەر دەڵێت كێشەى كارەباو كێشەى سووتەمەنى چارەسەر دەكرێت، يان نا، ئەگەر بەڕێزيان وەلاَميان هەيە وەكو مۆژدەيە بيدەنە ئەو خەڵكەو سوپاسيان دەكەين.

خاڵى دووەم/ ئەو رێكخراوانەى كە هەن، رێكخراوى حكومى و ناحكومى و رێكخراوى كۆمەڵگاى مەدەنى ژمارەى زۆر سەير سەير باس دەكرێت، پێنج سەدە، شەش سەدە، كە باس دەكەيت ئەوانە هەمووى كرێى خانوويان هەيە، فەرمانبەريان هەيە، تەجهيزاتيان هەيە، بەشێكى زۆر لە بودجەى وەزارەتى ناوخۆ وەردەگرن، ئايا ئەوانە ئەمە راستە بەرەو مەدەنيەت دەڕۆن، بەس ناكرێت بەبێ پلاندانان و بەبێ هەڵسەنگاندنى ئەو كۆمەڵگايانە، هيوادارم تەقيم بكرێن و ئەوى فيعلەن ئيشى كردووەو خزمەتى كردووە، ئەوان دەمێنێن، ئەوانى تر دووبارە موراجەعەيان بۆ بكرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكى ئەنجومەن:

دكتۆر نورى فەرمووە.

بەڕێز د.نورى جميل تاڵەبانى:

بەڕێز سەرۆكى ئەنجومەن.

سوپاس بۆ پێشكەش كردنى بودجەى هەرێمى كوردستان بۆ يەكەم جار لەبەردەم پەرلەمانى كوردستان پاش يەكخستنەوەى هەردوو ئيدارەكە، چەند تێبينيەكم هەيە بەلاَم زۆر بە كورتى باسى دەكەم، يەكەم/ ئاماژە بەوە كرا كەوا ئەمە يەكەم جارە ئەم پرۆژەيە پێشكەش دەكرێت، بەلاَم پاش حەوت مانگ، هۆيەكەشى ديارى كرا.

سەرەنجى دووەم/ ئەوەيە بودجەكە بەشێوەيەك ئامادە كراوە بگونجێ لەگەڵ بەردەوام بوونى دوو وەزارەتى دارايى، كە هەردووكيان بەردەوام دەبن لەسەر جێ بەجێ كردنى ئەو پرۆژانەى پێشتر دەستيان پێ كردووە.

سەرەنجێكى تر/ نزيكەى لە 75٪ى بودجەكە تەرخان كراوە بۆ مووچە، كە ئەويش من بە كارەساتى دەزانم، حكومەت پێويستە بوێرانە كار بۆ چارەسەر كردنى بكات، ئەگينا ئاوەدانكردنەوەو كارى خزمەتگوزارى زۆر دوا دەكەوێت، لە كاتێكدا خەڵك چاوەڕوانى پەسند كردنى بودجەيە، تا ئەو كارانە جێ بەجێ بكرێن، ئێستا كوردستان لە بارودۆخێكى نائاسايى دايە، پرسيار لەوە دايە پلانى حكومەت چيە بۆ چارەسەر كردنى ئەو كێشانەى بوونەتە هۆى ئەو بارودۆخە نائاساييە، بەتايبەتى لەگەڵ حكومەتى ناوەندىدا، سەبارەت بە بودجەكەمان، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

سوپاس، نازناز خان فەرموو.

بەڕێز نازناز محمد عبدالقادر:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

رەخنەیەکم لە راپۆرتی لیژنەی دارایی هەیە، کە ئەویش وشەی حکومەتی مەرکەزی لە بەغدا بەکار دەهێنن، ئەمە هەڵەیەکی زۆر گەورەیە، دەبێت چاك بکرێتەوە لەجیاتی ئەوە بگوترێت حکومەتی فیدراڵی، خۆمان لە مەرکەزیەت رزگار بکەین، لە رواڵەتدا ئەو دەفتەرانەی کە دابەش کران، ئێمە وەرمانگرت وەکو سەرۆکی لیژنەکان، کلێشەکان بەشێوەیەکی زۆر کلاسیکی ئامادە کراوە هەر هەمووشی بە زمانی عەرەبی بووە، وا پێشنیار دەکەم بۆ بەردەم سەرۆکایەتی ئەنجومەنی وەزیران و پەرلەمان، کە لەمەودوا با خۆمان رزگار بکەین لەو حاڵەتە هەر وەزارەتێك کلێشەیەکی تایبەتی خۆی هەبێت، لە سەرەتای ئەو دەفتەرانە کە بودجەکەی تێدا نووسراوە ستراتیجیەت و ئامانج لە تەنزیمی ئەو بودجەیە دیاری بکرێت لە بیدایەتی جەدوەلەکە بە زمانی کوردی هەبێت، هەروەها تەفاسیلەکە زۆر وردتر بێت، بۆ ئەوەی ئەو کەسەی کە دەیخوێنێتەوە تێیبگات، ئەو وەزارەتە ئامانجی چیە؟ ستراتیجیەتی چیە؟ بە تەمای چ بەرنامەیەکەو، چۆن سوود وەردەگرێت لەو میزانیەی کە دابەشی کردووە، کلێشەکان هێندە تەقلیدییە، کە هاتووە هەمووی بە یەك شێوەیە، بۆیە ئێمە هەندێك شت دەبینین لە هەندێك وەزارەت رەنگە دروست بێت کە تێیدا بێت هەندێك فەقەرات، بەڵام هەندێکی زۆر ناتەبیعییە، بۆ نموونە وشەی صیانەی تائیرات، یان (اطعام الموقوفین والنزلاء) ئەوانە شتی زۆر سەیرن، ئەوانە هەموو وەزارەتەکان بۆچیتیان، یەعنی نازانم صیانەی تائیرات بۆ دەبێت لەو هەموو وەزارەتانەدا هەبێت و بودجەشی بۆ تەرخان بکرێت، هەروەها من پرسیارێکم هەیە ئاراستەی وەزیری دارایی دەکەم لە 28٪ بۆ هەردوو وەزارەتی دارایی چووە میزانیەی ئێمە، وابزانم وەزارەتێکی مونتیج نییە، ئەو ئەرکە قورسەی لەسەر نییە، کەچی وەزارەتی پەروەردە خاوەنی یەك لەشکر مامۆستاو قوتابییە، بەلای کەمی یەك ملیۆن کەس، پێویستی بە ئاوەدانکردنەوەیەکی یەکجارو ژمارەیەکی یەکجار زۆر هەیە، بەلای کەمی ئێمە بۆ ساڵی داهاتوو دوو هەزار تا سێ هەزار قوتابخانەمان پێویستە ئاوەدان بکرێتەوە، تەنها لە 15٪ی بودجەکەی بۆ تەرخان کراوە، بێجگە لەوەی کە لە وەزارەتی خوێندنی باڵا بەهەمان شێوە ئێمە پێویستیمان بە ریفۆرم و بنیاتنانەوەی زانکۆیەکان و مەعهەدە، کەچی لە سەدا سێ و نیوی بودجەکەی بۆ تەرخان کراوە، هەروەها من سەرنجمدا لە وەزارەتە خزمەتگوزاریەکان میزانیە زۆر زیاترە تاکو وەزارەتە بەرهەمهێنەرەکان، وەکو وەزارەتی پیشەسازی کە دەبێت لەمەودوا بە دەوری خۆی هەستێت و کاری بەرهەمی و کاری ئیستیسماری بکات لەبوارە جیا جیاکان و سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك محەمەد فەرەج فەرموو.

بەڕێز محمد فرج احمد:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

منیش تەئکید لەسەر ئەوە دەکەم کە سەرچاوەکانی بودجە وەکو پێویست دیار نییە، یەعنی شەفاف نییە، هیوادارم ئەمە ببێتە پێگەیەکی باش بۆ دیاری کردنی ئەوە، چونکە سەرچاوەکان زۆرن، هەر لە مەسەلە خزمەتگوزاریەکانەوە بیگرین، پێم وایە خۆی داهاتێکی گەورەیە، ئەمڕۆ قسە کردن لە کوردستاندا، یەعنی وەکو نەوت وایە دەکرێت داهاتێکی زۆر گەورە، یەعنی حکومەت ئیزافەی خۆی پێی بکات.

دوو/ ئەم پرسیارەم روو دەکەمە کاك عوسمان، ئەولەویەتی ئەو قۆناغە چیە، حکومەتی هەرێم ئەولەویەتی چیە؟ بەپێی ئەم میزانیە لەگەڵ بۆ مەعاشاتە، ئەگەر یەکێك بێت سەیری ئەوە بکات لە دەرەوەی کوردستان ئەولەویەت لە کوردستاندا بۆ تەشغیلە، پێم وایە ئەوە موراجەعەیەکی دەوێت، ئەم نەسریە زۆرو زەبەنانەی کە هەن، یەعنی سەیری ئەو وەزارەتانە دەکەیت، سەیری سەرۆکایەتی هەرێم و سەرۆکایەتی ئەنجومەنی وەزیران و سەرۆکایەتی پەرلەمان و وەزارەتەکان دەکەیت، یەعنی نەسرییەکی زۆر زیاد لە پێویستە، ناکرێت ئەمە راگرین، ئەم تەشغیلە خۆ کە دەڵێین زۆرە هی دوو حکومەتە یەعنی پێشتر هەبووە، ئەم میزانیە لە بەغداوە نەهاتووە، کەچی مەعاشیش هەبووەو خەڵکیش مەعاشی وەرگرتووەو وەکو بڵێی ئاوەدانکردنەوەش بووە، ئێستا بۆ ئەمە دروست بووە، ئەم هەراو هەڵایەی لێ دروست بووە، تەوزیحێکی رەسمی یەعنی وەزارەتی مالیە بیدات، یان یەکێکی تر ئەم عەجزە دەرئەنجامەکەی چیە؟ لە دەرئەنجامی چی ئەم عەجزە دروست بووە، ئەو قسەی دکتۆر فوئاد بەجۆرێکی تر دەگێڕمەوە، میزانیەی موحافەزات ئایا لەسەر ئەم میزانیەی هەرێمەیە لەناویەتی، یان جیایە، ئەگەر جیایە ئێمە ئێستا تەنها ئەوە دەبینین، یەعنی لە موحافەزەکان دەڵێن تەنها ئاوەدانکردنەوە هەر ئەو بەشەیە کە پارەی موحافەزاتەکانە، لێمببووری مەسئوولیەتی پەرلەمان باس لەوە کرا کە لەم بودجەیە هیچی لێ نازانێت، ئەگەر ئیشەکانی پەرلەمان بریتی بێت لە یاسادانان و چاودێری کردن و تەصدیق کردنی میزانیە بەڕاستی ئەمە هەڵەیەکی گەورەیە، لەبەر ئەوە پێشنیار دەکەم ئەم ماوە کەمەی کە ماوە، ئەم وەزارەتانە لەگەڵ لیژنەکاندا یەعنی هەماهەنگیەکی بەردەوامیان هەبێت، دانیشتنی بەردەوام بکەن، چۆن بودجە بۆ ساڵی دادێ، تاکو تێبگەین بودجە چۆنە، چونکە ساڵی داهاتوو جەنابت ئەوە دەزانی ئێستا لە عێراقدا دوازدە کێلگەی نەوتی بەرهەم دەهێنێت و میزانیەکەی چل و یەك ملیارە، بۆ ساڵی ئایندە بڕیارە ئەم دوازدەیە ببێت بە سی و شەش کێلگەی نەوتی، لەوانەیە میزانیە عێراق بچێتە سەد ملیار، ئەمە مەسەلەیەکی زۆر گرنگە لە ئێستاوە حیساب بۆ ئەو مەسەلە گرنگە بکەین، یەعنی دوازدە دەبێتە سی و شەش، هەندێك دەڵێن چل و حەوت، ئێمە هەر سی و شەشەکە بڵێین مسۆگەرەو حازرە، کەوا بوو ئەو میزانیەی کە دێت لە دواییدا مەسەلەیەکی زۆر گرنگ و گەورەیە، لەبەر ئەوە پێم باشە پێشنیار دەکەم جەنابتان ئاگاداری ئەوە بکەن ئەم لیژنانەو وەزارەتانە هەماهەنگیەکی تەواویان بە یەکەوە هەبێت، تەئیدی ئەوەی کاك بەڵێنیش دەکەم وەکو چۆن پەرلەمان میزانیەی خۆی هەیە باسی ئەحزاب و رێکخراوەو کۆمەڵەکانی کۆمەڵگای

مەدەنی پێویستە لە میزانیە بڕێکی دیاری کراویان هەبێت، هەروەکو لە ساڵی 1992 ئەوە دیاری کراوە، تەمەنا دەکەم پەرلەمان ئەوەی بکات.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

زۆر سوپاس، کاک عەبدولڕەحمان فەرموو.

بەڕێز عبدالرحمن احمد رضا:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

دیارە ئەم پرۆژە یاسایە بە چەند فەقەرەیەك هاتووەو تەفاسیل و خولاصەی نیهائیشی هاتۆتە لای سەرۆکایەتی پەرلەمان و لیژنەی دارایی، بۆ نموونە ئێمە دوو کوڕاسەمان وەرگرتووە هی دوو وەزارەت، سەرچاوەکانی ئاو و وەزارەتی کشتوکاڵ راپۆرتیشمان نووسیووە، دیارە لە ژمارەکان زۆر جیاوازی هەیە، داراییش بە لوغەی ئەرقامە، مەسەلەن ئەوەی کە وەزارەت تەخمینی کردووە لەگەڵ تەخمینی وەزارەتدا زۆر جیاوازەو، ئایا بڕیاری نیهائیش بۆ کێیە، ئێستا من ناتوانم بە تەفاسیل باسی ئەو جیاوازیە بکەم، دێمە سەر مولاحەزەکانی خۆم، دیارە سەرچاوەکانی ئیرادات ئەوەش لە حکومەتی فیدراڵیەوە دێت دیارە، بەس ئەوەی ناوخۆی داهاتی هەرێمی کوردستانیش کە دەزگاکانی وەربەهەمهێنان پرۆژەکان مەسەلەن داهاتی رسومات و گواستنەوەو گەیاندندا داهاتی کەرتەکانی پیشەسازی و کشتوکاڵ ئەگەر هەبێت گومرگ و باج و روسومات و هاوکاری دەعمی وڵاتان، بەخشین و هیبەکان، ئەوەش نەهاتووە بە رۆشنی و بە وازیحی بۆمان، دیارە ئەو میزانیەش میزانیەی ئیعتیادی هەیە بۆ سەرمایەگوزاری و بۆ خەرجیەکان، بەڵام ئایا ئێمە میزانیەی ئیحتیاتیمان هەیە بۆ مەساڵیحی عام و بۆ کەوارس، نابێت شتێکی وا دیاری بکرێت و پەرلەمان چاودێری بکات، ئێمە دیارە ئاست تەنگمان هەیە تەحەدای مالیمان هەیە، لاوازی ئینتاجمان هەیە، بنەماکانی ئابووری نین بەو تەعبیرە کە گەندەڵی هەیە، جیهازی چاودێری نییە، کە بە یاسایەك بە ئابووری ناسان دەڵێن، نابێت مەسەلەن رەواتب و ئوجور لە 17٪ تێپەڕێت، هەندێك وڵات دەچێت لە 20٪، بەڵام ئێمە چی بکەین ئەو لە 75٪ە بهێنینەوە حاڵەتێکی گونجاو، بەدەستخستنی ئەو سەرمایەدارە بۆ ئەم بارودۆخە، ئایا وەزارەت تەمویلی داخیلی و خارجی کردووە، ئایا تەفعیلی خۆی ئینتاجی بەرنامەی هەیە، کۆمپانیاو شەریکاتی تەفعیلی ئیشی بۆ کراوە، عەدا نەزەر لە کاروباری دارایی و ئوصولی سابیتە و موتەداویلەو ئەموالی موجەمیدە هەیە، ئایا وەزیفەی مالی ئیعادە نەزەرێکی بۆ کراوە لە نەشاتی موحاسەبی و رەقابەی مالی و هەروەها ئەوەی پێی دەگوترێت (الدور الاخلاقي الوظيفة المالية) ئەوانەی کە حەوافیزی مادی و مەعنەوی دیاری بکرێت بۆ خەڵکانی دارایی، هەروەها کەرتی تایبەت چ کارێکی بۆ کراوە، ئایا زەمانی ئیجتیماعی یاسایەکی هەیە، هەروەها کار بکرێت بۆ یاسایەکانی دیکە، یاسای بانك و کار بۆ لاوان و دامەزراندنیان، هەروەها هوشیاری و ئابووری بۆ کوردستان، ئەمانە هەمووی خاڵە دەبێت ئاماژەی پێ بکەین و ناتوانین بچینە ناو تەفاسیلەوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

زۆر سوپاس، کاك حمه فەرمووو.

بەڕێز محمد حاجی محمود:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من دەڵێم شوکر بۆ خوا کە ساڵی 2007 بودجە هاتۆتە پەرلەمان شتێکی باشە، هەنگاوێکی گرنگە، دەگەڕێمەوە بۆ ئەو لایەی کە ئێمە چی بکەین، ئێمە ئەگەر لەسەر مەسەلەی بودجەکە، بەبێ خەڵکی کوردستان هەموو لایەك تێبگەیەنین لە 17٪ نییە، بودجەی ئێمە لە چل و یەك ملیار، (25) ملیار لە 17٪ی بۆ کوردستانە، کە دەکاتە لە 9٪ و نۆو نیو لەو بابەتە، لەبەر ئەوە خەڵك چاوەڕێی ئەوە نەبێت لە 17٪یە، جگە لەوە داهاتی، یان گومرگی ساڵی کوردستان لە بەغدا بودجە بڕاوە لێمان، ئەوەش هەندێکی لێ بڕاوە لێمان، لەبەر ئەوە ئێمە ئەوە نییە هەمووی ئەوە دەکەین، بۆیە ئێمە لەسەر ئەساسی ئێستا خۆ ئەگەر ئێمە بودجەی 2006مان لەلا نەبێت، ناتوانین بودجەی 2007 دیاری بکەین، 2007ش ئەوە رۆیشتووە، بۆیە ئێمە هەوڵ دەدەین بۆ 2008 واتا لە مانگی هەشتەوە پێویستە بەرنامەی بۆ دانێین، بۆ ئەوەی بۆ مانگی دوازدەو ئەوانە بودجەی 2008 دەست پێ بکەین، ئەوە خاڵێك.

خاڵێکی تر/ ئێمە زەروریەکانمان چیە، مەسەلەی سووتەمەنی ساڵی داهاتوو، یان بۆ زستانی داهاتوو سووتەمەنییە، مەسەلەی کارەبایە، ئێمە ئەوانە ئەگەر بخرێتە ئەوەلیاتەوە شتێکی باشە، دەربارەی کەمی مەسەلەی فەرمانبەران هینەکە هاتۆتە حدودی پێنج سەد هەزارمان هەیە، بەڵام لە زۆر شوێن باس دەکرێت ملیۆنێك و ئەوەندە هەزار، ئەو زیادەیە هی چیە، مەسەلەن من دوێنێش گوێم لە قسەکەری حکومەت بوو دەڵێت لە 20٪ بۆ حکومەت سەرف دەکرێت، باقی زیادەکە بۆ کوێ دەڕوات و بۆچی سەرف دەکرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك دیلمان فەرمووو.

بەڕێز محمد احمد صالح(دیلمان ئامێدی):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

پشتگیری لە قسەکانی سەرۆکی پەرلەمان دەکەم، کە لە بیدایەتی جەلسەکە باسی کرد، قسەکەم زیاتر بۆ حکومەتە، بۆیە کە ساڵی 2008یش بە هەمان شێوە بودجەکە لەسەر پەرلەماندا دەرباز نەکاتن، ئەوەی ئێستا ئێمە موناقەشەی دەکەین یاسای بودجەیە، نەك بودجە، چونکە ئەگەر بودجە بێتن دەبێت فصول و ئەبوابی هەبێتن، موناقەلەی هەبێتن، موتەفیقی لای ئەخیریش دەبێت لە لای پەرلەمان موصادەقە بێتن لەهەر مەجالێك، چونکە ئێمە ئێستا هیچ مەجالێك نازانین چەندە کو موتەفیقی ئەخیری ئێمە موصادەقەی لەسەر بکەین، لەبەر ئەوە ئێمە ئێستا موناقەشەی یاسای بودجەکە دەکەین، نەك بودجە، مەوزوعی ئیرادات بە تەسەوری من بە قسەی ئابووریناس کە ئێستا لە کوردستان ئیرادات زۆرە، چونکە هیچ مەجالێك هی حکومی نەماوە، ئەگەر روسومات نەبێتن، ئیتر ئەو ئیراداتە تەسەور هەیە لەوە زیاترە، کە

لەیاسایەکەدا هاتووەو موفتەرەزە حکومەت ئەوەش دەست نیشانێکی بکاتن، کە حکومەت دەڵێت لە 70٪ بۆ مووچە دەچێتن، میزانیە لە عالەم لە 22٪ زیاتر نییە، کە بۆ مووچە بێتن، ئایا حکومەت چ دەکاتن، کەمتری دەکاتەوە، بۆ ئەوەی مەسروفات زیاتر کەم ببن و بچنە مەجالی دیکە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاک محەمەد حەکیم فەرموو.

بەڕێز محمد حكيم جبار:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من لەسەر قسە کردن یەك مولاحەزەم هەیە، ئەویش ئەوەیە ئێمە هەموو جار دەکەوینە دواوە، ئەگەر کاتەکەشمان نەختێك بۆ زیاد بکرێت.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

عەفوم دەکەی ئەمە راست نییە، زۆر جار لە دواوە دەست پێ دەکەم لێرە تەواو دەبێت، جارێکی تر لە بیدایەتەوە دەست پێ دەکەم لێرە تەواو دەبێت، رەخنەکەت قەبول نییە.

بەڕێز محمد حكيم جبار:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

قسەکانی خۆم هەر بە سەریعی دەڵێم، یەکەم/ حکومەتی هەرێم متمانەی بە بەغدا نییە، ئەو پارە زیادەی نەوتەکە بگێڕێتەوە بۆ خۆمان، جەماوەریش متمانەی بە حکومەت نییە، کە زیادەکە، واتا سەرووی پەنجا دۆلارەکەی بۆ سەرف بکرێت.

دوو/ ئەمساڵ لە 60٪ی کاتەکە چووە، ئایا لە 60٪ی بودجەکە سەرف کراوە؟ ئەوەش پرسیارێکە.

سێیەم/ بودجەی ئەحزاب، سەرۆکی حکومەت بەڕێز کاك نێچیرڤان لە رۆژنامەیەکدا گوتی ئێمە دەینێرین بۆ پەرلەمان و لە میزانیە کەشفی دەکەین حزبەکان چەند وەردەگرن، ئەوەندی من پرسیمە لە لیژنەی دارایی و ئەوانە کەشفەکەی تێدا نییە، بۆیە لێرەشەوە داوا دەکەین، داوای عەدالەت ناکەین، بەڵام داوا دەکەین ئەو حزبانەی کە هەن هەست بە مەزلومیەت و مەحرومیەت دەکەن، حکومەت چاوێك بە بودجەکەیاندا بگێڕێتەوە، مەسەلەی فەرمانبەری زۆر زۆر باس کرا، ئەوەندەیە حکومەت چ پلانێکی هەیە بۆ فەرمانبەرە تەرکەکان، یەعنی من ناوی وام لەلا هەیە کە سی شورتەی تەرکی هەیە، جا فەرمانبەرە حزبیەکان ئەوەی کە کادیری حزبن و ئەندامی حزبن و پلەو پایەی فەرمانبەریان پێ دراوە، ئەوەش زۆر لە بودجەو میزانیەی حکومەت دەخوات، جا ئەگەر فەرمانبەرمان زۆرە، ئەو عەقدو میلاکاتی موەقتە لە وەزارەتەکاندا مانای چی، ئەو بودجەی تەوارییەش باس کرا کە لەبەر دەست پەرلەمان بێت میزانیەك دابنرێت، دواتر وەزارەتەکان ئەوەی هەستم کردووەو بینیم وەزارەتەکان زۆریان لە تەخمیناتی خۆیانە، زۆریش چاوپۆشی دەکرێت لە مەسەروفیان، واتا مەساریفێکی زۆر زۆر دەکەن، ئەگەر حکومەتیش پلانی

وایە، یان قیادەی سیاسی کە حکومەت تەقلیص بکرێت و وەزارەتەکان تەقلیص بکرێنەوە، ئیتر بۆ لە مەسروف لە وەزارەتێك دەکرێت، کە دوو، سێ رۆژی دیکە دەبێت نەمێنێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

سوپاس، گێلاس خان فەرموو.

بەڕێز گێلاس محی الدین محمد غریب:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من قسەکانم لەسەر دواکەوتنی بودجەو داهاتی کوردستان بوو، زۆربەی ئەندامان باسیان کرد، دووبارەی ناکەمەوەو سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

زۆر سوپاس، کوێستان خان فەرموو.

بەڕێز کوێستان محمد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئەمڕۆ پازدە ساڵ و سێزدە رۆژە یەکەم کابینەی حکومەتی هەرێم ئیعلان کراوە، ئەمە یەکەم جارە بودجە دێتە پەرلەمان، دوای حەوت مانگ بەو کەموکورتیەوە، بۆ ئەوەی ساڵی داهاتوو تووشی هەمان موشکیلە نەبین پشتگیری لە پێشنیارەکەی کاك ئارێزو بە ئیزافەکەی کاك سەردارەوە دەکەم، لەگەڵ ئەوەی زەخت بکەینە سەر مەرکەز بودجەکە لەکاتی خۆیدا هەمووی، نەك مانگانەو بەقست بۆمان بنێرێت، لەسەر بودجەی ساڵی داهاتوو هەندێك پێشنیارم هەیە، پشتگیری ئەو بەڕێزانەی پێش خۆم دەکەم، بۆ داهاتی ناو هەرێم و وەکو خۆی و ئەوە ئیعلان بکرێت.

خاڵێکی ترم هەیە، ئەو هەموو مینحەو نەسریەی بەردەست هەیە، بەڕاستی کەم بکرێتەوە، چونکە ئەمەیە گەندەڵی و ئەوە دروست دەکات، ئەو تەخشان و پەخشانەی بەو بودجەیەوە دەکرێت، بکرێت بە پرۆژەی خزمەتگوزاری بۆ خەڵك باشترە لەوە، پشتگیری کاك غەفور دەکەم بۆ ئەو پارە زۆرە نەدرێت بە ڤیستڤاڵ و میهرەجان و کۆبوونەوەو کۆنفرانس، پشتگیری کاك عوسمان دەکەم لەسەر مەسەلەی هەڵەبجە، ئەگەر لە 5٪ی نەبێت، لە 2٪ وەزارەتەکان تەرخانی بکەن بۆهەڵەبجەی شەهید، پشتگیری سولفەی عەقار و ئیزافەی زەواجیش لە بودجەی ساڵی داهاتوودا جێی بۆ بکرێتەوە، پشتگیری ئەو رەئیەی کاك عوسمان و دکتۆرە هالە دەکەم، کە ئەو پێنج مانگە بەشێك بۆ کارەباو سووتەمەنی دابنرێت و سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

زۆر سوپاس، داوا لە شێخ بایز دەکەم وەڵامی ئەو پرسیارانە بداتەوە کە هاتونەتە پێش لەسەر وەزارەتی مالیە و وەزارەتی پلاندانان فەرموو.

بەڕێز شێخ بایز تاڵەبانی/ وەزیری هەرێم بۆ کاروباری دارایی و ئابووری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بەڕاستی ئێمە تەقریرێکمان هەبوو، پێمان وابوو دەتوانین ئەو تەقریرە بخوێنینەوە، ئەگەر ئەو تەقریرەمان بخوێندرابوایە، ڕەنگە پرسیارەکان کەمتر دەبوون، ئەگەر بخوێندرا بوایە لە هەمان کات موعالەجاتەکانیشمان نیشان دەدا، بەڵام ئەوە نەخوێندرایەوە، ئێستاش ئەگەر بکرابوایە بخوێندرا بوایە باش بوو، بەس بە عام ئەو تێبینیانەی هەمە بەشێوەیەکی عام باسی دەکەم لەسەر قسەکان، دوایی ئەگەر کاك دڵشاد ئەو شتانەی بە عام هەموو تەسجیل کردووەو وەڵامی بداتەوە، زۆر باسی لە دواکەوتنی پێشکەش کردنی بودجە دەکرێت، بەڕاستی هەر هۆی ئەوە نییە، هەر هۆیەکەی ئەوەلەن وا نییە، هەروەکو برادەرێکی پەرلەمان باسی ئەوەی کرد، کە گوایە لە مانگی یەکەوە تەواو بووە، ئێمە کتابی ڕەسمیمان هەیە، کە لە مانگی چەندەوە بۆمان هاتووە، لە دوای یەك مانگ موناقەشاتمان میزانیە تەواو کردووە، ناردوومانە بۆ ئەنجومەنی وەزیران، پاش ئەوەش لەوێ دیراسەت کراوەو هاتووە بۆ پەرلەمان، وەزعێکی تەبیعی خۆی وەرگرتووە بەو شێوەیە، ئەوە بەنیسبەتی بودجەوە، دواکەوتنی ئەسبابی تریشی هەیە، ئێمە باسی ئەوەمان کرد تەنها ئەو مەوزوعە، بەڵام سەبەبێکی تری ڕەئیسی هەیە، ئەویش بودجەی ئێستا لەسەر داهات حیساب ناکرێت لە بەغدا، بودجە لەسەر خەرجیەکان حیساب کرا بوو، دەبێت لە 83٪ی خەرجیەکانی عێراق بزانرێت، ئینجا ئەو بودجەیە دەست نیشان دەکرێت، ئەوە یەکێکە لەو ئەسبابانەی کە لەوێ و لێرەش تاخیر بووە، ئێمە نوێنەری هەموو وەزارەتەکان لیژنەی موشتەرەکمان هەبووە لەو مانگ و چەند ڕۆژەیە هەمووی لەوێ قسەیان لەگەڵ کراوەو ئیمزایان کردووە لەسەر، ئیتیفاق لەسەر ئەو ڕەقمانە کراوە، بودجە واتا بودجەیەکی عەلەنیە، هەموو وەزارەتەکان زانیویانەو چۆنیش تەوزیع دەکرێت، لەسەر داهات حەز دەکەم برادەران ئەوە بە وازیحی بزانن داهات ئێستاکە تەحدید کراوە هەمووی بە وسوڵات، جەنابت وەزیری دارایی بوویت، ئێستا ئێمە داومانە بە بەغدا، گوتوومانە ئەمە داهاتەکانمانە، بە کتابێکی ڕەسمی داومانە پێیان گوتوومانە ئەوەی لە ئێمە مەتلوبە ئەوەیە، گوتووشمانە موستەعدین کەوا موقاصەی دەکەن، لێمان دەبڕن، ئەوەشمان داوە پێیان، ئەوە ڕەقابەی مالی عێراقیشی هەیە، ڕەقابەی مالی ئێرەش هەیە، دەتوانن بچن دیراسەتی هەموو ئەو موستەمسەکاتانە بکەن بەنیسبەتی داهاتەوە، بەنیسبەتی موحافەزاتەوە، میزانیەی موحافەزات لە زیمنی ئەم میزانیە دایە، بەڵام ئێمە بۆ ئەوەی کەوا مەشاریع هەبێت، دەستکاری ئەو میزانیەمان نەکردووەو پێیان گوتوونە بڕۆن مەشاریعی پێویستی خۆتان ئیعلان بکەن، فیعلەن لەگەڵ وەزارەتی پلاندانان ئێستا تەنسیق کراوە بۆ ئەو مەسەلەیەو پارەکانیان مەوجودە، بەنیسبەتی مەشاریعی تریشەوە، نەوەستاوە ئەو مەشاریعانەی پێویستەو ئەولەویەتی هەیە، ئێمە ئەوانەمان ڕانەگرتووەو لە ساڵی 2007 چەندەها مەشاریعی ئاو و کارەباو مەشاریعی تر ئیعلان کراوەو بە

ڕەقم مەوجودە لە لامان ئێستاکە بەردەوامیشین لەوە، بەنیسبەتی مووچەوە، بەڕاستی فەرمانبەران (586) هەزار کەسمان هەیە بە پۆلیسەوە، بەڵام ئەوانی تر مووچەخۆرن، کە باس لە ملیۆنێك و ئەوەندە دەکرێت، فیعلەن ئەوە وایە ئەوەی جەنابی ئەم کاکەیە فەرمووی، بەڵام ئەوانە مووچە خۆرن لە تەقاعودین بە هەموو نەوعەکانیەوە، لە شەهیدان، لە ئەنفال، ریعایەی ئوسرە، کەم ئەندام..........تاکو دوایی، ئەوانە هەمووی مووچەخۆرن، من ئەوەندەم هەیەو داواکارم تەوزیحەکانی تر کە پێویستە جەنابت موافەقەتی بکەیت کاك دڵشاد باسی بکات، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك بایز وەزیری هەرێم بۆ کاروباری دارایی و ئابووری قسەیەکی تری هەیە با بفەرموویێت.

بەڕێز شێخ بایز تاڵەبانی/ وەزیری هەرێم بۆ کاروباری دارایی و ئابووری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بەنیسبەت یەکگرتنەوەی وەزارەتی دارایی و وەزارەتی هەرێم بۆ کاروباری دارایی باسی زۆر دەکرێت، بەڕاستی لەو رۆژەوە کە ئیعلانی کابینەی حکومەت کراوە، تاکو ئێستاکە بەبێ وەستان هەموو لیژنەکانی هەردوولامان بەردەوام ئیش دەکەن، دوو حکومەت ئیشی کردووە، یەکێکیان لە سلێمانی، یەکێکیشیان لە هەولێر، لێرە قەراراتی پەرلەمانیش هەبووە، لەوێ قەراراتی سەرۆکایەتی هەرێم هەبووە، چەندەها تەعلیماتی مالی دەرچووە، لێرەو لەوێش، ئەمە هەروا ئاسانە، تا ئێستا تەعریفەی گومرگیمان کردووە بە یەك لەسەرتانسەری کوردستاندا، ئێستاکە مەوجودە ئیشی پێ دەکرێت، ئەوە یەکێکە لە شتە موهیمەکان، زەریبەی دەخلمان کردووە بەیەك ناردوومانە بۆ جەنابتان، بۆ ئەوەی ئەوە ئیقرار بکرێت، لە زووشەوە ناردوومانە، قانونی وەزارەتی مالیە ئێستا خەریکە لە لای ئێمە کۆتایی پێ بێت، بەنیسبەتی تەعلیماتی داراییەکانەوە، کە ئێستا هەواڵی زۆر دەپرسن، ئێمە هەتاکو ئێستاکە دە جەلسەمان لەسەری کردووە، ئینشائەڵلا ئەویش تەواو دەبێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

زۆر سوپاس، کاك عوسمان شوانی وەزیری پلاندانان با بفەرموویێت.

بەڕێز عثمان شوانی/وەزیری پلاندانان:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

زۆر سوپاس، بەنیسبەت میزانیەی ئیستیسماریەوە برادەران زۆر پرسیاریان لەسەر هەبوو، حەز دەکەم دواتر لەکاتی تەفسیلاتی بێمە سەر فەقەراتەکان، کە پرسیاریان هەبوو وەڵامیان بدەمەوە، بەڵام عومومەن ئەو ژمارانە دەخوێنمەوە، بۆ ئەوەی هەموو برادەران لەبەر چاویان روون بێت، مەجموعی مەشاریعی بەردەوام، کە ئێستا لەبەردەستمان دایە کە کۆی مەشروعەکان (1488) مەشروعە بەردەوام هەیە، کە کۆی پارەی پێویست، ئەو پارەیەی بۆی تەرخان کراوە (4884179384) چوار تریلیۆن و هەشت سەدو هەشتاو چوار ملیار و سەدو حەفتاو نۆ ملیۆن و سێ سەدو هەشتاو چوار هەزار دینارە، لەم پارەیە

(225777415471) دوو تریلیۆن و دوو سەدو پەنجاو حەوت ملیار و حەوت سەدو حەفتاو چوار ملیۆن و پازدە هەزارو چوار سەدو حەفتاو یەك دیناری بۆ سەرف كراوە تا 2006/12/31، ئێستا بۆ تەكمیلەی ئەو مەشروعانە تا كۆتاییان پێ دێتن، پێویستمان بە (2626405) دوو تریلیۆن و شەش سەدو بیست و شەش ملیار و چوار سەدو پێنج ملیۆن دینار هەیە، ئەوەی كە موخەصەص پێویستمان پێی دەبێت بۆ ساڵی 2007، چونكە بەشێك لەو پرۆژانە بەردەوام دەبێتن بۆ ساڵی 2008 و دواتریش، پێویستمان بە (1869705100) تریلیۆنێك و هەشت سەدو شەست و نۆ ملیار و حەوت سەدو پێنج سەد هەزار دینارە، تەبعەن ئەمساڵ لە بودجەكەدا (386) ملیار دینار هەیە كە تەرخان كراوە بۆ تەنمیەی موحافەزات، (160) ملیار بۆ موحافەزەی سلێمانیە، (144) ملیار بۆ موحافەزەی هەولێرە، (92) ملیار بۆ موحافەزەی دهۆكە، بەپێی ژمارەی دانیشتوان دابەش كراوە، ئەوانیش لە هەولێر (128) پرۆژەیان پێشكەش بە ئێمە كردووە، ئەوە ئێمە موصادەقەمان لەسەر كردووەو ئێستا دەست بەكار كراوە بۆ بەردەوام بوون لەسەر پرۆژەكە، لە لایەن وەزارەتی داراییەوە تەمویل دەكرێت، لە سلێمانی (191) پرۆژە، لە دهۆك (230) پرۆژە، بەلأم ئەم پرۆژانە زۆربەیان پرۆژەی بچووك و ناوەندی و خزمەتگوزارینە، ئەوانەشمان كە تەحلیل كردووەو دابەش كراون بەم شێوەیە لە هەرێمی كوردستاندا بەشی هەرە زۆری تەخصیص كراوە بۆ مەشاریعی بەلەدیەو خەدەماتی شەوارع كە لە 43.59٪ بۆ دانراوە، لە 13٪ی بۆ مەشاریعی ئاو و ئاوەڕۆیە، 9.9٪ی بۆ مەشاریعی تەربیەیە، لە 6.4٪ی بۆ كارەبایە، هەروەها بۆ پرۆژەكانی تر دابین كراوە، ئێمە ئەمساڵ لە وەزارەتی پلاندانان لە مانگی نۆی ساڵی رابردوودا داوامان لە هەموو وەزارەتەكان كردووە، كە وەزارەتەكان پێداویستیەكانی خۆیان و ئیحتیاجاتەكانی خۆیانمان بۆ دیاری بكەن، هەموو وەزارەتەكان ئیحتیاجاتی خۆیان بۆمان دیاری كردووە، ئێمەش هەستاین تەبعەن ئەولەویاتی حكومەت هەیە، پارتی حكومەتمان دەست نیشان كردووە، كە بۆ یەكەم جارە بە جەنابت نیشان دەدەین، بۆ ئەوەی هەموو برادەران ببینن، كە یەكەم ساڵە حكومەتی هەرێمی كوردستان خاوەنی بەرنامەیەكی داڕێژراوی تۆكمەی هەبێتن لە هەموو وەزارەتێك و هەموو سەكتەرێكدا، ئەوەی ئێمە لە وەزارەتەكان بەپێی پراكتیك دامانناوە، ئەولەویەتی حكومەت بریتی یە لە، یەكەم/ كارەبا، دووەم/ ئاو، سێیەم/ خەدەماتی بەلەدیە، چوارەم/ رێگاوبان، پێنجەم/ قوتابخانە، شەشەم/ مەراكیزی تەندروستی......... تا كۆتایی، چونكە ئەمڕۆ قەڵەمێكی زۆر لەسەر ئەمانە هەیە، ئیحتیاجاتی خەڵك هەیە، كە باسی سووتەمەنی دەكرێتن، سووتەمەنی لە زیمنی ئەو مەشاریعانەدا نییە، سووتەمەنی لە زیمنی فەسڵی شەشە كە لەناو منح هاتووە، بۆ دەعمی سووتەمەنی، چونكە سووتەمەنی لەعێراقدا دەعمی لەسەر نەماوە، ئێمەش بەشێك لە بودجەكەی خۆمان تەخصیص دەكەین بۆ ئیستیراد كردنی سووتەمەنی كە لە دەرەوەی هەرێم دێتن، زۆر لە برادەران باس لەوە دەكەن كە ئەوە هەبێتن بابڵێین ئەولەویاتی حكومەت، بەڵێ ئێمە ئەولەویاتمان هەیە، بەلأم ئەو پارەی كە هەمانەو بۆمان تەخصیص كراوە لە میزانیەی ئیستیسماری ئەمساڵ كە (1570) تریلیۆنێك و پێنج سەدو حەفتا ملیارە بەشی ئەم پارەیە ناكاتن، كە پرۆژە بەردەوامەكان تەواو بكاتن، بۆیە عەجزێك دەركەوتووە لە

میزانیەکان، ئەم عەجزەی کە دەرکەوتووە لە میزانیە بریتییە لەوەی کە پڕۆژە بەردەوامەکان وەکو باسم کرد (1488) پڕۆژەمان هەیە، ئەم پڕۆژانە پێویستیان بە بەردەوام بوون و تەکمیلەیە، ئێمە تەنها چەند پڕۆژەیەك هەیە، لەبەر ئەم عەجزە پڕۆژەکانمان بەباش نەزانیوە ئێستا بەردەوام بێتن ئەوانمان ڕاگرتووە، باقیەکەی تر کە زۆر کەمن، بڕوا ناکەم ئەویش لەبەر ئەوەی موشکیلەیەکی فەنی خۆی تێدا بووە، باقیەکەی تر هەموو پڕۆژەکان بەردەوام بووینەو تەمویلیش دەکرێت لەلایەن وەزارەتی داراییەوە، بۆیە ئێمە تەنسیقمان هەیە لەگەڵ وەزارەتی پلاندانانی عێراقی مانگانە ڕاپۆرت بۆیان بەرز دەکەینەوە، بۆ ئەوەی تەمویلمان بکەنەوە لەسەر پارەی پڕۆژەکان، لەکاتی ئەوەشدا من وەڵامی پرسیارەکان دەدەمەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

زۆر سوپاس بۆ کاك عوسمان شوانی وەزیری پلاندانان و سوپاس بۆ کاك شێخیش وەزیری هەرێم بۆ کاروباری دارایی و ئابووری، بۆ ئەو تەنسیقە، ئەگەر کاك دڵشاد بریکاری وەزارەتی هەرێم بۆ کاروباری دارایی و ئابووری ئەگەر قسەی هەیە با بفەرمووێت.

بەڕێز دڵشاد عثمان/ بریکاری وەزارەتی هەرێم بۆ کاروباری دارایی و ئابووری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بەڕاستی ئێمە زۆر زۆر سوپاستان دەکەین، کە ئەم هەلەمان بۆ دەرخسێنن، بۆ ئەوەی وەڵامی هەندێك بەڕێزان بدەینەوە، ئێمە لە سەرەتا کە ئەو بودجەیەمان هێناو بودجەیەکی تەواو و موتەکامیلە لە هەموو لایەنێکەوە، بودجەیەکمان هێناوە بۆ یەکەم ساڵ لە دوای یەکگرتنەوەی حکومەتی هەرێمی کوردستان دانراوە، بە تەئکید کەموکوڕی زۆر تیا دەبێت، ئەو بودجەیە ئاوێنەیەکی باشە، کە ئێستا دەردەکەوێت چەند دەدەین بە مووچە، یەعنی ئەگەر دە ساڵی تریش ئەم بودجەیە نەهاتایە پەرلەمان و ئاشکرا نەکرایە، نەماندەزانی چەندی دەدەین بە مووچەو چۆن چارەسەری دەکەین، هەندێکی لە وەڵامەکان بەڕێز جەنابی وەزیر وەڵامی دایەوە، حەز دەکەم بۆ ئەوانی تر هەندێك شی کردنەوە بدەم، زۆر باس لە داهات دەکرێت، داهاتی کوردستان وایە، ئەمە حەقیقەت نییە، بەپێی دەستوور کە هەموو لایەك پەسندی کردووە، مەجموعەیەك سەوابتی تیایە، یەکێك لەوانە کە ئیراداتی ئیتیحادییە، داهاتە هەرە سەرەکیەکان لە گومرگ و باج و ڕوسومات خۆی دەبینێتەوە، داهاتی تریمان تەمسیلی سەدی ڕوبعێکیش ناکات، یەعنی نیویش، داهاتی سەرەکی ئێمە تاکە داهات، کە سەرچاوەی داهات هەمانە، ئەو پارەیەی کە دوای ئەوەی تەحدیدی خەرجیەکانی 83٪ی عێراق دەکرێت، ئێمەش لە 17٪ەکەی خۆمان دەزانین، تەنها پشتیش بەوە دەبەستین، بۆ داپۆشینی خەرجیەکە بەداخەوە دیاردەیەکی خراپە لە بودجە، بەڵام ناچارین، چونکە

دەستووری عێراق فەرزی کردووە بەسەرماندا بەو شێوەیە بکەین، زۆر باسی سیاسەتی مالی و ستراتیجیەت و ئەوانە کرا لە لایەن برادەرانەوە، حەز دەکەم بزانن بەپێی دەستوور سیاسەتی مالیش مەرکەزیە، سیاسەتی مالی چیە، رەواتبی مالیە، زەریبە، سیاسەتی مالیە، گومرگ، بەشێك لە ئیقتیصاد، ئەمانە هەموو سیاسەتی مالیینە، هەموو سیاسەتی مالی سیاسەتێکی مەرکەزیە لە سولتاتی حەسری حکومەتی فیدرالەوەیە، مانای ئەوەی ئێمە چەند سیاسەتی مالی خۆمان، نالێم هیچی ناتوانین دارێژین، بەلام هەرچی دارێژین ئەگەر بیانەوێت ئەوان لەسەرەوە لە حکومەتی فیدرالی لێمان تێك دەدەن و بۆ نموونە، ئێمە دایدەنێین مەجموعەیەك خەرجی دەکەین لە پڕ ئەگەر ئەو مووچەیە زیاد بکەین، بۆ شەریحەیەك بۆ توێژێکی کۆمەڵ، تۆش مەجبوری زیادی بکەیت، کە زیادت کرد تەرازوو نەتەرازێت دروست دەبێت لەوە، باسی نەقدینە، زۆر کەس دەڵێت مەسەلەن وەزارەتەکان تەمویلی تیلقائی کە لە پرۆژەی لیژنەی دارایی بەڕێزدا هاتووە، وەزیرەکان دەسەلاتیان بدرێتێ چی بودجەیان هەیە خەرجی بکەن، ئێمە لە لای هەموو کەسێك ئاشکرایە، بودجەی عێراقیش ناتوانێت، کە تۆ دەڵێیت (5988) پێنج تریلیۆن و نۆ سەدو هەشتاو هەشت ملیار ناتوانێت بە رۆژێك بداتێ، چونکە خۆ نەفرۆشراوە لەسەر داهاتی نەوتە، مانگ بە مانگ داهاتیان چیە دەچێتە سندوقەوە، ئەوە دەفرۆشێت و پارەی ئێمەی لێ دەدات، لەبەر ئەوە ئێمە ناتوانین ئیعتیماد بکەینە سەر ئەوە بلێین جەنابی فلان وەزیر ئەوە دەسەلاتێك کراوە، بۆ نموونە یەعنی ئەگەر عقدێك بکرێت بە چل ملیۆن دۆلار بۆ شتێکی موعەیەن، ئێمە ناتوانین بیهێنین لە مانگێکدا، ئیلا دەبێت دابەش بکرێت لەسەر چەند مانگێکدا، بۆ ئەوەی لە بودجەکە بیهێنین، بەڕێزێك باسی کەرکووك و ناوچە رزگارکراوەکانی کرد، دڵنیای دەکەینەوە کە تیایەتی، ناتوانم لەوە زیاتر بلێم، بەڕێزێکی تریش باسی رێنماییەکانی رێکخستنی وەزارەتی دارایی کرد، رێنمایی لەسەر بڕیار دەردەچێت، لەسەر یاسا دەردەچێت، رێنمایی خۆ شتێك نییە لەخۆیەوە دەربچێت، دەبێت بڕیارێك هەبێت، یان یاسایەك هەبێت دوا بەدوای رێنمایی دەربچێت، ئەو یاسایانەی، ئەو بڕیارانەی هەردوو وەزارەتمان دەبەستێتەوە بەیەکەوە، جیاوازە، جیاوازیەکی زۆری تێدایە، پێویستە ئەوەی لای ئێوەی بەڕێز تەواو بێت، کە بوو بە بڕیار، یان بوو بە یاسایەکی پەرلەمانی تەصدیق کراو، ئێمە بەسەرچاو ئەو کاتە رێنمایی یەکخستنی بۆ دەردەکەین، ماددەی 106 بەڕێزێك باسی کرد، دەڵێت ئەو هەیئەی کە تیا دانراون ئەو هەیئەیە تەصدیق میزانیە دەکات، نەخێر داوای لێبوردن دەکەم وا نییە، ئەو هەیئەیە پێی دەڵێن هەیئەی موڕاقەبەی واریدە، تەنها ئیشی ئەوەیە چاودێری داهاتی حکومەتی عێراق دەکات، حکومەتی فیدرالی و عیلاقەی نییە بە بودجەوە بە هیچ شێوازێك، هەلی کار کردن رەخساوە بە بودجە کە برادەرێکی تر باسی کرد، هەلی کارکردن رەخساوەو هەلی کارکردنمان هەیە، بەلام جارێ تەزەخومەکە ئەوەندە زۆرە، یەعنی ئەو دەرەجانەی کە دانراوە (29) هەزار دەرەجەیە بۆ ساڵی 2007 بۆ دامەزراندن، تەنها بەشی مامۆستاو مامۆستای دواناوەندی و زانکۆ و ئەندازیارو شتە ئەساسیەکان دەکات، کارەباو سووتەمەنی، بڕوا بکەن لە ساڵی 2007 کاکە ئێمە دەڵێین پرۆژەمان نییە، گرنگیەکی باش دراوە بەو عەقدانەی کارەباو پارەی باشیشمان بۆ سەرف کردووە، بەڕێز

وەزیری کارەبا دەتوانێت ئەوەی حیساب بکات، خوشکێکی بەڕێز باسی ئیستیمارەکانی کرد، کە چەند کلاسیکییە، حەز دەکەم بزانن نیزامی موحاسەبی کە دادەنرێت لە عالەم نیزامێکی شمولییەو تازەترین نیزامە، کە ئەمە رێکخراوی بەرین پۆینتی ئەمریکی کردوویەتی بۆ هەموو عێراق، لەسەر هەموو ئاستی عێراق، بەلأم ئەو بە شمولی دەیکات رەقمێك لە دەلیلەکە دادەنێت (صناعة طائرات) لە وەزارەتێکی موعەیەن هەیە، موئەسەسەی تەیران هەیە، مەرج نییە لەوانەی تردا هەبێت، مەرج نییە ئەوانی تریش تەخصیصاتی بۆ دابنێت، فەرمووی تەخصیصاتی بۆ دانراوە، نەخێر هیچ تەخصیصاتی بۆ دانەنراوە (صناعە زوارق) یان پاپۆڕ مەسەلەن، ئەوە بۆی دانانرێت، خوشکێکی بەڕێز باسی ئەوەی کرد لە 28٪ بۆ وەزارەتی داراییە لە 15٪ بۆ وەزارەتی تەربیەیە، ئەویش داوای لێبوردن دەکەم وانییە، ئەو وەزارەتی داراییە کە لە 28٪ە هەموو مووچەی خانەنیشینی تیایەو ئیحتیاتی لە 5٪ی تیایە، دەعمی دائیرەکانی کارەباو بەلەدیاتی تیایە، بۆیە وا قەڵەبالغ بووەو رەقمەکە بە زۆری دەبینن، مووچەخۆرو فەرمانبەر جەنابی باسی کرد، یەکێکی تر باسی ئەوەی کرد لە 60٪ لە بودجە ئایا سەرف کراوە، ئێمە ئەگەر ئەو راپۆرتە بخوێندرایەوە یەکێك لەو هەڵانەی کە ئیستیفادەمان لێ کردووە، کە تاخیری ئەم بودجەیە، چونکە لەسەر ساڵی 2006 رۆیشتووین بە قەناعەتی ئێمەو بەو حیساباتانەی کردوومانە لە 40٪ی عەجزەکەی کە لێرە دیاری کراوە بەو شەش مانگە توانیمان تەجاوزی بکەین، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

زۆر سوپاس بۆ کاك دڵشاد بریکاری وەزارەتی هەرێم بۆ کاروباری دارایی و ئابووری، ئەو قسە خۆشەی کە کردی لە 40٪ی عەجزەکە کەم دەبێتەوە، ئومێد دەکەین لەو پێنج مانگەی داهاتووشدا ئەگەر کارێك بکەن، بەوەی کە تەرشیقی هین بکرێت، من ناڵێم فەرمانبەر، فەرمانبەران بەو کەسانە دەڵێن فەرمانبەر کە دەوام دەکاتن، بەلأم ئەوەی دەبڵ مووچەخۆرە هەیە کە بەرنامەتان هەیە نەیهێڵن، بە سیاسەتی مالی هەرێمدا بچنەوە، ئەوەش رەنگە بەشێوەیەکی کاریگەری بێت بەسەر کەم کردنەوەی عەجز، کاك دکتۆر کەمال دەیەوێت قسە بکات.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

لەڕاستیدا ئەوەی بۆ من دەرکەوتووە، ئێمە وەك هەرێمی کوردستان واریدی عێراق بە دەقیقی نازانین، نازانین واریدی عێراق چەندە تا لە 17٪ی ببەین، ئەو رەقمەی کە بەخێری خۆیان دەڵێن ئەوەندەیە، نەوت چەند دەڕوات، رۆژانە چەند دەڕوات، سعری رۆژانەی چەندە؟ میزانیەکەی چەندە؟ نازانین، شەریکەی سۆما بە ئارەزووی خۆی یاری دەکاتن، ئەنواعی ژمارەی حیسابی کردۆتەوە لە زۆر وڵات، بۆیە ئەو واریدە لە لای ئێمە موبهەمە، مینای بەسرە بە قەد شاری کەرکووك نەوتی هەیە، واریداتێکی یەکجار زۆری هەیە، بەس ئێمە ئەوەش نازانین، بۆیە پێویستە حکومەتی هەرێمی کوردستان پا لەسەر ئەمە

دابگرێت له هەموو مەجالێك لەناو عێراق، ئەوەی واریدی دەبێت خەڵکی ئێمەی هەبێت و دەقیق بزانێت چۆن ئیشەکەی دەکات، کە تۆ نازانیت ئەو بە ئارەزووی خۆی پێت دەڵێت، باسی عەجز دەکرێت، ئێمە حەقمانە عەجزمان هەبێت، ئەوەی بۆ کوردستان دێت بەش ناکات، ئێمە لەوە ناترسین عەجز هەیە، بەش ناکاتن دەبێت لە حکومەتی مەرکەزی زیاتر بۆمان تەرخان بکرێت، یەعنی ئەوەی هاتووە قووت لا یەموت رۆژانە پێت دەدەن وەکو خێرت پێ بکەن، دەبێت ئەمە چاك بکەینەوە، باسی ئەوە کرا راپۆرتی مانگانە دەبێت بدرێت، ئەمەش غەڵەتە، ئەگەر قانونیشی پێ دەرچوو بێت غەڵەتە، دەبێت ئێمە داوا بکەین و ئیسرار بکەین لەگەڵ عێراق ئەمە چاك بکەینەوە، برادەرانمان لە ئەنجومەنی نوێنەرانی عێراق قانونێك بەسەریان دەرباز بووە، هەرێمی کوردستان مانای ئەوە نییە هەتاهەتا مابێت باجی ئەوە بدەین، دەبێت ئێمە داوا بکەین لە ئەساسەوە ئەو وەزعەی بەغدا چاك بکەین، ئەوەی لەناو خۆمانە دواکەوتووەکەی کە هەندێك ئەسباب باس کرا، دەبێت چاکتری بکەین، لە ئێستاوە ئێمە دابنیشین و خەڵکی پسپۆر بانگ بکەین کە میزانیەی ئێمە چۆن بێت بەو شکلەی هاتووە، ئێستا ئەمە شتێکە هاتۆتە سەرمان چاکی دەکەین، بەلاّم نابێت هەروا بمێنێت، عەرەب دەڵێت (لیست السقوط فشلاً بل الفشل هو من بقى من حيث ما سقط)، ئێمە ئەگەر هەر وا بمێنین فاشیل دەبین، دەبێت خۆمان چاك بکەین و بەرەو چاکتر بڕۆین، بەلاّم لەگەڵ عێراق دەبێت چاکی بکەین، ئێمە داوا لە وەزارەتی مالیە دەکەین، داوا لە حکومەتی هەرێمی کوردستان دەکەین، ئەوەی بەغدا سەدەقەی سەری خۆیان نییە دەماندەنێ، حەقی خۆمانە، حەقی ئەم هەرێمەیە، نەوتی شەریکەی سۆما بە ئارەزووی خۆی، نەوتی بەسرە بەپێی مەعلوماتی ئێمە سێ ملیار کۆمە پێنج، سێ ملیارو نیو دۆلاری ون کردووە، نەوتەکە رۆیشتووە پارەکەی نییە، ئەی کوێ بردی، نەوتی کەرکووك یەك ملیار و نیوی پارەی بردووە، بۆ کوێ بردی، ئایا لەو پارەیەی دەیدزن حیصەی ئێمەش دەدەن، نەخێر، کە نەخێر بۆچی ئێمەش بێ دەنگ بین و دەنگ ناکەین، پێویستە دەنگمان هەبێت، رەنگمان هەبێت و حەقی خەڵکی کوردستانە، ئێمەش مەسئوولین بەرامبەریان ئەگەر بێ دەنگ بین، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

زۆر سوپاس، کاك شێروان فەرموو.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئێمە وەکو لیژنەی یاسا تەئیدی پرۆژەکەمان کردووە، بەلاّم یەك، دوو برادەر ئیشارەتیان بەوەدا دەڵێن ئەگەر هاتوو میزانیە لە کاتی خۆیدا پێشکەش نەکرا، پێویستە لە زیمنی قانونەکە بڕگەیەك دابنرێت بۆ لێپرسینەوە، بەحەقیقەت ئەو بڕگەیە من لەگەڵ ئەوەدام کە ئەو میزانیە لەکاتی خۆیدا تەقدیم بکرێت، بەلاّم ئەو بڕگەیە عادەتەن لە قانونی موازەنە نایەتە خوارێ، ئەمە یەك.

دوو/ پەرلەمانی کوردستان حەقی لێپرسینەوەی هەیە، ئیمکان هەیە ئەگەر تاخیر بوو لێپرسینەوە دەست پێ بکات، بۆ موتابەعە کردنی ئیشوکاری وەزارەتی مالیە، برادەرێك باسی سوڵتەی قەزائی کرد، سوڵتەی

قەزائی تاكو ئێستا تەمویل دەكرێت لەلایەن وەزارەتی مالیەوە، بەلآم ئەو پرۆژەی كە بۆ ئێمە هاتووە میزانیەكی تایبەتیمان بۆ داناوە، هێشتا لەلایەن پەرلەمانەوە ئیقرار نەكراوە، میزانیەكی تایبەت وەكو میزانیەی پەرلەمان كە سولتەی سێیەم، ئەوە لە پرۆژەكەدا هاتووە، كەی ئیقرار كرا ئەو وەختە ئیمكان هەیە بۆ سالی ئایندە میزانیەیەكی تایبەتی بۆ دابنرێت وەكو پەرلەمان، بە هەمان شێوە بێتە ناو میزانیەی عامەوە.

بەنیسبەت سیاسەتی مالی دوو، سێ برادەر ئیشارەتیان پێدا، بەحەقیقەت بە قەناعەتی من سیاسەتی مالی لەناو قانونی موازەنە نایەت، سیاسەتی حكومەت بە عام بە مالیەوەش لە ناو بەرنامەی حكومەت دێتن، نەك لەناو قانونی موازەنە، سیاسەتی مالیەی حكومەت بێتە خوارێ، بەینەمان لە زیمنی بەرنامەی كاری ئەو مەسەلەیە دێتە خوارەوە، ئەویش بە حەقیقەت بەرنامەكە دەخوێندرێتەوە (بما فیە) جانبی مالی كە تێیدا هەیە، ئەمە بە حەقیقەت مولاحەزەكانی ئێمە بوو، لێرەش دەمەوێت ئیشارەت بەوە بدەم عەجزی ئەو میزانیە روون و ئاشكرایە لە بڕگەكانیدا هاتووە، ئەو عەجزە دیراسەت كراوە، ئینجا هاتووە، بەلآم من لێرەوە تەئكید دەكەمەوە، تا ئێمە میزانیەكەی خۆمان لەسەر ئەساسی خەرجیەكانی هەروەكو بەڕێز وەزیری دارایی ئیشارەتی پێدا لەسەر ئەساسی خەرجیەكان بێت، نەك لەسەر ئەساسی داهاتەكان، ئێمە حالمان لەوە باشتر نابێت، عادەتەن میزانیە لە هەموو دنیا لەسەر ئەساسی داهات دەبێت، نەك لەسەر ئەساسی خەرجیەكان، زۆر سوپاستان دەكەم.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

وابزانم كاك دلشاد باسی كرد بودجە لەسەر ئەساسی خەرجیە، پێم باشە زیاتر بۆیان روون بكەیتەوە، چونكە من نامەوێت خۆم بیلێم.

بەڕێز دلشاد عثمان/ بریكاری وەزارەتی هەرێم بۆ كاروباری دارایی و ئابووری:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

بۆ سالی 2005 و 2006 و 2007 لەسەر ئەساسی خەرجیەكان حیساب كراوە لەگەل عێراقدان لە دەستووردا هاتووە دەلێت لەسەر ئەساسی داهات، لەڕاستیدا لە سێ سالی پێشوو ئەگەر لەسەر ئەساسی خەرجیەكان نەبوایە بەو رەقمانەی كە ئیعلان كراوە بۆ داهاتوو ئێمە ناتوانین تەئكیدی لێ بكەین زۆر زەرەرمانە، بۆ نموونە بودجەی عێراقی ئەمسال (51) تریلیۆنە، بەلآم داهاتیان (42) تریلیۆنە، نۆ تریلیۆن عێراق عەجزی هەیە، ئەگەر لەسەر (42)كە وەرمان بگرتایە ملیارێك و شەش سەد ملیۆن دۆلار زەرەرمان دەكرد، لەبەر ئەوە موفاوەزاتێكی زۆر دوو مانگ لەوێ ماینەوە تا پێمان كردنەوە خەرجی و جهودی هەموو لایەك، ئێستا خەریكی موفاوەزاتین لەسەر قانونی مەواریدی مالی، یاسای داهاتە داراییەكان، لەوە هیچ مەجالی تیا نەماوە، لە سالی 2008/1/1ەوە ئەوە تەتبیق دەكرێت، لەسەر ئەساسی داهاتی فیعلیەو سندوقێك دادەنرێت لە بانقی مەركەزی هەولێر، دوو سندوقی عێراقیش یەكێك بۆ داهاتی

خارجی، یەکێکیش بۆ داهاتی داخیلی، لە هەردووکیەوە لە 17٪ەکە خەرجی سیادی بەشێوەیەکی تیلقائی دێت بۆ بانقی مەرکەزی هەولێر، سوپاستان دەکەم.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

زۆر سوپاس، پێم وایە موناقەشەکان وەلاَم درانەوە، وابزانم یەك، دوو خاڵی سەرچاوەکانی بودجە دیار نییە، من پێم وایە لە هەموو وەختێك زیاتر ئێستا دیارە، چونکە لە بەغداوە دێتن و مەعلومیشە، ئێستاکە لە هەموو وەختێك زیاتر دیارە، جاران ئەگەر دیار نەبوو بێتن و مەعلوم نەبوو بێتن، ئێستا زۆر دیارە، لەبەر ئەوەی بێجگە لەوەش ئەوەی دیاریش نەبێتن، وابزانم ساڵی دادێ هیچ شتێك نامێنێتن بچووك و گەورە، لەبەر ئەوە بە شەفافیەتەوە مەعامەلە دەکرێتن، لێرەشدا شەفافیەت ئەساسی سەرکەوتنی هەموو کارەکانمانە، چونکە شەفافیەت زۆر زەحمەتە بۆ حکومەت، دیموکراتیەتیش وازیحە، بەلاَم لەبەر ئەوەی هیچ ڕێگای تر نییە، دەبێت ئەو ڕێگایە بگرینە بەر، بۆ ئێوەش ئاسانە، پێم وایە ساڵی داهاتوو هەدەفیشمان لەوە دایە ساڵی داهاتوومان ساڵێك بێتن یاسایی تر بێتن لە پەرلەمانەوە، لە وەختی خۆی بێتن، ئێمە لەگەڵ حکومەتیش موناقەشەمان کردووە، ڕەنگە پێیان وابێتن زەحمەتە هەتا بەغدا ئیقراری میزانیە دەکاتن، من ڕەئی شەخصی خۆم وا نییە، تا حکومەتی خۆمان دەتوانێتن لەسەر ئەساسی نەفەقات، لەسەر ئەساسی تەخمین بودجە حازر بکاتن لە وەختی خۆیدا بیهێنێت بۆ ئێرە، لێرە ئێمە موناقەشەی بکەین، ئەگەر لە بەغدا ئیختیلافیش بوو، ئیختیلافەکەی چاك دەکاتەوە وەزارەتی مالیە لەگەڵ حکومەت بێتە ئێرە تەعدیل دەکرێتن، هەروەها تەنیا بۆ ئەو برادەرانەی نازانن میزانیە چۆن دادەنرێت، میزانیە لەسەر ئەساسی نەفەقاتی پێویست دادەنرێت، هەر وەزارەتێك میزانیەی خۆی دادەنێت، دەینێرێتە وەزارەتی مالیە، وەزارەتی مالیە لەبەر رۆشنایی تیگەیشتنی تەوەقوعاتی خۆی بۆ داهات، تەخصیصاتی وەزارەت لەسەر ئەساسی وەزارەت ساڵی پێشوو تەعدیل دەکاتن و کەمی دەکاتن، هەندێکی دەست لێ دەداتن، دوایێ دەیباتە مەجلیسی وزەرا، مەجلیسی وزەراش کە هەموو وەزیرەکان تێدا بەردەوامن ئیقراری دەکەن و مەفروزە بینێرنە پەرلەمان، ئەوەی بکەن ئێستاکە لە وەختی خۆیدا پێش کۆتایی ساڵ، ئەو میزانیە بێتە ئێرە، دوایێ چوون بۆ بەغدا لەوێ ئەگەر کەم بوو، یان زیاد بوو، لەبەر رۆشنایی ئەو زیادو کەمە نیسبەتەکە خۆتان تەعدیلی دەکەن، دێن لێرە ئێمەش ئیقراری ئەو تەعدیلە دەکەین، لەبەر ئەوە ئەوە کۆسپ نییە، وەکو ئەمساڵ ڕاوەستین، تاوەکو لە بەغدا مومکینە سێ مانگ، یان چوار مانگی تری پێ بچێتن، نەخێر لێرەوە بۆ ئێوەش ئاسانترە، لە بەغدا دەڵێن ئەو میزانیەیە پەرلەمانی خۆشمان موناقەشەی کراوەو باشتر دیفاعی لێ دەکەن، بەهەر حاڵ وابزانم ئێمە ئێستا وەختمان هەیە دەتوانین بچینە ناو پرۆژەی یاسایەکە، کە ئەوەندەی بۆمان بکرێت موناقەشەی بکەین مادده بەمادده، ئەگەر تەواویشمان نەکرد دەیخەینە جەلسەی بەیانی، کاك دلێر قسەی هەیە دەیەوێت تەوزیح بدات لەسەر ئەو بۆچوونانەی کەباستان کرد، فەرموو.

بەڕێز د.دلێر اسماعیل حقی شاوەیس:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

زۆر سوپاس، زۆر سوپاسی ئەو خوشك و برایانە دەكەم كە پشتگیری راپۆرتەكەی ئێمەیان كرد، هەندێك لە خوشك و برایان بەڕاستی باسیان لە سیاسەتی دارایی كرد، لێرە هەندێك شت سەبارەت بەوە باس كرا، لە راپۆرتەكەی ئێمە كۆمەڵە پێشنیازێكی تیایە، ئەگەر بە هەند وەربگیرێت، رەنگە رێ نیشاندەر بێت بۆ چارەسەر كردنی هەندێك كێشە، بۆ نموونە ئێمە جەختمان كردۆتە سەر ئەوەی كە بودجەی ئیستیسماری زیاد بكرێت و پرۆژە بەرهەمهێنەكان زیاتر پەرەیان پێ بدرێت و چارەسەری كێشەی بێ كاری و ئەو هەڵئاوساوانە بكرێت، كە لە دامودەزگاكانی حكومەتدا هەیە تادوایی، نازناز خان رەخنەی هەبوو لەبەرامبەر بەكارهێنانی حكومەتی مەركەزی، بۆ زانیاریتان حكومەتی عێراقی، عێراق ناوی كۆماری عێراقە (جمهورية العراق)، نەك (جمهورية العراق الاتحادية)، یەعنی لە دەستووری عێراقدا ناوی دەوڵەتەكە بە دەوڵەتێكی، دەڵێت دەوڵەتێكی ئیتیحادییە، بەڵام جمهوریەتەكە ناوی جمهوریەتی عێراقە، دەبێت ئەوە ئیتیحادی پێوە بێت، ئەمە یەك.

خۆزگە منیش وەكو ئەو گەشبین بوومایە، ئاوا گەشبین بوومایە، بەو رەفتارە ئیتیحادی و فیدراڵیانەی حكومەتی بەغدا بەرامبەر بە هەرێم كە چاوەڕوان دەكرێت وەكو دەوڵەتێكی ئیتیحادی تەعامول بكات، خۆزگە منیش ئەوەم ببینیایە بەو چاوە گەشبینەی ئەوەوەو، من هەڵە بومایەو ئەو راست بوایە، ئێمە تووشی ئەم كێشانە نەدەبووین، لەبەر ئەوە بەڕاستی حكومەتی عێراق، دەسەڵاتدارانی بەغدا، بەداخەوە بە عەقلیەتی پێش دەیان ساڵ تەعامول لەگەڵ هەرێمی كوردستان و خەڵكی كوردستاندا دەكەن، بۆیە بەداخەوە تاكو ئێستا وشەی حكومەتی مەركەزی لە لای ئێمە باوە.

سەبارەت بەوەی بۆچی كلێشەكان، بەڕاستی من سیمینارێكم كرد دەربارەی ئەوەی چۆن بودجە دادەنرێت و بودجە چیە؟ باسی ئەو كلێشەیەم كرد كە هەیە، گوتیشم مەرج نییە هەموو خانەكانی پڕ بێت، دیارە نازناز خان لەو سیمینارە ئامادە نەبووە یان لە بیری چۆتەوە.

كاك عەبدولڕەحمان باسی ئەوە دەكات، چی بكەین بۆ ئەوەی ئەو لە 75%ی كە بۆ مووچە دانراوە، ئێمە لە پێشنیازەكانماندا هەندێك شتمان كردووە بۆ ئەوەی ئەو هەڵئاوسانە چارەسەر بكرێت، هیواداریین حكومەتی هەرێمی كوردستان، بەڕاستی ئەم كێشەیەكە لە ئەنجامی كەڵەكە بوونی كۆمەڵە زروفێكەوە لەلایان، كە بۆ حكومەتی هەرێمی كوردستان ماوەتەوە، پێویست بە وەختێكی زۆر دەكات، بۆ ئەوەی چارەسەر بكرێت، ئومێدەوارین چارەسەر بكرێتن، زۆر زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

زۆر سوپاس بۆ كاك دلێر لێپرسراوی لیژنەی دارایی و ئابووری، وای بە باش دەزانین، لەبەر ئەوەی ئەو موناقەشاتانەی كە كرا لیژنەی یاسایی و لیژنەی دارایی بەنیسبەت ئەرقامەكان رێككەوتن، ئەو پێشنیارانە پێش ئەوە هین بكەن، راپۆرتەكانیان یەك بێتن، چونكە خۆشمان موناقەشەی پرۆژەی یاسا دەكەین، لیژنەی دارایی هەندێك پێشنیاری هەیە، وەكو بۆ لیژنەی یاسایی، بۆیە پێمان باشە بیخەینە جەلسەی

بەیانی، تەوحیدی ئەو دوو راپۆرتە بکرێتنن وەکو پرۆژە، سبەینێ بەردەوام دەبین لەسەر موناقەشەکانی، سەعات (11)ی بەیانی لێرە بە ئامادە بوونی هەمووتان و ئەو بەڕێزانەش، وەزیرەکان، کۆتایی بە دانیشتنەکەمان دەهێنین، زۆر سوپاستان دەکەم.

فرست احمد عبدالله
سکرتێری ئەنجومەنی نیشتمانیی
کوردستان – عێراق

محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی)
جێگری سەرۆکی ئەنجومەنی نیشتمانیی
کوردستان – عێراق

عدنان رشاد مفتی
سەرۆکی ئەنجومەنی نیشتمانیی
کوردستان - عێراق

ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستان - عێراق

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (34)

سێ شەممە رێكەوتی 18\7\2007

خولی دووەمی هەڵبژاردن

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژماره (34)

سێ شەممە ڕێكەوتی 2007/7/18

كاتژمێر (10،30)ی سەر لە بەیانی ڕۆژی سێ شەممە ڕێكەوتی 2007/7/18 ئەنجومەنی نیشتمانیی كوردستانی عێراق بە سەرۆكایەتی بەڕێز عدنان رشاد مفتی سەرۆكی ئەنجومەن و, بە ئامادەبوونی بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.كمال كەركووكی) جێگری سەرۆك و, بەڕێز فرست أحمد عبدالله سكرتێری ئەنجومەن, دانیشتنی ژماره (34)ی خولی دووەم, ساڵی (2007) ی خۆی بەست.

بەرنامەی كار:

بەپێی حوكمەكانی بڕگە (1)ی مادده (20) لە پێڕۆی ناوخۆی ژماره (1)ی هەمواركراوی ساڵی 1992ی ئەنجومەنی نیشتمانیی كوردستانی عێراق, دەستەی سەرۆكایەتی ئەنجومەن بڕیاردرا دانیشتنی ژمارەی (34)ی خولی گرێدانی یەكەمی ساڵی سێیەمی خولی هەڵبژاردنی دووەمی پەرلەمانی كوردستان – عێراق, بەرنامەی كار بەم شێوەیە بێت:

1- بەردەوام بوون لەسەر خستنەڕوو و گفتوگۆ كردنی بودجەی هەرێمی كوردستانی عێراق و یاسای بودجەی هەرێمی كوردستانی عێراق بۆ ساڵی 2007.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

بەناوی خوای گەورەو میهرەبان.

بەناوی گەلی کوردستان دانیشتنی ئەمڕۆمان دەکەینەوە, بەرنامەی کار:

بەپێی حوکمەکانی بڕگە (1)ی مادده (20) لە پێڕۆی ناوخۆی ژمارە (1)ی هەموار کراوی ساڵی 1992ی ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستانی عێراق, دەستەی سەرۆکایەتیی ئەنجومەن بڕیاریدا بەرنامەی کاری دانیشتنی ژمارە (34)ی خولی دووەمی هەڵبژاردن لە کات(10،30)ی پێش نیوەڕۆی ڕۆژی سێ شەممە ڕێکەوتی 2007/7/18دا بەم شێوەیە بێت:

1- بەردەوام بوون لەسەر خستنەڕوو و گفتوگۆ کردنی بودجەی هەرێمی کوردستانی عێراق و یاسای بودجەی هەرێمی کوردستانی عێراق بۆ ساڵی 2007.

بەخێرهاتنی بەڕێز کاك شێخ بایز وەزیر هەرێم بۆ کاروباری دارایی و ئابووری، بەڕێز کاك سەعد وەزیر هەرێم بۆ کاروباری پەرلەمان، بەڕێز کاك دڵشاد بریکاری وەزارەتی هەرێم بۆ کاروباری دارایی و ئابووری، بەڕێز کاك رەشید بەڕێوەبەری گشتی وەزارەتی دارایی و ئابووری دەکەین، کە لەگەڵمان ئامادەن و حازرن بۆ ئەو گفتوگۆ کردنە زۆر بەخێر بێن سەرچاوان، داوا لە لیژنەی یاسایی و لیژنەی دارایی و ئابووری دەکەم بێن لە جێگای خۆیان دانیشن، ئەگەر دوێنێ ئیتیفاقتان کرد بێت لەسەر صیغەیەکی موشتەرەك.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

لەسەر رۆشنایی ئەوەی دوێنێ ئێمە وەکو لیژنەی یاسایی لەگەڵ لیژنەی دارایی دانیشتین بە تەفسیل موناقەشەی هەردوو راپۆڕتمان کرد، گەیشتینە هەندێ قەراراتی هاوبەش، بە حەقیقەت توانیمان تەوحیدی رەئیەکانمان بکەین ئەوە لە لایەك، لە لایەکی تریشەوە بەیانی لەگەڵ ئەم بەڕێزانە نوێنەرانی حکومەت دانیشتین سەبارەت بەو خاڵانەی کە دوێنێ ئیتیفاقمان لەسەر کرد، نەتیجەی ئەو ئتیفاقیاتەش بە حەقیقەت سێ چوار ماددەی ئیزافی هاتە گۆڕێ، مادده ئیزافیەکانیشمان موناقەشە کرد، صیغەشمان بۆ داناوە بە ئیتیفاق لەگەڵ هەردوولا، بەنیسبەت مادده ئیزافیەکانیش بە حەقیقەت ئێمە پێمان باشە موناقەشەکە بەو شێوەیە بڕوات، ئێمە مادده بە مادده ئەسڵی مەشروعەکە موناقەشە بکەین، بۆ ئەوەی موناقەشەکە بەشێوەیەکی رێك و پێك بڕوات، پاشان ئەو مادده ئیزافیانەی کە هەموو لایەکمان ئیتیفاقمان لەسەر کردووە عەرزی دەکەین، دوایێ تەخویلمان بکەن، بۆ ئەوەی بتوانین جێگای بکەینەوە لە شوێنی گونجاو و لە زیمنی موازەنە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

باشە فەرموو.

بەڕێز طارق محمد سعید جامباز:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

یاسای بودجەی هەرێمی کوردستان بۆ ماوەی 2007/1/1 تاکو 2007/12/31

ماددەی یەکەم: بۆ ساڵی دارایی 2007 گوژمەی تەنیا (7847660) حەوت ترلیۆن و هەشت سەدو چل و حەوت ملیار و شەش سەد شەست ملیۆن دینار تەرخان دەکرێ و بەم پێیە خەرج دەکرێ.

1- گوژمەی (2285556)، تەنیا (دوو ترلیۆن و دو سەد و هەشتاو پێنج ملیارو پێنج سەدو پەنجاو شەش ملیۆن دینار) تەرخان دەکرێ بۆ خەرجی پرۆژە سەرمایە گوزارییەکان.

2- گوژمەی (5562104)، تەنیا (پێنج ترلیۆن و پێنج سەدو شەست و دوو ملیارو سەدو چوار ملیۆن دینار)، بۆ خەرجیەکانی کار پێکردن.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

سەبارەت بە ماددەی یەکەم ئەمە پێشنیارەکانمانە، پێشنیار دەکەین کە لە ماددەی یەکەم برگەیەك زیاد بکرێت، بۆ خەرجیەکانی ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستان، بەم شێوەیەی خوارەوە کە دەبێتە برگەی سێیەم (چل و سێ ملیار و هەشت سەدو حەفتا ملیۆن دینار بۆ خەرجیەکانی ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستان، ئەوەی کە تێبینی دەکرێت بە زیاد کردنی ئەو برە پارەیە لە برگە سێ لە حکومەتەوە بۆ پەرلەمان، برگە دوو گۆڕانکاری بەسەردا دێت برەکەی دەکاتە پێنج تریلۆن و پێنج سەد و هەشت ملیار و دوو سەدو هەشتاو حەوت ملیۆن دینار، لەگەڵ رێزماندا.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

دوێنێش ئەو خاڵەمان شەرح کرد، ئەو بودجەیەی ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستان، وا نەبێتن شتێکی تازە بێتنن تەنیا رەقمەکان راست دەکەینەوە، لەبەر ئەوەی ئەو پارەیە تەرخان کرا بوو سەرفیش کراوە، بەلاّم لە میزانیەدا لەسەر میزانیەی ئەنجومەنی وەزیرانی حکومەتی هەرێمەوە تۆمار کراوە، بۆیە ئەو زیادەیە بۆ ئەوەی وا تێ نەگەن لە رۆژنامەکان ئەمرۆ نووسیوویانە پەرلەمان بۆ خۆی چل و چوار ملیار دینار تەرخان دەکاتن، لەڕاستیدا شتەکە وا نییە، تەنیا رەقمەکان راست دەکەینەوەو دێتە سەر ئێرە پەرلەمانیش شەفافیەتی لە هەموو مەسروفاتی و داهاتی هەیە، رەقابەی مالیشی لەسەرە، هەموو ساڵ خۆمان رەقابەی مالی بانگ دەکەین و، هەر ئەندامێکی پەرلەمانیش بۆی هەیە تەماشای میزانیەی پەرلەمان و سەرفیاتیشی بکاتن و داهاتیشی بکاتن، هیچ شتێك نییە شاراوە بێتن، ئومێد دەکەین هەموو کوردستان و دامودەزگاکانیش وا بێت، بە تەئکید هەموو دامودەزگاکان چاودێری دارایی بەسەریاندا دەگەڕێتن، ساڵانە راپۆرتی خۆی دەنووسێتن، لەمەودوا ئەو راپۆرتانە پاش ئەوەی کە چاودێری دارایی یەك دەگرێتەوەو شەفاف تر دەبێتن بەدواداچوونی بەسەردا دەبێتن، ئێستا ماددەی یەك ئەگەر کەسێك مولاحەزەی هەیە ناوی دەنووسم، کاك دکتۆر ناصح فەرمووو.

بەڕێز د.ناصح غفور رمضان:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

هەرچەندە ئەم بودجەیە بۆ هەرێمی کوردستان بۆ ئەم سێ پارێزگایەیە، بۆ دهۆك و هەولێر و سلێمانییە، بەلاَم ئەگەر بکرێت وەکو حاڵەتێکی تەواری، زۆر جار بەداخەوە ئەو حاڵەتانە دێنە پێشەوە، ئەگەر راستەوخۆش نەبێت، یەعنی ئیحتیاتیەك، شتێك دابنرێت بۆ ئەوەی رەچاوی ئەو بارو دۆخانەی کە تایبەتمەندی دێت، مەسەلەن لەو ناوچانەی کەوا دابڕاون، چونکە بەداخەوە تاکو ئێستا حکومەتی بەغدا، من ناڵێم ناوەندی، یان فیدراڵی، بەداخەوە هێشتا نەفیدراڵیەو نە ناوەندیشە، بەلاَم حکومەتی بەغدا بەداخەوە وەکو پێویست رەچاوی بارودۆخی ئەو ناوچانە ناکات، بۆیە لە حاڵەتێك جێی بکرێتەوە، من پێم باشە بۆ ئەو ناوچانەو تایبەتمەندیەکیش بۆ هەڵەبجە هەبێت خراپ نییە، لەگەڵ رێز و سوپاسمدا.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك عادل فەرمووو.

بەڕێز عادل محمد امین:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من سەرەتا مولاحەزەی ئەوەم هەیە لەسەر ئەو پرۆژە یاسایە، دەبوایە خشتەی وردەکاریەکانی داهات و خەرجیەکان بە تەفسیل لەبەر دەستی ئێمە بوایە، بۆ ئەوەی بمانزانیبوایە، خۆتان دەزانن پەرلەمان یەکێك لە ئیشە سەرەکیەکانی ئەوەیە چاودێری حکومەت بکات، یەعنی من لە بوارێك لە بوارەکاندا تەندروستییە، پەروەردەیە، من نازانم چەندم بۆی داناوە، هیچ نەبێت پاشکۆیەك لەگەڵ ئەو پرۆژە یاسایە ببوایە، من چۆنی موراقەبە بکەم، لە جێگایەك دەبینم کەم تەرخەمی هەیە، یان لەو بوارە حکومەت وەکو پێویست خزمەتی هاوولاَتی ناکات، دەبوایە بە پاشکۆیەك ئەو داهات و خەرجییانەی لەگەڵ بوایە، بەڕاستی ئێمە لێرە دەبینین خەرجی پرۆژەی سەرمایەداری زۆر زۆر ئەو خەرجیە کەم دانراوە لە چاو ئەوەی ئەگەر بێینەوە سەیری خەرجی کار پێ کردن بکەین، بەڕاستی ئەمە لە هەموو دنیا شتی وا نییە، کە ئێمە زۆرینەی میزانیەکەمان دانێین بۆ خەرجیەکانی کار پێ کردن، ئەگەر هاتوو ئێمە لەم یاسایە ئاوا بکەین کە خەرجی پرۆژەی سەرمایە گوزاریەکان زیاد بکەین هاوولاَتی لە دوو لاوە شت دەبینێت، بەتایبەتی لە بواری رێگاوبان، لەبواری ئاوی خواردنەوە، لە بواری ئاوەڕۆ، لەبواری وزە دەتوانین بڵێین کارەباو سووتەمەنی دەگرێتەوە، یەعنی دەبوایە حکومەت بەو لایەنانە گرنگی بدات بەڕاستی، لێرە لە مادده یەك هاتووە من پێشنیاری ئەوە دەکەم بەڕاستی خەرجی پرۆژە سەرمایەدارەکان زیاد بکرێت، نەك ئەوەی تر، ئەوە زۆر زۆرە، بۆیە باشتر وایە ئێمە ئەوە بکەین، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك بەڵێن فەرمووو.

بەڕێز حمد عبدالله محمود(بەڵێن):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

تێبینی من سەبارەت بە بڕگەی یەکەم، بە تەئکید دوێنێ جەنابی وەزیر کاك عوسمان شوانی لەسەر مەسەلەی پرۆژە سەرمایەدارەکان تەفسیلێکی باشیدا، کە ئەوەندەی بۆ تەرخان کراوە، ئەوەندە مەشاریعەمان هەیە، ئەوەندەی تەنفیز کراوە، ئەوەندەی ماوە لە حاڵەتی تەنفیز دایە، بەڕاستی دەبوایە سەبارەت بە فەقەرەی دووەمیش لە ماددەی دوو ئەو تەفاسیلانەمان لا بوایە، ئێستا ئێمە لێرە مەسەلەن سەبارەت بە وەزارەتەکان، وەزارەتەکان ئێمە وەکو لیژنەی زراعە و کشتوکاڵ و ئاودێری تەنها بودجەی ئەو وەزارەتەمان لایە راپۆرتیشمان هەبووە بۆ جەلسەی پەرلەمان، تێبینی و مولاحەزەی خۆمان هەیە، راپۆرتەکە لە لای مامۆستا عەبدولڕەحمانە، ئەوە لێرە ناخوێندرێتەوە، دەبوایە بەلای کەمی ئەو پرۆژەیە لەو یاسایەی کە هاتووە، ئەرقامی ئەو بڕە پارانەی کە بۆ هەر وەزارەتێك تەرخان کراوە، بەلای کەمی ئەوە هەبوایە، یەعنی بۆ فلان وەزارەت ئەو بڕە پارە تەرخان کراوە، بۆ راتبە، بۆ شتی ترە، یەعنی شەرت نییە ئەو تەفاسیلە وردانەی تێدا بوایە، بەلاّم بەلای کەمی ئەوە هەبوایە، ئێستا ئێمە نازانین بۆ نەفەقات ئەو بڕە پارەی تەرخان کراوە تەفاسیلەکەی لە لای ئێمە نییە، نازانین چیە، ئێمە قسە لەسەر چی بکەین.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

فەرموو جەنابت، جارێ ئەوەلەن کاك بەڵێن لە تەفسیلاتدا هاتووەو هەموو وەزارەتەکانی تێدایە، جەنابت لێرە نەبوویت، لیژنەکانی پەرلەمان پازدە لیژنەنە هەر یەکە بۆ خۆی لەو ماوەیەدا داوای لێ کرا لەگەڵ وەزارەتەکان دابنیشێت و تەماشای بکاتن و رەئیەکی هەبێت، تێبینیەکی هەبێتن لەسەر میزانیەی وەزارەتەکەی، بەلاّم لەو قانونەدا ئەو هەموو تەفسیلە ئیمکان نییە، هەر موتەبەعیش نییە لە هیچ شوێنێکدا بەو شێوەیە، بەلاّم لە تەفسیلاتدا کارتۆنێکە لە میزانیەکە بە دەقیقی هاتووەو هەر وەزارەتێك بۆ وەزارەتێك بابەکان و فەسلەکانی هەمووی بۆ هاتووە، لیژنەکان بۆیان هەبووە تەماشای بکەن و لەگەڵ وەزارەتەکانیش قسە بکەن، ئایا ئەو وەزارەتانە خۆیان ئامادەیان کردووە ئەو میزانیە، کە لەگەڵ وەزارەتی دارایی دانیشتنیان کردووە، ئیتیفاقیان لەسەر کردووە، بەلاّم لیژنەکانی ئێمەش حەقیان هەبوو پێدا بچن و هەر یەکە تێبینی خۆی داوەتە لیژنەی دارایی و ئەوانە، تەبعەن ئێوەش هەموو ئەندامن لە لیژنەکە، کاك عەبدولڕەحمان فەرموو.

بەڕێز عبدالرحمن احمد رضا:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من دوێنێش ئاماژەم پێ کرد، کە لە موازەنەی فیدراڵیش هاتووە، کە بڕێك ئیحتیاتی بۆ مەخاتیر و کەواریس دابنرێت، بۆچی لە موازەنەی خۆمان دیاری نەکراوە، ئەوە یەك.

دووەم/ مەسەلەی وەزارەتەکان، کە کاك بەڵێن ئاماژەیان پێ نەکردووە، ئێستا بە تەعبیرێکی تر خەلەل هەیە لە رەقمەکان، ئێستا با بڵێین وەزارەتێك بڕێکی دیاری کردووە، لەوانەیە لە وەزارەتی دارایی زیاتر دانرا بێت، یان رەقمەکانی گۆڕاوە، ئێمە دەڵێین بڕیاری نیهائی لەو حەقلەی کە هاتووە کوڕاسەکان، ئایا لە پەرلەمان تەصدیق دەکرێت، کە پەرلەمان تەصدیق و رەسمی موازەنە دەکات، ئەو حەقلە نیهائیە بۆ کێ

دەمێنێتەوە، لەبەر ئەوە ئێمە لەگەڵ بەڕێوەبەرایەتی و لیژنەی وەزارەتە پەیوەندیدارەکان دانیشتووین، ئەوانیش بەڵێنی پێ داوین ئیش بکەن لەسەر ئەو راپۆرتە.
خاڵێکی تر/ ئەوەی بەڕێز کاك عوسمان بانی مارانی و هەندێ برادەران ئاماژەیان پێ کرد لەسەر مەلەسەی هەڵەبجەو حیصەیەك، من قسەیەك بۆ ئەو مەوزوعە دەکەم، دەڵێم ئەگەر بابەتێك بێتەوە پێش نێودەوڵەتی کە باسی ئەو وڵاتانە بکرێت زوڵم و زۆرداریان لێ کراوە، پێ دەچێت بە پلەی یەکەم کوردستانی خۆمان، هەڵەبجەو دەڤەرەکانی تر بن، قسەیەك بۆ پەرلەمان و بەڕێزت، کە من هی ساڵی (2006 و 2007) پێش یادی هەڵەبجە هاتمە خزمەت جەنابت، بۆ ئەوەی پەرلەمان جێگا دەستێکی هەبێت، نوێنەری خەڵکە، چی بکەین، فەرمووت هیچ شتێکمان لەبەر دەستدا نییە، تا سەردانی هەڵەبجەش بکەین شتێکی بۆ بکەین، ئێستاش فرسەتە ئەگەر جەنابتان بفەرموون بیخەنە بەردەمی ئەندامانی پەرلەمان، ئەوە فرسەتێکی باشە بۆ بەڕێزتان سەرۆکایەتی بۆ دەڤەرەکەو زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك دیلمان فەرموو.

بەڕێز محمد احمد صالح(دیلمان ئامێدی):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

منیش لەگەڵ ئەو رەئیانەمە مەساریفی تەشغیلی زیاترن لە رەئسمالی، هەرچەندە وەزارەتی مالی هەوڵی داوە کەمی بکاتەوە، بەڵام ئەم کەم کردنەوەیەش رەنگە عەدالەتی تێدا نەبێت، بۆ نموونە ئەو وەزارەتەی کە من بینومە تەقدیراتی وەزارەت سی و دوو ملیار و قصورە، وەزارەتی مالیە دایبەزاندووە کردویەتی بە شەش ملیار، ئەوە تەقدیراتی وەزارەت خۆی غەڵەتە، یان موبالەغەیان کردووە، یان ئەوە دەچێت بۆ تەقەشوفێك.
دوو/ بە تەسەوری من هەندێك ئەبواب لە مالیەدا هەنە زیادە، سەرفیەکە دیسان زیادە، دەتوانن کەمی بکەنەوە، بۆ نموونە لە هەموو ئەبواب مەسروفاتی ئوخرا هەیە، ئەو مەسروفاتی ئوخرایە هەندێ جار زیاترە لەو مەسروفاتەی کە تەرخان کراوە بۆ ئەبوابەکان، نموونەیەکی بچووك دەهێنم بۆ ئەوە نەقل و سەفەرو شتی تر کە مەسروفاتی موعەیەنە هەموومان دەزانین سێ بابن، نەقلە، سەفەرە، مەسکەنە، کە هاتیە لەو بابەش دووبارە مەسروفاتی ئوخرای داناوە، حەز دەکەم وەزیری مالیە ئەو تەوزیحاتە بداتن، بۆ ئەو شتانە مومکینە ئەوانە کەمتر بێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك سەردار فەرموو.

بەڕێز سەردار صباح بوزو هەرکی:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

پشتگیری لە پێشنیارەكەی كاك عوسمان بانی مارانی دەكەم، كە برادەرانی تریش پشتگیریان لێ كرد، بەحەقیقەت لەوانەیە بگوترێت یەعنی ناكرێت بودجەیەك تایبەت بۆ هەڵەبجەی شەهید دابنرێت، لەبەر ئەوەی ئەوە قانونی میزانیەی عامە، بەلاّم لەبەر تایبەتمەندی ئەو مەنتیقەیە، تایبەتمەندی هەڵەبجە بۆتە سینبولێك بۆ خەباتی گەلەكەمان، حەجمی موعاناتی ئەو مەنتیقەیە، كەسوكاری شەهیدان و ئەنفالكراوەكانی ئەو مەنتیقەیە و ژمارەی شەهیدەكان و دابڕانی هەڵەبجە چەندین ساڵ لە حكومەتی هەرێم، كە بووە هۆی ئەوەی پرۆژەی حكومەت نەگاتە ئەو مەنتیقەیە، پێشنیار دەكەم وەكو ئیستیسنا بۆ هەڵەبجە لەو پرۆژەیە بودجەیەكی تایبەتی بۆ دابنرێت، ئەویش لە میزانیەی تەواری هەردوو وەزارەت جێی بۆ بكەنەوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

كاك رۆمیۆ فەرموو.

بەڕێز رۆمیۆ حزیران نیسان:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

بەڕاستی من تەئكید دەكەمە سەر هەندێك لە خاڵەكان كە برادەران ئیشارەتیان پێدا، بەلاّم مەسەلەی ناوازیحی و نادیاری مەسەلەی گوژمەی بودجەكە، تەنیا ئێمە باسی 17٪ دەكەین، باسی داهاتەكانی تر ناكەین، هەروەها سەرفیات بە گشتی برادەران ئیشارەتیان پێدا، فیعلەن ئێمە هیچی لێ تێ ناگەین، جەنابتان باسی كارتۆنێكی تەفاسیلی ئەوراق و ئەو شتانە كرد، بەلاّم هەموومان بەشێكی زۆرمان تێ نەگەین، مەسەلەیەكی تر، مەسەلەی بودجەی حزبەكان و ئەبوابی تری سەرفیات، لە جەلسەكەی دوێنێ برادەران ئیشارەتیان پێدا، من تەئكید دەكەمەوە لەسەر زیاد كردنی گوژمەی پرۆژە خزمەتگوزاریەكان بۆ ئاوەدانكردنی كوردستان، من مولاحەزەیەكی تری ئەخیرم هەیە، بەڕاستی مەسەلەی مەسیحیەكان و ئەوانەی كە لە شوێنەكانی تری عێراق دێنەوە هەرێمی كوردستان، ئەویش بە هەند وەربگیرێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

كاك بەكر فەرموو.

بەڕێز بكر فتاح حسین:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

من دوو مولاحەزەم هەیە، یەكەمیان/ لەو یاسایە بودجەی سەرۆكایەتی هەرێم دەست نیشان نەكراوە.

دووەم/ پێم وایە موشکیلەیەکی ئەساسیمان هەیە، کە هەموو ئەو ئەندامە بەڕێزانە باسی دەکەن، ئەویش خەرجی کار پێ کردن زۆرە، من پێم وایە خەرجی کار پێ کردن ئەوەی لە دەمی مەسئوولین و صەحافەو ئیعلام و ئەوانەش فەرمانبەر کە نیسبەتێکی زۆرمان بۆ فەرمانبەران و موتەقاعیدین دەبێت، پێم باشە پێشنیار دەکەم لیژنەیەك دروست بکەن، چونکە ئێستا پەرلەمان بڵێت ئەوە کەم دەکەمەوە، ڕەنگە دووچاری گەورەترین موشکیلە بێت، لەبەر ئەوە پێم وایە لیژنەیەك دروست بکەین، یان گروپێك دروست بکەین بۆ دیراسەت کردنی کێشەی مەعاشی فەرمانبەران و چارەسەرەکەشی، لە دوای ئەم جەلسەی دەورەی داهاتوودا، دوای پشووەکەمان بتوانین ئەوە بکەین ، بۆ ئەوەی چارەسەری ئەو موشکیلەیە بکەین، چونکە ئەوە ناکرێت کە دەڵێن خەرجی کار پێ کردن زۆرە، ئێوە دەتوانن ئێستا بڵێن فەرمانبەرەکانمان لە 70٪ی مەعاش بۆ فەرمانبەرانە، ئێستا دەیبڕین، یان کەمی دەکەینەوە، چۆن کەمی دەکەنەوە، لەبەر ئەوە پێم باشە ئەوە دیراسەت بکەین و چارەسەریشی بکەین، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

خاتوو پەخشان فەرموو.

بەڕێز پەخشان عبدالله زەنگەنە:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بەڕاستی ئەو ڕاپۆرتە هاوبەشە، یەعنی من دوو ڕاپۆرتم لەبەر دەستدایە، یەکێکی لیژنەی یاسایی و ئەویتریان لیژنەی دارایی و ئابووری، ئەو ڕاپۆرتە هاوبەشە دیارە ئێمە لەبەر دەستماندا نییە، ڕەنگە باسی هەندێ شت بکەین لە دواییدا دانرا بێت، منیش لەگەڵ ڕای ئەو ئەندامە بەڕێزانەم، کە ئەو بودجەیەی دیاری کراوە بەناوی نەفەقاتی تەشغیلی زۆر زۆرە، ئەوەی کە ناونراوە نەفەقاتی مەشاریعی ڕەئسمالی لام وایە ئەو تەعبیرە تەدقیقی دەوێت، مەشاریعی ڕەئسمالی من نازانم نەمبیستووە، دیارە یەعنی ئیستیسمارییە، باشە ئەوە تەدقیق بکرێت لە یاسایەکە، من پێم وایە زۆر زۆر کەمە، ئەوە یەك.

دوو/دوێنێ بەڕێزان نوێنەرانی حکومەت باسی پرۆژەکانیان کرد، بەڵام ئەولەویات چیە لەو پرۆژانە، ئەولەویەت بۆ چ پرۆژەیەکە با ئەوە شەفاف بێت، یەعنی دوێنێ زۆر لە ئەندامانی پەرلەمان باسی ئەوەیان کرد، کە ئەولەویەت بدرێت بە کارەباو بە فلان و فلان و ....، دوایێ بەڕێزیان روونیان کردەوە کە شتی وا هەیە، بەڵام ئەوە روون بێت و شەفاف بێت، لام وایە زۆر زیاتر خزمەت دەکات، لە ڕاپۆرتی لیژنەی ئابووری و دارایی لەم مەعرەزە ئیشارەت بەوە کراوە، کە ئەوە کەمەو پێویستە پلانی تۆکمە دابنرێت، منیش بە تەواوەتی لەگەڵ ئەوەم، یەعنی موبەرمەج بێت مەشاریعەکان، هەروا عەشوائی نەبێت، خەڵك

بزانێت مستەوای تەنفیزی چۆنە، تاکوێ ڕۆیشتووە، پێم وایە ئەوە زۆر ڕێگە دەگرێت لە دزە کردنی یەعنی گەندەڵی و ئەوانە.

سەبارەت بە مەسەلەی مەعاشات و ئەوانە، لە لایەك ئەوە هەموو دەزانین فیعلەن نیسبەی مەعاش زۆرە، بەڵام لە هەمان کاتدا بەتاڵەش زۆرە، کە مولاحەزە دەکەیت بەتاڵەش زۆرە، ئەو بەتاڵەیە سەبەبی هەر چیەك بێت خەڵکەکە خۆیان بن، یان شتێکی تر بێت، بەلاّم دەبێت لەسەری بوەستین کە کاك بەکر ئاماژەی پێ کرد، زۆر باسی مەلەسەی گەندەڵی و ئەوانە دەکرێت، باشە ئێمە هەر بە ئیرتیبات لەگەڵ مەسەلەی میزانیە باس دەکەین، بیر بکرێتەوە لەوەی هەیئەتێك، شتێك دابمەزرێت بۆ موتابەعەی ئەوە، ئیتر بەناوی هەیئەی نەزاهە بێت، هەر چیەك بێت یەعنی ئەویش باس بکرێت و ئیشارەتی پێ بکرێت.

بەنیسبەت نازانم ماددەی دووەم یەعنی چیان لێ کردووە، هەر لەم ماددەیە مەصادیری واریدی ئێمە چیە؟ دەڵێت واریدمان ئەمەیە، مەصادیری ئەو واریدە چیە، باشە روون بێت، هەر لە 17٪ەکەیە کە لە حکومەتی بەغداوە دێت، یان شتی ترە، شتەکانی تر ئەگەر هەیە باشە مەصادیرەکان روون بێت، لە لایەکی تریش ئێمە ئیحتیات ئەو مەصادیرانە دائیم نین، چۆن بیرمان کردۆتەوە ئەگەر ئەو مەصادیرانە لەشوێنێکدا شتێکی لێهات، چۆن موعالەجەی دەکەین؟ زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك بارزان فەرموو.

بەڕێز بارزان عبدالله نصرالله:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من چەند پێشنیارێکم هەیە داوا دەکەم تۆزێك کاتم زیاتر بدەیتێ، ئەگەر روخسەت هەبێت، یەکەم/ کاك عوسمان بانی مارانی پێشنیاری کرد کە لە 5٪ی بودجەی ئیستیسماری وەزارەتەکانی حکومەتی هەرێمی کوردستان بۆ ئاوەدانکردنەوەی هەڵەبجەی شەهید تەرخان بکرێت، من پیشتیوانی لەو پێشنیارە دەکەم، ئومێدیش دەکەم ئەندامانی پەرلەمانیش موصادەقەی لەسەر بکەن، من حەز دەکەم ئیشارەت بە خوصوصیاتی هەڵەبجە بدەم، چونکە لەوانەیە برادەرانی ناوچەکانی تر زۆر رووداوو کارەساتی تر لە کوردستان روویانداوە، هەر کەسێك هەڵستێك باس لەوە بکات، بۆچی بۆ شوێنەکانی تری کوردستان ئەو بودجەیە دیاری نەکراوە، وابزانم هەموو لایەك ئێمە کۆکین هەڵەبجە تایبەتمەندی هەیە و زۆر جار باس لەوە دەکرێت بەناسنامەی نەتەوەیی ناوی دەبەین، لەبەر ئەوە مەفروزە بەڕاستی ئەو تایبەتمەندیە لە بڕیارو یاساکانی پەرلەمانی کوردستاندا رەنگدانەوەی هەبێت، ئەمە یەك.

دووش/ خوصوصیاتی هەڵەبجە تەنیا کاول کردن و شەهید کردنی خەڵکەکەی نەبووە، تا ساڵی 2003 کە حکومەتی کوردستان لە ساڵی 2002ەوە دروست بووە، دەتوانم بڵێم کەمترین پرۆژەکانی خزمەتگوزاری گەیشتوونەتە ئەو دەڤەرە بە حوکمی ئەو بارە نائاساییەی کە لە مەنتیقەکە هەبووە، کە هەموومان

دەزانین، تەنانەت ڕێکخراوەکانی (NGO) بڕیاری ساڵی 1996یش هەڵەبجە وەك پێویست ئیستیفادەی لەوە نەکرد، تەنانەت لە بودجەی تەشغیلی کە ئەمڕۆ لە 75٪ی بودجەی هەرێمی کوردستان دەگەیەنێ، دەتوانم بڵێم لە چاو قەزاکانی تردا کەمترین خەڵك لە دەڤەری هەڵەبجە لە دامودەزگاکانی حکومەتی هەرێمدا دامەزراون بە حوکمی ئەوەی کەوا حکومەت غائیب بووە لە مەنتیقەکە، من پێشنیار دەکەم ئەو سەرۆەرییە گەورەیەی پەرلەمانی کوردستان بۆ خۆی بەرێت و ئەرکێکی مێژوویی خۆشیەتی موصادەقە لەسەر ئەو پێشنیارە بکات.

سێ/ لە ماددەی یەکەم بودجەی ئیحتیاتی دیاری نەکراوە، من پێشنیار دەکەم بودجەی ئیحتیاتی دیاری بکرێت، کە بڕەکەی چەندە، لەگەڵ دیاری کردنی عەجز، یەعنی مەفروزە ئێمە باسی عەجز بکەین لە ماددەی یەکەمدا بزانین بڕی ئەو عەجزە چەندەو ئەو عەجزە بۆچی دروست بووە، ئەم عەجزە ئەگەر وا بێت بەڕاستی بەم شکلە بێت بەمانەی کە لەبەردەمی ئەوانەیە لەو چەند ساڵەی ئاینەدە درێژە دەکێشێت، ڕەنگدانەوەی، ئاساوارە خراپەکانی، ئەم بێ تواناییەی ئابووری هەرێمی کوردستان، لەوانەیە بۆ ساڵی 2008 و 2009ش درێژە بکێشێت، لەبەر ئەوە، من پێشنیار دەکەم عەجزیش دیاری بکرێت.

چوار/ هەموومان لەسەر ئەوە پسپۆڕانی بواری ئابووری و ئەو ڕەقمانەی کە لەبەر دەستمان دایە، ئەوە بەدەر دەخات کە توانای ئابووری وڵاتی ئێمە، یان باری ئابووری کوردستان وەزعێکی زۆر نالەبار و شێواو و داتە پێویشە، بەڕاستی ئەرکی پەرلەمانی کوردستان و حکومەتی هەرێمی کوردستان نییە، بە تەنها موصادەقە لەسەر ئەو پرۆژەیە بەو شکلە بکات کە هاتووە، ئەگەر پێشنیاری گونجاو بکات بۆ چارەسەر کردنی ئەوانە نەدۆزرێتەوە، یەعنی ئەو موصادەقە کردنە بەو شکلە لەسەر قانونی بودجە موصادەقە کردنە لەسەر واقیعێك، کە واقیعێکی نەبیستراوە لەڕاستیدا لەسەر ئەمری واقیعە، لەبەر ئەوە من پێشنیار دەکەم کە بڕێك بودجە بۆ دەعمی کەرتی تایبەت دیاری بکرێت.

کۆمەڵێك مەشاکیل هەن لە وڵاتاندا، کە وەك هاوشێوەی کوردستان بەرەو ڕووی بوونەتەوە، وەك ئەوەی ئێمە کە وەزعی ئابووری کوردستانیان ئاوا ئابووریان مولحەقەو داتەپیوەو بودجەی تەشغیلەکەیان زۆر زیاترە لە بودجەی ڕەئسمالیەکە، ناتەوازنیەك هەیە لەنێوان ئەو دوو بودجەیە لە نەفاقات و ئیرادات، ئەو ڕێگایانەی کە دەگیرێن بۆ چارەسەر کردنی ئەمە، ئەوەیە کە ئیرادات زیاد بکرێت و نەفەقات کەم بکرێتەوە، بەلاّم خۆتان دەزانن نارەزایەتی گەورەی جەماوەری لە کوردستاندا دروست بووە، دەتوانم بڵێم گەیشتۆتە ئاستی دروست بوونی دیوارێك لەنێوان حکومەتی هەرێمی کوردستان و پەرلەمان و خەڵك، سەرچاوەکەشی دوو هۆکارە، یەکەمیان/ نەبوونی خەدەماتە.

دووەم/ گەندەڵییە، من پێم وایە کلیلی چارەسەر کردنی ئەو دوو هۆکارەی کە باسی دەکەم لە بودجەدا چارەسەر دەکرێت، بودجە کلیلی چارەسەر کردنی ئەو دوو شتەیە، کە ئێمە توانای ئەوەمان نییە بەڕاستی حکومەتی هەرێمی کوردستان هەموو ئەوانە دەزانێت کە بودجەی تەشغیلیەکەی زۆر کەمە، توانای پێشکەش کردنی خزمەتگوزاری وەك پێویست نییە، کە توانای پێشکەش کردنی خزمەتگوزاری ئابووری نێو

دەوڵەتی زەعیفە، دەبێت بیر لە چارەسەر کردنی بکاتەوە، چارەسەرەکانیش ئەوەن بەشێك لە پسپۆڕان باس لەوە دەکەن، کە بەڕاستی تەرشیق و تەقەشوف بکرێت لە حکومەتی هەرێمی کوردستان، ئەوانەی تر من پێم وابێت نارەزایەتیەکانیش ئەوە زیاد دەکات، من پێشنیار دەکەم بودجەیەکی تایبەت بە دەعمی کەرتی تایبەت دیاری بکرێت لە رێگەی بانقێکەوە، من دەزانم ئەمڕۆ حکومەتی هەرێمی کوردستان لە ژێر فشاردایەو توانای دابین کردنی ئەو بودجەیەی نییە، بەڵام سەرۆکی پەرلەمان من دەپرسم ئەو قەرزانەی کە عێراق قەرزارە کە بە بڕی 140 ملیار دۆلار مەزەندە دەکرێت، ئایا حکومەتی هەرێمی کوردستان، یان گەلی کوردستان لە 17٪ی ئەو قەرزە دەفع ناکات لە مەجموعی داهاتی عێراق، بێگومان بەڵێ، باشە ئەو قەرزانەی کە عێراق وەریدەگرێتەوە کە بڕی شەش ملیار دۆلارە، یابان سێ ملیار و نیو دۆلار دەداتە عێراق، ئێران ملیارێك دۆلار، سعودیە ملیارێك دۆلار لە بانقی نێودەوڵەتی پێنج ملیۆنی داوە، ئەو شەش ملیار دۆلارە ئێمە لە 17٪ی ئەو قەرزە کە دەبەخشێتە عێراق بەگوێرەی دەستوور و یاسا لە 17٪ی بەر هەرێمی کوردستان دەکەوێت، من پێشنیار دەکەم لەو قەرزە، کە لەوە دەچێت پرسیارم کردووە لە کاك دڵشاد کە یاسایەکی تایبەتیان بەدەستەوە بێت بۆ تەنزیم کردنی ئەو قەرزەو حکومەتی هەرێمی کوردستان بتوانێت بڕێك وەربگرێت، من پێشنیار دەکەم لە سەد ملیۆن دۆلارەوە تا پێنج سەد ملیۆن دۆلار بۆ دەعمی کەرتی تایبەت دیاری بکرێت لەو قەرزە، یان گوێم لە قسەیەکی جەنابی سەرۆکی حکومەت بوو وتی بۆ تەواو کردنی پرۆژەکانی 2006 داوای قەرز لە حکومەتی عێراق بکەین لەسەر بودجەی 2008 بمان دەنێ، من نازانم تا چەند دەکرێتن وارید و ئەوانە تێدا بکرێت، من پێشنیار دەکەم ئەگەر لەو قەرزەش بێت بڕێکی تایبەت بۆ ئەو دەعمی کەرتی تایبەتە دیاری بکرێت، من حەز دەکەم ئیستیفادەکانی ئەوە بخەمە روو بۆ بەڕێزتان، یەکەم/ ئەو تەزەخومە ئیداریەی هەیە بۆ کەم کردنەوەی بودجەی تەشغیلی تاکە وەسیلەیە بۆ ئەو کەم کردنەوەی کە کەرتی حکومی خالی بکرێتەوە لە فەرمانبەران، ئەمانە یەکێکە لەوانەی کەرتی تایبەت بکات، تەنانەت لە قانونی موازەنەی عێراقدا ماددەیەکی تیایە کە دەڵێت ئەو مووچەخۆرانەی لە کەرتی عامەوە دەچن بۆ کەرتی تایبەت، بۆ ماوەی دوو ساڵ نیوەی مووچەکەیان دەدەنێ بۆچی؟ لەبەر ئەوەی بێگومان لەوێ دیارە ئەزمە هەیە بودجەی تەشغیلی ئەوانیش زیاترەو عەجزیان هەیە بەدەردی کاك دڵشاد فەرمووی.

دوو/ ئەو پارەیەی کە دابین دەکرێت بۆ دەعمی کەرتی تایبەت پاشەکەوتێکی نیشتمانیی دەبێت، ئەو پارەیە سەرف ناکرێت و لە ماوەی چەند ساڵێکدا چەند بەرامبەر زیاد دەکات، چونکە ئەرباحی دەچێتە سەر، کە دەکرێت ئەوە لە ئایندە بۆ پرۆژەی ستیراتیجی گرنگ حکومەت لەبواری تردا بەکاری بێنێت.

سێ/ راهێنانی کەرتی تایبەتی خۆمان بەڕاستی، هەر لە ئێستاوە ئەگەر کەرتی تایبەت حکومەتی خۆمان ئامادە دەکەین بۆ ئەو کرانەوەی کە عەولەمەی ئابووری بە رووی بازاڕەکانی عێراق و کوردستاندا گرتووە.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

دەزانی چۆنە ئێمە جەلسەی دوێنێمان تەرخان کرد بوو، بۆ ئەو تێبینیانەی کە جەنابت فەرمووت، بەڵێ تێبینی باشن، بەڵام جەلسەی دوێنێ تایبەت بۆ ئەوە بوو، ئێستا ئێمە موناقەشەی مادده بە مادده دەکەین، کاک عوسمان بانی مارانی فەرموو.

بەڕێز عثمان عبدالله قادر(بانی مارانی):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

منیش پشتگیری کاک سەردار و کاک عادل و کاک عەبدولڕەحمان دەکەم، ئەم بڕە پارەی بۆ سەرمایەدارەکان دانراوە، فیعلەن زۆر کەمە زیاد بکرێت، بەلای کەمی دوو بەرابەری خۆی زیاد بکرێت، چونکە بڕە پارەکە زۆر کەمە، ئەم خاڵەش تەئکید دەکەمەوە برادەرانیش دوێنێ تەئکیدیان کرد مەسەلەی هەڵەبجە فیعلەن لەبەر چاو بگیرێت، چ لە سەدا چەندی تەحەمول دەکات لە وەزارەتە خزمەتگوزارییەکان شتێکی لەوێ سەرف بکرێت، بۆ ئاوەدانکردنەوە کارێکی باشە بۆ هەموومان، کە زۆر جار هەموومان لە هەر چاو پێکەوتنێك، لە هەر جەلسەیەك، لە هەر کۆڕ و کۆبوونەوەیەك، لە هەر پێشوازی بێگانەکان، ئێمە دائیم باسی هەڵەبجە دەکەین، تاکە سینبولی ناساندنی نەتەوەکەمان هەڵەبجەیە، بۆیە حەقی خۆیەتی ئێمە لە هەڵەبجە کاری ئاوەدانکردنەوە زیاتر گەشەی پێ بدەین، هەروەها ئەو ناوچانەی تا ئێستا نەگەڕاونەتەوە سەر هەرێمی کوردستان، بەڕاستی بە نهێنین یان بە ئاشکرا بە کەرکوك و ناوچەکانی تریشەوە حەقە بودجەیەکی بەردەست هەبێت بەڕاستی، یەعنی بۆ ئەوەی هەر گۆڕانێك بوو، هەر شتێك بوو لەو ناوچانە، ئێمە بتوانین پێشوازی لە خەڵکەکەی خۆمان بکەین، یان بە هانایانەوە بچین، چونکە میللەتی ئێمەنە، ئێمە بەشێکین لە خەباتی درێژخایەنی ئێمە لەسەر ئەو ناوچانە بەڕاستی، ناکرێت ئێمە هیچ شتێك بۆ ئەو ناوچانە دیاری نەکەین، کە تا ئێستا نەگەڕاونەتەوە سەر هەرێمی کوردستان، من پێشنیار دەکەم بۆ جێ کردنەوەی ئەو پێشنیارانەی خۆم، یاخود تەحەمول کردن لە هەر سێ سەرۆکایەتیەکە، شتێك لە بودجەکانیان کەم بکرێتەوە، بەڕاستی هەرسێ سەرۆکایەتیەکە لە (5٪)ی لێ کەم بکرێتەوە لەو کارانە سەرف بکرێت، یەعنی ئێمە بەڕاستی دەبێت تەقەشوف بکەین، مەسەلەن ئەو هەموو دەعوەت و پێشوازی و سەرفە زۆرانەی، کە بەڕاستی جێگای هیچ ناگرێت کەمی بکەینەوەو لەو کارە ئەساسیانە سەرفی بکەین، کە لە بەرژەوەندی ستیراتیجی نەتەوەکەمانە، هەروەها مەسەلەی سووتەمەنی، ناکرێت ئێمە لێرە دانیشین و باسی بودجە دەکەین، هەموو خەڵکی کوردستان چاوەڕێی ئێمە دەکات، مەسەلەی کارەباو سووتەمەنی بەو شێوە خراپەی کە هەیە، لێرە هەڵنەستابین شتێکی چاکمان دیاری کرد بێت، بۆ ئەوەی ئەو کێشەی هاووڵاتیان و ئەو سوودەی بە هاووڵاتیان دەگات تەنها مەسەلەی سووتەمەنی و کارەبایە، ئێمە لێرە دەست نیشانی نەکەین و شتێکی بۆ نەکەین.

خاڵێکی تر/ مەسەلەی سولفەی عەقارات، بەڕاستی خەڵك وەزعی زۆر خراپە لە ناحیەی نیشتەجێ بوون، ئێمە کاری نیشتەجێیش ناکەین، بۆ خەڵك خانووش دروست ناکەین، حەقە سولفەی عەقارات درێژەی هەبێت، چونکە خەڵك فەقیرە هیچی پێ ناکرێت، ئێستا لەگەڵ ئەو هەموو وەزعە خراپە بەتاڵەش زۆر

بووه، ئێمه زۆر کەس دەبینین بێ ئیشه، کار نییه بکات، بازاڕیش جۆرێك ئەوە بووە وەستاوە، ئیش و کار نییه، مەقصەدم خەڵك ئیش نییه بیکات، من پشتگیری لەوە دەکەم سولفەی عەقارات درێژەی هەبێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك محەمەد فەرەج فەرموو.

بەڕێز محمد فرج احمد:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئێمە دەزانین یەعنی ئەم یاسای موازەنە، ئەو بڕە پارەی لە عێراقەوە دێتە کوردستان هی موازەنە لە (90%)ی سەرچاوەی ئەو میزانیە گەورەیە نەوتە، ئەم بڕەی کە دیاری کراوە بۆ موازەنە، با بڵێین دوایی کە ئیقرار دەکرێت بۆ موازەنە، بەرمیلی نەوت دانراوە بە چل و پێنج دۆلار، یەعنی ئەو پارەیەی کە خەملێنراوە بە چل و یەك ملیار دۆلار، کاتێك خەملێنراوە کە بەرمیلی نەوت حیساب کراوە بە چل و پێنج دۆلار، هەمووومان دەزانین ئێستا گەڕاوەتەوە نێوان شەست و حەفتا، یەعنی بەردەوام لەو کاتەوە لە ساڵی 2006ەوە تاکو ئێستا ئەو پارەیە لەنێوان شەست و حەفتا دەڕوات، تەبعەن ئەو زیادەیە حیساب نەکراوە لە میزانیە، لە میزانیەی عێراقدا حیساب نەکراوە، وەکو بڵێی بە جیا دانراوە دەگەڕێتەوە، بێگومان دەبێت بۆ هەرێمی کوردستانیش بگەڕێتەوە، فیعلەن پێم وایە دەگەڕێتەوە، من پێم وایە ئەو گرفتانەی کە باس کران، ئێمە دەزانین لە دوای هەموو حەربێك مەناتیقی مەحرەمە دروست دەبێت بمانەوێت، یان نەمانەوێت، لە دوای هەموو گۆڕانکارییەك کۆمەڵێك شوێن هەیە، ئەو شوێنانە ئاسەواری بەر دەکەوێت، زوڵمە، زۆرداریيە، سووتانە، دەرکردنە، یەعنی وازیحە لە کوردستاندا لە هەموو شوێنێك زیاتر، لە عەرەبستانیش ئەمە هەیە، من پێم باشە ئەمە کە تازە دانراوە تەبویب کراوە، یەعنی ئەبواب، ئەبواب کراوە، دەست لێدانی لەوانەیە زیان لە شوێنی تر بگەیەنێت، پێم باشە ئێمە قسە لەو مولحەقە بکەین، یەعنی ئەگەر دامانناا بە نیسبەیەکی سابیت گوتمان شەست، کە هیچ کاتێك لە شەست دۆلار کەمتر نەبووە، کەوا بوو ئێمە لە هەر بەرمیلێك پازدە دۆلار زیاد دەکات، ئەو نیسبەتە نیسبەتێکی زۆر زۆرە، دایبنێین بۆ ئەو مەنتیقانەی کە لە لای ئێمە زۆر مەحرومن، ئەویش بە قەناعەتی من دەبێتە سێ بەش، هەڵەبجە یەعنی وەکو ئەم برایانە باسیان کرد سینبولێکە، یەعنی شارێکی گەورەیە، هەڵەبجە کە لێی قەوماوە هەشتا هەزار کەس بووە، یەعنی لە ساڵی 1988 ژمارەی دانیشتوانی خەڵکی هەڵەبجە هەشتا هەزار کەس زیاتر بووە، بەپێی یاسا هەشتا هەزار کەسە، من قەناعەتم وایە زیاتر بووە، ئەمە شتێکی گەورەیە ئەو کاتەی شارێکی ئاوا بەو ژمارە گەورە بووە لە کوردستان، ئەم شارە لە ساڵەکانی هەشتاو پێنج و هەتا ئەو کیمیاویەی لێی داوە یەکێك بووە لەو قەزایانەی مورەشەح بووە بۆ ئەوەی ببێت بە موحافەزە لە پێشی نەجەف و تکریت و ئەو شوێنانە، ئەگەر گرنگییەك لە رووی ئەو مەسەلانەی کە بەسەری هاتووە.

دوو/ شوێنەکانی ئەنفال، سێ/ ئەو مەنتیقانەی کە دابڕاون، ناوی بنێین دەعمی ماددەی 140، یەعنی ئەو پارەیە دابەش بکەین بەسەر سێ بەشدا، هەڵەبجە، مەنتیقەی ئەنفال، دەعمی ماددەی 140، من پێم وایە مەسەلەیەکی زۆر گرنگە، ئەمە دەبێت جیا بێت، ناوی بنێین میزانیەکی مولحەق، جیایە لەمەی کە ئێستا حکومەت بۆ خۆی دایڕێژتووەو کارەکانی خۆی پێ جێ بەجێ دەکات، ئێمە لە عەجز دەترسین، بەڕاستی من پێم وا نییە شتێکی ئەوەندە ترسناك بێت، ئەمریکا کە ئێستا وڵاتێکی زل هێزەو، یەعنی تەبعی پارەکەی کردووە بە شوێنی ئەسەری خەڵك دەچێت سەیری دەکات، ئەم وڵاتە عەجزی هەیە، یەعنی عەجز شتێك نییە وڵات لێ بخات، عەجز شتێك نییە وڵات بترسێنێ، ئەمساڵ چارەی ناکات، ساڵێکی تر چارەی دەکات، یەعنی شتێك نییە ببێتە هۆی ئەوەی تەعتیلی ئیشی حکومەت بکات، یان تەعتیلی ئیشی دەسەڵاتێك بکات، لەبەر ئەوە پێم وا نییە ئەوە بکرێت، بەڵام پێشنیار دەکەم پەرلەمان تەوصیاتێکی هەبێت بۆ ئەمە، ئەو مولحەقە دیار بکرێت، کە دێتە بەغدا، دێتە کوردستانیش بە هەمان شێوە، ئەو زیادەیە پەرلەمان تەوصیە بکات، حکومەت بە سندوقێکی جیا بیکات بە خزمەتگوزاری لەم شوێنانە بەو سێ مواصەفاتە، سوپاستان دەکەم.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

زۆر سوپاس، ئێستا لەسەر مادده یەك تەواو موناقەشە کردن، ببوورە کاك حاتەم فەرموو.

بەڕێز حاتم محمد جان حسن:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئەو بەڕێزانە زۆربەیان باسی ئەوەیان کرد کە بودجەیەك بۆ هەڵەبجە دابنرێت، من یەك شت دەڵێم ئێمە هەموومان لە پێشی کامیراو پشتی کامیرا لە هەموو تاکێکی میللەتی ئێمە لەگەڵ ئەوەی هەرچی بکرێت بۆ بنەماڵەی شەهیدان و بۆ بنەماڵەی هەڵەبجەو خەڵکی هەڵەبجەو ئەوانەی کە موعاناتیان هەیە بە حەقیقەت کەمە، ئەوەش نییە هیچی لەسەر بڵێین هەرچی بووە کەمە بۆی بکرێت و جێگەی خۆیەتی و رەنجی تێکۆشان و خەبات و بەرخودان و قوربەسەریەکانی میللەتی ئێمەیە، بەس من لێرە یەك شت دەڵێم پێشنیاری ئەوە دەکەم ئێمە یەك وەزارەتمان هەیە ناوی وەزارەتی شەهیدو ئەنفالەکانە، ئەگەر بێتو ئێمە میزانیەی ئەو وەزارەتە زیاد بکەین، هەتا بتوانێت موعاناتی هەموو مەنتیقەکان وەکو خۆی رەچاو بکات و ئیشی بۆ بکات، هەڵەبجە بە قەد خۆی و شوێنەکانی تریش بە قەد خۆیان، ئەوەی کە پێی دەکرێت ئێمە بتوانین لە رێگەی بودجەی وەزارەتی شەهیدان و ئەنفال زۆر لە وەزارەتەکانی تر زیاد بکەین، بۆ چارەسەر کردنی هەڵەبجەو ئەو شوێنانەی پێویستیان بە چارەسەر کردن هەیە، ئەوە خاڵێکیان.

خاڵی دووەم/ پرسیارێکم هەیە لە وەزیرە بەڕێزەکانی دارایی، ئایا ئەو باج و رسوم و گومرگیانەی لە کوردستاندا کۆ دەکرێتەوە دەچێتەوە بەغدا، یان بە ئەندازەی ئەوەل میزانیەی کوردستان ساڵانە کەم دەکەنەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

زۆر سوپاس، خۆی پرسیارەکان پێویستی وەڵامیان هەیە لە لایەن وەزارەتی دارایی و پسپۆڕانی وەزارەتی دارایی، من لەبەر ئەوە داوا لە کاك دڵشاد و کاك رەشید دەکەم بێن لێرە دابیشن لەسەر مەنەصە، بۆ ئەوەی لە راوەستاندا رزگاریان ببێت، لەوێ دەبێت راوەستن، لێرە دانیشن بە ئیسراحەت وەڵامیان بدەنەوە، فەرموون، ئەگەر کاك شێخ بایز شتێکی عمومی هەیە لەسەر ئەو پرسیار و موداخەلاتانە، با بفەرموێتن، دواتر لە ناحیە فەنیەکان برادەران قسەی تیا بکەن.

بەڕێز شێخ بایز تاڵەبانی/ وەزیری هەرێم بۆ کاروباری دارایی و ئابووری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

زۆر سوپاس، من شتی عام باس دەکەم، دیارە باسی ناوچەکانی دەرەوەی هەرێم دەکەن، ئەوانەی نەهاتۆتەوە سەر هەرێم، بەڕاستی ئێمە لە میزانیەی خۆماندا پێشی ئێستاکە پارەیەکی زۆرمان تەرخان کردووە بۆ ئەو ناوچانە، من ناڵێم بە ئەرقام، بەڵام بڕواتان هەبێت یەعنی زیادە لە لازم میزانەی حکومەتی هەرێم کەوتۆتە ژێر هینەوە، ئەوە چووەتە ئەو شوێنانە، مەشاریعەکان کراویشەو ئاشکراشە، بەنیسبەت ئەوەی خوتەو میزانیەی تەشغیلی و میزانیە ئیعتیادی، بەڕاستی ئەگەر تۆ تەماشای میزانیەو خوتە بکەیت لە عێراقدا پارەی میزانیەی خوتە کەمە، بەڵام میزانیەی ئیعتیادی تەبیعەتی وایە پارەکەی دەبێت زیاد بێت، چونکە ئیشەکانی هەمووی خەدەمییە، مەسەلەن رەواتب ئێستا تۆ بتەوێت، یان نەتەوێت رەواتب موقەرەرە، ئەوە لە 75٪ی بودجەکەی بردووە، ئایا دەتوانیت بیکەیتە لە 70٪، ناکرێت، ئێستا پەرلەمان دەتوانێت قەرارێك دەربکات کۆتایی خەدەماتیان بێنێت و بودجەکە دێتە سەر 50٪ و 40٪.

بەنیسبەت باسی داهاتیان کرد، بەڕاستی داهات بە چەند مەراحیلێك تێ پەریوە، دوێنێش باسم کرد، ئێستا داهات بە کتابێکی رەسمی ناردوومانە بۆ بەغدا بۆ وەزارەتی مالیە دەڵێین ئەمە داهاتەکەمانە، ئەوانیش تاکو ئێستا وەڵامیان نەداوەتەوە، جا وەکو مەقاصات دەیبڕن لە تەمویلەکانی ئێمە، یاخود چۆن تەقصیتی دەکەن، چونکە ئەوان داوای ساڵەکانی 2004 و 2005 و 2006 و 2007تیش دەکەن، لەبەر ئەوە ئێستا وەزارەتی مالیە خۆیان دەبێت وەڵاممان بدەنەوە بۆ ئەو داهاتانە، لە هەموو حاڵەتێك داهاتی حکومەتی هەرێمی کوردستان بۆ میزانیەی ئێمە نییە، بەپێی دەستوور دەبێت بیگێڕینەوەو بۆ ئەوەی جارێکی تر بە مەقاصە لێمان ببڕن، یان بە پارەیەکی نەقد لە رێگای بانقەکانەوە تەحویل بێت، سوپاستان دەکەم ئەوە هەردوو بەڕێزش لێرەن وەڵامی پرسیارەکانتان دەدەنەوەو سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

فەرموو کاك رەشید.

بەڕێز رشید طاهر/بەڕێوەبەری گشتی وەزارەتی دارایی و ئابووری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

هەندێ نوقات هەیە دەمەوێت تەوزیحی بکەم دەربارەی نەفەقاتی رەئسمالی و مەشاریعی ئیستیسماری وابزانم لە بەغداش جیهەی نەفەقاتی رەئسمالی و ئیستیسماری فەرقی نییە، لە قانونی موازەنەش هاتووە

نەفەقاتی یەعنی قەصدی ئیستیسمارییە، کە خوتەی پێ دەڵێن، مەبلەغەکەشی کە هاتووە نیسبەکی باشە لە میزانیەی هەرێمی کوردستان نزیکی لە 40٪ دەکات هاتووە لەگەڵ هی موحافەزات یەك ترلیۆن و نۆ سەد و شەست و شەشە عەجزی پەیدا بووە، کە تەقدیمی پەرلەمانی کردووە، سێ سەد و کەسر فەرقی هەیە، یەعنی بە زیاترمان تەقدیم کردووە، مەشاریعی بەردەوام ئەولەویاتی نەفەقاتی رەئسمالی مەشاریعی بەردەوامە، ئەوەی حکومەت داخیلی ئیلتیزامات بووە، عەقدمان لەگەڵ خەڵك کردووە مەجبورە ئەو مەشاریعانە تەواو بکەن و مەشاریعی تازە دەست پێ بکەین.

پرسیاریان کرد گوتیان مەبلەغێکی ئیحتیات هەبێت، تەبیعی مەبلەغێکی ئیحتیات لە زیمنی وەزارەتی مالیە هاتووە کە رەقمەکەی (478660) چوار سەدو حەفتاو هەشت هەزار شەش سەدو شەستە لە زیمنی فەسلی حەوتەم مەسروفاتە، ئەوە بۆ ئیحتیات و بۆ هەندێك شتە کە لە بەرچاو نەبێت، بۆ وەزارەتی داراییە، برادەرێکی تر پرسیاری کرد باسی نەفەقاتی سەفەر و مەسروفاتی ئوخرای کرد، تەبعەن لە قانونی موازەنە سەفەر و ئیفادی دەرەوە ماددەیەکە، سەفەر و ئیفادی ناوخۆ ماددەیەکە، کە تەنەقولاتی نەقلی فەرمانبەر لە جێگایەك بۆ جێگایەکی تر ماددەیەکە، لەبەر ئەوە لەوانەیە دووبارە بێتن لەو مەوزوعە، باسیان کرد کە رێژەیەکی زۆر لە 75٪ بۆ مووچەیە، ئەوە واقیعە کە بوویە، مووچەی فەرمانبەران بۆیەتە واقیع لە 75٪، تەبعی هەمووشتان دەزانن دوێنێش روونمان کردەوە، کە ئەمە هەمووی بۆ حکومەتی هەرێمی کوردستان نییە، کە بویتە 75٪ سیاسەتی حکومەتی مەرکەزی هی سەدامە، کە خەڵکی خۆمانیان تەرحیل کردو لە موجەمەعاتی سەکەنی داینا بوون، مەعاشێکیان بۆ بری بوو، ئێستا ئەو مەعاشاتە مەجبوری بیدەیت و، یان تەقاعودە، یان ئەوەیە، جگە لە هەندێ هۆکاری دی هەیە کە مەسەلەن دوو ئیدارە بوون، لە مونافەسەی یەك ئەوانەیان تەعین کردووە، بەڵام خۆش بەختانە پشتی تەوحید بووینە سەرۆکی حکومەت و هەردوو وەزارەتی دارایی، داواش لە ئێوە دەکەن، کە یارمەتی حکومەت بدەن بتوانێت لە رێگەی قانونی ئەو رێژە زۆرەی میلاکە لە 75٪ە کەمی بکەینەوە، کە بتوانین میزانیەکانی خۆمان پێویستیمان پێیە لە فەسلەکانی تر سەرفی بکەین، بڕیاری حکومەتیش دەرچووە لەو نزیکانە، کە ئەوانەی دوو مووچەیان هەیە، ئەوانەی دەرماڵەیان هەیە هەندێکیان کەم بکەینەوە، ئەوە دەستمان پێ کردووە لە 7/1 دەستمان پێ کردووە خۆش بەختانە جێ بەجێی دەکەین و هەروەها هەندێ سەرفیاتی لا بەلا هەیە، ئەوانەش تەعلیماتی پێ دەردەچێت، مەسەلەن زۆر جەریدە و موجەلات و کۆنفرانس و کە باسمان کرد، ئەوانەی زەروری نییە، هەمووی رادەگرین، تا بتوانین موعالەجەی ئەو عەجزە بکەین، زۆر برادەر دەڵێن ئیهتیمامێکی زۆر حەقە بە عقود و کارەبا و سولفەی عەقاری بدرێت، لە میزانیە 2004 و 2005 و 2006 مەبلەغێك دەدرا لە عێراق بۆ عقود، بەڵام لە ساڵی 2007 هیچ مەبلەغێك لە میزانیەی عێراق بۆ عقود نییە، ئێمە لە حکومەتی هەرێمی کوردستان راستە ئێمە عێراقین و لەسەر بیرێکی نەوت دانیشتووینە، بەس لە ئیدارەی هەولێر تا ئەو لەحزەیە بایی نۆوەت ملیۆن دۆلار زیاتر نەوتی سپی و گازوایل لە دەرەوەی عێراقمان ئیستیراد کردووە، ئەوە بەس ئیدارەی هەولێر، لەوانەیە هی سلێمانیش ئەو

مەبلەغە بێت، کە مەجبور دەبین بێنین، کە مەشاریعی کارەبا کە دەستمان پێ کردووە، تەبعەن ئەولەویاتی حکومەتی هەرێمی کوردستان بۆ کارەبایە، ئێستا مەشاریع بەس لە سنووری هەولێر نزیکی دوو سەد و چل ملیۆن دۆلار زیاتر هەیە مەشاریعی کارەبا لە 70٪ی ئەو مەبلەغە کە دەفع کراوەو ئێستا لە مەرحەلەی جێ بەجێ کردنە.

سولفەی عەقار، تەبیعی ئێمە هیچ پارەمان نییە، کە بتوانین سولفەی عەقار بدەین، ئەوە لە حکومەتی هەرێمی کوردستان دەستیان بە شوقە و شتی وا کردووە، کە بیدەنە ئەوانەی موستەحەقن، بەلاّم ئێمە موحاوەلەمان کردووە لە رێگای بەغدا، لە رێگای وەزارەتی ئیشغال و ئیسکانی بەغدا، کە لەوێ مەبلەغێکی زۆریان هەیە، سێ سەد ملیارێکیان هەیە سالأنە تەدویر دەبێتن، ئیستیفادەی لێ ناکەن، بەلاّم حکومەتی هەرێمی کوردستان ئیستیعدادی سالّی خۆی کردووە، کە بێن ئەو پارەمان بدەنێ بە قەرز کە حکومەتی هەرێم بداتە هاوولاّتی خۆی بە نەفسی شروتی خۆی و نەفسی زەوابت کە لە بەغدا هەیە، هەتا ئێستا هیچ وەلاّمێك نەبووەو حکومەتیش ئیستیعدادی خۆی پیشاندا کە بیناتان بۆ دەگرین و ئیجارتان دەدەین و مەساریفتان دەدەین، بەس ئەو قەرزە بدەنە حکومەتی هەرێمی کوردستان بتوانێت ئیستیغلالی بکات، زروفی عێراق ناتوانن ئیستیغلال بکەن، ئەو مەبلەغە سالّ بەسالّ تەدویر دەبێت، ئەوەش تا ئێستا نەکراوەو بەردەوامین لەگەڵیان، نیسبەتی هەڵەبجەو کەرکووك ئەو مەبلەغەی کە هاتووە مەشاریعی ئیستیسماری ئەگەر بچینە ناو تەفسیلی زۆر شتی هەڵەبجەی لەناوە، ئەگەر بچینە ناو تەفاسیل لە تەربیە بێت لە بەلەدیات بێت، لە ئیعمار بێت، لە کارەبا بێت شتی هەڵەبجە زۆری تیایە، یەعنی مەبلەغێکی باش بۆ هەڵەبجە دەکرێت، نیسبەتی کەرکووك و ئەو مەنتیقانەی دابڕاون ئەی ئەو مەساریفانەی دەکرێتن ئێستا لە شنگار هەتا خانەقین لەناحیەی ئەمنی بگرە، لە مەدرەسە بگرە، لە مزگەوت بگرە، لە ئاسایش بگرە، لە ئیدارەی مەحەلی بگرە، ئەی حکومەتی هەرێمی کوردستان نەبێتن کێ مەسرەفی دەکات، هەمووی لە بودجەی حکومەتی هەرێمی کوردستان دەردەچێت، برادەرێك دەیگوت کە رێژەی وەزارەتی مالیە زۆرە، لەبەر ئەوە رێژەی وەزارەتی مالیە لەبەر ئەو سەبەبانە، سوپاستان دەکەم.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك دڵشاد هیچت هەیە ئیزافەی بکەیت، فەرموو.

بەڕێز دڵشاد عثمان/ بریکاری وەزارەتی دارایی و ئابووری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

زۆری باس کرا بەڕاستی، مەسەلەی مەسرەفی عەقاری ئێمە تەجروبەیەکمان هەبوو لە سلێمانی دوو سەدو شەست ملیار دینارمان تا ئێستا داوە بە بیست و هەشت هەزار هاوولاّی، خانوویان پێ کردووە، بەلاّم ئەو دوو سەد و شەست ملیارە لە هیچ میزانیەکی عێراقدا بۆ ئێمە نەهاتووە، گرتوومانەتەوە لە پارەی نەوت بەرامبەر بە خۆراك لە پارەی بودجە داومانە، بەلاّم بە تەریقەی ئێستا مەسرەفی عەقاری کە ئێمە کردمان، ئەگەر بکرێتەوە شتێکی زۆر باشە، نەك میزانیەی کوردستان، بەڵکو میزانیەی عێراقیش بەشی ناکات،

ئێمە لە ناحیەکان و لە قەزاکانیش هەمانە، لەبەر ئەوە بەڕاستی ئەوە پرۆژەیەکە، نە ئێمە دەتوانین بەردەوام بین، وەك ئیدارەی سلێمانی، نە حکومەتی هەرێمی کوردستان دەتوانێت مەشروعێکی لەو جۆرە دروست بکات لە داهاتوویەکی نزیکدا، لەبەر ئەوە ویستم بڵێم، بەڕێزێك باسی عەجزی کرد، دەڵێت عەجز زاهیرەیەکی ئیعتیادییە، منیش دەڵێم عەجز زاهیرەیەکی ئیعتیادییە، بە مەرجێك ئەو عەجزە بۆ پرۆژەی وەبەرهێن بێت، لە عالەمدا دەیکەن، پرۆژەی وەبەرهێنی درێژخایەنی پێ دەکەن، ئەو عەجزانە لەوەوە دروست دەبێت، دەڵێت ئەمساڵ با عەجز بێت، دوای پێنج ساڵ داهاتم دەوێت پێنج قات، هەروەها بەنیسبەت عێراقیشەوە، وەکو حکومەت ئەگەر پرۆژەی نەوتی درێژخایەن بکات داهاتی نەوتی ساڵانەی زیاد دەکات، بەڵام لە بیرتان نەچێت ئێمە حکومەتی هەرێمین، بەشێکین لە عێراق، سیاسەتی مالی بە دەستی ئەوانە، ئەو عەجزەی ئێمە هەمانە نە دەتوانین پارە چاپ بکەین، سیاسەتی نەقدی بە دەستی عێراقەوەیە، نەدەتوانین پارە چاپ بکەین، نە دەتوانین سەنەدات دەربکەین، نە دەتوانین قەرز وەربگرین بەبێ موافەقەتی مەرکەز، حکومەتی عێراق، لەبەر ئەوە دەستمان بەستراوە لەو ناحیانەوە، عەجز بە ئێمە بە قورسی پڕ دەکرێتەوەو وا ئاسان نییە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

زۆر سوپاس بۆ ئەو شەرحانەو، منیش هەندێك تێگەیشتنی خۆمتان بۆ عەرز دەکەم، ئەگەر غەڵەت بووم، داواتان لێ دەکەم لە کاك دڵشاد و کاك ڕەشید و کاك بایزیش بۆم ڕاست بکەنەوە، پێش هەموو شتێك ئەو میزانیە دانراوە، دوێنێش باسم کرد، بە تەئکید خەلەلێکی تێدایە، خەلەلەکە حکومەت خۆی دانی پێداناوە، یەکەم/ داهاتەکان وەکو بە دیقەتێکی زۆر دیار نییە، نە داهاتی حکومەتی فیدراڵ، نە داهاتی حکومەتی هەرێم.

دوو/ دوو حکومەتمان هەبووە، پێش چەند ساڵ و مانگێك، هەتا کە تەوحیدیش بووە، وەزارەتی دارایی و ئابووری تاکو ئێستا دوو وەزارەتە، یەکێکیان وەزارەتی دارایی و ئابووری، ئەویتریشیان وەزارەتی هەرێم بۆ کاروباری دارایی و ئابووری، ئەوە یەکەم بودجەی یەکگرتووە، زیاتر سوودی لەوە دایە یەکەم/ شەفافیەت هەبێت لێرە، هاتنی بۆ ئێرە ئەو بودجەیە شەفافیەتە.

دووەم/ بۆ ساڵی 2008 ئەو کەموکوڕیانەی کە ئێستا هەیەو لە ڕابردوودا هەبووە نەمێنێتن، بەرنامەکانمان لەبەردەم پەرلەمان و لەبەردەم خەڵکدا هەمووی ئاشکرا دەبێت.

سێ/ بەشێك لە موشکیلەکان خودی حکومەتی فیدراڵی بەغدا بووە، دوێنێش ئاماژەمان پێ کرد، دواخستنی بودجەکە لە لایەن حکومەتی فیدراڵ، دوایێش لە پەرلەماندا، جا فەرق ئەو پێشنیارەی بودجەی هەرێمی کوردستان لەگەڵ ئەوەی لە بەغدا هاتووە فەرقێکی زۆری هەیە، کەمیان کردۆتەوەو دووبارە هاتۆتەوە بۆ ئێرە، هەموار کردنی لەبەر ڕۆشنایی لەسەر ئەساسی ئەوە هەندێك پرۆژە بووە، بە ئەکید کەم کردنەوەی بودجەی وەزارەتەکان بووە، برادەرێك پرسیارێکی کرد کە عەجز دیاری بکرێت بە ڕەقەم، دیارە لە هێنەکان نووسراوە ترلیۆنێك و هەشت سەد و قصورە، هەر تەرحی بکەیت لە میزانیە 17٪ەکە کە بۆمان

تەرخان کراوە، لەگەڵ میزانیەی پێشنیار کراو لە لایەن حکومەتەوە لێی دەربهێنەو عەجزەکە دەردەکەوێتن، پێویست بە هین ناکات رەقمێکی حیسابی زۆر ئاسانە، زۆر زۆر ئاسانە، برادەرێك ئاماژەی بەوە کرد داهاتی حکومەتی فیدراڵ لەسەر ئەساسی نرخی نەوت تەرخان کراوەو نرخەکە زۆر زیاد کراوە، ئەو زیادەیە دەچێتە ئیحتیاتی حکومەتی فیدراڵ، دەبێت بە ئیحتیاتی حکومەتی فیدراڵ، ساڵی داهاتوو میزانیەکە زیاد دەکاتن، پارەکە میزانیەك دانرا داهاتێکی تازەی هەبوو حکومەتی فیدراڵ، جگە لە زیاد بوونی نرخی نەوت، هەندێ میزانیاتی موحافەزات نەیانتوانی بوو پرۆژەکانیان تەرخان بکەن، پارەکە ماوە، بوو بە چل و یەك ملیار و قصور دۆلار، بۆیە میزانیەی 2007 زیادی کرد، ئەو عەجزەی ئێمەش هەمانە لە هینە پێنج مانگمان ماوە، پاشی پێنج مانگەکە چۆن عیلاج دەکرێتن، ئەگەر ئەو وەفرە لە داهاتی 2007دا زیاد بوو، میزانیەکی تەکمیلی بۆ دەکرێت، دەبێت داوا بکەین، حەقیشمانە داوای بکەین، ئەو وەختی ئەو 17٪یە زیادەکە دەتوانین بخرێتە سەر میزانیەی تەکمیلیەکە، عەجزەکەمان بۆ حەل دەکاتن، بۆ ساڵی 2008یش بەرچاومان روون دەبێت، بەس من یەك مولاحەزەم لەسەر قسەی وەزارەتی دارایی و ئابووریەوە هەیە، ئەویش ئەوەیە داهاتی ئێمە بە تێگەیشتنی من لە دەستووری هەمیشەیی عێراقدا غەیری گومرگ حەقی خۆمانە لە باج، حەقی خۆمانە لە رسومات، ئەوانە ئەگەر حکومەتی بەغداش داوا بکاتن، حەقی خۆمانە بڵێین نەخێر حەقتان نییە، ئەوە داخیلی سەلاحیاتی خۆمانە، بەتایبەتی لە سەلاحیەتی حەسری نەهاتووە بۆ حکومەتی فیدراڵ، غەیری گومرگ، ئەویش ئەوەیە ئەگەر داخیلیشی بکەن لێمان کەم دەکەنەوە، لەبەر ئەوە من داواکارم لەوەدا شەرێکی باشی بۆ بکەین، حوجەتی دەستووریمان هەیەو لەبەر دەستمانە، دەتوانین شەرێکی باشی بۆ بکەین، ئەگەر چی حکومەت لە برگەیەکدا بۆی هەیە داهاتی هەرێم رەچاو بکات، بەڵام بە هەمان نیسبە، بەهەمان رێژە میزانیەکەی کەم ناکاتەوە، فەرزم کرد ئێمە داهاتمان چەند ملیارێك بوو غەیری گومرگ، ئەو چەند ملیارە بە هەمان نیسبە کەم نابێتەوە، رەچاو دەکرێتن تۆ میزانیەکەی بۆ دەبەیت دەڵێیت داهاتی زۆرە، یان کەمە، نیسبەتێکی کەمتر لەوەی کە هاتووە کەمی دەکاتەوە، ئەو مولاحەزەیەی لەسەر هەڵەبجە، هەڵەبجە خۆشەویستە لای هەمووومان و کەسیش باوەڕ ناکەم ئەو خۆشەویستیەی بۆ هەڵەبجە لە ئەندامێك بۆ ئەندامێکی تر فەرق بکات، لە وەزیرێك بۆ وەزیرێك فەرق بکات، لە حزبێك بۆ حزبێك فەرق بکات، ئەگەر خۆی بە نیشتمان پەروەر بزانێت، ئەگەر رێزی هەبێت بۆ مێژووی گەل و نەتەوەکەمان، بۆ خەباتی گەلەکەمان، بۆ شەهیدانی، بۆ ژیانی ئەو ناوچانە، تەنیا هەڵەبجەش نا، هەموو ناوچەکانی تری کوردستان، ئەگەر داوای لە 5٪، یان 4٪ بکەیت، یان لە 15٪ بکەیت مووچەی خۆشت بۆی دابنێیت، مەجالی ئەوەی نییە کە یەکێك بڵێ بەڵێ، یەکێکیش بڵێی نەخێر، بەڵام ئەوەیە چ دەکرێتن چ پێویستە بکرێت، بۆیە لەم مەوزوعەدا من دڵنیام لەوەی حکومەتی هەرێمیش، پەرلەمانیش چیان لە دەست بێتن دەیکەن، ئەگەر کەموکوڕیش هەبێتن بەشێکی زۆری دەگەڕێتەوە، نەك بۆ وەفای ئێمەو خەڵکی هەڵەبجەو ئەوانە، بەشێکی زۆری دەگەڕێتەوە بۆ وەزعی ناکۆکیەکەی بەسەر هەڵەبجەدا هاتووە، لە ساڵانی شەڕی ناوخۆ ئەو ناوچەیە

کەوتبووە ژێر مەنتیقەیەکە نەدەکرا خزمەتگوزارییەکان بگەنە ئەوێ، ئێستاش ئەو قسانە باشن بۆ ئەوەی ڕەچاوی ئەوە بکەین لە ساڵی 2008دا زیاتر ئیهتیمام بدەین، نەك بە تەنها هەڵەبجە، بەڵکو هەموو ئەو ناوچانەی کە کیمیا باران کراون و وێران کراون و تاکو ئێستا، خاتوو سارە ئەندام پەرلەمان خەڵکی ناوچەی قەڵادزێیە دەڵێ قەڵادزێ لە بیر مەکە، دڵنیام لەلای ئێوەشەوە کاك ئارێز دەڵێت شێخ وەسان لە بیر مەکە مەسەلەن، خەڵکی گەرمیان دەڵێن ئەنفال لە بیر مەکە، هەموو ئەو ناوچانە ئێمە قەرزاریانین، چەندیشیان بۆ بکرێتن هێشتا کەمەو حکومەتیش زۆر شتی کردووە، بەڵام دەبێت زیاتریش بکرێتن، ئێستا ئەو پێنج مانگە ماوە، ئەگەر لە 5٪ەکەی کەم بکەینەوە، دەبێت یان لە مەعاشات کەم بکەینەوە، یان پرۆژەکان رابگرین لە هەموو شوێنەکاندا، ئەوەش رەنگە ئاسان نەبێتن، لەگەڵ ئەوەشدا ئەگەر حکومەت ئیحتیاتێکی هەبێت، یاخود ئیمکانیاتێکی هەبێت، دەتوانێت میزانیەکی تایبەت دابنێت بۆ هەڵەبجە، حەقە ئەو تەوصیەی پەرلەمان، ئەو داواکاریانەی ئەندامانی پەرلەمان لەبەر چاو بگرن و بیگەیەنت ئەنجومەنی وەزیرانی حکومەت، بڵێن ئەندامانی پەرلەمان هەر هەموویان بە پەرۆشن بۆ هەڵەبجەو ناوچەکانی تر، چ ئیمکان هەیە، چ فورسەتێك بێتن بڕە پارەیەك لە میزانیەدا رەچاو بکرێتن، کە بۆ پرۆژەیەك، بۆ خزمەتگوزارییەك خزمەت کردنی خەڵکی هەڵەبجەو کەسوکاری قوربانیانی هەڵەبجەو ناوچەکانی تر بکرێتن، من پێم باشە، کاك محەمەد ئەگەر شتێکی زۆر گرنگت نییە، تەنیا تەعلیقە، فەرموو.

بەڕێز محمد فرج احمد:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئەوەی کاك رەشید باسی کرد لەسەر ئەو بڕە پارەی بۆ نەوت و سووتەمەنی حکومەت سەرفی دەکات، ئایا بۆ هاووڵاتی دەبێت، مەسەلەن ئێستا لە هەولێر بەرمیلی نەوت بە سی و شەش هەزار دینارە، ئەوەی کەوا بە بایع دەیفرۆشن، بتلێك غاز بە سێ هەزار دینارە، لە کەرکووك و لە مووسڵ بە پێنج سەد دینارە، هی بایع ئەوەی کە حکومەت دەیدات، ئیتر ئەوەی کە لە دەرەوە دێت، هی ئێرانە، هی تورکیایە ئەوە لە بازاڕ تیجاریە لیتری بە هەزار و ئەوەندەیە، ئایا ئێوە بۆ کێ دەکڕن، هەر بۆ حکومەتی دەکڕن، ئەوە یەك پێم خۆش بوو ئەوە زیاد بکرێت.

ئەوەی بەڕێزت ئەو دوو سەد و هەشتا ملیار دینار بۆ عەقارات، من پێشنیارێك دەکەم مادام دەڵێت ئێستا ناکرێت، من پێم وایە هەر دەبێت بکرێت، چونکە دەڵێن هەرێمی کوردستان دەبێت تایبەتمەندی هەبێت لە بەغدا نییە، چۆن دەبێت لێرە هەبێت، ئەی لە بەغدا ئەم مەعاشاتە نییە، لە کاتێکدا ئەم مەسەلەی ئەمنییە هەر ماڵێك دوو سێ پۆلیسی تێدایە، من قەناعەتم نییە هەرگیز ئەوەندەی ئێرە مەعاش خۆڕی هەبێت لەگەڵ ئەو بارە ناهەموارەی ئەمنی کە لەوێ هەیە، من پێشنیاری ئەوە دەکەم جەنابتان ئەو پارەیەی کە دێتەوە بۆتان با لە صندوقدا بێتن، دووبارەی بکەن، نەچێتەوەو کەس نەزانێ، ئەوە پێم باشە رەچاو بکرێت، ئەوە ببێتە سندوقێك، حکومەت دەعمێکی تری بکات، بەردەوامی دروست بکات لەو حاڵەتە، سوپاستان دەکەم.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

فەرمووو كاك بارزان.

بەڕێز بارزان عبدالله نصرالله:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

ئەو ئیجحافەی كە بە مەنتیق دەكرێت، خۆی بودجە وەك كاك دڵشادیش ئیشارەتی پێدا لەسەر ئەساسی دوو بنەما دیاری دەكرا، یەك/ مەنتیقەی جوگرافی, دووەم/ كەرتەكان كە بۆی دیاری دەكرێت، لە ماددەی سێی، دەستووری عێراقدا تەعدیلێك كراوە، كە بەگوێرەی ئەو ماددەیە بودجەی تەنمیەی موحافەزات و ئیقلیم دانراوە، لە زیمنی پارێزگای سلێمانی سەدو شەست ملیار دیناری بەر كەوتووە، دوو تەعدیلی تیا كراوە، دەڵێت ئەو مەنتیقانەی كە بەزۆری زەرەرمەندن بەگوێرەی مەحرومیات، ئەگەر وەزارەتی تەختیت ئیجحافی كرد مەنتیقەیەك بڵێت لەو بودجەی مەجلیسی موحافەزە تەعویز بكرێتەوە، بۆ هەڵەبجەی شەهید پێنج ملیار و شتێك دانراوە، بەگوێرەی ژمارەی دانیشتوان بڵێن پەنجا هەزار كەسی تیا نیشتەجێ بووە، ئەمە ئیجحافێكی زۆر گەورەیە، پەیڕەوی ئەو دوو بنەمایەیان نەكردووە، ئەو دوو تەعدیلە كە لە قانونی موازەنە كراوە بەڕاستی، ئەمە یەك.

دوو/ جەنابت باسی ئیراداتت كرد، كە ئێمە بۆمان هەیە گومرگ لە زیمنی ئیختیصاصاتی موشتەرەكەو ئەمانە، بێ لەگومرگ بەڵێ ئەوانی تر، ئێمە بە گوێرەی قانونی موازەنەی عێراق لە 17٪ بۆ هەرێمی كوردستان دیاری كراوە، بەگوێرەی ئەو قانونەش هەموو ئیراداتێك لە زیمنی موازەنەی فیدراڵیدایە، یەعنی هەر بەگوێرەی ئەو یاسایە ئێمە مولزەمین، كە لە 17٪ەكە بۆ ئێمە دابین كراوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

بەشەكەی كە عیلاقەی بەمنەوە هەیە وەڵامت دەدەمەوە، گومرگ كە دەڵێت ئیرادەكەی فیدراڵییە، لێرەش وەریبگرین لەمیزانیەی 17٪ەكە كەمی دەكەنەوە، بەڵام واریداتی تر كە هی هەرێمە پێی دەزانن، مەلەسەن تۆ پێنج ملیار واریداتت هەیە، پێنج مليارەكە كەم ناكەنەوە، تەقدیرێك دەكەن، هەرێم بۆ خۆی واریداتێكی هەیە لە رەچاو كردندا مومكینە ملیارێك كەم بكەنەوە، لەبەر ئەوەی تۆ واریداتت هەیە، بەڵام گومرگ تۆمار دەكرێتن بۆ حیسابی فیدراڵ لە لای خۆشمان لە 17٪ەكە كەم دەكرێتەوە بۆمان، ئەگەر وەڵامت هەبێتن، كاك دڵشاد فەرمووو.

بەڕێز دڵشاد عثمان/بریكاری وەزارەتی دارایی و ئابووری:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

دوێنێش باسمان كرد ساڵی 2004 و 2005 و 2006 لە قانونی موازەنەی عێراقدا لێیان تێك چوو بوو، بەس نووسیوویانە كەشفێك دەدرێت بە حكومەتی فیدراڵ، بەڵام ساڵی 2007 لە قانونی موازەنە پابەندیان كردووین بەم ماددەیەوە، كە دەڵێت (یقدم اقلیم كوردستان تقدیراً لایراداتها المتوقعة خلال سنة

2007 وكشف بالايرادات المتحققة للسنوات 2004 و 2005 و 2006 من كافة المصادر وتقيد كافة ايراداته الى حساب الموازنة الفيدرالية)، هیچی تر نییه.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئەوە هەڵەیەکی گەورەیە، غەدرێکی گەورەشە لە هەرێم کراوە، دژی دەستووریشە بەڕاستی، یەعنی لەگەڵ دەستووریش ناگونجێتن، هەڵەیەکی گەورەیە حەقی ئەوەشمان هەیە رەتی بکەینەوە، حەقی ئەوەی هەیە ئێمە پێیان بڵێین ئەوە غەدرێکی گەورەیە لە هەرێم کراوە، بەپێی دەستوور غەیری گومرگ داخیلی نابێت.

بەڕێز دڵشاد عثمان/بریکاری وەزارەتی دارایی و ئابووری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

لە دەستووردا باسی گومرگیش نەکراوە، ماددەی (110) دەڵێت سوڵتاتی حەسری ئیتیحادی، ئەویش دەڵێت هەرچی ئیراداتی لە سوڵتاتی حەسری ئیتیحادی هەیە هی ئێمەیە.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك شێخ بایز وەزیری هەرێم.

بەڕێز شێخ بایز تاڵەبانی/ وەزیری هەرێم بۆ کاروباری دارایی و ئابووریی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بەنیسبەتی سووتەمەنیەوە دیارە باس دەکرێت، من دەمەوێت تەوزیحێك بدەم، ئەو سووتەمەنیەی کە ئێستا ئێمە لە هەولێر و سلێمانی و دهۆك تەوزیعی دەکەین، هەمووی مەدعومە، مەدعومە بە پارەیەکی یەکجار زۆر، ئێمە ئەمساڵ هێناومانە لە دەرەوەی وڵات، لە دەرەوەی هەرێمی کوردستان، چونکە ئەو سووتەمەنیەی کە ئێستا لە مەسفای بێجیەوە، ئەوەی کە گەیشتۆتە دەست ئێمە زۆر زۆر کەمە بەشی هیچی نەکردووە، ئێمە هەموومان لە دەرەوە هێناوە، بەهەمان نرخ داومانە بە هاووڵاتی و دوو جاریشمان تەوزیع کردووە، هەردوو جارەکەش دەتوانم بڵێم دە بە قەدەر ئەو پارەیەی کە ئێستا پێی دەدەینە هاووڵاتی مەدعومە، مەوزوعێکی تر هەیە حەز دەکەم باس بکەم، دائیمەن باسی 17٪ەکە دەکرێت، باسی ئەوەش دەکرێت ئێمە ئەوەی سیادی و حاکمی لێ تەرح دەکرێت، ئەو 17٪ەیە بەو شێوەیە نییە کە دەگاتە دەستی ئێمە، لە ساڵی 2004دا لە 14٪ بۆ ئێمە هاتووە، لە ساڵی 2005 لە 11٪ هاتووە، لە ساڵی 2006دا لە 9٪ گەیشتووە، لە ساڵی 2007 لە 12٪ دێت بۆ ئێمە، سوپاستان دەکەم.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

فەرموو کوێستان خان.

بەڕێز کوێستان محمد عبداللە:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من ئەو پرسیارەم لەلا هین بوو بۆ لە 17٪ بووە لە 12٪ و 11٪و 9٪، یەعنی لەبەر چی ئەمە، یەك هینی تریشم هەیە هەر حەز دەکەم تەوزیحێکی لەسەر بدەم، کاك رەشید باسی ئەوەی کرد کە زۆری ئەو

تەعینانە پێش ڕاپەڕین کراو دەستی ڕژێم و ئەوانە بوونە، بەڵام هەموومان زۆر باش دەزانین ئەو تەعینە دوای ڕاپەڕین کراوە، لە پێشی ڕاپەڕین بە سەدان خەریجی کولیە تەعین نەبوون، من بۆ خۆم خەریجی کولیەم ساڵی 1988 لە ساڵی 1992 تەعین بووم، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك کەریم فەرموو.

بەڕێز كريم بحرى عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بەڕاستی ئەوەی تێ گەیشتم لە وەڵامی حکومەت، ئەوەی لە بڕگەی دوو ماددەی یەکەمی یاسای بودجەدا هاتووە، سەبارەت بە نەفەقاتی تەشغیلی من وا تێگەیشتم نەفەقاتی تەشغیلی واتا مووچەو خەرجیەکانی خەدەمات و لەگەڵ خەرجیەکانی حکومەت، بەڵام حکومەت وای ڕوون کردەوە کە ئەوە هەمووی بۆ مووچە تەرخان کراوە، ئەگەر بۆ بودجە تەرخان کراوە ئەوە لە 75٪کە بەڕاستی پێم وایە موبالغەی تێدایە مەبلەغەکەش یەکجار زۆرە، ئەگەر لێکی بدەینەوە هەر ترلیۆنێك بکات ملیۆن ملیۆن دینار، یەعنی ئەگەر یەك ملیۆن فەرمانبەرمان هەبێت دەکاتە یەك ترلیۆن، من پێم وایە ئەوە پێنج ترلیۆن و پێنج سەد ملیارە، یەعنی زیاتر لەوە نازانم ئەوە چیە پێم خۆشە ئەوە ڕوون بکرێتەوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك ئاخیر جەمال فەرموو.

بەڕێز اخر جمال انور:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من ئەو پرسیارە لە بەڕێز وەزیری دارایی و بەڕێزان بەڕێوەبەری گشتی و وەکیلی وەزیر دەکەم، ئایا واریداتی عێراق بە زەریبەو هەموو واریداتەکە دێتە ناو خەزێنەی عێراق، ئێمەش لە 17٪ لەوەی وەردەگرین، یەعنی لە 17٪ لە هەموو واریداتی عێراق وەردەگرین، ئەگەر وا بێت ئەمە مانای وایە شتێکە، ئەگەر واش نەبێت شتێکی ترە، مەوزوعێکی تریش هەیە زۆر باسی مەعاشەکان دەکەین، بەڕاستی ئێستا ژیانی هەموو خەڵکی کوردستان لەسەر مەعاشە، یەعنی دەبێت تەقدیری مەعاش وەرگرتنی ئەو خەڵکەش بکەین، ماڵ هەیە سێ کەس و چوار کەسی مەعاش وەردەگرێت، وا دەزانن لێرە کە باسی مەعاش دەکرێت پارە نییەو، بەپێچەوانەوە مەعاش پارەی ڕاستەوخۆیە دەچێتەوە ناو گیرفانی خەڵکەکەو، بۆ ئەوەی ئەمڕۆ خەڵکەکە لەو گرانیە پێی بژیت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

هەر بۆ ئاگاداری کاك ئاخیر، ئێمە ئیجازەمان داوەتە کاك رەشید و کاك دڵشاد، بەڵام پرسیار نابێت تەوجیهی ئەوان بکەیت، پرسیار دەبێت تەوجیهی وەزیر بکەیت، بۆ برادەرانمە بۆ داهاتوو، پرسیار دائیمەن تەوجیهی وەزیر دەکرێتن، بەڵام تایبەتمەندی کارەکە، ئێمە ئیجازەمان داوەتە وان لە جیاتی وەزیر قسە بکەن، کاك رەشید ئەگەر وەڵامی ئەوانە بدەیتەوە.

بەڕێز رشید طاهر/ بەڕێوەبەری گشتی وەزارەتی دارایی و ئابووریی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

دەربارەی پرسیاری خوشکە سۆزان دەڵێتن نەفەقاتی سیادی، تەبعەن نەفەقاتی سیادی تەحدید دەکرێت لە لای وان لە مەبلەغی ئیجمالی تەرح دەکرێت، ئەوەی ماوە دەبێتە دوو بەش، بەشێك پێی دەڵێن نەفەقاتی حاکیمەیە کە حیصەی کوردستانی تیایە، ئەو پارانەش دیسان لە نەفەقاتی حاکیمە تەسلیمی حکومەتی هەرێمی کوردستان ناکرێت، بەڵکو لە بەغدایە، نەفەقاتی حەج لە وەزارەتی ئەوقاف بەغدایە، هی دەرمان لە وەزارەتی تەندروستی بەغدایە، هی زراعە لە وەزارەتی زراعەیە، هی کارەبا لە وەزارەتی کارەبایە، ئەو نەفەقاتەی کە حیصەی هەرێمی کوردستان لە 17٪یە نەفەقاتی حاکیمەیە لە بەغدایە، بەپێی دەستوور حکومەتی هەرێم بۆی نییە هیچ ئیتیفاقێکی دوەلی بکات، ئەگەر بچێت ئیتفاقێکی کارەباش بکات، دەبێت وەزیرێکی ئێمە وەزیری مەرکەز بێت بچێت ئیتیفاقی بکات، ئەو پارانەی کە لە بەغداوە هەتا بیتاقەی مەوادی غیزائی، کە حیصەمان لەوێیە ئەوانە دەکرن و دەیهێنن و دەیبەن، ئەوەی نەگەیشت پارەکەمان لە کۆتایی ساڵ ساقیت دەبێتن، کە ئەوەی دەمێنێت کە شێخ بایز باسی کرد ساڵ بە ساڵ فەرق دەبێتن لە 12٪یەو 14٪یەو 9٪یە، یەعنی نەفەقاتی تەشغیلی قەصدی میزانیەی جارییە، یەعنی مووچەو فەسەلەکانی دی، سلعەیەو خەدەماتەو صیانەیەو موجوداتە، ئەوانە هەمووی لە نەفەقاتی هی تەشغیلیە، کاك ئاخیر باسی کرد تەبیعی حکومەتی عێراق راستە رێژەی لە 93٪و 94٪ واریداتی نەوتە، باقیەکەی تر زەریبەیەو مینحەیەو ئەوانەی لە عێراقدا کۆ دەبێتەوەو دەچێتە میزانیەی عام بەپێی ئیش و کار تەقدیری میزانیە دەکەن دەڵێن ئەوە داهاتی ئێمەیەو، داهاتی ئێمەش لە زیمنی ئەو مەبلەغەیە کە حیسابی دەکەن، دوێنێش باسمان کرد مانگانانە داهاتی خۆمان جەداولی تەفسیلی لە مەسروفات و ئیراداتی خۆمان پێی دەڵێن میزانی موراجەعە بۆیان رەوان دەکەین، ئەگەر تەمویلی مانگی هەشت ناکەن، تەمویلی مانگی حەوت رەوان دەکەن، سوپاستان دەکەم.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

زۆر سوپاس، کاك فرسەتیش پرسیارێکی هەیە لە وەزیری دارایی و ئابووری فەرموو.

بەڕێز فرست احمد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

سوپاس، من موداخەلەیەکم هەیەو تەحەفوزێکم هەیە لەسەر قسەی وەزیری مالییە، مەوزوعی نەفەقاتی حاکیمە، وەکو دەڵێی نەفەقاتی حاکیمە بەگوێرەی دەستوور تابعی حکومەتی ئیتیحادییە، من تەحەفوزم

لەسەر ئەو قسەیە هەیـە، مـەوزوعی صناعەو زراعـە عـەدا وەرقـەی بیتاقـەی تـەمویلی، راسـتە، مـەوزوعی صـناعەو زراعـە زیمـنی سـەلأحیاتی حەسـری نییـە، دوو/ دەسـتووریەن ئێمـە نـاتوانین ئیتیفـاق لەگـەڵ دەوڵەتێك بكەین، بەس نەكو ئەوە مەمنوعە لەسەر ئێمە ئیتیفاق لەگەڵ شـەریكەیەكی ئەجنـەبی بكـەین، بـۆ حكومـەتی ئیتیحادی بێت پـارەی دەعمـی دەرمـان و زراعـەت لـە ئێمـە، لـەو وەختـیش پرسـیارێكم لـە وەزیری تەندروستی كرد لە كاك جەمال پرسیاری ئەوەم كرد عەجەبەن موقابیلی ئەو نەفەقاتی حاكیمـەی وەزارەتی تەنـدروستی شتێك بۆ ئێمە دێـتن، گـوتی نایـەتن، بـە مەعلوماتیشـم خـەڵكێكی ئێمـە لـە دهـۆك و هـەولێر زۆر جـار دەچـوونە مووسـڵ خـەدەماتی زراعییـە، یـان مـەوادی زراعییـان دەكـڕی لـە وەختێكـدا جووتیاری مووسڵ بەلاش وەریدەگرت، بەناوی ئەوەی حكومەتی ئیتیحادی دەعمی كشتوكاڵ و تەندروسـتی دەكـات، بـە رەئـی مـن لـە دەسـتوور تەبعـەن شـتێكی وا نـەهاتووە، وەكـو نەفـەقاتی حاكمـە، بەنیسـبەی تەندروسـتی و زراعـە تـابعی حكومـەتی ئیتیحادییـە، ئەگـەر بێتـو موقاولێـك لێـرە، یـان قاچاغچیەك لێـرە بتوانێت دەرمان و شتی كشتوكاڵ لـە دەرەوە بێنـێتن، بـۆ ئێمـە وەك حكومـەت نـاتوانین ئـەو شـتانە بێـنین، راستە لەگەڵ ئیتیفاقیاتی ئێمە، لەگـەڵ حكومـەتی ئەجنـەبی مـەفروزە بـە موافەقـەی حكومـەتی فیـدراڵی بێت، ئەوە راستە مەبدەئێكی دەستوورییە، بەڵام ئێمە دەتوانین لەگەڵ شەریكاتی ئەجنەبی ئیتیفاق بكەین بەبێ موافەقەی حكومەتی ئیتیحادی، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

پێم وایە زۆر موناقەشە كرا، ئەگەر شتێكی وا تایبەت نەبێتن داوا دەكەم ماددەكە، ئەگەر لیژنەی دارایـی چ قسەیەكی نەبێتن دوایی دەیخەمە دەنگدانەوە، قسەیەكتان هەیە فەرموو.

بەڕێز د.دلێر اسماعیل حقی شاوەیس:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

بەڕاستی ئەو خوشـك و بـرا بەڕێزانـە زۆر بـیرو بۆچـوون و پێشـنیازی چاك و بەسـوودیان پێشـكەش كـرد، بەشـێك لەوانـە لـە راپۆرتەكـەی ئێمـە هـاتووە، مـن تكـا دەكـەم لـە ئاینـدەدا ئـەو لیژنانـەی كـە كـار دەكـەن بەدواداچوونمان هەبێت بۆ ئەو بیرو بۆچوونانە، هەوڵ بدەین لیژنەكان كارا بكەین، بەشێك لەو پێشنیازانە بكرێت بە راپۆرت و بدرێت بە لیژنەی دارایی و ئابووری، بۆ ئەوەی بتوانێت لە كەناڵەكانی خۆیـەوە، هـەر لیژنەیەكیش لە كەناڵەكانی خۆییەوە كار بۆ ئەوە بكەین لەگەڵ حكومەتی هەرێمی كوردستاندا بكـەین، بـۆ ئەوەی بەشێك لەو كێشە ئابووری و كۆمەڵایەتیانە چارەسەر بكەین، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

ئەو ماددەیە بخوێنەوە كاك شێروان، بۆ ئـەوەی بیخەمـە دەنگدانـەوە، یـەعنی پێشـنیاری لیژنـەی یاسـایی و لیژنەی دارایی بە یەكەوە ئیتیفاقتان كردووە.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

سەبارەت بە ماددەی یەکەم ئەمە پێشنیارەکانمانە، پێشنیار دەکەین کە لە ماددەی یەکەم بڕگەیەك زیاد بکرێت، بۆ خەرجیەکانی ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستان، بەم شێوەیەی خوارەوە کە دەبێتە بڕگەی سێیەم (چل و سێ ملیار و هەشت سەدو حەفتا ملیۆن دینار بۆ خەرجیەکانی ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستان، ئەوەی کە تێبینی دەکرێت بە زیاد کردنی ئەو بڕە پارەیە لە بڕگە سێ لە حکومەتەوە بۆ پەرلەمان، بڕگە دوو گۆڕانکاری بەسەردا دێت بڕەکەی دەکاتە پێنج تریلۆن و پێنج سەد و هەشت ملیار و دوو سەدو هەشتاو حەوت ملیۆن دینار، لەگەڵ رێزماندا.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئەو پێشنیارە خۆی دەبوایە لە ئەساسەوە تێیدا بێتن، لەبەر ئەوە ماددەکە لەگەڵ پێشنیارەکە هەردووکی دەخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، بە زۆرینەی دەنگ وەرگیرا، تکایە ماددەکەی تر.

بەڕێز طارق محمد سعید جامباز:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ماددەی دووەم: داهاتی بودجەی ساڵی دارایی 2007 لە گۆژمەی (181178000000) ملیۆن دینار، تەنها سەدو هەشتاو یەك ملیارو سەدو حەفتاو هەشت ملیۆن دینار دەخەمڵێندرێ.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

هەردوو لیژنە پێشنیار دەکەین بڕگەیەك لە ماددە دوو زیاد بکرێت، واتا ئەسڵی ماددە ببێتە بڕگە یەك، بڕگەی دووەمی بەم شێوەیەی خوارەوە بێت بە عەرەبیەکەی:

(تقدر ایرادات موازنة حکومة اقلیم کوردستان للسنة المالیة 2007 من اجمالي نفقات الموازنة الفدرالیة (5982356) خمسة ترلیون و تسعمائة واثنان وثمانون ملیاراً وثلاثمائة وستة وخمسون ملیون دینار).

کوردیەکەشی بەم شێوەیە:

(داهاتی بودجەی حکومەتی هەرێمی کوردستان بۆ ساڵی دارایی 2007 تێکڕای خەرجیەکانی بودجەی فیدراڵی بە (5982356) بە پێنج ترلیۆن و نۆ سەدو هەشتاو دوو ملیار سێ سەدو پەنجاو شەش ملیۆن دەخەمڵێندرێ.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك شێروان تۆزێك شەرحی بکەن.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بەنیسبەت مادده دوو تەبعەن ئەو فەقەرەی تێدا نەبوو بەڕاستی، پاش ئەوەی کە لەگەڵ نوێنەرانی حکومەت و لیژنەی مالی دانیشتین، ئەو ماددەیە تازە دامانڕێشتەوە، بەم شێوەیە دەبێت، واتا ماددەی دوو جێگەکەی ئەو مادده دەیگرێتەوە کە خوێندمەوە بە کوردی و عەرەبیەکە، نەك دەبێتە بڕگەیەکی زیاد.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

وەزارەتی دارایی موتەفیقە لەگەڵ لیژنەی یاسایی و دارایی، کاك رەشید فەرموو.

بەڕێز رشید طاهر/ بەڕێوەبەری گشتی وەزارەتی دارایی و ئابووری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

تەبیعی ئێمە موتەفیقین لەسەر ئەو پێشنیارە، کە داهاتی حکومەتی هەرێمی کوردستان لە ئیجمالی نەفەقاتی موازەنەی عێراق، کە (5982356) دینار.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کەس قسەی هەیە لەسەر ئەو ماددەیە، فەرموو کاك بارزان.

بەڕێز بارزان عبدالله نصرالله:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

مادام ئیرادات سەر بە موازەنەی فیدراڵییە، من ئەو ماددەی بە زیادە دەزانم و پێشنیار دەکەم ئەو ماددەیە ئەسڵەن لابرێت، ئەگەر سەر بە موازەنەی فیدراڵی بێت، پێویست ناکات ئێمە بە یاسا دەریبکەین.

دوو/ وەك تەوزیحێك لە مادده بیستی قانونی موازەنەی عێراق، حکومەتی هەرێم مولزەم کراوە کەشفی ئیرادات بکات، من پرسیار لە لیژنەی یاسایی دەکەم، ئایا یاسا بە ئەسەری رەجعی کاری پێ دەکرێت؟

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

بەنیسبەت ئەو ماددەیە من وەڵامی دەدەمەوە، یەکەم/ دەبێت تێدا بێتن، ئەو ماددەیە حەتمییە دەبێت لێکیان بکرێتن، ئەویتریش خۆمان رەخنەمان گرت، دوێنێ باسمان کرد گوتمان هەڵەیەك بووە، ئێمە رەخنە لەو بڕیارە دەگرین، کە بە ئەسەری رەجعی بووە، جگە لەوەش بە تەنیا دەبوایە گومرگی سنوورەکان بگرێتەوە، ئەوە لێرە باج و رسومیش دەگرێتەوە، بەپێی دەستوور حەقی هەرێم خۆیەتی، ئەو رەخنەیەمان گرت نازانم چۆن عیلاج دەکرێت، کاك عوسمان فەرموو.

بەڕێز عثمان احمد حمد امین:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ماددەی دوو زۆر زەرورە، چونکە بۆ بەرچاو روونی بودجەی ساڵی 2007 (181178000000) ملیۆن دەخەمڵێندرێ، ئەو تەخمینە بۆ بەرچاو روونی شتێکی زۆر باشە، بەڵام پرسیار لێرە لە جەنابی وەزیری

هەرێم بۆ کاروباری دارایی و ئابووری دەکەم ئەوەیە کە وادەزانم بۆ زیاتر بەرچاو روونیمان جێی خۆیەتی، کە داهاتی ساڵی 2006 یەعنی بەلایەنی کەمەوە، چونکە بەڕاستی ئەوە یەکەمین جارە بودجە دێتە پەرلەمان، ساڵی رابردوو بودجەی هەرێم مەسەلەن وەزارەت، وەزارەت، یەعنی داهاتی وەزارەتەکان بخوێندرێتەوە، بۆ ئەوەی زیاتر ئەندامانی پەرلەمان بەرچاو روون بن، داهاتی ساڵی 2006مان چەند بووە، کە لە کاتێکدا ئەوەی بەغدامان لە 9٪ بووە، ساڵی 2007 کە ئەو تەخمینەی کراوە لە 12٪مان هەیە، یەعنی بەرچاو روونیەکمان دەبێت، داهاتمان زیادی کردووە، یان کەمی کردووە لە چاو پار، لە کاتێکدا لە 12٪شمان هەیە ئەمساڵ، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئەوەش لە جیاتی کاك شێخ وەڵامت دەدەمەوە، بەو ئیعتیبارەی خۆم وەزیری مالیە بوومە، شارەزاشم لە هینەکاندا، ئەوەلەن لەو قانونەدا قانونی میزانیەی 2007ە، ناکرێت دواجار شتێکی تێ بخرێت، ئەوە یەك، دەکرێت رۆژێك وەزیری دارایی و ئابووری بانگ بکەین، بۆ پرسیار و ئەوانە لە زیمنی ئەوانەش داوای لێی بکەین پێشتر کە شتێکمان بداتێ، جگە لەوەش تەفسیلێکمان بداتێ، بودجەی 2006 تا مانگی پێنجیشی دوو وەزارەت بووە، دوو میزانیەش بووە، تا کۆتایی ساڵیش هەروا رۆیشتووین لەسەر هینەکاندا، لەبەر ئەوەی دوو حکومەت هەبووە، دوو وەزارەتی مالیە هەبووە تا کۆتایی ساڵیش، ئینجا لەبەر ئەوە لێرە جێی نابێتەوە، بەداخەوە، کاك سەعەددین فەرموو.

بەڕێز ملا سعدالدین عبدالله مولود:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

جەنابت باسی ئەوەت کرد گوتت لە هیچ قانونێکدا نەهاتووە، کە تەفاسیل لە قانون هاتبێت، یەعنی کە قانونەکە دێت تەفاسیل هاتبێت، ئەگەر تەماشای موازەنەی عێراقی بکەین دائیمەن لە پاش ئەوەی کە سەددی ئیراداتی ئەوەلی هێناوە، دوایێ نەفەقاتی هێناوە، دوایێ ئیختیصاصاتی ئیزافی هێناوە، کە ئیختیصاصاتی ئیزافی باسی کەرکوك و باسی هەڵەبجە دەکرێت، لە ئیرادات دەڵێت (حسب ما يبين في جدول أ- الملحق بهذا القانون) ئەوە نوقتەیەك.

نوقتەی دووەم/ باسی ئەوە دەکات کە کاك دڵشادیش دوێنێ باسی کرد لە ماددەی (106) لە دەستووری عێراقی، ئەگەر ئەو هەیئە عولیایە هەبوایە، دەڵێت (ومراقبه وتخصيص الاتحاديه)، کە عائیدات بگەڕێتەوە ئەو هەیئەیە، ئەوها بەو شکلەی ناکرێتن، باسی ئەوەشی کرد دەڵێت لە سەلاحیاتی حەسری بەس گومرگ هاتووە، شتی خەدەمی تر نەهاتووە لە سەلاحیاتی سوڵتاتی ئیتیحادی بەس تەنیا باسی گومرگ دەکاتن، باسی شتی تر ناکات و لەگەڵ رێزمدا.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك دڵشاد وەڵامی بدەنەوە.

بەڕێز دڵشاد عثمان/بریکاری وەزارەتی دارایی و ئابووری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بەنیسبەت کاك سەعدەدینەوە باسی ئەوەی کرد، کە دەڵێت لە ئیرادات ئەوە نووسراوە بەپێی خشتەی هاوبەش، ئێمە لە دوێنێوە ئاگادارمان کردنەوە گوتمان چەند جارێك تاکە داهاتێك، تاکە سەرچاوەی داهاتی حکومەتی هەرێمی کوردستان، ئەو پارەیەی کە لە عێراقدا بۆمان دەهات هین دەکرێت، ئەوەش دەسەڵاتی ئێمە نییە، ئیقتیصادی ئێمە ئێستا چۆتە قورگی حکومەتی عێراقیەوە، هەر مانگێك مووچەمان نەداتێ هیچ داهاتێکمان نییە، با کوردیەکەی بڵێین ئەوە واقیعە، تەعەدودی داهاتمان نییە، بڵێم ئەوە زەریبەیە و گومرگ و مەشاریع بوو، هیچ شتێکی ترمان نییە، ئەوە کبریت و ئەوە نەوت و ئێمە تاکە سەرچاوەی داهات لە 17٪ لە مەجموعی نەفەقەی عێراق وەردەگرین دوای دەرکردنی نەفەقاتی سیادی و حاکمی، لەبەر ئەوە چ جدوەلێکت پێ بڵێم، کە شتێك یەك مادده تەحلیلی ناوێت عادەتەن، دەڵێین داهاتی ئێمە ئەوەیە، ئەو هەیئەی موڕاقەبەش جەنابت وازیح بوو لەلات، کە دەڵێت (تخصیص الواریدات) ناڵێت دانانی موازەنە، بەڵێ موڕاقەبە و تەخصیص، بەس واریدات تا ئێستاش ئێمە لەسەر واریدات نەڕۆیشتووین، لەبەر ئەوە پێویستمان بەو ماددەیە نەبووە لەسەر نەفەقات رۆیشتووین، خەرجی عێراق چەند بووە لە 17٪مان لێ وەرگرتووە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك تارق فەرموو.

بەڕێز طارق محمد سعید جامباز:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

یەك دوو ئەندام پەرلەمان باسی ئەوەیان کرد، کە بۆ یەکەم جارە یاسای بودجەی هەرێمی کوردستان موناقەشە دەکرێت، نەخێر چەندەها جاری تر موناقەشە کراوەو لەناو هۆڵی پەرلەمان دانیشتنی تایبەتی بۆ دانراوە، هەر گوتم بیزانن بۆ روون کردنەوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك تارق، مەقصەدیان ئەوە بوو پاشی رووخانی رژێم بۆ یەکەم جارە لە پەرلەمان دەکرێت، ئێمە وەکو دوێنێ ئاماژەمان پێ کرد لە ساڵی 1992 و 1993و 1994 میزانە موناقەشە کراوە، فەرموو کاك شێخەڵلا.

بەڕێز شێخ الله ابراهیم شێخ الله:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئەو بەڕێزانە باس لەوەی دەکەن، کە داهاتی کوردستان تەنها گومرگە ئەوەی لە عێراق وەردەگیرێت، من پرسیارم هەیە لە جەنابیان، ئەو وەزارەتانەی وەکو صناعە، وەکو کارەبا، وەکو تەندروستی، عەدل، زەریبەی عەقار بۆ کوێ دەچێت، زەریبەی دەخل بۆ کوێ دەچێت، کە پارەی خەیالی لێ وەردەگیرێت، ئەو مەوادانەی وەزارەتی زراعە وەریدەگرێت لە حکومەتی عێراق بە هەمان پارە دەیفرۆشێتەوە فەلاحان، ئەوە کێوە دەچێت، بۆ دەست نیشان ناکرێت، یەعنی ئێستا بڕۆ ببینە ئەو ترەکتەرو دەڕاسە ئەگەر وەربگیرێت، هەتا موبیدات بەپارە دەفرۆشنە فەلاحان، ئەو گازوایل و نەوتەی باسی دەکەن بە پارە ئەوەندە پارەمان داوە، هەمووی بە پارە دەفرۆشێتەوە، ئەی ئەو پارەیە چی لێ دێت، ئەوە نابێتە ئیرادات بۆ حکومەت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاک عادل فەرموو.

بەڕێز عادل محمد امین:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

هەمان پرسیاری کاک شێخم هەبوو، حەز دەکەم وەڵاممان بدەنەوە، ئەو داهاتە بۆ کوێ دەڕوات، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

بەڕاستی پرسیارەکە بە جێیە، وەڵامیان بدەنەوە فەرموون.

بەڕێز دڵشاد عثمان/بریکاری وەزارەتی دارایی و ئابووری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئێمە باسی داهاتمان کرد، داهات بەپێی ئەو قانونەی کە ئێستا موازەنەی ساڵی 2007ە هەمووی دەچێت بۆ بەغدا بە موتڵەقی باسی هیچ شتێکی تری نەکردووە، لەبەر ئەوە دەبێت هەمووی بە جدوەل مانگانە پێی دەڵێن حیسابی داخراو، دەچێتە حیسابی داخراو لە وەزارەتی مالیە، حیسابی داخراو مانای ئەوەیە دەتوانیت پارەی تیا دانێیت، بەڵام ناتوانیت پارەی لێ وەربگیرێتەوە، مانگانە ئاگاداری حکومەتی فیدراڵ دەکرێت، دەڵێین داهاتمان ئەوەندەیە، یان لێمان دەبڕن لە تەمویلەکە، یان دەڵێین پارەکەمان بۆ بنێرن، ئەمە کوردیەکەیەتی، لەبەر ئەوە هەر جۆرە داهاتێك بێت، مەسەلەی ئەو نەوت و گازەی کە باس دەکرێت، ئەو نەوت و گازە بەرمیلێك نەوت لە تاجیگستان و لە دوەلی قەوقازەوە بە دوو سەدو پازدە هەزار دینار دەکڕێت، دەفرۆشێتەوە بە هاووڵاتیان بە سی و پێنج هەزار دینار، ئەو مۆلیدانەی کە هەمووی ئیش دەکات بە سیعری مەدعوم دەیاندرێتێ، لیترێك گاز هەشت سەد و پەنجا دینارە لەسەر حکومەت کە ئیستیرادی دەکەین، دەیدرێتەوە بە سێ سەد و شەست دینار بە خاوەن مۆلیدە، لێی دەربکە فەرقەکەی هەمووی دەبێت بە دەعم، حکومەت زەرەری کردووە، نەك داهات، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

خۆ ئەوە موناقەشاتی لابەلاییە، پرسیارێك هەبوو وەڵام درایەوە، کاك کەرخی فەرموو.

بەڕێز كرخی نجم الدين نورالدين:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

من یەك پرسیارم هەیە بەڕاستی، ئەویش ئێمە باسی ئەو شتانە دەكەین، ئەو داهاتانە كە لە بەغدا دێتن، ئێستا لە 17٪ەكەیەو، ئەو شتانەی لێ كەم دەكرێتەوەو بەشێكی لێ دێتەوە، باشە پێشی رووخانی رژێم، ئایا ئەو هەموو پارەیە لە كوێ دەهات، ئەو هەموو مەعاشانە دەدرا، یەعنی پێشتریش ئەو مەعاشانە دەدرا، دیارە داهاتێك هەبووە، ئەگەر ئەو داهاتە ئێستا بۆمان كەشف نەكرێت، بەڕاستی زەحمەتە ئەو مەوزوعە حەل ببێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

پێشی رووخانی رژێم مەشاریعێك نەبوو حكومەت جێ بەجێی بكات، ئیلا مەشاریعی زۆر كەم، مەعاشاتیش یەكجار زۆر كەم بوو، یەعنی نەیدە كردە لە 5٪ی میزانیەی ئێستا، پرۆژەكانی تریش دوێنێ باسم كرد كە دەكرا، ئاوەڕۆ، تەندروستی، كشتوكاڵ، هەمووی لە رێگای بەرنامەی 986 بوو لە 13٪مان هەبوو لە داهاتی بەرنامەی 986 لە رێگای نەتەوە یەكگرتووەكانەوە بە هاوكاری ئێمە تەنیا ئەوەندە بوو پرۆژەكانمان بۆ دەبردن، وەزارەتەكانی خزمەتگوزاری، شارەوانی، تەندروستی، كشتوكاڵ پێداویستیەكانیان دەهێنا بۆ ئەنجومەنی وەزیران، ئەنجومەنی وەزیران تاوتۆی لەسەر دەكرد نیسبەكەی لە 13٪ەكەی دەزانی لەگەڵ یوئین رێكخراوی یوئێن لە بەغداوە دەهاتن لەگەڵ ئەو دادەنیشتین رێك دەكەوتین و كەم و زیادمان دەكرد، موناقەلەمان دەكرد لەو پرۆژەیە بۆ ئەو پرۆژەیە، ئەو پرۆژانەی كە ئەنجام دراون لە (80٪ی تا 90٪)ی لە رێگای 986 بووە، مەعاشاتەكانیش لە كوێ پێك هاتبوون لە داهاتی گومرگی جۆرواجۆر، باجی دەرامەت، هەندێك مەسائیل وەكو چیمەنتۆ و تاسلوجەو ئەوانە داهاتی هەبوو، ئەویش مەعاش كە دەستمان پێ دەكرد بیدەین لە یەكی مانگەوە دەستمان پێ دەكرد (25)ی مانگ تەواو دەبوو، رۆژانە داهات دەهات وەزارەتێكمان دەدا، یان نیو وەزارەتمان دەدا، ئەوا دەڕۆیشت، بەلاَم ئێستاكە وەزع یەكجار فەرقی هەیە، كاك ئارێز قسەیەكت هەبوو فەرموو.

بەڕێز ئارێز عبدالله احمد:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

زۆر جاری وا هەیە ئێمە ناوی خۆمان نانووسین، ئەو كاتە پرسیارمان نییە، بەلاَم دوایێ لە ئەنجامی گفتوگۆ میسال دێتە پێش، لەبەر ئەوە من داواكارم لە جەنابتان رێگەمان بدەن دوای ناو نووسینیش ناوی خۆمان بنووسین و موناقەشە بكەین، ئەوە یەك.

دوو/ بەڕاستیەكەی وەلاَمەكەی كاك دلْشاد، یان من تێ نەگەیشتم، یان گوێم لێ نەبوو، پرسیارێكە روون و ئاشكرایە، كاك عادل و كاك شێخەللاَ دەڵێن داهاتەكانی تر، یەعنی ئێستا باسمان كرد تەنها گومرگەكان بۆیان هەیە عێراقی پێ ئاگادار بكرێتەوە، باجی دەرامەت و باجی عەقار و باجی خانووبەرەو سەدان داهاتمان هەیە، یەكێك لە لایەنە باشەكانی موصادەقە كردن لەسەر بودجەی هەرێمی كوردستان، وەكو

خۆشت باست كرد شەفافیەتە بەرچاو روونییە، بەڕاستی من بەرچاو روونی نابینم لەو مەسەلەیە، بە وەڵامەكانی ئەو برادەرانە دڵم ئاو ناخواتەوە، لەبەر ئەوە داواكارم ئەو مەسەلەیە روونتر بكرێتەوە، داهاتەكان زۆر زۆرن بە مەلایین دۆلارە، ئەو مەلایین دۆلارە چی لێ دێت، بۆ ئەو كوردستانە سەرف دەكرێت، رەوانەی دەرێ ناكرێت، باشە با بیزانین چۆن سەرف دەكرێت، لەگەڵ رێزمدا.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

كاك شێخ بایز قسەت هەیە فەرموو.

بەڕێز شێخ بایز تاڵەبانی/ وەزیری هەرێم بۆ كاروباری دارایی و ئابووری:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

بەڕاستی داهات مەعلومە، ئێستا لەمەودوا ئێوەی پەرلەمانی بەڕێز فەرموون تەماشای داهاتەكان بكەن، بزانن ئەو مەلایینانەی كە ئێستاكە ئێوە باسی دەكەن چەندی ماوە، ئەو گومرگەی كە ئێوە جەنابت وەزیری مالیە بووی و منیش پاش تۆ بوومە وەزیری مالیە، ئەو گومرگەی بڵێم لە وەختی مندا وەردەگیرا ئێستا لە 2٪ی ئەو گومرگە وەرناگیرێت، هەمووی بە رسومات دەڕوات، زۆریشم پێ خۆشە لیژنەیەكی پەرلەمانی تەشریف بفەرموون بێن تەماشای داهاتەكان بكەن، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

زۆر سوپاس، مادام پێشنیارەكە لە جەنابتەوە هات، من پشتگیریت لێ دەكەم، لیژنەی دارایی و ئابووری لە پەرلەمان سەردانی بكاتن، بۆ ئەوەی ئەو راستیە بزانێتن، كاك شێردڵ نوقتەی نیزامت هەیە فەرموو.

بەڕێز شێردڵ عبدالله حەوێزی:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

دوێنێ چەندین جار جەنابی وەزیر گوتی ئێمە راپۆرتێكمان نووسیووە، دەمانەوێت بیخوێنینەوە، ئەو كاتە پرسیارەكانتان كەمتر دەبێتەوە، رێتان نەدا، مومكین بوو بخوێندرا بوایە زۆر شتی كەمتر دەكردەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

نوقتەی نیزام نییە، بەڵام دەبوایە وەڵامەكەی دوێنێ بدەمەوە، داوای نەكرد و پێی نەوتن كە راپۆرتمان هەیە، ئەگەرنا پێی گوتباین سەرەتای قسەكانمان راپۆتەكە دەخوێندرایەوە، ئێستاش مەمنونی دەبین ئەو راپۆرتەمان بداتێ كۆپی دەكەین و دەدەینە ئەندامانی پەرلەمان و سوودی لێ وەردەگرن، بمانداتێ سوپاسی دەكەین، ئەو تەفسیلاتانەی تێدایە، ئێمە دوایێ چاپی دەكەین و لە پۆستەكانتان دایدەنێین، كاك هیوا ئاخیر كەس قسەی دەكەیت فەرموو.

بەڕێز هیوا صابر احمد:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

ئێمە دەست خۆشیان لێ دەكەین بۆ ئەو روون كردنەوانەی دەیكەن، ئێمە لە رووی ئەوە نییە كە گومانمان هەیە، بەڵكو بۆ ئەوەی زیاتر رۆشنتر و بەرچاوتر، وەكو پەرلەمانتارێك كاتێك پرسیارمان لێ دەكەن داهاتی هەرێمی كوردستان چەند هەیە، عەیبدارییەكە نەزانین، خاڵێكی تر لەڕاستیدا بە شەفافانە باسی بكەم ئەویش ئەوەیە خەریكە لەو پەرلەمانەوە لە كوردستان بەشێوەیەك باسی مووچە خۆری دەكرێت، مووچە خۆر لە كوردستاندا هەست بە زەلیلی بكات، لەكاتێكدا وا نییە با سەریحتر بین لە یەك، با ئێمە پرسیار بكەین لە حزبەكان، بەتایبەتی پرسیار بكەین لە هەردوو حزبی دەسەلأتدار، كاتێك ئێوە ئەو تەزەخومە لەسەر بودجەی هەرێمی كوردستاندا زیادتان كردووە، كادیرەكانی ئێوەیە، ئەو كەسانەن كە ئێوە لە موناف‌ەسەی حزبیدا مووچەیان دەدەنێ، با لەم پەرلەمانە قەرارێك بدەین، میزانیەی حزبەكان دیاری بكرێت، یەكگرتوو میزانیەكەی دیار بێت، پارتی میزانیەكەی دیار بێت، یەكێتی میزانیەكەی دیار بێت لە رووی ئەوەوە تەوەسوع بدەن، بەڕاستی ئەم هەمووی بارەگا، ئەم هەموو كەسە لەگەڵ رێزمدا، ئێمە گلەییمان لە مووچە خۆری موفتەخۆر هەیە، مووچە خۆرێك هەیە كە ئیش ناكات، بۆچی پەرلەمان هەر بگلمێنێت، با بە سەراحەت بڵێین پارتی و یەكێتی و حزبەكانی تر بێنە سەر ئەم شاشەیە بێنە بەردەمی ئەم پەرلەمانە، ئەم هەموو مەڵبەند و بارەگا، ئەم هەموو كادیرەی ئێوە لە بارەگای حزبی دەوام دەكات، بەلأم بە پلەی مودیر عام و فلان و فلان، لەبەر ئەوە بەڕاستی ئێمە مووچە خۆرەكان گلەییمان لێ دەكەن، دەڵێت كاكە سەد مووچە خۆری ئێمە بە قەدەر ئەندام پەرلەمان و وەزیرێك نابێت، لەبەر ئەوە تكام وایە بە شەفافی داوا بكەین لە ئەنجومەنی باڵای پارتە سیاسیەكان بێنە ئەم پەرلەمانەوە بیانخەینە ژێر پرسیارەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

قسەیەكی بەجێیە بودجەی حزبەكان دیاری بكرێت، داهاتی حزبەكانیش دیاری بكرێت، حەقە هەر حزبێك داهاتەكانی چی هەیە، ئێمە لێرە بیزانین، خۆی ئەو دانیشتنە وەكو كاك هیوا باسی كرد، ئەو سوودەی هەیە، كە ئێمە دەمانەوێت ئیشوكارەكانی حكومەت و پەرلەمان و هەموو دامودەزگاكان شەفاف بێتن، ئێرە سەرەتای شەفافیەتە، گەورەترین مەركەزی شەفافیەتە، بۆیە هەموو جار وتوومانە دانیشتنەكانی پەرلەمان كراوەیە، هەر كام تەلەفزیۆن پەخشی دەكات و رادیۆیە هین و ئەوانە، بەلأم بەداخەوە زۆر جار نایەن، زۆر جار پرۆژە یاسایەكی زۆر گرنگ هەیە راستەوخۆ نەقلی ناكەن، رۆژنامەكانیش تەنیا بەدوای سلبیاتدا دەگەڕێن و نەقلی دەكەن، ئەو موناقەشە توندو تیژەی كە دەكرێت لێرە، دەلیلی دیموكراتیەت و شەفافیەتە لێرە، دەلیلی ئەوەیە كە پەرلەمان بە ئیشی خۆی هەڵدەستێتن، بەداخەوە بە تەواوەتی رەنگی نەداوەتەوە لە میدیاكاندا، ئومێد دەكەم لە ئایندەدا هەم ئێمە كارەكانمان شەفاف بێتن، هەمیش میدیا زیاتر گرنگی بەو بوارە بداتن، من سوپاسیشیان دەكەم تەبعەن ئەوانەی

فیعلەن موهتەم بووینە بە کارەکانی پەرلەمان، داوا لە لیژنەی یاسایی دەکەم پێشنیارە هاوبەشەکەی بخوێنێتەوە، بۆ ئەوەی بیخەمە دەنگدانەوە.

بەڕێز طارق محمد سعید جامباز:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

داهاتی بودجەی حکومەتی هەرێمی کوردستان بۆ ساڵی دارایی 2007 تێکڕای خەرجیەکانی بودجەی فیدراڵی بە (5982356) پێنج ترلیۆن و نۆ سەدو هەشتاو دوو ملیار سێ سەدو پەنجاو شەش ملیۆن دەخەمڵێندرێ.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

تقدر ایرادات موازنة حکومة اقلیم کوردستان للسنة المالیة 2007 من اجمالي نفقات الموازنة الفدرالیة (5982356)خمسة ترليون و تسعمائة واثنان وثمانون ملیاراً وثلاثمائة وستة وخمسون ملیون دینار.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کێ لەگەڵ ئەو پێشنیارەیە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، بە کۆی دەنگ وەرگیرا، ماددەکەی تر تکایە.

بەڕێز طارق محمد سعید جامباز:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ماددەی سێیەم: وەزارەتی دارایی هەرێمی کوردستانی عێراق پارەی حیساباتی وەزارەتەکان و بەڕێوەبەرایەتیەکان بەپێی داهاتی دارایی دەگرێتە ئەستۆ.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئێمە لەگەڵ لیژنەی دارایی لەگەڵ دەقی یاسایەکەین، هیچ مولاحەزەمان نییە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئەو ماددەیە لیژنەی یاسایی و لیژنەی دارایی هیچ تێبنیان لەسەر نییە، ئەگەر کەسێك تێبینی لەسەر نەبێتن دەیخەمە دەنگدانەوە، کەس تێبینی هەیە کاك عەبدولڕەحمان فەرموو.

بەڕێز عبدالرحمن احمد رضا:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئێمە شتێکمان ئاماژە پێ کرد، ئەو پرۆژانەی کە وەزارەتەکان بۆ پرۆژەکانی خزمەتگوزاری تەخمینیان کردووە، جیاوازییەك هەیە لەگەڵ ئەوە وەزارەتی دارایی دیاری کردووە، حەقلێکیش هەیە دەڵێت بڕیاری

نیهائی، ئەوە پەرلەمان تەصدیقی دەکات، بڕیاری نیهائی لەسەر کەرتێك ئابووری ڕێك دەخاتەوە، مەسەلەن کەرتی کشتوکاڵە، فەرقەکان جیاوازییان هەیە، ئێمە قسەمان لەگەڵ پەرلەمان کرد کە زیاتر دەعمی کەرتی کشتوکاڵی کرد، وەزارەتی کشتوکاڵ بۆ بووژاندنەوەی ئابووری هەرێم، یان بە راپۆرت بیدەین بە لیژنەی دارایی و قسەی لێ دەکرێت، ئێستا چۆنە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئەوە سیاسەتی مالی دەکرێتن، یەعنی بەرنامەی حکومەت دەبێت ئەوەی بداتن، زۆر لەو قسانەی کە کرا بەجێنە، دەبێت بەرنامەی حکومەت کە ساڵانە تەقدیم دەکرێتن باس بکرێتن و گرنگی پێ بدرێتن، زۆر لەو قسانەی کە کرا وەکو تەوصیە، ئێمە مولاحەزەتمان نووسیووە لە لای خۆمان لە کۆتاییدا کە دەنگی بۆ دەدەین تەوصیەکانیش دەخوێنین، کە دەیخەینە بەردەم حکومەت لەبەر رۆشنایی ئەو موناقەشانە، ئەو تەوصیاتانە رەچاو بکاتن، لەبەر ئەو موداخەلاتانەی کە کراوە گرنگی دان بە کەرتی تایبەت، گرنگی دان بە هەڵەبجەو ناوچەکانی تر و شەفافیەت حازر کردنی لە بودجە لەوەختی خۆیدا ئەوانە هەمووی دوایی بۆتان دەخوێنینەوە، ماددەی سێ دەخەمە دەنگدانەوە، کە لیژنەی یاسایی و دارایی هیچ تێبینیان لەسەر نییە، کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، بە زۆرینەی دەنگ وەرگیرا، تکایە ماددەی چوارەم.

بەڕێز طارق محمد سعید جامباز:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ماددەی چوارەم: سەرۆکی ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستانی عێراق بۆی هەیە گوێزانەوە لەناو بودجەی تایبەت بە ئەنجومەن بکات.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

المادة الرابعة: لرئيس المجلس الوطني لكوردستان – العراق اجراء مناقلة ضمن الميزانية الخاصة للمجلس.

ئێمە لەگەڵ لیژنەی دارایی لەگەڵ دەقی ماددەکەین و هیچ مولاحەزەمان نییە.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کەس ئیعتیرازی هەیە لەسەر ئەو دەسەڵاتەی کە بۆ من دانراوە تا ئەو چەند مانگەی، کاك هیوا فەرمووو.

بەڕێز هیوا صابر احمد:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ڕێزمان هەیە بۆ جەنابت هەموو سەلاحیەتێکت هەبێت، بەلام باشتر وایە بڵێین سەرۆکایەتی پەرلەمان، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك هیوا یەکێك ئیمزا دەکات، خۆ هەرسێکیان ئیمزا ناکەن، خۆ نەبۆتە ریئاسەتی جمهوری بەغدا، ئەو بە دەستوور وایە، بڕیارەکە دەسەڵات موناقەلە شتی وا نییە، نە سەرفە، نە شتێکە، هەر یەکێك ئیمزا دەکات، قانونەن دەبێت وا بێتن، کاك حەمە رەشید قسەی هەیە.

بەڕێز رشید کریم رشید:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

لێرە کە دەڵێت سەرۆکی ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستانی عێراق بۆی هەیە گوێزانەوە لەناو بودجەی تایبەت بە ئەنجومەن بکات، من لێرە مەبەستم خاڵێکە، ئایا بە تەنها ئەو بودجەیەی کە بۆ ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستانە، یان بودجەی گشتییە، ئەمە یەك.

دوو/ ئایا بۆچی پەرلەمان سەلاحیەتی ئەوەی نەبێت بۆ گوێزانەوە، یان کەم کردنەوە لە تەواوی بودجەی گشتیدا، یان موناقەلە لە بەینی وەزارەتەکان.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاکە ئەوەلەن ئەو دەسەڵاتە هی سەرۆکی پەرلەمان بۆ بودجەی پەرلەمان خۆی، لەبەر ئەوەی پەرلەمان بودجەی تایبەتی سەربەخۆی خۆی هەیە، بودجەکانی حکومەت یەك بودجەیە، موناقەلەو ئەوانە دەسەڵات دراوەتە وەزیری دارایی، وەکو ئێستاو دواتریش دێتن، بەلام هی خۆمان دەسەڵات دراوەتە ئەوە، ئەو ماددەیە دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵ ئەو ماددەیە کە لیژنەی یاسایی و دارایی پشتگیری لێ دەکەن دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، بە کۆی دەنگ وەرگیرا، تکایە ماددەی پێنجەم.

بەڕێز طارق محمد سعید جامباز:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ماددەی پێنجەم: وەزیری دارایی و ئابووری دەسەڵاتی گوێزانەوە لەنێوان پارە تەرخان کراوەکانی یەك دەروازەدا بکات بەدەر لە فەسڵی مووچەکان کە دەشێ بۆی بگوێزرێتەوەو نابێ لێی بگوێزرێتەوە.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئێمە لەگەڵ لیژنەی دارایی رێککەوتین، کە فەقەرەیەك ئیزافە بکرێت، ئیزافەتەن بۆ ئەو ماددەیە، واتا ماددەکە ئەوەی خوێندرایەوە ببێتە فەقەرەی یەکەم، فەقەرەی دووەمیش ئێستا بۆتان دەخوێنمەوە (لایجوز اجراء المناقلة ضمن تخصیصات اعمار وتنمیة المشاریع بین المحافظات).

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

لەگەڵ وەزیـری دارایـی ڕێککـەوتوون، قسـەی هەیـە لەسـەر ئـەو پێشـنیارەی لیژنـەی یاسـایی و دارایـی، کـە وەزارەتی دارایی و ئابووریش موتەفیقە لەسەری، ئەگەر کەس مولاحەزەی نەبێت دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، بـە کـۆی دەنگ وەرگیرا، تکایە ماددەی شەشەم.

بەڕێز طارق محمد سعید جامباز:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ماددەی شەشەم: وەزیری دارایی و ئابووری بۆی هەیە گوێزانەوە لەنێوان پارەی تەرخان کراوی دەروازەکانی بودجەدا بە مەبەستی فەراهەم کردنـی توانـای خـەرج کـردن بـۆ ئـەو بەڕێوەبەراتییانـەی کـە بڕیـاری لێـك کردنەوەی پەیوەندییان لە وەزارەتێك و لکاندنیان بە وەزارەتێکی تر دەدرێ.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئێمە لەگەڵ لیژنەی دارایی ڕێککەوتووین، نوێنەرانی حکومەتیش موافەقەتیان کرد، کە ئیعـادەی صـیاغەی ئەم ماددەیە بەم شێوەیە بکرێتەوەو لە کۆتاییش دەسەڵات بدرێتە وەزیر بۆ ئەوەی بتوانێت موناقەلە بکات لە زیمنی هەندێك فەسل و وەحدەی سەرف، صیاغەکە بەم شێوەیە دەبێت (لوزير المالية اجراء المناقلـة بـين اعتمادات ابواب الميزانية لاغراض توفير امكانيات الصرف للادارات التي تقرر فك ارتباطها من وزارة والحاقها بوزارة اخرى، للوزير المختص اجراء المناقلة ضمن الفصل الواحد وحدة الصرف).

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کەس قسەی هەیە لەسەر ئەو پێشنیارە، کاك بارزان فەرموو.

بەڕێز بارزان عبدالله نصرالله:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

منیش پێشنیار دەکەم بڕگەیەکی بۆ زیاد بکرێت، کە وەزیر مالیە بـە تەنسیق لەگـەڵ وەزارەتـی تەختیتـدا تـەخمین بکرێـت، ئـەو پرۆژانـەی کـە بڕیاریـان لەسـەر دراوەو ئیحالـە نـەبوون، یـان نیسـبەی 10٪ ئینجـاز نەکراون، بۆی هەبێت بیگۆڕێت بە پرۆژەی خزمەتگوزاری تر کە جەدوای هەبێت، بۆ نموونـە ئێسـتا دەیـان پرۆژە هەیە پرۆژەی 2005 و 2006ن بڕیاریـان لەسـەر دراوە لـە بودجـەی 2007 جێ بـەجێ دەکرێـت، ئێمـە باسـی ئـەوە دەکـەین ئـەو ئەزمـە ئیقتیصـادیەی کـە لـە کوردسـتاندا دروسـت بـووە لـە نەتیجـەی بـێ پلانیـەوە بـووە، بێگومـان ئـەو پرۆژانـە ڕەنگدانـەوەی بـێ پلانیـان پێـوە دیـارە، مـن پێشـنیار دەکـەم ئـەو پرۆژانەی کە جەدوایان نییە، یان بەتایبەت لە بواری خزمەتگوزاری نییە بیگۆڕن بۆ بواری خزمەتگوزاری، بـۆ نموونـە ئێمـە جامیعـەمان هەیـە (250) ملیـۆن دۆلار بڕیـاری لەسـەر دراوە، یـان تونێلـت هەیـە، یـان

مەشاریعی ترت هەیە، ئەو تەخمینەی وەزارەتی مالیە بکرێت، کە ئەگەر لە 10٪ی ئینجاز نەبووە، بڕی ئەو پارەیە موناقەلە بکات بۆ پرۆژەیەك بیدە بە مەحەتەیەکی تەولید، بە کارەبا، یان بیدات بە مەسفایەکی نەوت، یان بیدات بە ڕێگاوبان، یان شتێك، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك دڵشاد فەرموو.

بەڕێز دڵشاد عثمان/ بریکاری وەزارەتی دارایی و ئابووری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئەوەی باسی کرد شتێکی زۆر چاکە، بەڵام لە دەسەڵاتی سەرۆکایەتی ئەنجومەنی وەزیراندایە، تا ئێستا سێ، چوار جار چاو خشاندراوەتەوە بەو پرۆژانەو گۆڕانکاری تیا کراوە، سوپاستان دەکەم.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك جەمال قاسم فەرموو.

بەڕێز جمال محمد قاسم:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

تەبیعی ئەوەی من تێبینی دەکەم و ئینشائەڵلا لە داهاتووشدا وەزارەتی دارایی کارەکانی ستاندەر بێت، یەعنی شەرعیەتێك دابنێت بۆ ئەو مەساریفانەی کە دەکرێت، مەسەلەن بۆ پەرلەمانتارێك سەیارەیەك بە مەبلەغێك دەکرێت، بۆ بریکارێك سەیارەیەك نەکرێت و بەڵام دوو قاتی بۆ سەرف بکرێت، لەبەر ئەوەی فلان بریکار نزیکە، یەعنی شتەکان نەبێت بە میزاجین ستاندەرێك هەبێت، بۆ ئەوەی خەڵك هەست بە جیاوازی و فەرق و فروق و نزیك بوونەوە نەکات، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك جەمال یوسف فەرموو.

بەڕێز جمال یوسف بۆتانی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ماددەی پێنج و شەش زۆر نزیکن لە یەکتری، ئەگەر بکرێت دەمج بکرێتن، واتا ئەگەر ماددەی شەش ببێت بە فەقەرەیەك لە ماددەی پێنج، دەمج بکرێتن بە ڕەئی من مونسەجمتر دەبێتن، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

تەصویت نەکرا بۆ وا بوو، بەڵام تازە تەصویت کرا زۆریش هین ناکات، ئەگینا پێشنیارەکەت بەجێیە، بەڵام تەصویت کرا ماددەی پێنج، کاك محەمەد فەرەج فەرموو.

بەڕێز محمد فرج احمد:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بوونی فلتەر بۆ تەنزیم کردنی هەر ئیشێك شتێکی باشە، بەڵام ئەو فلتەرە وا نەکات موسداقیەتی شتەکە لە دەست بدات، ئێمە ئێستا لە عێراقی فیدراڵی نوێدا لامەرکەزیەت بۆتە ئەساسێك، یەعنی دەبێت لامەرکەزیەت پەیڕەو بکەین لە دەوائیردا، بەتایبەت لە وەحدەی دائیرە سەربەخۆیەکاندا، مەسەلەن موحافەزەیە، یان هەر شتێکی ترە، ئێستا لێرە وەزیری مالیە فلتەرەکەی زۆر بەقوەتە، هەر چەند بوونی فلتەر بۆ ڕێکخستن، بۆ مەحکەم کردن، بەڵام ئەوەندە زۆر نەبێت، یەعنی ئەم وەزارەتە موصداقیەتی لە دەست بدات، قوەتی نەمێنێت، لەبەر ئەوە پێم باشە وەکو پێشنیار لە هەموو وەزارەتێکدا، کە ئەو قوەتەکەی هەیە، بەڵام هەماهەنگیەکیش هەبێت بە مشوەرەت، بە شتێك ئەویشی تیا بێت، یەعنی ئیزافەی ئەویش بکرێت، نەك هەر تەنها ئەم بێت و ئەو دیار نەبێت، سوپاستان دەکەم.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

وەڵامتان هەیە بۆ ئەمە فەرموو کاك رەشید لەسەر ئەوەی دەڵێ وەزارەتەکان دەسەڵاتیان هەبێت.

بەڕێز رشید طاهر/بەڕێوەبەری گشتی وەزارەتی دارایی و ئابووری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

کە میزانیە تەصدیق کرا، پاشی تەصدیق کردنی میزانیە دابەش دەکرێت لەسەر وەزارەتەکان و دامودەزگاکانی حکومەتی هەرێمی کوردستان، ئەو وەختە سەڵاحیاتیان دیار دەکرێت، تەبعەن لە مەرکەزیەت لا دەچێت و هەر یەك دەسەڵاتی خۆی دەبێت و تەعلیماتی تەنفیزی بودجەش دەردەچێت و جێ بەجێ دەکرێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك سەردار فەرموو.

بەڕێز سەردار صباح بوزو هەرکی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بەڕاستی تێبینی ئەوە دەکەین ئەوە سیستەمە مالیەی لە کوردستان پیادە دەکرێت، وەکو کاك محەمەد فەرەج باسی کرد مەرکەزیەتێکی زۆر بەهێزی تێدایەو، زۆر سەڵاحیەت و دەسەڵات دراوەتە وەزارەتی مالیە، پێم وابێ لە ساڵانی 1991 و 1992 ئەوە شتێکی باش بوو کە داهاتی هەرێمی کوردستان زۆر کەم بوو، بەڵام ئەوە ئێستا دەبێت بگۆڕدرێت، ئێمە دوێنێ پێشنیارێکمان کرد کە پاش ئەوەی میزانیە تەخصیص دەکرێت بۆ وەزارەتەکان، وەزیر دەبێت موخەوەل بێت بۆ بانگ کردنی، بەڵام حەقی موناقەلەی نەبێت، موناقەلە با هەر عایدی وەزارەتی مالیە بێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

رەئیت چیە شێخ بایز فەرموو.

بەڕێز شێخ بایز تاڵەبانی/ وەزیری هەرێم بۆ کاروباری دارایی و ئابووری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

دیارە میزانیەی ئێستا کە تەخصیص دەکرێت، دوایی ئەو میزانیە تەحویل دەکرێت بۆ وەزارەتەکان، وەزیرەکان ئێستا دەسەلاَت دەدرێتە خۆیان، بەلاَم لە حدودو قانونی موازەنە ناکرێت، ئێستاکە دەردەچێت، ئەوە نەبێت وەزیرەکان دەسەلاَتێکیان نەبێت و تەنها هەموو دەسەلاَتەکان لە لای وەزیری مالیە بێت، ئەو میزانیەی موخەصەص دەچێت بۆ وەزارەتەکانی خۆیان، بەپێی قانونی موازەنە تەسەروف دەکات، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

فەرموو کاک سەعدەدین.

بەڕێز ملاسعدالدین عبدالله مولود:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

لە تەخویل کردنی وەزیری مالیە بەنیسبە دەکرێتن، یەعنی نە ئەوها بە موتەڵەقی دەکرێت، نە چ سەلاَحیەتی لێ بسەندرێتەوە، لە موازەنەی فیدراڵی هی 2006 لە 5%ە، ئێستا تەخویلەکە لە 6%ە، یەعنی بۆ تەخویل لە وەحداتی سەرف بۆ وەزیری مالیەو لەگەڵ ڕێزمدا.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

جەنابی شێخ ناکرێت دەسەلاَت بدرێتە وەزیرەکان بۆ ئەو داهاتەی خۆیان، داهاتی وەزارەتەکان کە بۆ خۆیان تۆمار دەکرێت، وەزارەتی زراعە داهاتی خۆی هەیە، وەزارەتی شارەوانی داهاتی خۆی هەیە، سەرفی ئەو داهاتە لە زیمنی میزانیەکە دەسەلاَت بدرێتە وەزیر، کاک دڵشاد فەرموو.

بەڕێز دڵشاد عثمان/ بریکاری وەزارەتی دارایی و ئابووری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

لە دەوائیری مەرکەزیدا بەپێی قانونی ئسولی موحاسەباتی کۆن، قانونی ئیداری مالی تازە کە ساڵی 2005 دەرچووە تەسەروف بە ئیراداتەوە ناکرێت لە حیسابێکی داخراوەیە، لەبەر ئەوە ناتوانرێت، لەکاتێکدا حکومەت هەموو خەرجیەکی بۆ دابین دەکات، ناکرێت دەستکاری داهاتەکەش بکات، چ غەرەزی وی کردووە، هەر خۆی فەسڵەکان تێك دەچێت، بەلاَم مـن مولاحەزەیەکم هەیە لەسەر ئەوەی برادەران، کە وەزیری دارایی دەسەلاَتی زۆرە، حەز دەکەم بزانن میزانیەی ئیعتیادی چۆن دابەش دەکرێت، باب هەیە، قسم هەیە، فەرع هەیە، باب وەزارەتە، یەعنی چۆن دەسەلاَت بدەیت بە وەزیری زراعە بڵێیت بڕۆ میزانیەی وەزیری تەربیەش بێنە، بۆیە بە دەست وەزیری مالیە، چونکە دەڵێین ئەبواب، نەمانگوتووە ئەقسام، ئەقسام و

فروع كه موديرياتى عام و موديرياته هەمووى عايدى وەزيرەكه خۆيەتى و تەحديد كراوه، بەلاّم كه وتت باب يەعنى وەزارەت، ناتوانرێت وەزيرى تەندروستى بلێت وەزيرى تۆ پارەت زيادە بماندەرێ، ئەوە ئەمرێك دەردەكەم بۆم بێنه، ئيلا دەبێت مەركەزى بێت، سياسەتى مالييە لەلاى وەزارەتى مالييە، سوپاس.

بەرێز سەرۆكى ئەنجومەن:

پرسيارێكى تريش غەيرى خۆم دەزانم، بەلاّم برادەران دەڵێن، هيچ وەزارەتێك هەيە داهاتى زياتر بێت له ميزانيەكەى كه بۆى تەرخان كراوه.

بەرێز دڵشاد عثمان/ بريكارى وەزارەتى دارايى و ئابوورى:

بەرێز سەرۆكى ئەنجومەن.

هيچ وەزارەتێكمان نييە داهاتى زياتر بێت له خەرجيەكانى، سوپاس.

بەرێز سەرۆكى ئەنجومەن:

كاك شێروان بيخوێنەوه، تاكو بيخەمه دەنگدانەوه.

بەرێز شێروان ناصح حيدرى:

بەرێز سەرۆكى ئەنجومەن.

المادة السادسة: لوزير المالية اجراء المناقلة بين اعتمادات ابواب الميزانية لاغراض توفير امكانيات الصرف للادارات التي يتقرر فك ارتباطها من وزارة والحاقها بوزارة اخرى، للوزير المختص اجراء المناقلة ضمن الفصل الواحد وحدة الصرف

بەرێز سەرۆكى ئەنجومەن:

دەيخەمه دەنگدانەوه، كێ لەگەڵدايە دەستى بەرز بكاتەوه؟ زۆر سوپاس، كێ لەگەڵدا نييە دەستى بەرز بكاتەوه؟ زۆر سوپاس، بە زۆرينەى دەنگ وەرگيرا، بەلاّم حەز دەكەم بزانم بۆ لەگەڵدا نى فەرموو.

بەرێز شمسه سعيد محمود:

بەرێز سەرۆكى ئەنجومەن.

بەڕاستى ئەو دەسەلاّتە زۆر زۆرە، ئێمە ئەگەر كول بينەوە لەناو تەفاسيلدا، يەعنى رەبتى نەكرێت بە وەزارەتى مالييەوە باشە، بۆ نموونە ئەگەر ئێستا فەسلێكى عيلمى بكرێت بۆ جاميعات سەربارى ئەو خوتورات و ئەو شتانەى كه تووشيان دەبێت، لەوانەيە بە ئەرقام مەسەلەن تەحديدى ئەوە بكرێت چەندى پێ دەچێت و ئەسڵەكەشى وا نەبێت، لەبەر ئەوە ئەوە رەئى شەخسى خۆمەو پێم خۆش نييە ئەو دەسەلاّتە زۆرە بدرێتە وەزارەت، سوپاس.

بەرێز سەرۆكى ئەنجومەن:

من بیدایەتەکەی گوتم مەفهومە هەمووتان گوتتان بەڵێ، بۆیە خستمە دەنگدانەوە، یەعنی مەسەلەن فەرزمان کرد وەزارەتی رۆشنبیری و گەشت و گوزار قانونی دەرچوو، گەشتوگوزار چووە وەزارەتێکی تر، ئەو موناقەلەی چ دەسەلاَتێکی زۆرە، میزانیەکەی کە لەوێیە نەقلی بکاتن بۆ وەزارەتێکی تر، یان لە بابێکەوە بۆ بابێکی تر، ئەمە دەسەلاَتێکی هین نییە سەرف نییە، موناقەلە یەعنی لە عەینی زیمنی میزانیە لە بابێك بۆ بابێکی تر، تکایە ماددەکەی تر.

بەڕێز طارق محمد سعید جامباز:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ماددەی حەوتەم: وەزیری دارایی دەسەلاَتی پێدەدرێ بۆ خستنە سەری پارەی تەرخانکراوی گشتی پەسند کراوی بودجەی ساڵی دارایی 2007 بەڕێژەی 1٪ لە سەرجەم تەرخانکراوەکانی پەسند کراوی بودجە بۆ ئەم مەبەستانەی خوارەوە:

1- تەرخان کردنی گوژمە پارەی پێویست بۆ بودجەکانی بەڕێوەبەرایەتییە تازە دروستکراوەکان لە ماوەی ساڵی دارایی 2007دا.

2- خستنەر سەری پارەی تەرخان کراوی نوێ بۆ بودجەکانی وەزارەتەکان و بەڕێوبەرایەتیەکان بۆ باری ناکاوی کە ئەنجومەنی وەزیران بڕیاری لەسەر دەدات.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ماددەی حەوت بە عەرەبی دەخوێنمەوە:

المادة السابعة: يخول وزير المالية اضافة الاعتمادات الاجمالية المصدقة للميزانية للسنة المالية 2007 بنسبة 1٪ من اجمالي الاعتمادات المصدقة للميزانية للاغراض التالية:

1-اعتماد المبالغ اللازمة لميزانيات الادارة المستحدثة خلال السنة المالية.2007

2- اضافة الاعتمادات الجديدة في ميزانيات الوزارات والادارات للحالات الطارئة والتي يقررها مجلس الوزراء.

ئێمە بەنیسبەت ئەو ماددەی لەگەڵ لیژنەی دارایی هیچ تێبینیەکمان نییە، ئەو نیسبەیە بەنیسبەت ئیعتیماداتی تازە ئیزافە بکرێت، چ بەنیسبەتی ئیداراتی موحەدەس، چ بەنیسبەت حالاَتی تەواری، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئەگەر کاك رەشید پێویست بکات برێك تەوزیح بدات، لە سەدا یەکەکە چیە، مەسەلەی ئیعتیمادات چۆنە، هەندێك برادەر رەنگە پێویستیان بەوە بێتن.

بەڕێز رشید طاهر/ بەڕێوەبەری گشتی وەزارەتی دارایی و ئابووری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

تەبیعی ئەو لە سەدا یەکە بۆ ئەو دائیرانەی کە تازە ئیستیحداس دەکرێن، یەعنی پشتی ئیقراری موازەنە، لە خیلالی ساڵێك موازەنە تەصدیق دەکرێتن، پشتی وی تەصدیق دەکرێتن، تەخویلی سەلاَحیاتیان داوەتە وەزیری دارایی، کە لە سەدا یەك، زۆر لە دەوڵەتەکان لەوانەیە لە 5٪ و 6٪ بێت، ئێمە کە عەجزمان هەبوو

قەبولمان نەکرد، هەرچەندە پێشنیاری دەسەڵاتی ئێمە مەفتوحی کرد، بەڵام ئێمە عەجزمان هەیە با یەك لە سەد زیاتر نەبێتن، یان ئەو دائیرانەی کە موجودن، بەڵام هەندێك حاڵەتی لەناکاو دێتە پێش، کە موتەوەقع نییە، ئەو ژی بە شەرتێك ئەنجومەنی وەزیران قەراری بدات و پاشی وەزارەتی مالی سەلاحیەتی هەبێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کەس مولاحەزەی هەیە، فەرموو کاك محەمەد فەرەج.

بەڕێز محمد فرج احمد:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من هەروەکو پرسیار یەعنی لە هەموو دنیا حاڵەتی تەواری و ئەو شتانە کە لە غەیری ئیرادەکەوەیە، لە دەرەوەی ئیرادەیە، زۆر جار باس کراوە، بریتین لە کۆمەڵە شتێك دیاری کراوە، حەرب، بوومەلەرزە، یەعنی بۆچی ئێمە لێرە تەحدیدی نەکەین، ئەوە موتڵەق بێت، با دیاری بکەین، یان شتێکی تر کە دروست دەبێت، ئەوە لە ژێر ئیرادەی ئێمەوەیە، یەعنی دەبێت حکومەت حیسابی بۆ بکات، تەنها ئەو شتانەی کە لە دەرەوەی بازنەی ئیرادەی ئێمەیە، ئەوەی لە ناکاوە لە دەرەوە دێت، وەکو حەربە، ئەو شتانەی کە دروست دەبێت، لەبەر ئەوە پێم باشە ئیمەش وای لێ بکەین، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك سەعدەدین فەرموو.

بەڕێز ملا سعدالدين عبدالله مولود:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

لە قانونی مالیە پێی دەگوترێت (الحالة الملحة لترشيد الانفاق)، یەعنی ئەو حاڵەتانەی کە دێنە پێش حکومەت، ئەوەش کە تەخویلی وەزیری مالیە دەکرێت، دەبێت تەحدیدی مەبلەغەکە بکرێت لەو مەبلەغی مەحدود ئەوەندەیە، ئەگەر زیاتریشی پێویست کرد ئیستیحصالی موافەقەی ئەنجومەنی وەزیرانی پێ دەربچێتن بە پێشنیاری وەزیر، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

یەعنی خۆی صیغەکە زۆر وازیحە، دەڵێت ئیعتیمادات بکاتەوە 1٪ لە میزانیە، وەزیری مالیە بۆی هەیە، بۆچی؟ بۆ دوو حاڵەت، یەك/ ئەو دەوائیرە تازانە کە دروست دەکرێن، دائیرەی تازە کێ دروستی دەکات؟ ئەنجومەنی وەزیران دروستی دەکات، خۆ لە وەزارەتەوە نایەت، کەواتە ئەویش بە موافەقەتی ئەنجومەنی وەزیرانە.

دووەم/ بۆ حاڵەتی لەناکاو، لێرەدا حاڵەتە لەناکاوەکە دەبێت موافەقەتی ئەنجومەنی وەزیران بێتن، نەك دەسەڵاتی هین بێتن، ئەوەی یەکەم قەرارەکە پێشتر دراوە، بڕیارێك دەرچووە لە ئەنجومەنی وەزیران دامەزراندنی فلان موئەسسەسە، یان فلان بەڕێوەبەر، غێر ئەوە مودیری هەیە، مەکتەبی هەیە، کرێی خانووی هەیە، پێویست بەوە دەکاتن بودجەیەکی بۆ تەرخان بکەین، نیوەی ساڵە میزانیەکە ڕۆیشتووە،

بۆیە دەسەڵات دراوەتە وەزیری مالیە لەگەڵ گەیشتنی ئەو بڕیارەی میزانیەکی بۆ تەقدیم بکاتن لە زیمنی ئەو 1٪ی کە دەسەلاتی پێدراوە، حاڵەتی لەناکاو زۆر موتەعدیدە، تەنیا فەیەزان و ئەوە نییە، ئەگەر تەحدیدی بکەین، مومکینە دوو حاڵەت هین بکەین، یان دوو حاڵەتی تر بێتە پێشەوە، بومەلەرزەیەك دەبێتن حیسابی بۆ نەکردووە، قانونەکە دەیگرێتن، بۆیە شمولیەتەکە باشترە، وا بێتن باشترە لەوەی کە تەحدیدی بکەیت، چونکە چەند تەحدیدی بکەیت چوار حاڵەت تەحدید بکەیت، رەنگە شەشی تر هەبێتن، فەرموو کاك دڵشاد.

بەڕێز دڵشاد عثمان/ بریکاری وەزارەتی دارایی و ئابووری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

مەبەست لە حاڵەتی لەناکاو نە فەیەزانە، نە سووتانە، نە لافاوە، یەعنی لێقاومان ئەوە کەوارسی تەبیعییە، حاڵەتی تەواری ئەو حاڵەتانەیە کە حکومەت تەوەقوعی نەکردووەو روودەدات، ئەگینا ئەگەر خوانەخواستە بومەلەرزەیەك رووبدات، لەوانەیە هەموو میزانیەی حکومەت بەشی تەعویزەکەی نەکات، لەبەر ئەوە ئەو 1٪یەکە بەشی ئەوە ناکات، حاڵەتی لەناکاو لێرە مەبەستی ئەوە نییە، داوای لێبووردن دەکەم.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

من لەگەڵ تۆ موتەفیق نیم لەناکاو هەموو شتێك دەگرێتەوە، فەیەزانێك بێتن حکومەت ناتوانێت هینی بکات، ئیعلانی حاڵەتی تەوارئ دەکاتن، پۆلیس دەبات، جیش دەبات، خەڵك دەباتن، فەرمانبەر دەباتن، قانونیەن کە وتت حاڵەتی تەواری هەمووی دەگرێتەوە، فەیەزانیش دەگرێتەوە، بومەلەرزەش دەگرێتەوە هەموو ئەزەماتێك دەگرێتەوە، فەرموو شێخ بایز.

بەڕێز شێخ بایز تاڵەبانی/ وەزیری هەرێم بۆ کاروباری دارایی و ئابووری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

خۆی حاڵەتی تەواریئ بەس ئەوەندە هەیە ئیعلان دەکرێت، ئەنجومەنی وەزیران ئیعلانی دەکات، حکومەت ئیعلانی دەکات، ئینجا وەزارەتی مالیە تەسەروف دەکات، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

بزەبت قسەکەی شێخ وایە، ئینجا حاڵەتەکە دەزانێتن، حاڵەی تەواریئ ناحیەی ئەمنییە، بوومەلەرزەیە، فەیەزانە، خوانەخواستە خەتەری دەرەوەیە، هەموو شتێك دەگرێتەوە، ئێمە بۆیە لە 1٪کەمان داناوە، زۆر حاڵەت هەیە مەسئوولیەتی حکومەتی فیدراڵە، ئەوانی سەرفی بۆ بکەن، لێرە ئێمە ئینشائەڵڵا تووشی نابین، بەڵام لە 1٪یەکە باشە با عەجزەکەش زیاتر نەبێتن، ئەو پێشنیارە دەخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، بە زۆرینەی دەنگ وەرگیرا، تکایە بۆ ماددەکەی تر.

بەڕێز طارق محمد سعید جامباز:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

مـاددەی هەشـتەم: وەزارەتـی دارایـی و ئـابووری وردەكـاریی میلاكـەكانی سـەرجەم وەزارەتـەكانی هـەرێمی كوردستانی عێراق بۆ ساڵی دارایی 2007 دەگرێتە ئەستۆ و پەسندی دەكات و ئەمەش لەبـەر رووناكی تـێ چووی مووچە پەسند كراوەكانی نێو بودجە دەبێت.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

المادة الثامنة: تتولى وزارة المالية اعداد مفردات میلاكات جمیع وزارات اقلیم كوردستان – العراق للسنة المالیة 2007 والمصادقة علیها على ضوء كلفة الرواتب المصدقة في المیزانیة.

ئێمە لەگەڵ دەقی ماددەكەین، بـەڵام پێمان باشە دەقی ماددەكە ببێتە فەقەرەیـەك، فەقەرەیـەكی ترمـان هەیە ئیزافەیە، عەفو فەقەرەی ئیزافەمان نییـە، بـەڵكو ئیعـادەی صیاغەیە میلاكاتەكە بـە تـەنیا وەزیـری مالیە نەبێت، بەڵكو بە تەنسیق لەگەڵ وەزارەتەكانی تر بێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

كەس مولاحەزەی هەیە لەسەر ئەو پێشنیارەی لیژنەی یاسایی كە صیاغەكەی تەعدیل بكرێت (بالتعاون والتنسیق مع الوزارات)، كاك هیوا فەرموو.

بەڕێز هیوا صابر احمد:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

لەڕاستیدا لێرە ئیشارە بە شتێك دەكات، دەڵێت لـە روانگـەی بودجـە پەسـند كراوەكـانی وەزارەتـەكان، لێـرە پێویستە پەرلەمان قەرار لەسـەر ئـەو بودجانـە بـدات، خـۆی هـەر ئـەوەش هـاتووە بـۆ پەرلـەمان، ئێمـە لـە لیژنەی دارایی كە بۆمان هاتووە وەزارەتەكان هەمووی هـاتووە بـەجیا، بودجەیـەكی خـەملێنراو هـاتووە لـە لایەن حكومەتەوە، بۆشایەكی بەجێ هێشتووە بۆ هەموو وەزارەتـەكان، پێویسـتە ئـەم ئەنجومەنـە یـەك بـە یـەك بڕیـار بـدات ئەنجومـەنی نیشـتمانیی بـۆ وەزارەتـی نـاوخۆ بڕیاریـدا سـێ سـەد ملیـار، تـا ئـەوە قـەرار نەدەیت، دوایی وەزارەتی دارایی چۆن بە كەیفی خۆی ئەم وەزارەتە ئەوەنـدە بێـت، ئـەو وەزارەتـە ئەوەنـدە بێت، لەگەڵ ئەوەم داوا دەكەم ئەوە قەراری لەسەر بدرێت لـە لایـەن پەرلـەمان، تەقریبـەن نـۆزدە بڕگەیـە، ئێمە قەراری لەسەر بدەین، كە پەرلەمانی كوردستان كە قەراری لەسەردا وەزارەتـی تەندروسـتی ئەوەنـدەی هەبێت، وەزارەتی فلان ئەوەندەی هەبێت، ئەوە بۆ ئێمە هـاتووە، بـەڵام خەریكـە تـێ دەپـەڕێت، مـن لەبـەر ئەوە داوا دەكەم قەراری لەسەر بدەین، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

ئێمـە كـە ئیقـراری میزانیـە دەكـەین، یـەعنی قـەرارمان لەسـەر ئـەوەش داوە، تەبیعییـە لـە تەفسـیلاتەوە بودجەكە هاتووە، وەزارەت بۆ وەزارەت نیسبەتی بۆ دانراوە، ئەبوابی هەیـەو سـەرفی هەیـە، خـۆ موقـەریری لیژنە بێتن، كاك دڵشاد چۆنە بۆیان روون بكەوە.

بەڕێز دڵشاد عثمان/ بریكاری وەزارەتی دارایی و ئابووری:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

ئەو بودجەیەی ئێمە ناردوومانە بۆ پەرلەمانی بەڕێز مووچەشی تیایە، چەندە بۆ هەر وەزارەتێك و میلاكی هەر وەزارەتێك بە جەدوەلێك تیایەتی، لەبەر دەستی بەڕێزیشتان بووەو كۆی فەرمانبەرانی هەرێمی كوردستان (464531) فەرمانبەرە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

فەرموو كاك هیوا نوقتەی نیزامت هەیە.

بەڕێز هیوا صابر احمد:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

لەڕاستیدا خۆیان وەزارەتی دارایی لەگەڵ وەزارەتە پەیوەندارەكان موفاوەزاتێكیان كردووە لەسەر بڕێك پێكهاتوون، ئەو بڕەیان داناوە بۆ پەرلەمان، ئێستا وەزارەتەكان داوا دەكەن، ئایا پەرلەمان موصادەقەی ئەوە دەكات؟ لەوانەیە هەندێك وەزارەت لەگەڵ لیژنەی تایبەتی خۆی داوای بكات بۆی زیاد بكرێت، لەبەر ئەوە ئیعلانی بكەن، پێویستە ئێمە موصادەقە بكەین لەسەر ئەوەی كە دیاری كراوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

كاك هیوا ئەو میزانیەی كە هاتووە بۆ ئێرە، پێشتر وەزارەت بە وەزارەت لەگەڵ وەزارەتی دارایی و ئابووری میزانیەی خۆیان موناقەشە كردووەو موافەقەتیان لەسەر میزانیەی خۆیان كردووە، ئینجا بە كەم و زیاد، ئەوە بڕواوەتەوە، ئەو میزانیە كە هاتۆتە ئێرە موافەقەتی هەموو وەزارەتەكانی تێدایە لەسەر میزانیەكانی خۆیان و لە ئەنجومەنی وەزیران موناقەشە كراوە، هەموو وەزیرەكان هینەكەی خۆیان دیتووە، لەوێوە موافەقەیان كردووە لەسەر ئەو میزانیەی كە بۆ ئێمە هاتووە، بە ئیمزای سەرۆكی ئەنجومەنی وەزیران بۆ ئێمە هاتووە، كە تیایدا ئاماژەی ئەنجومەنی وەزیران پەسندی ئەو میزانیەی كردووەو دەینرین بۆ تاوتۆ كردن و پەسند كردنی، واتا دوو جار، هەم بەشی دارایی و ئابووری وەزارەتەكان لەگەڵ وەزارەتی دارایی و ئابووری پەسندی كردووە، هەم لە ئەنجومەنی وەزیران پەسند كراوە، لێرەشدا ئێمە گۆڕانكاری لە پارەی وەزارەتەكانمان نەكردووە، تەنیا تۆزێك میزانیەی سەرۆكایەتی هەرێمان كەم كردۆتەوەو، لە سەرۆكایەتی ئەنجومەنی وەزیرانمان كەم كردۆتەوە، لەبەر ئەوەی لە هی پەرلەمانی خۆمان سەرف كردووە لەلایەن ئەوانەوە نەخراوەتەوە، یەعنی دیقەت نەكراوە كە بخرێتە سەر ئەوان، ئەوەندەمان كردووە فەقەت، نوقتەی نیزام كاك سەعدەدین فەرموو.

بەڕێز ملا سعدالدین عبدالله مولود:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

كاك دڵشاد دەڵێت ئەو خشتەیە لەبەر دەستی جەنابتانە، ئەو خشتەیە لە لای ئێمە نییە، ئەوەی عەددی فەرمانبەران باس دەكات.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

كاك شێخەڵڵا نوقتەی نیزامت هەیە، فەرموو.

بەڕێز شێخ الله ابراهیم شێخ الله:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئێمە دوو لیژنە بووینە، لیژنەی کشتوکاڵ و لیژنەی شارەوانی، ئەو میزانیەی کە وەزارەت موافەقەتی لەسەر کردووە لەگەڵ وەزارەتی مالیە دانیشتین لە چەند فەقەرەیەك مولاحەزەمان هەبووە، لەگەڵ وەزارەتەکە ئێمە دانیشتین، ئەو مەبلەغە وەزارەتی مالییە سەربەخۆ کەمی کردۆتەوە، بەبێ رەئی وەزارەتەکە، ئێستا نازانین ئەوەی موصدەقەکە لە هیچ لە وەزارەتەکان باسی نەکردووە، کە چەند دەبێت و چەند نابێت، دەبێت دیار بکرێتن، لێرە ئێمە ئاگامان لە هیچ نییەو تەقریریشمان نووسیووە، تەقریرەکەمان هەیە لە لاتانەو مولاحەزەمان نووسیووە، کە وەزارەت خۆی لەگەڵ وەزارەتی مالیە موافەقەیان لەسەر مەبلەغێك کردووە، بەلاَم بەبێ ئەوان مەسەلەن بیست ملیۆن، سی ملیۆن، سی و پێنج ملیۆن کەم کراوەتەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك رەشید داوا دەکەم شەرحی ئەوە بکەن.

بەڕێز رشید طاهر/بەڕێوەبەری گشتی وەزارەتی دارایی و ئابووری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئێمە کە لە وەزارەتی دارایی لیژنەیەکمان دروست کرد بوو، هەموو کارتیشمان دروست کرد بوو کە موناقەشە لەگەڵ وەزارەتەکان بکەین، تەبعەن کە نوێنەری وەزارەتەکان دەهاتن تومو‌حاتی خۆیان، هی وەزارەتی خۆیان لەوانەیە هەموویان نووسیووە، وەزارەتی دارایی و ئابووری تەبعەن پارەی لەبەر دەستە، بەپێی میزانیە لە بەغدا تەصدیق بووە، لەگەڵ ئەوە تەسەروف دەکەین، ئەوانە دیفاع لە تومو‌حاتی خۆیان دەکەن، ئێمە دیفاع لە گیرفانی خۆمان دەکەین، ئەوانە تەقریبەن دە ترلیۆن و کەسریان تەقدیم کردووە لە بەغدا پێش موافەقە کراوە، ئێمە لەسەر ئەو حاڵەتەش حەوت و کەسرمان تەقدیم کردووە، عەجز یەك و هەشت سەدو پەنجا، ئەگەر بە قسەی وەزارەتەکانمان کرد بوایە، یەعنی لەوانەیە عەجزەکە زیاتر دەبوو، دوو جاریش لەگەڵ وەزارەتەکان دانشتووینە هەتا گەیشتینە ئەو مەبلەغە حەوت و حەفت سەد و چل و ئەوە، ئێستاش ئەو رەقمە کە دانراوە، ئەگەر عەجزەکە میزانیەی تەکمیلی نەبێت کە لە بەندەکە هاتووە، میزانیەی ئیزافی نەبێت، لەوانەیە ئەو رەقمەی بۆ وەزارەتەکانیش دانراوە، ئەوەش جێ بەجێ نەبێتن، سوپاستان دەکەم.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

زۆر سوپاس، هەر منیش بۆ تەوزیح، ئەوەلەن فەرز بکە پەرلەمان حیساب بکە وەزارەتێکە، میزانیەمان کە دانا بەپێی ئیحتیاجاتی خۆمان و بەرنامەی خۆمان، پێشنیار هەیە کە ئێمە بینایە بۆ خۆمان دروست بکەین بۆ پەرلەمان، ئەو بینایە رەنگە بیست، سی ملیۆن دۆلاری بوێتن، تۆ کە دەچیتە وەزارەتی مالیە دەڵێی ئەو میزانیەم نییە، نە ئەو داهاتەمان زیاد هاتووە، نە دەکرێتن، ناکرێتن لە نەفەقاتی تەشغیلی و،

نەفەقاتەكانی تر قەتع بكەین، بۆیە ئەو میزانیـەی پێشنیار كـراو لـە لایـەن پەرلەمانـەوە پاش موناقەشـە كردنی وەزارەتی مالیە، بۆچی موناقەشە دەكرێت؟ بۆ ئەوەی وەزارەتی مالیە پێمان بڵێ ئەوە دەكرێت، ئەوە ناكرێت، ئەوە ئیمكان نییە ئەمساڵ بكرێت، یان كەمی بكەنەوە، بۆیە پاشی گفتوگۆ كردن لەگەڵ وەزارەتـی مالیە كەم دەبێتەوە، ئەو پرۆژانەی كە ئیمكان نییە جێ بەجێ بكرێت، پارەی بۆ نییە، ئەهمیـەتی كـەمترە لە پرۆژەكانی تر دادەنرێتن، هەموو وەزارەتەكان پرۆژەكانی خۆیان دەنێرنە وەزارەتی مالیە، هەمووی كـەم بۆتەوە، بـۆ؟ لەبـەر ئـەوەی داهاتەكـەیان ئەوەنـدە عـەجزەیان قـەبول كـردووە، لـەوە زیـاتر عـەجز بـدەیت، مومكینە تەبعی نابێت، ئەو تەوزیحەكە وازیح بوو، داوا دەكەم جارێكی تر بیخوێنـەوە، بـۆ ئـەوەی بیخەمـە دەنگدانەوە، فەرموو نوقتەی نیزامە.

بەڕێز هیوا صابر احمد:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

من وا دەزانم شتێكی زۆر ترسناك بەسەر پەرلەماندا تێ دەپەڕێت، كە واتـای نییـە، پەرلـەمان موصادەقەی لەسەر چی كرد، بودجـەی هـەرێمی كوردسـتان، پەرلـەمانی عێـراق موصادەقەی لەسـەر كـردووە، بـۆ ئێمـە ئیشمان دابەش كردنیەتی، وەزارەتی دارایی ئیشەكەی جوان كردووە، ناردی بۆ ئێمـە لیژنـەی دارایـی، ئێمـە لیژنەی دارایی لەگەڵ سەرۆكی پەرلەمان بە تەفسیل دانیشتین، پێویست بـوو، ئێمـە دوێـنێ باسـی ئـەوەمان كرد دەگوزەرێنین و تێی دەپەڕێنین، بەلاَم وەكو ئەزموونێك با بەسەر ئەنـدامانی پەرلـەمان تـێ نەپـەڕێت، وەزارەتی دارایی ناردوویەتی بۆ پەرلەمان موصادەقەی لەسەر ئەم بودجەیە بكات، كە بـەم شـێوەیە دابـەش بكرێت، نە بڕیاری حكومەتی مەركەزی داویەتی، تۆ موصادەقە لەسـەر چـی دەكـەیت، پێویسـتە پەرلـەمان، لیژنەی دارایی پەرلەمان بزانێت مەسەلەن وەزارەتی ناوخۆ ئەوەندەی موصادەقەی بـۆ كـراوە، دوایـی ئێمـە لیژنـەكان موتابەعـەی بـۆ بكـەین، بـەلای كـەمی دەبێـت بڕگەیـەك هـەبێت لـەو ماددەیـە ئەگـەر پەرلـەمان موافەقەتی كرد لەسەر ئەو بودجەیە كە وەزارەتی مالی و لەگەڵ وەزارەتەكانی دیكەدا پێـك هـاتووە، ئێسـتا مەسەلەن لیژنەی ناوخۆ نەزانم پەرلەمان چەندی پارە تەرخان كردووە بۆ وەزارەتی ناوخۆ لە خیلالی ئەو ساڵە چـۆن موتابەعـەی بكـەم، مـن دەڵـێم كاكـە ئەمـە پارەكانتـە، ئەمـە ئەبوابەكانتـە ئاوایـە مـن دەبێـت موتابەعەی بكەم، لەبەر ئەوە من داوام وایە ئەم مەوزوعە بەسەریدا تێ نەپـەڕێت، چـونكە عەیبدارییـەكی گەورەیە بۆ پەرلەمان، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

فەرموو كاك بارزان.

بەڕێز بارزان عبدالله نصرالله:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

ئێمە ئەگەر لە پەرلەماندا بڵێین مەسەلەن وەزارەتی پەروەدە دوو سەد ملیۆن دۆلار ئیقراری لەسـەر كـراوە ئیتر خۆ قابیلی ئەوە نییـە بـە هـیچ شـێوەیەك دەسـتكاری بكـرێ، كـە ئـەو سـەلاَحیەتانەی ئێمـە تـەخویلی

وەزارەتی مالیەمان کردووە، تۆ ئەو ماددەی شەشە تەخویلی وەزارەتت کردووە، کە موناقەلە بکات، هیچ بوارێك لەبەردەمی وەزارەتی داخیلی نامێنێتەوە ئەو کاتە، ئەو کاتە دەقێکی وشکە وەزارەتی تەربیە سێ سەد ملیۆن دۆلاری هەیە بە هیچ شێوەیەك نە دەبێت فلسێکی زیاد، نە کەم لێ نەکرێتەوە، ئەگەر پەرلەمان بڕیاری لەسەر بدات، چونکە دەبێت بە یاسا، لەبەر ئەوە پێویست ناکات، من موجەڕەد وەزیری مالیە تەخویل بکرێت ئەو ئیجرائاتانە بکات، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك غەفور نوقتەی نیزامی هەیە.

بەڕێز غفور طاهر سعید مەخموری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بەڕاستی ئەو مەسەلەیە بە ڕەئی من حەلەکەی شتێکی زۆر ئاسانە، ئەو میزانیە من بینوومە لە لای دکتۆر دلێر، لیژنەی مالیە لە چەند کارتۆنێك هەمووی هاتووە، باب باب هەرچی وەزارەتە، هەرچی سەرۆکایەتی هەرێمە هەمووی تێدایە، ئێمە لامان هەیە وەکو پەرلەمان، هەر ئەندامێکی پەرلەمان کە دەیەوێت موتابەعەی وەزارەتەکان بکات، دەتوانێت بچێت لەوێ وەریبگرێت بزانێت میزانیەکە چەندەو چۆن سەرفیاتەکەشی بۆ دانراوە، یەعنی موعالەجەکە زۆر زۆر بەسیتە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

من هەمان قسەم دەکرد، کە کاك غەفور کردی، ئەوە باشە جار جار یەکتری بگرین خۆ نابێت هەموو جار خیلافات هەبێتن، ئەوەی مولاحەزەی کاك هیوا بەڕاستی وەلامەکەی زۆر زۆر ئاسانە، لە هیچ دنیایەکدا من نەمدیوە، لە بەغدا موناقەشەیان کردو قانونەکە دەرچووە، هیچ ئەرقامی وەزارەت بۆ وەزارەت تێدا نییە، بەلام ئەندام پەرلەمان وەکو کاك غەفوریش باسی کرد، بۆی هەیە داوا لە لیژنەی دارایی بکاتن، مەسەلەن سەرۆکی لیژنەی پەروەردە بۆی هەیە داوا لە لیژنەی دارایی بکات تەماشای میزانیەی تەرخانکراو بۆ وەزارەتی پەروەردە بکات، سندوقەکە لێرەیە، خۆ نهێنی نییە، ئەگەر نهێنی بێتن بۆ دێتە لامان، بە کتابێکی رەسمی هاتووە بۆمان، بە دوو نوسخە هاتووە بۆمان، بەلام زۆرە، ناکرێتن 112 نوسخە تەبع بکرێتن بدرێتە هەموو ئەندامەکان، لە سەرەتاوە کە خوێندنی یەکەممان بۆ کرد، داوامان لە لیژنەکانی پەرلەمان کرد، هەر یەکە بۆی هەیە بچێتن تەماشای بکاتن و لەگەڵ وەزارەتەکان دابنیشێتن، ئەو رەقمە لە لای وەزارەتەکانیش هەیە، ئێستاش نەچووە بچێتن، هەر وەزارەتێك، هەر لیژنەیەك لە لیژنەکانی پەرلەمان ویستیان رەقمەکەی بزانن، تەفسیلاتەکانی بزانن، ئەبوابەکانی بزانن، ئەوە لە لیژنەی دارایی و ئابووری ئەو میزانیە دەمێنێتەوە بچن تەماشای بکەن، لەبەر رۆشنایی ئەو تەماشا کردنەو ئەو تێ گەیشتنە لەگەڵ وەزارەتێك چاودێری وەزارەتێکی تریش بکەن، چۆن سەرف کراوەو چۆن سەرف نەکراوە، کاك دلێر فەرموو.

بەڕێز د.دلێر اسماعیل حقی شاوەیس:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

بەڕاستی ئێمە داوامان لە سەرۆك لیژنەكان كرد كێ دەیەوێت بێت تەماشای بكات، هەندێك لە بڕادەران هاتن میزانیەكانیان برد، تا ئێستاش هەندێكیان هەر نەیان گەڕاندۆتەوە، ئێمە چاوەڕوانمان دەكرد، تەنانەت راپۆرتیشمان بۆ بنرێن، بۆ ئەوەی سوودی لێ ببینن لە راپۆرتەكەی خۆمان وەكو لیژنەی دارایی و ئابووری، بەداخەوە هیچ راپۆرتێكمان پێ نەگەیشت، ئەو میزانیەی وەزارەتەكان لە لای ئێمە هەیە، هیوادارین ئەوانەی لە لایان ماوە، لە دواییدا بۆمان بەگەڕێننەوە، بۆ ئەوەی ئێمە لە ئەرشیفی لیژنەكەمان موحافەزەی بكەین، لەبەر دەستی هەموو ئەندامێكی بەڕێزیش هەیە، كە لە ئایندەدا، یاخود ئەو لیژنە تایبەتیانەی وەزارەتەكان كە بەدواداچوون بكەن، بۆ ئەوەی كاروباری وەزارەتەكان بكەن، ئەمە لەبەر دەستی هەموو براو خوشكە بەڕێزەكاندا هەیە، بۆ ئەوەی بتوانن لە ئایندەدا بەدواداچوونی بۆ بكەن، لەگەڵ رێزمدا.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

دەیخەمە دەنگدانەوە، كێ لەگەڵ ئەو ماددەیە دەستی بەرز بكاتەوە؟ زۆر سوپاس، كێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بكاتەوە؟ زۆر سوپاس، بە زۆرینەی دەنگ وەرگیرا، نوقتەی نیزام كوێستان خان.

بەڕێز كوێستان محمد عبدالله:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

پێش ئەوەی ماددەی دەو یازدە موناقەشە بكەین، دوێنێ كاك ئارێز پێشنیارێكی كرد بۆ ئیزافە كردنی ماددەیەك، كۆمەڵێكمان پشتگیریمان كرد، ئەگەر بكرێت لێرە پێش ماددەی دە، جێی ئەو ماددەیە بكرێتەوە، پەرلەمان موصادەقەی بودجەیساڵی 2008 دەكات، هەتاكو دوو شت نەكرێت، یەكەم/ هەردوو وەزارەتی دارایی یەك نەگرێتەوە.

دووەم/ بودجەكە پێش ئەوەی جێ بەجێ بكرێت.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

ئەوەلەن كوێستان خان ئەوە ناچێتە قانون، مومكینە وەكو تەوصیە نووسیومانەو لەپێشمانە، من ئاماژەم پێ كرد گوتم هەموو ئەو قسانەی كە كران پێشنیار بوون و شتی بەجێ بوون، وەكو تەوصیات نووسیمانە، ئەوەش یەكێكە لە تەوصیاتەكان، بەڵام ناكرێت داخیلی پرۆژەی قانونی بكەین، رەئیەكە دەدەینە حكومەت، دەڵێین پەرلەمان تەوصیە دەكات، دەبێت پێش كۆتایی ساڵ هەرسێ وەزارەتەكە تەوحید بكرێت، كاك ئارێز فەرموو.

بەڕێز ئارێز عبدالله احمد:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

ئەوەی دەستی وا بکات تۆ ڕێگەی پێ دەدەیت دەڵێی نوقتەی نیزامە، ئەوەی دەستی وا نەکات دەڵێت نوقتەی نیزام نییە، دەبێت ئەوەش چارەسەر بکرێت.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

بەڵێ ڕاستە ئەوە نوقتەی نیزامە، بەلاّم یەکەم کەس دەبێت بەخۆت تەنفیزی بکەیت، ماددەکەی تر تکایە.

بەڕێز طارق محمد سعید جامباز:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ماددەی نۆیەم: وەزیری دارایی و ئابووری بۆی هەیە ڕێنمایی پێویست بۆ دەست نیشان کردنی دەسەلاّتی خەرج کردن بۆ بەڕێوەبەرایەتیەکانی حکومەت دەربچوێنێ لە ماوەیەك کە لە دوو هەفتە لە ڕۆژی دەرچوونی ئەم یاسایە ڕەت نەکات.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

المادة التاسعة: على وزير المالية اصدار التعليمات اللازمة لتحديد صلاحيات الصرف للادارات الحكومية خلال فترة لا تتجاوز اسبوعين من تاريخ اصدار هذا القانون.

ئێمە لەگەڵ دەقی ماددەکەین، بەس پێمان باشە ئەوە ببێتە بڕگەی یەکەم، بڕگەیەکی تری ئیزافیمان هەیە، ئەگەر مەجالمان بدەنێ وەکو لیژنەی دارایی و ئابووری و لیژنەی یاسایی پێشنیارمان کردووە، ئەویش بەم شێوەیە (ثانياً: يقدم وزير المالية تقريراً عن الوضع المالي والمستجدات المالية الى المجلس الوطني لكوردستان – العراق كل ثلاثة اشهر)، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئەوەش لەسەر داواکاری زۆربەتان بوو، ئەو بڕگەیە ئیزافە کرا، یەعنی ئەگەر ئیزافە نەکرا بوایە بە تەوصیە دەڕوات، بەلاّم چونکە شتێکی زۆر بەجێیە، یاسایشە، ئەگەر حکومەتیش موافیقە، دەیخەمە دەنگدانەوە پێشنیاری لیژنەی یاسایی و دارایی، کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، بەکۆی دەنگ وەرگیرا، تکایە ماددەکەی تر.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئەو دوو ماددەیە کە ماوە وابزانم پێشی ئەوە سێ ماددەی ئیزافیمان هەیە، بەحەقیقەت ئەو سێ ماددە ئیزافیە بیخەینە موناقەشە، ماددەیەکیان لە لایەن نوێنەرانی حکومەتەوە پێشکەش کراوە، کە مەسەلەکەی عەجز دەبێت تەسیب بکرێت لە زیمنی میزانیە، دوو ماددەش لە لایەن لیژنەی داراییەوە پێشکەش کراوە، ئەو دوو ماددەیەش ئێمە وەکو لیژنەی یاسایی پشتگیریمان لێ کردووە، ئەگەر مەجالمان بدەیتێ ماددە، ماددە بخوێنینەوە، پێش ئەوەی ماددەی دەو یازدە بخرێتە موناقەشە کردن، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

فەرموون.

بەڕێز شێروان ناصح حيدرى:

بەڕێز سەرۆكى ئەنجومەن.

ماددەی ئیزافی (يبلغ اجمال العجز المخطط في الموازنة سنة المالية 2007 مبلغ فقط ترليون واحد وثمانمائة وخمسة وستون مليارا وثلاثمائة واربعة ملايين دينار، وتتم تغطية هذا العجز، اما بالموازنة الاضافية (التكميلية)، فيما اذا تمت المصادقة عليها من قبل الحكومة الفدرالية او بتخفيض النسب الواردة في ابواب النفقات باستثناء تخصيصات الرواتب).

بەڕێز سەرۆكى ئەنجومەن:

وابزانم ئەوە تەسبيت كردنەكەشى، ئەسبابى داوا كردنى ئەو تەسبيتە چيە، داوا لە حكومەت دەكەم بۆمان شەرح بكات.

بەڕێز دڵشاد عثمان/ بريكارى وەزارەتى دارايى و ئابوورى:

بەڕێز سەرۆكى ئەنجومەن.

ئێمە دەرمانخست كە جياوازييەك هەيە، ناتەواوييەك هەيە لەنێوان داهات و خەرجيەكاندا، داهاتەكەمان كەمترە لە خەرجيەكان، بۆيە لە هەموو حاڵەتەكان دەبێت بڕى عەجزەكە ديارى بكرێت لە ياسايەكەدا، لەگەڵ شێوازى چارەسەر كردنى، كە دوو شێوازە، يان ڕێگەى موازەنەيەكى تەواوكەر كە لە عێراقەوە دەردەچێت لە 17٪ى بۆ ئێمەيە، ڕێگەى دووەم ئەگەر چار نەبوو، جگە لە مووچە دەبێت بە ڕێژەيەك خەرجيەكان دابەزێنين، بۆ ئەوەى بتوانين ئەو عەجزە نەهێڵين، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكى ئەنجومەن:

من مولاحەزەيەكم هەيە، ئەوەلەن عەجزەكە ديارى كراوە لە ماددەكاندا ديارە، كە دەڵێيت داهاتم ئەوەندەيە، عەجزەكەشم ئەوەندەيە، بەڵام ئەوە تووشى ئيشكالێكت دەكات بەو فەقەرەى دووەمى، يەعنى موعالەجە كردنەكەى غەيرى بە ميزانيەى تەكميلى تۆ نيهايەتى ساڵ بۆت دەردەكەوێتن، چۆن تەخفيز دەكەيت تۆ سەرفت كردووە، چۆن ميزانيەكە تەخفيز دەكەيت، دەڵێت (اما بتخفيض غير نفقات الرواتب)و ئەوانەيە، تۆ سەرفت كردووە، تووشى ئيشكالێكت دەكەن، نازانم ئەوە، يەعنى ئەگەر بە تەنيا ئيشارەت بە عەجزەكە بدرێتن باشترە ئەوە، بەڵام ئەوە تووشى ئيشكالت دەكاتن، تۆ كۆتايى ساڵ عەجزەكەت ئەوەندەيە، ميزانەى تەكميليان بۆ نەكردى، بەڵام پارەكەت سەرف كردووە لە كوێ بۆى دەينى، بۆيە بە تەنيا عەجزەكە باشترە، ئەگەر ليژنەى ياسايى لە پێشنيارەكەيان تەنيا نيشانى عەجزەكە بكەن بە ماددەيەك، پێم وايە باشترە، كەواتە ڕەئيەكە ئەوەيە ماددەيەك هەبێتن ديارى بكاتن عەجزى ئەو ميزانيەيە ئەوەندەيە، كەس لەسەر ئەوە ڕەئى هەيە، كاك بارزان فەرموو.

بەڕێز بارزان عبدالله نصرالله:

بەڕێز سەرۆكى ئەنجومەن.

من پێشنیار دەکەم ماددەیەکی ئیزافی تر بنووسرێت، لە ماددەی نۆیەمدا وەزیری مالیە تەحدیدی سەلاحیاتی مالی و زەوابتی سەرفی ئیدارات و ئەمانەی کردووە، وەزارەتەکانی خۆی، ئەی کوێ تەحدیدی سەلاحیاتی هەرسێ دەسەلاتەکانی، سەلاحیەتی مالی و زەوابتی سەرفی ئەو برە پارەی کە بۆ هەرسێ ریئاسەتەکە دانراوە دەکات، من پێشنیار دەکەم پەرلەمانی کوردستان ئیشارەت بەوە بدرێت کە پەرلەمانی کوردستان یاسایەك دەردەکات بۆ تەحدیدی سەلاحیات.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك بارزان دیارە تۆ لەبیرت چووە یاسای سەرۆکایەتی هەرێم هەیە، یاسای ئەنجومەنی وەزیران هەیە، یاسای پەرلەمان هەیە، سەلاحیات تەحدید کراوە، تەعلیماتی مالی هەیە، ئەوانە تەحصیل حاصلە، کاك رەشاد فەرموو.

بەڕێز رشاد احمد ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئەو دوو رەقمەی هاتووە هی ئیرادات و نەفەقات، ئۆتۆماتیکیەن فەرقەکە ئەوە دەکاتە عەجزەکە، پێی ناوێت ماددەی بۆ دابنرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك هیوا فەرموو.

بەڕێز هیوا صابر احمد:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

پێویست ناکات ئێمە ئەوە تەسبیت بکەین، چونکە وەکو پێشتر ئاماژەمان پێ کرد، ئێمە لەسەر میزانیەی 2006 خەملێنراوە، لەبەر ئەوە ئەم تەقدیرەی کە کراوە، میزانیەی خەرجیاتی هی سالی 2007ە، لەبەر ئەوە ئێمە ئەوە لەسەر خۆمان نەکەین بە مال، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك ئارێز فەرموو.

بەڕێز ئارێز عبداللە احمد:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

منیش هەروا بە پێویستی نازانم ئەوە تەسبیت بکرێت، لەبەر ئەوەی ئێمە نەچووینە ناو وردەکاریەکان، ئەوە یەك.

دوو/ ئەگەر وەختەکەش هی ئەوە نەبێت، من پرسیارێکم هەیە لە وەزارەتی مالییە وەلامم بدەنەوە، ئێمە کاتێك ئەوە دەخوێنینەوە ئیستیمارەی ئیعدادی موازەنەی وەزارەتەکان دەخوێنینەوە، لە هەندێك شوێن هەیە وەزارەتێك بۆ نموونە وەزارەتی دەرەوەی هەرێم، لە شوێنێك داوای سەد و نۆهەت و نۆ ملیۆن دیناری کردووە، بەلام وەزارەت بۆی کردۆتە شەست سەد و شەست ملیۆن دینار، لە زۆر شوێنی تریش وا هەیە،

وەزارەت لە جیاتی ئەوەی بۆی کەم بکات، کە عەجزی میزانیەی هەیە بۆی زیاد کردووە، من پرسیار دەکەم حیکمەت لەو زیاد کردن و کەم کردنە چیە؟ سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاک رەشید وەلاّمی بدەوە.

بەڕێز رشید طاهر/ بەڕێوەبەری گشتی وەزارەتی دارایی و ئابووری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

کە وەزارەتی مالیە لەگەڵ وەزارەتەکانی تر دانیشتووین، جەنابت باست کرد کە دەست بە پرسیار دەکرێت، ئێستا تازە هەندێك پێشنیار دێتە مێشك، ئەمە لەوانەیە کە بودجەی خۆیان تەقدیم کردووە، کە هاتینە رۆژی موناقەشە تازە پێشنیاری تازە بۆ خۆیان هێناوە، بەڵێ سەبەبەکە ئەوەیە، یەعنی موبەریراتی هێنایە قەناعەتیان بە ئێمە هێنایە کە رەقمەکەی، نەك شەرتە ئیلا وەزارەتی مالیە کەم بکاتەوە، گوتی موتەفیق، واتا ئیتیفاق قەناعەتی لیژنەی هاتووە، بۆیە تەسبیت بووە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاک عوسمان ئەحمەد فەرموو.

بەڕێز عثمان احمد حمد امین:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

لە ماددەی دوودا داهاتەکە بە وازیحی هەیە، ئەوە رۆشن کراوەتەوە، پرسیارەکە لە لیژنەی یاساییە لە ماددەی هەشتدا وردەکارییەکان بە مەبلەغ وەکو داهاتەکە دیاری نەکراوە، یەعنی من وادەزانم ئەگەر داهاتەکە بە وازیحی هەیە، سەرفەکەش بە وازیحی هەبێت، ئینجا جێگەی ئەوە دەبێتەوە کە عەجزەکە تەسبیت بکرێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

من داوا لە لیژنەی یاسایی و دارایی و جەنابی وەزیریش دەکەم، پێشنیارێك دوو، سێ برادەر ئاماژەیان پێ کرد، کە ئەو ماددەیە هەر زیادە، لەبەر ئەوە لە میهنەکاندا هاتووەو باس کراوە، ئەگەر سەحبی بکەن، باشە پێشنیارەکە سەحب کرا، برۆ بۆ پێشنیارەکەی تر تکایە.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

پێشنیارێکی تر لە لایەن لیژنەی دارایی تەقدیم کراوە، ئێمەش پشتگیریمان لێ کردووە، ماددەیەکی ئیزافییە، دوو برگەیە، برگەی یەکەمیان دەڵێت (لوزیر المختص صلاحیة الصرف بما لا یزید علی مائتین و خمسین ملیون دینار عن کل حالة وتخویل رؤساء الدوائر الغیر تابعة لوزارات بصرف مالا یزید علی مائة ملیون دینار.

ثانیاً/ لرؤساء الدوائر غیر المرتبطة بوزارة صلاحیة الصرف بما لا یزید علی مائة وخمسون ملیون دیناراً لکل حالة).

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئەوە بە ئیتیفاق لەگەڵ وەزارەتی مالییە، تۆزێك لە مەشکیلەکان حەل دەکات، دەسەڵاتی بدرێتێ لە زیمنی میزانیەکان، پێم وایە زۆرتان ئاماژەتان پێ کردو داواتان کرد بوو، یەعنی ئێستا ئەو پێشنیارە لەبەر رۆشنایی رەنگە ئەو داوایانەش بێتن، کە رەچاو کراوە، فەرموو پەخشان خان.

بەڕێز پەخشان عبدالله زەنگەنە:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من بە حەقیقەت پرسیارە، یەعنی هەموو دەبینین و زۆر قسە دەکرێت، زۆر توعونات دەکرێت، چەندی راستە، چەندی راست نییە، من باس لەوە ناکەم، ئەو مەبلەغە چۆن سەرف دەکرێت، ئەویش وسوڵاتی دەبێت، ئەویش جێگای دەبێت، یەعنی چۆن دەبێت، دەرەجەی شەفافیەتی ئەوە چۆنە من تێی نەگەیشتووم، گوتم پرسیارە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك دڵشاد وەڵامت دەداتەوە.

بەڕێز دڵشاد عثمان/ بریکاری وەزارەتی دارایی و ئابووری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

هەموو خەرجیەك لە دەزگاکانی حکومەتی هەرێمدا بەپێی یاساو رێنماییەکان دەکرێت، ئەگەر پرۆژە بێت ئیعلانی موناقەسەی بۆ دەکرێت، کە (250) ملیۆن دینارە، لە کاتی خەرجیشدا، بە تەئکید بە سولفە دەدرێتن و بە پسوولەی تابیەت لە شوێنەکانەوە پاکتاو دەکرێت لە لایەن حیساباتی ئەو بەشەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك بارزان فەرموو.

بەڕێز بارزان عبدالله نصرالله:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من ئەو بڕە پارەیە کە تەحدید کراوە، وەزیرەکان بۆیان هەبێت، من زۆر بە زیادی دەزانم، داوا دەکەم کەم بکرێتەوە بۆ سەد ملیۆن، ئێستا عێراق بودجەکەی شەش بەرابەری ئێمەیە، پێنج سەد ملیۆنی سەڵاحیەتی داوەتە وەزیرەکان، مەعقولە ئێمەش (250) ملیۆن، کە من داوا دەکەم کەم بکرێتەوە بۆ سەد ملیۆن، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئەوە لەسەر داوای ئێوە بوو، گوتتان لامەرکەزیەت هەبێت، کاك رەشاد فەرموو.

بەڕێز رشاد احمد ابراهيم:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

میزانیـە کـە تەصـدیق دەکرێـت لـە هـەر وەزارەتێـك وەزیـر سـەلاحیەتی خـۆی سـەرف دەکـات، مەسـەلەن مەشروعێك ئیحالە کراوە، کە سولفەی بۆ دەکرێت خۆ نایـەت ئـەو سـولفەیە بەشـێك ئـەمڕۆ بـۆی سـەرف بکات بڵێت هـەموو حاڵـەت ئەوەنـدە، بەشـەکەی تـر مـانگێکی تـر بـۆی سـەرف بکـات، خـۆ دەکرێـت ئەگـەر دائیرەیەك بیەوێت ئەوەی بڕوێنێ لەسەر مالیە مەشروعێك دێتن بـای سـێ سـەد ملیۆنـە، دەڵێـت کاکـە دوو موعامەلە نەفسی ئیشە، کاك رەشید ئەو شتانە دەزانن و ئەو شتە بووەو رێگاشیان لێ گرتـووە، بـەڵام ئـەوە چاکترە لە زیمنی میزانیە وەزیر سەلاحیەتی خۆی بەکار بێنێتن و ئیشی خۆی بکات، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

رەئیتان چیە لەسەر ئەوانە کاك رەشید.

بەڕێز رشید طاهر/بەڕێوەبەری گشتی وەزارەتی دارایی و ئابووری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

دەربارەی پرسیارەکانی کاك رەشاد دەڵێت داخیلی بکات لە زیمنی سەلاحیەتی خۆی، ئەوە بە تەعلیمات و بە قـانون نابێـت، تـۆ بێیـت شـت تەجیزئـە بکـەیت و داخیلـی سـەلاحیەتی خـۆتی بکـەیت، ئـەوە موخالەفـەی تەعلیماتە، یەعنی بێیت ئیشـەکە دابـەش بکـەیت، تـاکو داخیلـی سـەلاحیەتی وەزیـر ببێـت، هـەتا بتوانێـت سەرف بکات، ئـەوە موخـالیفی تەعلیماتـە، لێـرە کـە تەحدیـدیان کـردووە (250) لەسـەر داوای ئێـوە بـوو، یەعنی کە سەلاحیاتی مەرکەزی نەبێتن، سەلاحیاتی بدرێتە وەزیرەکان بۆ ئەوەی ئیشەکانی خۆیـان بکـەن، ئێمـەش کـە ئـەو رەقەمـەمان قـەبول کـرد، لەوانەیـە هێشـتا وەزارەتـی مالیـە پێـی زۆرە، وەزیرێـك داخیلـی ئیلتیزامێك بێتن، سبەی پارەمان نەبێتن ئـەوەش موشـکیلەیە، ئـەوەش موشـکیلەیەکی گەورەیـە، مەسـەلەن سبەی تۆ میزانیەی هەموو لەبەر دەستی دانێی داخیلی ئیلتیزاماتێك بووە، بەبێ وەزارەتی مالیە، وەزارەتی مالیەش سبەی ناتوانێت تەمویلی بکات، دەبێتە هەڵاو عالەم دێتە گلەیی، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

فەرموو کاك شێروان.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

زۆر جاری وا هەبووە برا وەزیرەکان دێنە ئێرە موعاناتیان هەیـە دەڵـێن ئێمـە سـەلاحیاتی سـەرفمان نییـە، ئێمە لەگەڵ لیژنەی دارایی کە دانیشتین گوتمـان بـەلای کـەمی سـەلاحیەتێکی سـەرفیان بـدەنێ، بـۆ ئـەوەی تۆزێـك تـەخفیف بکـەین لـە موعاناتیـان، بۆیـە ئـەو بڕگانـەمان داخیـل کـرد، فـەرق و جیاوازیمـان کـرد بەنیسبەت وەزیر و ئەوەی دوای وەزیرو ئەو جیهاتانەی غەیری مورتەبیتە بە وەزارەت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئێستا پێنج مانگ ماوە، دوێنێش باسمان کرد لە میزانیەی 2007 پێنج مانگ ماوە، یەعنی ئەو سەلاحیەتەی کە پێشنیارە بدرێتە وەزیرەکان، زەرورییە دوو شت موراعات بکرێت، یەکێکیان/ ئەو میزانیەی بۆ پێنج مانگی ماوە چەند بە هەمان ڕێژە ڕۆیشتووە لەگەڵ مانگەکانی تر، حەوت مانگ تۆ عەمەلیەن لەبەر چاوتە، لەبەر دەم وەزارەتی مالیەیە چۆن سەرف کردووە، لەو میزانیەی کە ئێستا ئیقراری دەکەن، ئەو پێنج مانگەی کە دادێتن دەتوانی لەسەر هەمان ئینسیابی بڕوات، یان نا، ئەوە یەك.
دووش/ ئەو دەسەڵاتەی کە دەدرێتە وەزیر بە تەئکید دەبێت لە زیمنی میزانیەکەی خۆی بێت، ئایا ئەو تەخصیصاتە هەیە لە وەزارەتی مالیە؟ ناکرێتن بێ تەعاون و تەنسیق لەگەڵ وەزارەتی مالیە، سیولەی نەقدی هەیە، لەبەر دەمیەتی وەزارەتی مالیە، یان نا، لەبەر ئەوە ئەو شتە باشە ئیزافە کراوە، یان ئیزافە بکرێت، ئەگەر نەکراوە، یەعنی (بالتنسیق مع الوزارە المالیە علی معرفە السیولە)، چونکە ئەگەر سیولە نەبێتن، تۆ ئیتیفاق لەگەڵ شەریکەیەك بکەیت، لەبەر ڕۆشنایی میزانیەی خۆشت بێتن، ئەگەر ئەمریشیدا کە لەگەڵ وەزارەتی مالیە گوتی سیولەم نییە، چی دەکەیت، لەبەر ئەوەی پێش ئەوەی هین بکەیت با دەسەڵاتیشی نەبێت، بەڵام تەئکیدێك بکاتەوە، یەك زیمنی میزانیەیەتی و سیولەش هەیە، کاك دڵشاد فەرموو.

بەڕێز دڵشاد عثمان/ بریکاری وەزارەتی دارایی و ئابووری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

پێم وایە دوو شتی جیاوازە، ئەوەی کە تەرح دەکرێت، یەکەم/ دەتوانین ئیزافەی بکەین بە بوونی ئیعتیماد لە میزانیە، دەبێت موازەنەکە ئیعتیمادی تێدا بێت، ئینجا دەتوانێت ئەو (250)یە ئیزافە بکات، ئەوە زەرورییە، بەڵام سیولەی نەقدی بەڕاستی ئەوە عیلاقەی بە تەخصیصاتەوە نییە، لەبەر ئەوە پێم وایە پێشنیاری یەکەمی جەنابت زۆر باشە بخرێتە ناو ماددەکەوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك دکتۆر دلێر فەرموو.

بەڕێز د.دلێر اسماعیل حقی شاوەیس:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بەڕاستی ئێمە وەکو لیژنەی دارایی پێشنیازێکمان کرد، کە وەزیر سەلاحیەتی نیو ملیار دیناری هەبێت، یەعنی پێنج سەد ملیۆن، مەبەستەکەش چی بوو، ئەوەی خوار وەزیرەوەش سێ سەد ملیۆن مەبەستەکە ئەوە بوو، ئێمە تۆزێك هەوڵ بدەین سەربەخۆییەك بدەین بە وەزارەتەکان و ئەو مەرکەزیەتە نەهێڵین، بەڵام کاتێك کە لەگەڵ برادەران لە وەزارەتی مالیە دانیشتین قەناعەتیان پێ هێنایین کە ئەو مەبلەغە زۆرە، ئەگەر چی لەناو لیژنەی دارایی موناقەشەیەکیش بوو لەو بابەتەوە لەسەر مەبلەغەکە، هەندێك لە برادەران پێیان زیاد بوو، بۆیە ئێمەش قەناعەتمان هێنا کە مەبلەغەکە کەم بکەینەوە، خۆی تەحصیل

حاصله ئەگەر ئیعتیمادات نەبێت، پارە نەبێت وەزیر خۆی ناتوانێت سەرف بکات، وەزیر چەکەکەی دەڕوات وەختێك دەتوانێت پارە سەرف بکات، کە ئیعتیمادات هەبێت، کە ئیعتیمادات نەبێت ئۆتۆماتیکیەن پارەکەی ناڕوات، من خوشك و برایانیش دڵنیا دەکەمەوە بەداخەوە ئێمە هەندێك مەعلوماتمان نییە، هەندێکمان لە ئیدارات کارمان نەکردووە، هیچ سەرف کردنی مەبلەغێك لە فلسێکەوە هەرچەندە فلس نەماوە، لە دینارێکەوە تاکو ملیۆنێك دینار، یەعنی بەبێ وسولات و بەبێ تەعلیمات و بەبێ چوارچێوە یاسایەکەی سەرف ناکرێت لە هیچ دامودەزگایەکی حکومیدا، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك شێروان فەرموو.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بە قەناعەتی من ئێمە ئەگەر سەلاحیەتی سەرفمان داوە بە وەزیر، دەبێت سەلاحیەتەکەی بە موتڵەقی بیدەینێ و ئیستیعمالی بکات، یانیش لە تەعلیماتی مالی و ئوسولی مالی من نەمزانیوە ئیستیعمالی سەلاحیات مەرهون بێت بە تەنسیق لەگەڵ وەزارەتی مالیە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

صیغەکەی بخوێنەوە بزانین چۆنە.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئەوەی لە نوێنەرانی حکومەت بۆمان هاتووە، لەگەڵ لە ئاخیری فەقەرەکە بۆی زیاد بکەین دەڵێت (مع مراعات عدم الدخول بالالتزامات دون وجود الاعتماد في الموازنة).

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئەو صیغەیە ئیزافە بکرێتن باشە، دەسەڵاتەکەی بدەیێ، بەلام تەئکید بکاتن کە ئیعتیماد هەیە، ئەوە زۆر باشە، بەلام هەم تەحقیق لەوە دەکاتن کە وەزیر دەسەلاتی هەبێتن، لە هەمان کاتیشدا پێش ئەوەی ئەو دەسەلاتە بەکار بێنێت بزانێتن ئیعتیماد هەیە، یان نا، ئەوە ئێستا ماددەکە دەوڵەمەند دەکات و وەزارەتیشی تێدا نامێنێت بەو شکلە، یەعنی خۆی تەئکیدێك بکەینەوە، مەسەلەن دەڵێ زۆرە، خۆی لە زیمنی میزانیەکەیە، ناتوانێت لە زیمنی میزانیەکەی یەك فلس زیاتر سەرف بکاتن، چونکە کە چەکەکە دەچێتە وەزارەتی مالیە، پێش ئەوەی سەرفی بکەن تەماشای بابەکەی دەکەن، تەماشای فەسلەکەی دەکەن و میزانیەکەشی دەکەن، ئەگەر تەرخان کراوە بۆی و ئیعتیمادیش هەیە، ئینجا سەرف دەکرێتن، مەسەلەن دەڵێ ئەوەندە دەسەلات دراوە، ئەوە نییە بڵێ بڕیارمدا پێنج سەد ملیۆن دۆلار سەرف بکەم و یەکسەر سەرف بکرێتن، ئەوە نییە، دەبێت ئەوەلەن لە زیمنی بەرنامەی وەزارەت بێتن، لە زیمنی بودجەی

تەرخانكراو بێت، ئینجا ئەوەش ئیزافە بكرێتن، تەئكید بكاتەوە كە ئیعتیماد هەیە، فەترەی ئیعتیماد زۆر زەرورییە لەو حاڵەتەدا، جا ئەگەر بینووسی و بیخوێنێنەوە، بۆ ئەوەی بیخەینە دەنگدانەوە تكایە.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

مادده ئیزافیەكە (اولاً/ للوزير المختص صلاحية الصرف بما لا يزيد على مائتين و خمسين مليون دينار عن كل حالة وتخويل رووساء الدوائر غير تابعة لوزارات بصرف مالا يزيد على مائة مليون دينار.

ثانياً/ لرووساء الدوائر غير المرتبطة بوزارة صلاحية الصرف بما لا يزيد على مائة وخمسون مليون ديناراً وفي كلتا الحالتين ينبغي مراعات عدم الدخول بالالتزامات دون وجود الاعتماد في الموازنة).

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

(وتخويل) یان دەبێت بنووسرێت (ولە تخويل)، یەعنی ئەوەی یەكەم فەرزە، بەڵام ئەوەی تر، جەنابی وەزیر لەسەر ئەو صیغەیە موافیقی، ئەو پێشنیارە باشە لەبەر رۆشنایی هینەكان، فەرموو.

بەڕێز ملا سعدالدين عبدالله مولود:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

خۆشە ئەوە روون بكرێتە (عن كل حالة) دەبێتە فەوزا، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

دە جار روونم كردەوە، بەس جارێكی تر دەیڵێمەوە، ئەوە نابێتە فەوزا، چونكە لە زیمنی میزانیەكەیە (عن كل الحالة)، مەسەلەن تۆ وەزارەتی تەندروستی شتێك دێتە پێشەوە كڕینی دەرمانە، عەقدێك ئیمزا دەكەیت لە میزانیەكەی دانراوە بۆ كڕینی دەرمان مەسەلەن یەك ملیار دینار لە زیمنی ئەو ملیارە حاڵەتێك لەگەڵ شەریكەیەك ئیمزا دەكات بایی دوو سەد ملیۆن دینار دەرمانەكە دەكڕێت ئیمزا دەكاتن، تەئكید دەكاتەوە لە هین، ئەوە حاڵەتێكە، لە هەمان رۆژ حاڵەتێكی تر هەیە لەگەڵ بابڵێین شەریكەیەكی تر بۆ دروست كردنی نەخۆشخانەیەك، ئەویش لە زیمنی میزانیەكە بابێكی ترە دروست كردنە، ئیمزا دەكاتن لە حدودی ئەو دوو سەد ملیۆنە، تەئكید دەكاتەوە بۆ ئیعتیماد، ئەگەر لەو پارەیە زیاتر بوو، واتا لە زیمنی میزانیەكە بوو ئەوە دەینرێت بۆ ئەنجومەنی وەزیران حەسبی تەعلیمات لە دەسەڵاتی كێیە موافەقەت وەردەگرێت (كل حالة) یەعنی ئەو عەقدەی كە كردوویەتی، بۆ ئەو حاڵەتە كڕینی دەرمانە، وەكو وەزارەتی تەندروستی، دروست كردنی بینایە، عەقدێكە لەگەڵ جیهەتێك، ناردنی وفودە، بەڵام لە زیمنی میزانیەیە، دەیخەمە دەنگدانەوە، كێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بكاتەوە؟ زۆر سوپاس، كێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بكاتەوە؟ زۆر سوپاس، بە زۆرینەی دەنگ وەرگیرا.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

ماددەیەکی ئیزافی هەیە دیسان لیژنەی دارایی پێشنیاری کردووەو نوێنەرانی حکومەتیش موافەقتیان کردووە، ئێمەش پشتگیریمان لێ کردووە، ماددەکە بەم شێوەیە (تقید مبالغ التبرعات الممنوحة للوزارات والجهات غير المرتبطة بوزارة بعد قبولها من قبل وزير المالية ايراداً نهائياً للميزانية العامة على ان يقوم وزير المالية بتخصيصها من اعتمادات الوزارة او الجهات غير المرتبطة بالوزارة لصرفها على الاغراض التي منحت من اجلها).

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

وازیحە، دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، بەکۆی دەنگ وەرگیرا، فەرموو بۆ ماددەکەی تر.

بەڕێز طارق محمد سعيد جامباز:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ماددەی دەیەم کە دەبێتە ماددەی دوازدەم، چونکە دوو ماددەی تر ئیزافە کرا.

ماددەی دوازدەم: وەزیری دارایی و ئابووری بۆی هەیە رێنمایی پێویست دەربچوێنێ بۆ ئاسانکاری حوکمەکانی ئەم یاسایە.

بەڕێز شێروان ناصح حيدری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

المادة الثانية عشرة: لوزير المالية اصدار التعليمات اللازمة لتسهيل تنفيذ احكام هذا القانون.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ماددەیەکی تەبیعیە لە هەموو پرۆژەی یاساکاندا هاتووە، دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، بە کۆی دەنگ وەرگیرا، ماددەکەی تر تکایە.

بەڕێز طارق محمد سعيد جامباز:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ماددەی سێزدەم: ئەم یاسایە لە رۆژنامەی فەرمی بلاّو دەکرێتەوە لە رۆژی (2007/1/1)ەوە کاری پێ دەکرێ.

بەڕێز شێروان ناصح حيدری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

المادة الثالثة عشرة: ينشر في الجريدة الرسمية ويعتبر نافذاً اعتباراً من (2007/1/1).

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

فەرموو دکتۆرە شوکریە.

بەڕێز د.شوكریە رسول ابراهیم:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

لە هەموو یاساكاندا وەقائیعی كوردستان باس دەكەین، دەتوانین بڵێین لە رۆژی بلاّو كردنەوەی لە وەقائیعی كوردستاندا ئەم یاسایە كاری پێ دەكرێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

كاك رەشاد فەرموو.

بەڕێز رشاد احمد ابراهیم:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

من وای بەباش دەزانم هەر ئیشارەتدان لە (2007/1/1)دا دەبێتە ئەسەری رەجعی، قانونیش بە ئەسەری رەجعی دەرناچێت، هەر ئیشارەت بدەینە ساڵی 2007 زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

میزانیە دەردەچێت، چونكە زۆر جار تەبیعییە دوو مانگ، سێ مانگیش تاخیر دەبێتن، ئەوەی دكتۆرە شوكریە گوتی فەرقێكی وای نییە، لە هەموو پرۆژەكان چۆن نووسراوە هەروایە، وەقائیعی كوردستان دەنووسرێت باشە، دەیخەمە دەنگدانەوە بەو مولاحەزەیەی كە وەقائیعی كوردستانیش تێدا بێت، كێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بكاتەوە؟ زۆر سوپاس، كێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بكاتەوە؟ زۆر سوپاس، بە كۆی دەنگ وەرگیرا، ئێستا پرۆژەی یاسایەكە هەمووی دەخەمە دەنگدانەوە، كێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بكاتەوە؟ زۆر سوپاس، كێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بكاتەوە؟ زۆر سوپاس، بە زۆرینەی دەنگ وەرگیرا، تەبعەن ئەو تەوصیاتانەش دەدرێتە ئەنجومەنی وەزیران لەبەر رۆشنایی موداخەلەكانتان، دوایێ ئەولەویاتەكە هێن دەكەین، شەرت نییە ئەولەویاتەكە یەكەم/ دەبێت میزانیەی 2008 لە وەختی یاسایی خۆیدا، واتا پێش كۆتایی میزانیەی ساڵی 2007 پێشكەش بكرێت، دەبێت ناوچەكانی كە دواكەوتوون و زەرەرمەند بووینە بە چەكی كیمیاوی لە هەرێمی كوردستاندا رەچاوی بكات و گرنگی تایبەتی پێ بدات، دەبێت حكومەت گرنگی بەو ناوچانە بدات كە تاكو ئێستا لە دەرەوەی هەرێمی كوردستان ماون لە خانەقینەوە تا سنجار، دەبێت ئیهتیمام بداتن بۆ ساڵی داهاتوو، ئەو مووچە خۆرانەی كە زۆر مووچەیان كەمە گرنگی بەوان بداتن بۆ چاكردنی گوزەرانیان، میلاكاتی دەوائیری حكومەت چاك بكرێتەوە، ئەوانەی كە زیادن لە حاجەتی حكومەت لە كەوادیری وەزیفی و مووچە وەردەگرن، دەبێت ئیشیان بۆ پەیدا بكاتن، یاخود چارەسەرێكیان بۆ بدۆزێتەوە، ئەوانەی دوو مووچەیان هەیە، یان سێ مووچەیان هەیە، دەبێت بە هیچ شێوەیەك نەمێنێت، دەبێت حكومەت پێش كۆتایی ساڵ هەرسێ وەزارەتەكە یەك بخاتەوە، وەزارەتی دارایی و ئابووری، وەزارەتی ناوخۆ، وەزارەتی پێشمەرگە، تەبعەن ئەوە تەوصیەیە، كە وتت بڕیار دەبێت بزانرێت جێ بەجێ دەكرێتن، بۆ ئەوەی وەكو تەوصیەیە، بەلاّم وەعدیشمان وەرگرتووەو كاریشیان بۆ كردووە، ئینشائەڵلاّ جێ بەجێشی دەكەن، تەوصیە دەكەین تەخویلی وەزارەتی دارایی و پلاندانان بكرێتن لەنێوان

خۆياندا هاوكارى بكەن، بۆ ئەوەى بەدواداچوونى ئەو پرۆژانە بكەن، كە وەختيان بەسەردا چووە جىَ بەجىَ نەكراون، كارەكانيان لە 10٪ كەمتر جىَ بەجىَ كردووە، دەسەلاَتيان پىَ بدرێتن، بۆ ئيلغا كردنى ئەو پرۆژەيە، ئەوەى كاك بارزان پێشنيارى كرد، هەروەها داوا لە ليژنەى دارايى و ئابوورى دەكەين پاشى ئەوەى كە لێرە پەسند كرا تەقديرێك بكەن، ئەو حەوت مانگاى رابردوو ميزانيە چۆن سەرف كراوە، چەند موتابەقەتى هەيە، لەگەلْ ئيقرارەكەمان كە كردوومانە، ئەو مەبلەغەى كە دانراوە بۆ ساڵێك، ئەو حەوت مانگە عەمەليەن نەفەقات چەند بووە دەريبێنن بزانن لە رووى عەمەليەوە ئەو ميزانيە چۆن دەڕوات ئينسيابيەكەى چۆنە، بۆيە بۆ ئەوەى بتوانين ئەو پێنج مانگەى ماوە ئێمە ئاگادار بين، دوايێش ئاگادارمان بكاتەوە، چۆن رۆيشتووەو چۆن دەڕوات، بۆ ئەوەى هەم شەفافيەتەكە زياتر بێتن، هەميش بەرچاومان روون بێت وەكو پەرلەمان ئەو ميزانيە چۆن بەڕێوە دەچێتن، ئەو تەوصيەى تريش بوو بە خاڵێك لە پرۆژەكە، كە هەرسىَ مانگ جارێك وەزيرى دارايى و ئابوورى بێتە پەرلەمان بۆمان شەرح بكاتن جىَ بەجىَ كردنى موازەنەو ئەو ياسايە چۆن بەڕێوە دەچێتن، من زۆر سوپاستان دەكەم، ناوچەكانى دەرەوەى هەرێميش گرنگى پىَ بدەن، فەرموو كاك ئارێز.

بەڕێز ئارێز عبدالله احمد:

بەڕێز سەرۆكى ئەنجومەن.

ئێمە باسى دوو شتمان كردووە، يەك/ گرنگى دان بە ناوچەكانى كيمياباران وەكو هەڵەبجە.

دوو/ باسى كورت هێنانى ميزانيەمان كرد، من لەو پێناوە داوا دەكەم تەوصيەيەك بكەين دەست بەجىَ مووچەى ئەو هەموو سەرۆك جاش و ديوەخانەكان و چەكدارانەى ئێستاش لەگەڵيانە ببڕێت، ئەو بڕە پارەى كە لەوان دەبڕێت بخرێتە سەر بۆ كورت هێنانى ميزانيەى، يان لە هەڵەبجە خەرج بكرێتن، من دەزانم زياتر لە سەد سەرۆك جاش بەشدار بوو لە كارەساتەكانى ئەنفال ئێستا مووچەو ديوەخانانەيان هەيە، هەشە دە چەكدارى هەيەو سەرۆك جاش هەيە سىَ سەد جاشى ئێستاش مووچەكانيان وەردەگرێت ئەوانە هەمووى ببڕێت، كە زياتر لە سىَ سەد، چوار سەد مليۆن دينار دەكاتن قەبرى ئەحمەد موختار بەگى جاف بە سىَ، چوار مليۆن ديناره لەهەڵەبجە نييە چاكى بكەينەوە، بەلاَم رەنگە من تەقديرى ئەوەى دەكەم پێنج سەد مليۆن دينار بۆ ئەو تاوانبارانەى كە ئێستاكە ناويان لە مەحكەمەى بالاَى بەغدا هەيەو پێويستە دادگايى بكرێن، لەبەر ئەوە داوا دەكەم مووچەى ئەو كەسانە ببڕێت.

بەڕێز سەرۆكى ئەنجومەن:

ئەوەلەن پێشنيارى تازە نييە، چونكە ئێمە دوێنێمان تەرخان كرد بوو بۆ پێشنيارەكان، جەلسەش تەواو بووە، دووەميش/ ئەگەر ئەو ناوانەت هەيە حەز دەكەم پێمان بڵێى هەر ئەوەندە قسە نەبێتن، دوايىَ بە نووسين بماندەرىَ لەگەڵ بڕە پارەكە، چونكە نە ناويان هاتووە، نە تەخصيصاتى هەيە، پێشمان بڵێى لە كام وەزارەتدا ئەو پارەيان بۆ سەرف دەكرێت، ئەوە قسەكان تەواو بوو، كوێستان خان فەرموو.

بەڕێز کوێستان محمد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

دوێنێش ئەو پێشنیارەمان کردووە یەك، دوو ئەندامی پەرلەمان، ئەو مینحەو ئەو بەردەست و میزانیەی کە هەیە کە دەدرێت بە خەڵك و ئەوانە ئەوە کەم بکرێتەوە، ئەوەی سیادی ئەوە کەم بکرێتەوە، چونکە ئەوەی بینومانە زۆر زۆر زیادە، ئەوە بکرێت بە پرۆژە، یەعنی چاوی پێدا بخشێندرێتەوە بۆ ساڵی داهاتوو، من لەگەڵ ئەوەی کاك ئاریزم نەك هەر هی جاشەکان، هی جاش و باشی دیوەخانەکان ببڕێت، ئەوە دیاردەیەکی ناشارستانی و ناشیرینە زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك محەمەد حەکیم فەرموو.

بەڕێز محمد حکیم جبار:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئێمە (56) کەس داوامان کرد لە سەرۆکایەتی پەرلەمان باسی بودجەی ئەحزاب بکات، هیچ وەڵامی نەبوو، دوێنێ چەند کەسمان باسمان کرد جەنابت لە تەوصیاتەکانت نەت پرسیەوە، ئێمە ئەو حزبانە هەست بە مەزلومیەت و مەغدوریەت دەکەین، زۆر شتی لێرە ناڵێین، لەبەر بەرژەوەندی گشتی، زۆر نهێنی و زۆر فەسادی مالیش هەیە دەیزانین، من پێم سەیرە حزبێك بودجەکەی و هینەکەی بە قەدەر شێخێك نەبێت کە بۆ تەکیە بۆی سەرف دەکرێت چەند سەد پۆلیسی بۆ سەرف دەکرێت، یەعنی نازانم هەر باسی دەکەین و هەر ئەو تەڵەب وداوای ئێمە دەخرێتە ژێرەوە.

خاڵی دووەم/ ئەوەی دەبیستین، ئەو دوو مووچە خۆریەی کە هەیە لە گەورەکان نابڕێت، یەعنی هەبووە وەزیر بووە، ئێستا پۆستێکی تری هەیە تەقاعودی وەزیریەکەش وەردەگرێت، ئایا لە وەزارەتی مالیە قەناعەتم بە قسەی کاك شێخ هەیە، ئەوە راستە، یان نا، یەعنی بۆ لە فەقیرەکە ببڕێت، لە گەورەکە نەبڕێت.

سێ/ تێبینیم خارجی مەوزوع، ئەگەر ئەندام پەرلەمانێك قسە دەکات، سەرۆکی پەرلەمان بۆی هەیە بێ دەنگی بکات، یان قسەی پێ ببڕێت، ئەندامێکی دیکە دەتەخول نەکات، چونکە حەدیسێکی پێغەمبەر (ص) هەیە دەڵێت (من تدخل فيما لا يعني لقى مالا يرضي)، دوایێ شتی خراپ دەبیستێتەوە لەو کەسەی کە تەعلیقی لێدا، یان قسەی لێ دەکات، من داوای لێبوردن دەکەم کە لە مەوزوع دەرچووم، لەبەر ئەوەی لەوانەیە ئەوە دوایین جەلسەمان بێت، یەك دوو مانگ مۆڵەتمان هەیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کێ دەڵێت مۆڵەتتان هەیە، تەبعەن کەسیش قسەی کەس نابڕێت، ئێمە رێگا نادەین بەو شتانە، ئەگەر شتێکیش کرا بێتن، ئەوە حەق نییە تەعمیم بکەیت لەسەر هەموو پەرلەمان، برادەرێك ئەگەر هینی کرد بێت ئەوە رەخنەیەکی بەسیتی لێ دەگیرێتن، نابێت دووبارەش بێتەوە، بەلام کەس قسەی کەس نابڕێتن،

من مولاحەزەم نەکردووە، ئەگەرنا لێرەوە تەدەخول دەکەم، کەس نییە تەدەخول بکات لە قسەی یەکێکی تر، ئەوە مەبدەئێکی عامەو حەقێکی مەحفوزە بۆ ئەندامی پەرلەمان، بەنیسبەت ئەو داواکاریەی کە تەقدیمی پەرلەمان کرا، سەرۆکایەتی کرا بوو (53)کەس ئیمزای کرد بوو، من ئەوە چەندەمین جارە شەرحم کردووە، کە ئیهمال نەکراوەو ئێمە ناردوومانە بۆ حکومەت، گوتیشم بەپێی عورف دەبێت بیخەینە بەرنامەی کار، بەڵام تۆ بێیت موناقەشەی شتێك بکەیت، تەرەفی حکومەت رەئی لەسەر نەدابێت عیلاقەی بە پارەوە هەیە، پەرلەمان چ موناقەشەی بکاتن، پرۆژەیەك لە حکومەتەوە بێتن رەئیان بزانین چەندە، چەند کراوەو جەدوەلێکیان هەبێتن، ئەوان تەقدیریان هەیە، پێشتر هەردوو ئیدارە یارمەتیان هەبووە ئەو حیسابانە، بزانن چەند دەکات، بۆ ئەوەی ئێمە لەبەر رۆشنایی ئەوە دەڵێین، لەگەڵ ئەوەشدا مولاحەزەی دووەم قبولە، ئەوەش دەکەینە تەوصیەیەك، حکومەت ئیهتیمام بداتن، فیعلەن دوێنێ باس کرا، راست دەکەیت لەبیرمان چووە لە هینەکە باس کراوە، ئاماژە بەوەش کرا کە داواکاری هەیە، بودجەی حزبەکان دیاری بکرێتن و گرنگی پێ بدرێتن، فەرموو گوڵناز خان.

بەڕێز گوڵناز عزیز قادر:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بکرێت بایەخدان بە ناوچە ئەنفالکراوەکان بخرێتە بەرنامەی کار عەقاریش نەبرێت، بەڕاستی عەقار یەکێکە لەو شتانەی کە زۆر یارمەتی هەژار دەدات لە بیناتنانی خانوو، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

لەو شوێنەی کە نووسراوە کیمیاباران ئەنفالیش ئیزافە دەکەین لە تەوصیاتەکان، مەسەلەی عەقار و ئەوانە ئەگەر ویستتان پرۆژەیەك تەقدیم بکەن دەیکەینە بڕیارێك و، بەڵام ئەوە دەمێنێتە سەر قودرەتی حکومەت، ئێمە خۆمان تەماشا دەکەین دەبینین ئێستا عەجزی هەیە، نەك بەس ئەوە، یەعنی سولفەی زراعی ئەگەر بدرێتن، ئەمڕۆ زەروریترە لە هەموو شتێك بتوانین ئەوە زیندوو بکەینەوە، مەسرەفی زراعی زیندوو بکەینەوە لە بەرنامەجێکدا بۆ بووژاندنەوەی لادێ و زراعەت و ئەوانە زۆر زەرورییە لە عەقاریش زەروریترە، بەڵام ئەوەش دەمێنێتن و دەنووسین، کاك شیخ بایز لە کۆتاییدا ئەگەر قسەیەکت هەیە فەرموو.

بەڕێز شێخ بایز تاڵەبانی/ وەزیری هەرێم بۆ کاروباری دارایی و ئابووری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

زۆر زۆر سوپاسی بەڕێزتان دەکەم، زۆر سوپاسی هەموو خوشك و برایانی ئەندامانی پەرلەمان دەکەم بۆ موصادەقە لەسەر قانونی میزانیەو وەعدیشتان دەدەینێ هەموو ئەو تەوصیاتانەی کە عیلاقەیان بە وەزارەتی مالیەوە هەیە، وەکو خۆی جێ بەجێ بکەین بە قەدەری ئیمکان، ئینشائەڵلا بەو تەقاریرانەش کە